

LIA ALB

SENIORIA TĂRĂNEASCĂ

EDITURA MIRADOR

LIA ALB
SENIORIA ȚĂRĂNEASCĂ

Coperta I: ELENA STOINESCU - MUNTEAN
(ARBORI, tapiserie)

Coperta IV: Fotografie de epocă, Nădlac, 1923

© Editura MIRADOR

Consilier editorial: DOREL SIBII

Redactor: LIGIA HOLUȚĂ

Editor: IOAN MATIUȚ

Tehnoredactare PC: MARIA & TRAIAN ROȘCULEȚ

SC **ARMEDIA PRESS** SRL

Editura MIRADOR

Tipărit la **INTERGRAPH**

ISBN 973-9284-10-8

LIA ALB

SENIORIA ȚĂRĂNEASCĂ

ARAD, 1997

CUVÂNT ÎNAITE

A fost câmpie... doar câmpie, și iar câmpie, Pusta de Vest care se întinde cât vezi cu ochii, cât îți cuprinde inima. Șesul, linia ce dă liniște, prospețimea aerului care intră nestingherit în plămâni, se așează domol peste suflet, peste vorbe și fapte. Ochii nu se tulbură de spatele dealului, de piscul muntelui. O stare de veghe - liniștită - la marginea apei.

A fost apa ...

De milenii, se spune că aici au sălășluit doar apele, marea, oceanul. Azi- și ieri și altădată. Clocotește Mureșul, un râu adânc și larg, cu bulboane și gropi, uneori, cu ape înșelătoare, pentru nepricepuți, ce-și iau tainul în luna înecaților.

Dacă câmpia miroase a tihnă și pace, desfăcută toată în lumina Soarelui, apele Mureșului îți strecoară în spirit neastâmpărul, spaima ... O prea mare tihneală moleșește, domolește, face să lânzezească peste simțurile lucrurilor, ori, aici, totul și toate au avut locul și măsura lor limpede.

... Și au venit oamenii - valuri - valuri, de veacuri și veacuri ... Pe malul apei, mai ales, s-au perindat tracii, dacii, apoi, atrași mai ales de importanța lui strategică, romanii i-au întărit ambele maluri. Legiunea a XIII-a Gemina și-a purtat fala de cuceritori în

romanizarea provinciei, au lăsat valuri de pământ întărit cu nume împărătești - Traian. Au mai năvălit și barbarii, vandalii, goții, gepizii, hunii, și se mai povestește că la curtea lui Attila, pe lângă hună și gotică era cunoscută și vorbită limba română. S-au mai perindat și slavii, bulgarii și, mai apoi, ungurii, care, la venirea lor, i-au aflat aici pe Români, bine așezați și împământeniți de veacuri.

Pomenit în hronicele vremii - cronica "notarului anonim" al regelui Bela al II-lea, "Carmen miserabile" de Rogerius - Nădlacul, sub diferite denumiri, se încheagă ca așezare importantă.

S-au colonizat și sârbii, aduși de împărații Habsburgi, pentru penalizarea năzuințelor naționaliste ale ungarilor și, pe de altă parte, pentru sufocarea tendințelor de libertate românești.

Tot Habsburgi au colonizat și slovacii, care, în 1802, au semnat un act de învoire prin care li s-au măsurat pământurile iar din 1803 și-au clădit case. Se spune că primul așezământ edificat de un slovac evanghelic a fost la nr. 12 din strada Primăriei, al lui Iacșic, și mai apoi, cu ajutorul lui Dumnezeu, au început să-și ridice biserica evanghelică, terminată prin 1985 - cu etaj și clopotniță.

Oameni și vremi, vremuri și oameni ...

Bărbatul câmpiei noastre este înalt, bine proporționat, cu fruntea lată și trăsături fine, având pielea aspră, tăbăcită de soare și vânturi.

Femeile au fața albă, delicată - ochi mari, cu gene lungi, nas drept și buze subțiri.

Și unii și alții vădesc o mândrie deosebită, iar în familii domnește disciplina și cinstea. Tatăl "poruncește"

tuturor celor din casă, ocupând capul mesei.

Satul cu oamenii săi aliniază casele nemțești. De pe vremea Habsburgilor, poate și mai înainte, locuitorii și-au clădit casele clar, în linii paralele și perpendiculare perfecte, nici vorbă de îngrămădeală, de așezăminte aruncate alandala. Ordonat, aliniat pe uliți trase ca la carte, drept - fărăocolișuri și ascunzișuri inutile. Dimineața, soarele răsare dinspre Țară și anume spre Pusta Ungurească. Dacă în amestecătura zorilor te așezi la marginea satului, la capul unei străzi vezi drumul drept, până la capătul celălalt - pe măsură ce lumina dă contur caselor, te îmbie să deschizi poarta de lemn lucrată simplu, fără ornamente de prisos. Poarta e doar poartă, după cum fântâna nu lipsește din nici o curte. Case cu pridvoare largi, cu bolți rotunjite, cu două geamuri la stradă, cu camerele din una în alta și un antreu spațios de primire.

Așezarea se apără de bulboana apelor cu digul care o-nconjoară spre partea Mureșului. Primăvara, după topirea zăpezii la munte, după ploile din mai, cam la șapte ani o dată - apele se tulbură și inundă Lunca Mureșului, ajung la poalele digului, mușcă în dușmănie din pământ. Nu au reușit niciodată să inunde și gospodăriile, să lovească în agoniseala omului.

Locuri și oameni care le viețuiesc. Se poate vorbi de o înlănțuire asemeni câmpiei - așezată, potolită, simplă ... Uneori, meandrele vremii, involburate ca apele, uneori au tăiat în carne vie, alteori au dat bucuria dimineții de vară. Oameni cu credința în Dumnezeu - cantonați între sărbătorile însemnate cu roșu în calendar, între Naștere și Moarte.

Femeia "în așteptare", se pregătește cu trupul și

sufletul pentru venirea urmaşului, iar dacă în timpul acesta cutează să fure ceva - lucru sau poame -, obiectul furat se va întipări pe veci pe corpul copilului; se mai fereşte a privii la un om urât, ca să nu nască un făt schimonosit.

În timp ce pruncul băiat este dus la biserică spre a primi botezul domnului, mama lucrează, chiar lăuză fiind, cu lopata, cu hârleţul, mai fluieră şi cântă chiar, şi nu uită să citească şi să scrie, dacă noua născută este fată, în timp ce e dusă spre biserică, mama coase, spală, fierbe, mătură, cântă şi joacă, şi nici de data asta nu uită să scrie şi să citească ...

Şi mai cântă un cântec de leagăn:

“Ai lui lui, cu dorul lui,
Ai lui lui cu dorul lui!
Du-te dor până ce-i nor,
Du-te dor până ce-i nor,
Că dacă s-o-nsemina
Mai departe te-i mâna
Ş-ai lui lui, cu mama lui!”

Nunţile, prilej de bucurie, adună nuntaşii în jurul mirelui şi al miresei. Când frumoasa intră în casă, i se dau două lumânări aprinse, pe care le ia cu amândouă mâinile şi înconjoară masa de trei ori, masă pe care se odihnesc două pâini - în așa fel ca tinerii să aibă trai bun şi îmbelşugat.

La Moarte, când se observă bătaia ceasului din urmă, se cheamă la pat apropiaţii, pentru “a se ierta” cu bolnavul şi a-şi lua rămas bun. Tot în acea vreme, se cheamă şi preotul, pentru împărtăşirea cu Sfintele

taine, pentru ca cel ce se pregătește de plecare, să moară cuminecat.

Semnele că se apropie plecarea spre alte ținuturi sunt pocnituri ale mobilelor din casă, urletul câinilor din apropierea ferestrelor, țipătul cucuvelei și oprirea bruscă a ceasornicului din perete.

Se mai zice că e fericit acela ce poate murii în patul său, în propria casă, în brațele copiilor săi, așa cum mor toți botezații.

După spălarea mortului, va fi îmbrăcat în hainele lui de sărbătoare, pentru a se înfățișa în fața Judecătorului, este așezat între ferestrele dinspre stradă, în odaia curată, cu picioarele spre ușă.

Și ce durere-i mai mare pe lume când pleacă dintre cei vii o Mamă.

“Mamă e nume frumos
Umple casa de miros.
Când zici: “Mamă” către ea,
Toată durerea ți-o ia.
Și când ai zis “Mamă”, odată,
Toată durerea ți-o iartă.

Câtă durere-i pe Lume,
Numa la mamă-o poți spune,
Ea le pune la inimă,
Și nu le spune la nime.”

Pe calea spre mormânt se fac opriri - la răscruci de drumuri -, se trag clopotele biserici și uneori se aude și ceasul.

În turnul bisericii, aproape de cer, se află o

cămăruță pentru paznicul Vremii, pentru că un om viețuiește aici zi și noapte, departe de lume, aproape de scara cerului și rostuiește timpul sunând din trâmbița de alamă - o dată la trei sferturi de ceas, de două ori la jumătăți, de trei ori la trei sferturi și de atâtea ori cât se cere la împlinirea orelor.

E un om ales, fie el român, slovac, sârb sau ungur.

Înainte de a fi însemnat ca Om al vremii, preotul, dimineața - la Răsăritul Luminii, îl însoțește afară din sat, acolo unde domnește Măria Sa Câmpia.

Se opresc într-un loc numai de el știut, la umbra unui copac bătrân, îngenunchează împreună, lipesc urechea de pământ.

Rostuitul e întrebat de trei ori:

- Simți? Auzi glăsuirea câmpiei? Auzi?

Dacă prin mădulare, prin fiecare fibră i s-a strecurat glasul pământului, îngenunchează cu fața la Răsărit, și-și primește Binecuvântarea la poalele copacului.

Un ritual împlinit de ani, până când, înaintea Marii Tulburări, se spune că însemnatul, înspăimântat, a prins mâna preotului, s-a încleștat de trunchiul copacului.

- Sfinția Ta, mugește pământul, se involburează apele, mi-e teamă de ce va fi.

- Va fi ce va fi să fie.

Într-adevăr s-au schimbat și rosturile și oamenii, s-au retezat copacii ...

Oameni și vremuri, copaci și oameni.

Retezați.

Până când...

După jumătate de veac și încă șapte ani când s-au

deschis din nou porțile bisericii, pe tipsia câmpiei două
făpturi îngenunchează la răsăritul soarelui, lipesc
urechea la glăsuirea câmpiei, iar unul din ei urcă pe
scara cerului în clopotnița bisericii și sună de la Miazăzi
spre Miazănoapte, la Porțile Lumii ...

I

Nici măcar nu știu ce să îmbrac, de parcă aș fi la șaptesprezece ani, în fața unei oglinzi prea mari. Mă năpădesc emoțiile. Întotdeauna am fost stăpînită de greutatea emoțiilor, mai ales în preajma unor nenorociri sau a unor împliniri. Așteptate.

Pare stupid, dar am presimțit de fiecare dată și furtunile, și ploile, și ninsorile - și diminețile senine.

Mai nou, am o garderobă bine dichisită. După cele petrecute, am căzut și eu în plasa hainelor străine, a fustelor din materiale moi ce se lipesc de șolduri, cambrează talia, a bluzelor de mătase chinezească. De parcă fustele sau bluzele pot îmbrăca goliciunea.

Voi alege fusta din jerse negru, cu bluza albă de mătase și micul laibăr cu flori multicolore. Ce bine că am dat de micul laibăr ... Parcă o aud pe Tușa Veturia:

- Iar te îmbraci fără pic de gust. Proletaro ! Nu ai învățat nimic din eleganța simplă, fără imitații, a nădlăcanilor. - Îmi arăta de fiecare dată poze vechi cu femei minunate îmbrăcate cochec, dar, totuși,

nădlăcane. - Știi doar că am avut mereu reviste de la Viena, de la Budapesta și chiar de la Paris.

- Dar pe vremea comuniștilor ? - Param, ca de obicei, deși știam răspunsul. Poate numai de dragul conversației ...

- Pe vremea comuniștilor, am purtat și atunci lucruri simple, dar cu gust. Arătăm și eu și maică-ta mai bine decât multe toante.

Mi le aduc aminte. Tușa Veturia mică, slabă pînă la limita uscăciunii, cu același loden, un fel de pardesiu gri, cu un basc de lînă vernil și fular asortat. Mama, cu același balonzaidler bleu-jandarm, fără pălărie sau basc, și cu părul proaspăt aranjat. Nici nu știu cînd reușea să-l păstreze mereu atît de lucios și curat, de parcă se spăla de trei ori pe zi.

Sunt acceptabilă. Florile dau prospețime negrului. Cu bluza albă, parcă eram din corul Filarmonicii. Sper ca Nati să nu întîrzie. Îi spunem Nati de la Natalia. Cred că s-a botezat singură, de pe vremea rușilor. "Nati nu știe unde sunt păpușile. Nati nu știe unde sunt jucăriile. Nati nu știe nimic."

Ai noștri se refugiaseră la Sălaș, de frica hoardelor rusești. Mama și Tușa Veturia păreau două babe, îmbrobodite cu năfrâme vechi și haine peticite. Nati a văzut cum au ascuns toate valorile în pivnițe și poduri. "Nati nu știe nimic."

În realitate, i-au găsit, după plecarea trupelor, păpușile ascunse în lada cu făină. Lada care rămăsese intactă, sacii cu grîu și porumb fuseseră îngropați în spatele grajdurilor de cai.

Haidamacii căutau numai mîncare, ceasuri și femei. Poate tocmai de aceea și acum îmi repugnă

ceasul de mână, cu ticăitul lui implacabil. O mână păroasă, plină cu ceasuri unul peste altul, curele din piele, curele metalice ce zbîrnăie. "Tavariși, tavariși", o mână ce cotrobăie în toate colțurile, ungherele ...

Nimerise pe înserat o namilă blondă, de acoperea lumina din tindă. Bolborosea ceva printre rîgîituri și duhoare de țuică proastă. A întors pe dos camera din față, scrinul, cămara. S-a lăcomit la două șunci rotofeie brune, bine afumate. Agita bătăios mîna cu ceasuri zornăitoare.

În cele din urmă, de sub broboade, femeile l-au făcut să înțeleagă că nu-i rost de altceva. Ar fi plecat cu șuncile sub braț, de n-ar fi venit Lazăr. Au stat o clipă, înalți amîndoi, puternici, ochi în ochi. Moșu Lazăr privea șuncile și, cu coada ochiului, femeile în negru înghesuite în colțul tinzii.

Rusul a izbucnit în hohote ce semănau a rîs și muget. A întins mîna zornăitoare spre ușa cămării. Moșu a deschis-o încet, dînd din braț spre raftul acoperit cu șervete de in țesut în casă, sub care, rînduite, odihneau trei pîini. Matahala a continuat să rîdă, hohotind chiar. A mototolit în picioare șervetul, a luat o pîine și, în dispreț, a cocoloșit-o în mîinile lui mari, fărîmițînd-o 'bucăți-bucăți. Deși crescută, în mîinile lui se zdrobise toată, făcută boț. Încă o clipă, în care ochii țăranului fugiră spre femeile în negru din colțul tindei. Dădu din cap și, hotărît, trase brișca din chimir. Automat, mîna rusului a zvîcni spre pușcă, însă ochii celuilalt l-au oprit o fărîmă de timp. Cu brișca într-o mîna, cu pîinea luată molcom în cealaltă, după ce a făcut semnul crucii pe coaja bine coaptă, a tăiat o felie pufoasă, a întins-o omului din

față. Ochii femeilor lunecau de la brișcă la pușcă, de la pușcă la tăișul lamei, uitînd aproape de bucata de pîine dintre cei doi. În cele din urmă, rusul a pus șuncile jos, a lăsat degetele de pe lemnul puștii, cu gesturi largi a făcut semnul crucii, după care a apucat cu grijă codrul de pîine și, încet, fără nici o grabă, l-a mestecat pe îndelete pînă la ultima firimitură. A mormăit mulțumit și dus a fost cu Dumnezeu, cu șuncile și cu pușca lui cu tot.

Instinctul de a ascunde ce ai mai de valoare cînd auzi de ruși, a intrat în subconștientul tuturor. În decembrie 1989, cînd au anunțat la televizor de așazișii teroriști, am sărit și eu și mama, ca apoi să aflu că Nati și Veturia făcuseră același lucru. Am sărit să ne ascundem bijuteriile și bruma de bani din casă.

Întîrzie. Mă voi farda, dar numai puțin. Nu-mi plac fondurile de ten, creioanele dermatografe. Mă simt în largul meu cu fața liberă, cu trăsăturile mele. Un ruj și puțină pudră pe pomeți, să ascundă cearcănele, ajunge. Poate n-ar strica și puțin verde pe pleoape. Mi-ar scoate în evidență tăișul de oțel al ochilor. Întotdeauna am suferit din cauza privirii. Nici mama și nici Veturia n-au înțeles cum poți tăia de la distanță cu oțelul privirii. Elevii mei nu se tem nici de notele mele, nici de liniștea pe care o pretind și acum în clasă, mai ales de cînd, cu democrația asta "originală", au crezut că pot sări în capul profesorilor. Se tem de lama privirii mele. "Colonelul trăiește prin privirea ei". Poate mama să fi simțit și ea moștenirea Colonelului, dar n-ar fi recunoscut nici să o pici cu ceară. "Colonelul era rău. Cînd îl apucau ielele și nervii, juca tontoroiul. Fata mea ...

Lia, e altfel.”

Buna Hermina nu ocolea niciodată adevărul. Nu o cruța nici pe Emilia, pe mama. “Să-l ocolești, e ca și cum te-ai împiedica de stîncă, te-ai învîrți în jurul cozii ore în șir. De fapt, și stîncă, și coada există, nu poți da la o parte un dat.”

Acum nu mă pot împiedica de nimic. Sunt gata pregătită în dreptul ușii. Buna Hermina rîdea și mă striga cîteodată:

- Gata pregătită de atac în dreptul ușii?

Sunt gata de atac. Ce caraghios. Ce naiba atacăm noi? Spectacolul cu Radu Roman. El, marele Radu Roman, a binevoit să accepte invitația Teatrului din Arad. S-a pus în scenă, într-un secret absolut, după o corespondență de cîteva luni, un scenariu după “*Cel mai iubit dintre pămînteni*” de Marin Preda. E prima încercare de acest gen, o mînușă aruncată lui Preda. Am auzit că se pregătește și un film, tot cu Radu Roman. Un spectacol este pentru mine un spectacol. Îl aștept, îmi aștern sufletul, împodobesc geamul cu mușcate roșii.

Nati rîde mereu de gravitatea cu care primesc fiecare clipă de mulțumire.

- Tu nici măcar nu reușești să te bucuri. Tu savurezi doar așteptarea, nu bucuria în sine.

- Am așteptat atîta ... iubesc așteptarea.

M-am pregătit pentru Radu Roman din primăvară, de cînd se zvonea că poate va accepta invitația Teatrului arădean. De vreo cîteva luni, ne-am procopsit cu o minunată trupă de tineri, alături de fosilele vechiului Teatru. Nu știu prin ce minune se nimeriseră la o repartiție trei din București și unul din

Cluj. Niște copii plini de idei, nealterați de anii "roșii". Împreună cu Munteanu, scenaristul, au îndrăznit să-l abordeze pe Marin Preda. Și, culmea ! au avut îndrăzneala să-i propună lui Radu Roman rolul "celui mai iubit dintre pământeni". Nu înțelegeam motivele teribilului actor de a accepta un rol mare într-un oraș de provincie de la marginea Ardealului. Apoi, am aflat și motivul. Este nădlăcan, adică părinții lui se trag din micul orășel în care viețuiesc și eu de mai bine de patruzeci de ani. Eu, patruzeci de ani ! Douăzeci și ceva, vorba Tușii Veturia.

- Lia, nu lăsa anii să se adune pe frunte. Capul sus, douăzeci și restul, treaba mea ! Știi bine că o doamnă nu se întreabă de vîrstă.

- Termină, Veturia, cu filozofia de două parale. Tu nu te vezi ? Oglinda nu-ți spune nimic ? Te-ai stafidit în ultima vreme ca o smochină jidovească.

Cu douăzeci, cu patruzeci, dar Radu Roman tot din Nădlac se trage. E singura rațiune de a veni aici să pregătească și apoi să joace azi, 17 iunie 1994, zi lăsată de bunul Dumnezeu.

Nu știam prea multe din biografia lui. Doar că a studiat la Cluj și apoi la București. Că în perioada roșie a fost trecut în rezervă pentru roluri din Caragiale, care îi deranjau pe mai-marii de la Cultură. Că a plecat prin anii '80 din țară și apoi, tam-nesam, a interpretat Ionesco la Paris, Pirandello la Roma, la New York. A fost o perioadă în care "*România literară*" a publicat cîteva articole despre reușitele marelui Roman, dar atît. În lumea artelor însă, se pomenea de el ca de un "star" al scenei. L-am văzut într-un spectacol la București, înainte de a pleca. I se lipea

fiecare rol de mîini, de picioare, și mai ales de voce. Te face să închizi ochii și uneori să te simți tu însuși omul de pe scenă.

M-am bucurat nespus că s-a reîntors după '89 în țară, că a acceptat roluri la Teatrul Național și la Teatrul din Cluj. N-aș fi bănuț înșă niciodată că va veni la Arad și că motivul acceptării este, sau unul din motive, rădăcinile nădlăcane.

Biletele le-am obținut prin Nati, care se învîrte în lumea artelor. E avocat, absolventă de Cluj, și nu de București. În partea de Vest, e deosebit de important să fii de Cluj. Am terminat și eu, tot la Cluj, filologia, de vreo nouăsprezece ani. Mi-am trecut de atunci anii cu el, bărbatul meu, cu un copil, cu compromisurile și cu minunata Revoluție. Am rămas la matcă, la Nădlac, să-i învăț carte pe fiii de vameși, țărani, bișnițari și rămășițe de intelectuali. Am o casă minunată cu șase camere, mîndria "jumătății" mele. Sunt bine dispusă, se pare. Destul de rar îl numesc pe Ștefan "jumătatea" mea. Amintiri de pe vremea studenției, cînd ne strigam: "Jumătateo, coboară să-ți văd mutrița". Asta la cămin, eu locuind la etajul trei și el, în căminul alăturat, la patru.

Cît o fi ceasul oare?

- Mamă, cît e ceasul?

Din camera alăturată, de unde urmărește serialul de la ora 5, mama nu catadicsește să răspundă. Nici nu știu de ce o întreb, cînd știu că nu suportă să fie deranjată în timpul serialelor t.v.

E cinci și jumătate, și Nati întîrzie.

- Mamă, vom pierde spectacolul. Nati asta e

mereu cu capul în nori.

- Te rog, lasă-mă cu Nati, cu Radu Roman. Termină cu prostiile tale, ai patruzeci de ani și tot nu te astîmperi ...

N-am nici o șansă cu conversația. Îmi aprind o țigară. Mă cuibăresc pe colțul canapelei verzi din camera copilului. Se prea poate să se fi stricat ceva la mașină, dar nu prea cred, Ștefan i-a făcut revizia de cîteva zile. El se ocupă de toate problemele tehnice, ale mele, ale lui Nati, ale mătușii Veturia, mai puțin ale mamei. Eu am doar o bicicletă care lasă mereu aer, Nati o mașină hodorogită și neîngrijită, Tușa Veturia o seamă de aparate cumpărate de Nati din străină-tate, cu care nu se descurcă în nici un fel. Mama preferă și acum lingura de lemn.

De la Arad la Nădlac sunt vreo cincizeci de kilometri. Dacă a plecat la patru, trebuie să pice dintr-o clipă în alta. Dacă a plecat la patru ... Presimt că s-o fi lungit la Baroul de avocați în vreo discuție sterilă cu vreun client. Nati și Veturia locuiesc la Arad, iar eu și familia mea, la Nădlac. La terminarea facultății, am prins un post de profesoară la Liceul româno-slovac, sau slovac-român, combinat cu unguresc și sîrbesc. Ștefan, conform înțelegerii prealabile repartiției, a ales postul de inginer agronom la CAP. A fost fericirea Bunilor mei, a mamei. Moșul Lazăr și Buna Hermina au intuit că sunt prea legată de ei, de tot ce poate însemna Nădlacul. Știau că voi reveni acasă. Ștefan, oltean, a acceptat de la început să lucreze în pustă, să rămînă în Vest. Avem un singur copil, Andrei, acum student cu o bursă specială la Paris. Nati și Tușa Veturia locuiesc singure la

Arad, de cînd a divorțat Nati.

... Sună.

- În sfîrșit ! Ai binevoit să vii.

- Te rog nu mă stresă. Am avut o grămadă de probleme. Bineînțeles, tu ești gata în dreptul ușii. Sărut mîna, Emilia. Nu s-a terminat porcăria de serial de la ora 5 ?

- Gata, lasă pălăvrăgeala, că întîrziem, ca de obicei. Mamă, ai grijă. Mîncarea e în frigider. O poți încălzi la microwelle, nu mai consuma butelia.

- Dă-i pace, că tot face cum vrea ea. - Nati mă împinge spre ușă, de parcă tot eu aș fi întîrziat.

- Merge tărăboanța ta ?

- Te rog să nu-mi jignești limuzina. De la controlul "ginecologic" ultim, pare că prinde și nouăzeci pe oră. Păcat să șoseaua e cam proastă de la Pecica înapoi.

- Cînd o să aibă bani și pentru drumuri ? Plătim o groază pentru taxe și impozite, și tot degeaba. Romanii circulau mai bine decît noi.

- Gata, Lia, te rog, fără politică, ne ducem la culturalizare.

- Tocmai îmi stăteau vorbele în gît, da'nu mai apucă omul cu tine să întrebe nimic. Ai aflat de Radu Roman, ce rude are la Nădlac ? Cine i-au fost moșii și strămoșii ?

- Habar n-am ! Și lecția cu moșii și strămoșii nu-l preocupă prea mult. A venit la Arad dintr-o toană, poate pentru puțină publicitate sau bani. Am auzit că firma Kirsch l-a sponsorizat zdravăn !

- Nati, ești de-a dreptul grețoasă. Nici tu nu crezi ce spui. Voi, avocații, murdăriți tot.

- N-ai nici o grijă, că tot noi spălăm rufele murdare.

- Le spălați în public.

- Doar n-ai vrea să le spălăm în familie.

- Că, slavă Domnului, noi le tot spălăm în familie de mai bine de un veac ...

- Gata, Lia, că iar începi cu Moșu Lazăr și Buna Hermina, azi n-am chef de poveștile noastre ...

- Și dacă vom avea ocazia să vorbim cu el ? Dacă ne va întreba de Nădlac ?

- Te-am prins, prefăcuto ! De aia ai ținut morțiș să vezi spectacolul cu Radu Roman. Nu de amorul artei, ci de dragul lui. Poate vrei să-l înșeli, în sfârșit, pe Ștefan. Ar fi cazul ...

- Nati, pornește odată.

Conduce binișor. Au apărut însă gropile ...

- Fir-ar ale dracului de gropi și cei care n-au grija lor !

- Te rog, Nati, condu atent, că n-avem nevoie de o pană, tocmai acum. Habar n-ai nici ce-i aia un schimb de cauciucuri.

- Tu vorbești ? De ce nu ți-ai luat carnet? N-ai mai fi bodogănit atît. Mai lasă mofturile de castelană purtată la oraș.

- Castelană, în nici un caz. Eu, fosta secretară PCR cu probleme de propagandă.

- Haida-de ! Că tot nepoata lui Lazăr Caba ai rămas. Și atunci, și acum, deși, dacă stau bine să mă gîndesc ...

- Nati, nu trece Rubiconul, că ...

- Știu, te atingi și tu de Doru și n-o să-mi placă defel.

Doru este fostul soț. A plecat de-acasă de mai mulți ani. S-a dus undeva prin Constanța cu o fufă de douăzeci de ani. Subiectul e tabu. Nu se discută decît la nevoie, și atunci, cu mare grijă. Nu vreau să o rănesc în plus. Lavinia, fiica ei, e o studentă de zece, care compensează întrucîtva nerealizările mamei.

- A mai scris Lavinia ? Andrei a trimis ieri o vedere cu Moulin Rouge. Cred că înțelegi de ce tocmai Moulin Rouge. Cînd am arătat-o mamei, s-a înfuriat și m-a întrebat dacă el umblă pe-acolo. Să vezi circ fără bani ...

Nati dă din cap și conduce destul de prudent, ocolind cu grijă fiecare groapă. Cred că s-a adîncit în negurile ei. Se poate metamorfoza de la o clipă la alta. Cînd exuberantă, cînd tăcută, morocănoasă chiar. Ștefan îi rezistă cel mai bine. Știe că te poți aștepta la orice și, ca atare, nu-l mai miră reacțiile vară-mi, sau mătușă-mi. În realitate, Veturia e sora Moșului Lazăr. Mama Emilia e fiica bătrînului și a Bunii Hermina. A mai fost și Trifon, avocatul, teribilul, amă-rîtul, uitatul Trifon.

- Nati, ar trebui să îngrijim și mormîntul lui Trifon.

- Cum adică, să-l îngrijim ? Am plătit-o doar pe Leana să-l pună la punct.

- Nu așa ! Știi tu ce vreau să spun. De la Moșu Lazăr se trag toate. El nu l-a iertat niciodată.

- Bine că ți le-a iertat ție, Lie - Ciocîrlie.

Nu știu dacă m-a înțeles. Știu că m-a iubit, cu tot ce ține de mine. Atunci cînd mama, după divorț, a fost nevoită să plece din Nădlac, am rămas cu Moșu

Lazăr și Buna Hermina. Ei, cu cotele, eu, cu pâinea albă primită pe ascuns de la brutărie. Ei, cu sticla de ulei gradată, eu cu supa de pui. La trei ani, nu te străduiești să înțelegi de ce adulților le plac numai oasele, spatele de pui, iar ție și se servesc pieptul sau picioarele. Cu timpul, am priceput că nu avem nici ce pune pe masă, că mama a trebuit să plece din Nădlac pentru banii de mâncare, mâncarea cea de toate zilele. Ea, Emilia, era fata chiaburului Caba Lazăr și atât. Poate puțin și nepoata avocatului Trifon, trimis la Canal, și nepoata legionarului închis ...

Dacă Moșu Lazăr nu se ferea să înjure tot ce ține de comuniști, Buna Hermina a căutat mereu să se ferească de judecăți, de sentințe, de cuvinte pe care nu le poți înțelege.

- Lazăre, las-o în plata Domnului !

Plata Domnului a venit pentru fiecare. Fără revers nu există medalie.

Eu, împărțită între mama și Colonel, între ai mei și noii stăpâni. Mereu am fost la mijloc de tabere. Înțelepciunea Herminei m-a salvat de multe ori. La zece ani, urma să devenim pionieri. Doar primii cinci din clasă, apoi următorii cinci, și așa mai departe. Era o onoare să poți purta cravata roșie. Cum notele mele erau de nouă și zece, învățătoarea nu a ezitat să mă numească între primii cinci. Prin anii '60, trecutul Moșilor mei nu era un impediment pentru ea în a-mi oferi "cinstea" cravatei roșii de pionier.

- Moșule, peste două săptămâni mă face pionieră. Îți dai seama ? Printre primii cinci din clasă !

Omul s-a înnegrit, a luat o sapă și dus a fost în grădina din spate.

- Stai! Unde te duci ? Moșule, nu te bucuri ?
- De ce să mă bucur, năroado ? Te dai cu comuniștii ?

A fost nevoie de harul Herminei.

- Lazăre, mai bine termină de săpat, și tu, deșteapta familiei, hai să-mi povestești mie. Știi că Moșu nu are timp de povești.

- Nu-i adevărat ! Dumneata nu ai timp de povești. Moșu mi-a povestit în fiecare seară și tu cîrpești mereu.

- Astea sunt alte povești, iar asta cu pionierii e altă mîncare de pește. Hai cu Buna să vedem cum stăm cu hainele. Poate ai nevoie de o fustă nouă.

Am înțeles că n-are rost să mai discut cu Moșu și nici nu i-am istorisit cum a decurs festivitatea.

Al doilea hop a fost o dată cu primirea funcției de comandant de unitate. Pionierii erau organizați în grupe, detașamnete, și o unitate de pionieri pe tot satul. Am fost și comandant de grupă, și de detașament. Acasă, nu am spus decît în treacăt, și asta Herminei. Simțeam că n-are rost să-l tulbur pe Moșu cu ierarhia pionierească. Urmau alegerile pentru importanta funcție de comandant de unitate. Se organizase o adevărată ceremonie, cu invitați de la Județeană UTC și, bineînțeles, prezența copiilor pînă la șaisprezece ani. Eram deosebit de mîndră că figuram între cei trei propuși. Concurenții mei stăteau mult mai bine cu dosarul. Unul era fiul brigadierului de CAP Ursu, inițiatorul cooperativizării. Celălalt, fiul secretarului de Sfat Popular. Unul mototol, dar ambițios, celălalt rău, șmecher și cu dorințe de mai mare. Eu, premiantă la olimpiadele de limba română,

pînă la faza pe țară, și timidă în fața mai-marilor liceului. Totuși, mulți dintre copiii satului se atașaseră de mine, sau poate de casa Bunilor mei, care era un fel de oază pentru ei. De dragul meu, și din dorința de a suplini lipsa părinților, Moșu tolera să-i fie făcută curtea vrainste de cete de fete și de băieți. Cu timpul, cînd în gospodărie se mai creștea și un porc, de sărbători copiii mai primeau cîte un cîrnat, iar vara, mere și caise din livadă.

În seara dinaintea "alegerilor", Moșu Lazăr, pus în temă de Hermina, m-a tras deoparte pe lavița din grădină.

- Și chiar vrei să fii președintă de unitate?

- Nu președintă, Moșule, ci comandant.

- Tot un drac, fata mea. Tot un drac ... Și de ce, mă rog, te ții tu de funcția asta ?

- Nu știu dacă mă țin, dar știu că am fost propusă pentru meritele mele și nu pentru știi dumneata ce ...

-Pentru ce ? Hai, dumirește-mă, să nu mă apuce moartea prost.

- Nu te fă, Moșule !

- Știu, dar vreau să aud din gura ta.

- Todoruț este fiul lui Ursu.

- Bată-l Dumnezeu să-l bată pe Ursu, nu mi-l mai pomeni.

- Aș vrea să mă aleagă pe mine !

- De ce să te aleagă pe tine ? Nu-ți ajung premiile de la concursurile de română ? La ce te ajută șefia asta ?

- Vreau să dovedesc.

Moșul se învinețise și era gata să izbucnească.

Din nou Hermina a intervenit la momentul oportun.

- Lazăre, de ce să nu le dovedească fata că e mai bună decît ei ?

- Ce înseamnă cravata roșie, femeie bună? Poți să mă dumirești și pe mine, să nu mor prost? Cravata asta a voastră e o cîrpă, care se calcă destul de ușor, că-i material bun.

- Lazăre, nu opri fata din drum, mai ales că nu face nimănui nici un rău.

- Și tu, fata Moșului, crezi că te vor alege pe tine ?

- Sunt sigură ! Voi fi din nou prima. - Ochii se oțeliseră din nou.

- Gata, Lia. Că iar te-apucă damblalele Colonelului și nu mai ies cu tine la capăt.

- Bine, muierilor. N-are decît să iasă prima, dacă poate, și să conducă turma asta de viței cu cravate roșii la gît.

Am reușit să fiu aleasă, că fetele, care dominau, au votat cu mine și, din trei băieți, unul se vîntura prin grădina Moșilor mei.

După teribilul eveniment, nu am gustat deloc bucuria victoriei. Simțeam că undeva cărțile nu se potrivesc. Seara, am surprins vocea Herminei.

- Lasă, Lazăre. Ia-o ca pe-o izbîndă de-a noastră împotriva lor. I-am dovedit prin Lia. Plata, mai tîrziu ...

- Poate mai tîrziu vin americanii, și atunci să vezi tu.

- Vin, pe dracu. De ani de zile mă tot amăgești că vin americanii, de parcă ei nu le au pe ale lor, și cred că nici nu prea le pasă de noi. Nu le aducem nici

un folos.

- Am mai auzit-o și pe asta. Să facă muierile politică. Lături de dat la porci. Politică au făcut Grigore, Trifon. Țștia sunt niște copii cu zdrențe la gît.

- Pe vremea noastră, erau străjerii.

M-am lăsat din nou cuprinsă de gîndurile Moșilor. Nați fluieră încet, acompaniată de huruitul mașinii, dovadă că se plictisește.

- Cît mai avem ?

- Nici zece minute, și vom ajunge la timp, dom'colonel. Ai să vezi și ridicarea cortinei, și stingerea înceată a candelabrului de Veneția.

Momentul în care moare candelabrul ne leagă pe amîndouă de vremea în care Tușa Veturia era garderobieră la Teatrul de Stat. Ea n-a făcut niciodată compromisuri, sau poate nici nu a avut ocazia să le facă.

Dacă cravata roșie, șefia pionierilor, nu au însemnat prea mult, nu au lăsat urme, primirea mea în rîndurile Partidului Comunist Român mi-a rănit toată familia. Eram studentă în ultimul an de facultate. Intraseră deja în partid cam o treime din studenții anului III filologie. Evitasem de fiecare dată discuția cu cadrele de la Universitate, sub diferite pretexte. Ba că la următoarea ședință nu pot participa, mama e grav bolnavă și trebuie să plec acasă, ba că nu sunt destul de matură ideologic, și alte prostii, care prindeau. Cred că nici nu le trecea prin minte că ascund originea chiaburească. De fapt, prin anii '75, nu te mai căutau printre dinți, ca în vremea studenției

lui Nati. Ea, nenorocita, cu chiu cu vai a intrat la Universitate. Dosarul de deținut politic al unchiului a cîntărit greu, încît era să fie exmatriculată de mai multe ori. Eu am intrat din prima lovitură, cu bursă de merit, cu casă și masă asigurate. Condițiile din cămin și de la cantina studențească erau acceptabile. În anii aceia, am reușit să uit de neîmplinirile femeilor mele, de ura strămoșilor, de fărădelegile comuniștilor. Am trăit clipa celor nouăsprezece-douăzeci și patru de ani ... În cele din urmă, n-am mai reușit să fentez cadrele, și a trebuit să primesc "onoarea" de membru de partid. După ce i-am scris o lungă epistolă, Nati a găsit de cuviință să se deplaseze la Cluj, avea un proces acolo, în aceeași perioadă. Nu m-au spălat toate apele Someșului.

- Ești o otreapă, nenorocito ! Ai uitat de noi ? Să audă Moșu ce vrei să faci ... Mai bine nu spune nimănui. Haide, găsește o cale să ocolești compromisul ăsta teribil.

- Ție ți-a fost mai ușor. Tu nu te-ai găsit în situația de a refuza.

- E adevărat că dosarul meu e mai tare decît al tău. Tu figurezi ca fiică de muncitoare și de inginer. Slavă Domnului că Emilia a găsit cu cale să intre în rîndurile proletariatului, iar Colonelul s-a încadrat în muncă.

- Nati, te rog ! Știi și tu că îmi pasă de tot și de toate.

- Eu nu-ți cer să-ți pese. Simplu. Să nu minți. Atît. Doar uitarea poate aduce și iertare.

- Ce pot să fac, Nati dragă ? Am tot amînat. Acum nu mai pot. Și de altfel, toți colegii mei, sau

marea lor majoritate, sunt membri de partid. În orice caz, cei valoroși.

- Ei, asta-i bună ! - Nati sărise ca o tigroaică cu unghiile scoase, cred că era în stare să-mi însemne fața. - Ești nebună, fetițo ? Cum adică, cei valoroși intră în partid ? Tocmai că toate otrepele intră, se înghesuie ...

- La noi în an, cei cu medii mari, numai ei au fost propuși.

- Ești naivă, fetițo. Ai doar douăzeci de ani. Scara valorilor s-a inversat de mult. Au avut grijă comuniștii să întoarcă pe dos ce aveam mai sfînt. Apropo, și dacă te întrebă dacă crezi în Dumnezeu ? Ce răspunzi ? Aud ?

Mă înverzisem. La noi în casă, asemenea întrebări nu s-au pus niciodată. Cum adică, să mă întrebe pe mine cineva dacă cred în Dumnezeu ? Va avea cineva curajul să mă întrebe așa ceva ?

Am hotărît să ascund adevărul celor de-acasă. De fapt, a nu spune tot ce știi tot mărturie mincinoasă se cheamă. Cît despre întrebări, spre norocul meu, la ședința de primire au vrut să afle cîte ceva din drepturile și îndatoririle comunistului. Le învățasem pe de rost, fără să caut să înțeleg ce înseamnă, de fapt. Dacă cumva s-ar fi atins de Credință, nu aș fi avut curajul să neg. Prea mă crescuseră ai mei cu frica lui Dumnezeu. Și în anii '59, ani de teroare și jaf, Moșu avea aceeași strană, a doua ca importanță în Biserica Ortodoxă din Nădlac, iar eu, în fiecare duminică îi povesteam ce am înțeles din predică. Nu ne așezam la masă fără discuția despre pilda din Biblie. A fost una din minciunile prin omisiune. Le

datoram adevărul. M-au crescut de partea dreaptă a lucrurilor. Credința în Dumnezeu în fiecare seară, când mă rugam Lui să-mi aducă somnul și odinha celor dragi mie, icoanele mari, litografiile din secolul trecut, care împodobeau pereții de deasupra patului, toate, împreună cu Maica Domnului și Cina cea de Taină, au făcut trădarea mai ușoară.

Înainte de faimoasa ședință, mă rugasem Celui de Sus să nu fiu nevoită să aleg. Îndrăznisem să cer un târg. Tîrgurile cu Divinitatea nu există și tocmai de aceea se plătesc cu arginți de care nu știi cum să te lapezi mai repede. Tîrgul meu a fost urmat de plăți repetate. O primă greșeală atrage o alta și lanțul se leagă, verigile se îngroașă și rămîi sclavul propriilor compromisuri.

Compromis e și mașina asta răblăgită care nu ne duce odată în fața Teatrului.

- Nati, tu crezi că n-ai făcut niciodată compromisuri ? - Femeia de la volan izbucni în rîs.

- Ai ajuns la patruzeci de ani, și pui aceleași întrebări de adolescent. Sper că nu faci gafe de genul ăsta în fața elevilor. Ori poate tocmai ăsta e farmecul profesoarei din tine. - Nati știa că îmi iubesc meseria, că nu accept să mă lovească și aici.

- Ai face bine să nu te atingi de profesoara din mine. Restul îți poate aparține.

- Ce prostie, să mă întreb dacă eu n-am făcut niciodată compromisuri. Am făcut și voi mai face, dar nu din cele de genul de a intra într-un partid în care nu cred, nu-mi voi spurca gura cu lozinci

neadevărate, nu-mi voi crește fata în minciună.

- Termină odată.

- "Și diavolii din noi se răzbună permanent și întotdeauna."

Era o vorbă mai veche, Buna Hermina obișnuia să ne spună că diavolii se răzbună pentru nerespectarea jurământului negru, la care noi amîndouă răspundeam în cor: "și diavolii din noi se vor răzbuna mereu și întotdeauna" ...

În cele din urmă, am ajuns.

Clădirea Teatrului pare destul de impunătoare, pentru un orașel din Estul Europei. Are o sală mare de spectacole, cu loji rotunjite în trei etaje și o săliță mai redusă, pentru spectacole și recitaluri de mai mică anvergură. Un club la etajul trei, minunatul foaiier și minunata garderobă. Garderobanu înseamnă mare lucru pentru mine, poate doar amintirea Tușii Veturia, care lucrase douăzeci de ani ca garderobieră. Pentru Nati, ea se leagă de umilință și degradare, toate relele comunismului se ascund între hainele depozitate acolo. Eu, mai rar, Nati, destul de des, o ajutam pe Veturia să aranjeze hainele în cuierele numerotate, aliniată, din spatele pultului. Unele duhneau a transpirație fără jenă, altele, tot nespălate, însă, colac peste pupăză, parfumate cu colonie de doi lei, altele curate, dar modeste, peticite chiar. La sfîrșitul spectacolelor, stăpînii, nervoși, fără răbdare să-și aștepte rîndul, băteau cu numerele metalice în mar-mura pultului. Îndeosebi cei cu duhorile parfumate făceau scandal.

- Mișcă-te, femeie, văd că ai ajutoare, ce naiba!

Veturia, ascultătoare, aducea jachetele și paltoanele, aplecată sub greutatea lor. Nati voia să-și astupe nasul băgat într-o mîneacă de pufoaică urît mirositoare. Veturia zmucea haina și o preda la timp stăpînului. În șoaptă, după ce terminam cu tot felul de îmbrăcămînți:

- Nati, era cadristul de la Uzina de Vagoane. Fii atentă, fata mea, că ăsta ne poate face rău și pentru mai puțin lucru.

- Mamă dragă, un nespălat dat cu colonie ieftină, de îmi întoarce stomacul pe dos, e atît de important ?

- Toți sunt nespălați și importanți, draga mea.

Doamna Veturia, cu pensionul făcut la Viena, pentru o bucată de pîine a purtat și aranjat în cuierele garderobei lodenele și balonzaidele tovarășilor, ani în șir. Prin '70, se bucurase de reînvierea trecătoare a Teatrului, ca apoi să asiste, alături de toată nația, la spectacolele grandioase făcute în cinstea lui Ceaușescu.

Am trecut în grabă pe lîngă garderobă și am căutat loja 17, de la primul etaj.

II

După actul I, m-am retras într-un colț din holul Teatrului. Nati conversează în grupul ei de artiști și avocați. Nu mă integrez deloc. Cîteodată, trebuie să recunosc că vocile lor sigure, gesturile, mă intimidează. Se vehiculează nume ca Flămîndu, Cîlțea, Filipescu, Ionașcu, nume care nu-mi spun nimic și nici n-am chef să mă fac de rîs întrebînd ce au dat în pictură, sculptură sau drept ... Am răsfoit uneori pliantele verișoarei mele. Pot să mă entuziasmez în fața unei picturi, cu condiția să-mi spună ceva, să mi se lipească de suflet. Nu pot însă suporta discuțiile, care mi se par inutile, despre modul în care se face dreptate. În Palatul Justiției, așa cum le place să-l numească, dreptatea se plimbă pe scări în sus și-n jos, fără a ajunge și în sălile de judecată.

Fumez ... Fumul mă poartă spre cele văzute cu cîteva minute în urmă. Radu Roman se înalță pînă în pragul Raiului, cu daruri, și chiar pînă la Sfîntul Petru, care îi deschide larg porțile. Am fost alături de el, simțeam răceala celulei, cupiditatea gardienilor, și mai ales am palpat nedreptatea. Toate m-au adus pe nisipul mișcător al înfrîngerilor familiei mele, ale

tuturor femeilor și bărbaților loviți în mijlocul vieții, dar nu doborâți, o armată de pămînteni, cei mai iubiți de Dumnezeu. Cîteodată, mama șoptea:

- Veturio dragă, și-a întors Dumnezeu fața de la noi ?

- Niciodată Dumnezeu nu-și întoarce fața de la cei ce cred în El ... Nu vom fi uitații Lui niciodată.

Veturia nu s-a lăsat de haina Domnului. Era fata mai mică a lui Caba Mihaiu, străbunicul meu. A crescut în bunăstare, desmierdată mai ales de fratele cel mare, Lazăr, și educată de Trifon. Bătrînul Mihaiu a socotit că Lazăr va lucra pămîntul, pentru că îl credea mai slab de minte, Trifon, căruia îi plăcea cartea, se va domni la școlile vremii, Veturia va face o partidă bună. I-au cam încurcat planurile străbunica Ana și mezina, care au hotărt că fata are aceleași drepturi ca Trifon, din moment ce și ei îi plac cartea și domnia. Ca atare, Ana s-a interesat prin notarul Iuliu Mărginean de un bun pension la Viena, și într-o bună zi de toamnă așezată, cînd porumbul se odihnea în hambare, hotărîrea fusese luată.

- Mihai, să știi că Veturia va pleca peste o săptămîină la Viena.

- Femeie, bați cîmpii ! Ce să caute fata asta de șaisprezece ani la Viena ? Am înțeles eu că tot vorbești cu notarul de astă-vară. Ce puneți voi la cale, muiere ?

- Da, am pus la cale ! Veturia va pleca la Viena, la pensionul lui Frau Herder.

- Și asta, fără voia mea, fără știrea mea ? Ați îndrăznit să treceți peste mine ?

- Nu-i vorba de îndrăzneală, Mihai. Tu nu ai fi

lăsat fata să plece. De ce să ne certăm și înainte și după ? Ne certăm o dată și bine.

- Eu nu am vorbe cu tine, cu nimeni cine este ascuns. Pînă una-alta, din ce bani pleacă fata la Viena?

- Din zestrea mea ! Fii liniștit, nu mă ating de averea voastră, a Căbeștilor. Știi că tușa de la Cenad m-a lăsat să-mi administrez cum vreau cele cinci hectare din ogoare. Voi vinde un hectar și din venitul celorlalte voi ține fata la școală.

- S-a gătat ! Ano, faci iarăși după capul tău.

Bătrînul Mihaiu, mic, stors de muncă și de griji, gîndea numai după firea și măsura lui. Ordonat din cale-afară, nu accepta să fie contrazis nici de copii și nici de Ana. A acceptat plecarea fetei pentru că nu se atingea de averea Căbeștilor. Buna Ana s-a ghidat întodeauna după instinctul ei sigur de țărancă. A greșit mai rar, și atunci, forțată de împrejurări. A făcut banii necesari, fără să întrebe pe nimeni, fără să ceară un ban nimănui, și a dus fata, împreună cu o nepoată a notarului, la Frau Herder.

Și acum Veturia servește masa cu coatele lipite de corp, și spatele drept. Nu a reușit să imprime ținuta unei adevărate doamne nici fiicei, și nici mie. Amîndouă, și eu, și Nati, ne cocîrjăm la masă, ba mai punem și un picior peste altul, o lipsă totală de maniere. Cît despre ordine și disciplină, nu mai poate fi vorba. Știu cîte ceva despre lecțiile făcute la Viena despre manierele unei adevărate doamne, despre excursiile cu coșuri împletite și șervețele cadrilate în pădurea vieneză, minunățiile Schönbrunn-ului și mai ales despre înălțătoarele

slujbe de la Ștefans Dom. Basmul a durat doar doi ani. Banca unde Buna Ana depozitase banii din recolte a dat faliment și, o dată cu ea, și pensionul. Veturia se întorsese acasă o fragilă Fraulein de Viena, cu mofturi și ifose. Lazăr, prins pînă peste cap cu grijile pămîntului, nici nu a băgat-o în seamă.

- Mofturi de fată mare. O să se mărite și gata !

Trifon, însă, a căutat să se apropie de mezina familiei.

- Lasă, Veturio, avem și noi aici o mică Vienă. Te mai duc eu la Cluj să mai puști un concert, un spectacol, un cabaret ...

El era student la drept, în penultimul an. Întreținerea era plătită, în întregime, de Bunul Mihaiu, din averea comună.

Trifon cu cartea, Lazăr cu pămîntul, așa a hotărît bătrînul încă de cînd feciorii aveau cîțiva anișori. Cel mare îl urma la treierat, la plivit, în timp ce Trifon citea cărțile popii sau ale notarului. Așa și-au urmat cărările, cel mare cu dragostea de pămînt și mijlociul cu dragostea de carte, femei, jocuri de noroc, afaceri pe muchie de cuțit și cîte puțină politică.

Singura lovită de plecarea fără vreme de la Viena rămăsese Buna Ana. Se simțea întrucîtva vinovată de neîmplinirea visului. Văzînd apoi ușurința cu care fetișcana de optsprezece ani s-a modelat în societatea nădlăcană, a acceptat piedica mai ușor.

Veturia impresionase fetele și băieții de la "Tinerimea Română", pe domnișoare cu toalete și maniere, iar băieții căutau să afle cîte ceva despre școala de echitație, despre ce se mai discută la

porțile Europei. După Marea Unire, atît slovacii, cît și românii, studiau la Cluj, dar se păstrau legăturile de cultură cu Viena și Budapesta. Mai puțin au căutat să se îndrepte spre București. Regatul era mai departe de sufletul lor, inexplicabil chiar. De altfel, aici, în Pusta de Vest, există un pact de neagresiune între români, slovaci, unguri și sîrbi. Căsătoriile între naționalități se practicau din vremuri de mult uitate.

Tinerii, primăvara și iarna, organizau baluri cu tot dichisul. Vara și toamna, pe vremea lucrului, mai rar, însă pregătite din vreme, de-a dreptul fastuoase.

Toaletele Veturiei se concepeau cu alegerea modelului din jurnalele de modă aduse de la Viena, probe interminabile la Halasszy tanti. În preajma serbării, juponul din mătase tare, spălat cu puțin apret, era călcat cu religiozitate de slujnica casei. Șifonul ușor, îl pregătea chiar Buna Ana, un voal fin, moale, care îndrăgea corpul și se lăsa în falduri largi spre coapse.

Paturile din casa de oaspeți se drapau cu toaletele fetei, mîngîiate pe furiș, lipite de obraz chiar și de Trifon.

Lui îi apretau plastronul cămășii albe tot cu o zi înainte, se călca cu atenție, să nu lase nici o cută. Puteai tăia cu dunga pantalonului de la costumul gri. Cît despre Lazăr, hainele nu însemnau mare lucru. Cămașa albă din pînză moale, țesută în casă, cu guler mic, bine prins în doi nasturi la gît, vestonul negru la patru nasturi ce acoperea un mic laibăr în culori pastel și pantalonii pe picior, băgați în carîmbul cizmelor bine lustruite. Dacă hainele fraților cereau

pregătire și muncă, el își lustruia singur cizmele, îndelung, pe scaunul mic din bucătărie.

- Termină, frate, că mă exasperezi cu periile tale, ce mai vrei, sunt oglindă, carîmbii lucesc ca soarele ...

Trifon se învârtea în jurul hainelor fetei, enervat de lustruitul mecanic al cizmelor. Fără a-l băga în seamă, Lazăr continua aceleași gesturi preț de un ceas. Mulțumit, așeza în cele din urmă încălțările înalte, cu carîmbul tare, jos, lângă patul împodobit cu hainele fraților săi.

La unul din balurile "Tinerimii Române", Veturia a cunoscut un podgorean din Dealurile Aradului. Era absolvent al Academiei de Studii Economice. O scurtă poveste de dragoste, mai ales pe terenurile de tenis din păduricea orașului. Veturia era neîntrecută, campioană județeană pe an. O siluetă fragilă, înzestrată cu calități fizice deosebite. Se antrena în fiecare dimineață, după programul nemțesc, în curtea din spatele casei. Douăzeci de ture în jurul grajdului, respirație, apoi încă douăzeci de ture, apoi sărit coarda, respirație și ...

- Ai văzut, Ano, ce-ai făcut ? În loc să stea la oale, domnișoara sare ca o capră. - Bunul Mihaiu trîntea poarta grădinii, doar-doar s-o opri din sărit capra familiei.

- De oale am eu grijă. Mai las-o în treaba ei ! Are toată vremea înainte să coacă și să fiarbă, să coasă și să țeasă.

- O las, Ano, că tot n-am ce face.

Mai avea și calități artistice deosebite, domnișoara de la Viena. Montase împreună cu

prietenele ei un fel de teatru, un fel de înscenare a lui Alecsandri. Ce mai, adevărat teatru ! Într-o seară, în sala mare a Primăriei, a fost un spectacol de pomină, chiar și Trifon s-a lăsat antrenat, acceptînd să recite din Eminescu.

Veniseră nu numai intelectualii, dar și pălmașii. De altfel, la balurile tinerimii avea acces oricine, indiferent de poziția socială. Importantă era ținuta decentă și purtarea civilizată. În seara aceea s-au hotărît cei doi, Grigore i-a cerut mîna și au stabilit ca duminica următoare, după slujbă, să vină să o pețescă oficial. Buna Ana știa, și era întru totul de acord. Bunul Mihaiu bănuia, dar, atîta timp cît nu-i spusese rău, se făcea că plouă. Trifon se angajase avocat al tinerilor, deși simpatiza cu liberalii, diferit fiind de legionarii lui Grigore.

O dată intrat în casa Căbeștilor pe ușa din față, Grigore fusese poftit în camera cu o masă la mijloc, o laviță înaltă pe stînga, trei scaune la dreapta, un jilț în capul mesei și unul mai mic în celălalt.

Mihaiu s-a așezat primul în jilțul tapetat cu piele roasă, la dreapta lui, Lazăr, lîngă el, Trifon, apoi Veturia, toți trei ocupanți ai scaunelor cu spetează. Pe jilțul cu pernă colorată la spate, s-a lăsat cu greu Buna Ana.

I s-a făcut un semn musafirului să poștească pe lavița înaltă din stînga, nu prea confortabilă, cu speteaza mult prea dreaptă, de te obliga să iei poziția de drepti, nu-ți permitea, prin distanța dintre ea și masă, nici măcar să așezi picior peste picior.

Discuția decursese normal, pînă la zestre. Aici, Buna Ana a rămas la ideea separării de

patrimoniilor: "Veturia cu ale ei, și tu, Grigore, cu ale tale." El avea câteva hectare în Podgorie și o casă de închiriat la Arad.

Era să se aprindă casa. Viitorul ginere, o fire voluntară, gata să plece, oprit doar de diplomația lui Trifon.

- Termină, dragă, tu nu ai reușit nici după doi ani să înțelegi psihologia celor de aici? Nu te simți jignit. N-ai decât să reglementezi tu juridic situația bunurilor voastre comune, că doar cunoaștem amândoi dreptul francez.

Prea puțin interesat de sentimentele fetei, bătrînul Mihaiu a găsit că viitorul ginere este la locul lui, perceptor la Primărie, că se trage din oameni gospodari, că averea e suficientă. Se încadra în rafturile farmaciei sale. Umbla o vorbă prin sat, că la Caba Mihaiu gospodăria e farmacie curată. Totul măsurat pînă la ultimul gram, și așezat metodic în rafturi aliniate nemțește. Șirele de paie stăteau ca soldații din armata austro-ungară, una după alta, în curtea din spatele casei.

- Să fie într-un ceas bun! Adu, Ano, o litră de răchie din cea de sus.

Era răchia pusă la nașterea fiecărui copil, cu destinația de a se desface la nunta fiecăruia. Au închinat, și ceasul s-a dovedit cam neprielnic pentru Veturia. A mai prins cîteva ani liniștiți și așezați, pînă la furia roșie, care i-a adus bărbatului cîteva ani buni de închisoare.

Pe vremea cînd ajunseseră legionarii la putere, Grigore l-a propus pe cumnatul Lazăr de primar. Dar răspunsul țăranului a venit ca o ploaie

rece la vremea cînd nu te aștepti.

- Noi, pălmașii, nu facem și nici n-am făcut niciodată politică, Grigore. Ce dracu aveți cu ovreii? Nu că aș ține eu cu jidovimea, dar putem trăi unii cu alții. Avem loc cu toții și, mai apoi, sunt buni negustori.

- Tu nu înțelegi nimic, Lazăre !

- Nici nu vreau să înțeleg. Te știu eu că nici tu nu ai nimic cu ei. Te-a prins valul. Tu ești român neaoș, din Dealurile Aradului. Cîteodată, ești prea român ...

- De ce nu vrei să fii alături de mine, cumnate ?

- Io mi-s alături de Grigore, dar nu de legionari. Nu vreau să am de-a face cu grozăviile lor. Voi ați sărit gardul, ați sărit și calul. Tu te lași tîrît de val, și o să amărăști zilele Veturiei și ale copilei.

A fost alături de Grigore și la procesul de la Arad și la cel de la Oradea. Nu s-a temut de securiștii care împânzeau sala. Îl purtaseră doar, cîteva zile înainte, cu o mașină verde peste cîmpuri, să le spună de legăturile lui cu legionarii. Încăpățînarea și mîndria de țăran au biruit cele mai drastice dialoguri și bătăi.

- Eu mi-s țăran, și atîta știu ! Am fost președintele de onoare al "Societății de Vînătoare". Nu mai am pușca, iar dacă aș fi avut-o, nu aș fi folosit-o.

Aici, ascundea adevărul. Veturia și Hermina știau că e dosită în podul grajdului, și mai știau că gloanțele fuseseră aruncate în Mureș într-o seară. Chiar ele se scăpaseră de muniție. S-au temut că, la o adică, Lazăr tot va împușca pe vreunul din noii stăpîni ai comunei.

L-au ținut doar cîteva zile în închisoarea de la Arad. A fost lăsat apoi să se lupte cu cotele. Familia plătise birul prin Grigore, legionarul condamnat la

douăzeci de ani de temniță grea, și Trifon, avocatul cu veleități liberale, dus la Canal.

Apoi s-au dezbinat, o dată cu rechiziționarea casei de către comuniștii care și-au făcut sediul de partid în camerele din față. Armata a depozitat muniții în curtea largă din spatele casei.

În Nădlac, străzile mari par trase cu liniarul austro-ungar. Toate sunt drepte, perpendiculare una pe alta. În dreptunghiul format de strada mare din fața bisericii și strada paralelă cu digul de apărare, spre Mureș, ocupînd gospodărește jumătate din figura geometrică perfectă, pe colț, este construită casa Căbeștilor, cu șase camere la stradă, un coridor închis, o grădină cu trandafiri și dalii. Gardul de sîrmă desparte partea domnească de grajduri și cotețe, și apoi de pămîntul cultivat cu verdețuri și alte cele de-ale mîncării.

Viitorii îmbogățiți rîvniseră de la început casa Căbeștilor. Într-o seară, unul Ciară, un fost servitor, le-a cerut să părăsească casa în douăzeci și patru de ore.

Cu ajutorul neamurilor și al vecinilor, au încărcat în căruțe mobilă, haine, unelte, unele peste altele. Bunul Mihaiu stătea întors cu spatele și lovea cu biciul prunul din colțul grădinii, întruna, o lovitură după alta, pînă cînd a descojit copacul. Trifon s-a retras la biroul lui de avocatură, iar la cîteva zile de la arestarea lui Grigore, a fost dus și el la Canal.

Incapabile să se descurce cu cotele și prigoana, Buna Ana și Veturia au vîndut o casă mică, moștenită de la mătușa de la Cenad, și au pribegit la Arad. După multe intervenții și umilințe, Veturia a reușit să obțină "înaltul grad" de garderobieră la

Teatru. A ținut paltoanele și lodenele noilor stăpâni, le-a dat numere de ordine și nu a refuzat bacșișul, din care cu greu a ținut fata la liceu și apoi la Facultatea de Drept din Cluj. Seara, după ce mai spăla scările și holul, după ultimul spectacol, venea pe jos spre casă. Economisea banii de tramvai, banii de cină. Am surprins-o, nu o dată, în miez de noapte, numărând banii de 5, de 10 bani, de 25, punându-i apoi într-o cutie bine ascunsă după lenjeria de pat.

Cînd mă aduceau la Arad, de pe la șase ani, am văzut de la cucurigu toate spectacolele.

Iar m-au furat amintirile. Țigara se stinsese și am rămas cu mîna atîrnată deasupra scrumierei.

- Lia, tu n-ai auzit gongul ? Haide în sală, sau nu mai vrei să vezi și actul II ?

- Am uitat de mine, Nati. Scuză-mă ! Iar nu ți-am ținut companie.

- Nici nu era nevoie. Ție însă nu ți-ar strica și altă conversație în afară de cea din cancelarie.

- Nati, îmi pare rău că n-am putut vorbi de Radu Roman.

- Avem timp la sfîrșit. Am uitat să-ți spun, sunt invitată la o mică recepție în sala de sus. Sper că mă însoțești ...

- O recepție cu Radu Roman ? Vine și el ?

- Ce te pierzi ca o școlăriță ? Bineînțeles că vine. Poți să-i și vorbești, dacă vrei.

- Termină, Nati. Parcă am fi la șaptesprezece ani.

- Tu ești la optsprezece.

III

Încă mai port emoțiile spectacolului. Am retrăit toate necazurile și înfrîngerile alor mei, ale mele. Mai mult, am trăit drama intelectualului iubit, cel mai iubit dintre pămînteni, și a noastră, a celorlalți, iubiții lui Dumnezeu. Se nasc dăruiti de Cel de Sus, unii oameni, cu un dar pe care ni-l oferă nouă simplu, cu generozitate, pe o amărîtă scenă de provincie.

Radu Roman, Radu ... Îl mai văzusem în cîteva piese, dar niciodată nu l-am simțit atît de aproape. Poate de aceea că-l știu de-al nostru, din Nădlac ...

- Ce spui, Lia ? Văd că ești emoționată.

Mă abordează două colege de facultate. Una e inspectoare la Inspectoratul Județean, iar cealaltă predă limba română la unul din liceele cu renume. Mioara, inspectoarea, nu a depășit nivelul unei simple descrieri de natură, mai face parte din "Vatra Românească". Un fel de partid apărut, o dată cu altele, ca ciupercile, după așa-zisa Revoluție. Tocmai prin exagerarea sentimentului patriotic te duce gîndul la fariseism. Nu face altceva decît să-l ridice în slăvi pe moșul Avram Iancu, de te apucă greața de tot ce,

în realitate, e sfânt pentru orice român.

Cealaltă, Adelia, nu știu prin ce minune a însoțit-o la teatru. O femeie retrasă și nemăritată, la cei patruzeci de ani, o prețioasă care terorizează generații de elevi cu gramatica română. Are o pregătire deosebită, dar e un pedagog de doi bani. Am auzit că după minunatele zile din Decembrie, când toți am crezut că gustăm din cupa cu libertate, copiii au vrut să o alunge din școală. A fost nevoie de înțelepciunea, ingeniozitatea directorului, care a aplanat conflictul.

- Cum ți se pare Radu Roman ? Crezi că se ridică la nivelul faimei ? zice Mioara.

Adelia, prețioasa, a aprins o țigară și mi-a suflat fumul în nas.

- Da ! Eu îl apreciez mult ... Îmi dai și mie o țigară, Adelia dragă ? - Deși aveam pachetul meu în poșetă.

- Cu plăcere, iubito. Parcă tu nu fumi ...

- Mai rar. Acum simt nevoia să trag un fum.

Între timp, Mioara perorează despre pelerinajul lui Iancu prin Munții Apuseni și, tamesam, se leagă de drumurile prin lume ale actorului pe care tocmai îl admirasem.

Într-un colț, grupul artiștilor plastici discută despre eventuala expoziție colectivă de la Praga. Nu au fonduri, și tot așteaptă ca Parlamentul să dea legea sponsorizării și poate că unii iubitori de pictură, cu buzunarele mai pline decât noi, vor căuta să sprijine, adică să suplinească ceea ce vistieria Statului, așa secătuită cum e, nu mai poate.

Festinel se încheie la etajul trei, în mini-barul

Teatrului, aici pe vremuri se țineau ședințele de cultură sovietică. Mereu, trecutul mă atrage, mă încovoiaie, mă timorează. Undeva, mă simt stingherită și alături de colegele mele, și alături de zgomotoșii pictori sau avocați. Nati îmi trage o ocheadă furioasă. Îi simt reproșul. “Nici acum nu ești în largul tău, te-ai sălbăticit cu totul. Tu nu ești nici deasupra și nici dedesubtul orizontalității.”

- Mioara dragă, pe cînd ai programat inspecția la noi ? Se zvonea că ai de gînd să faci ravagii.

Încă una din fațetele inspectoarei e severitatea cu care organizează și plănuiește inspecțiile. E unul din subiectele ei favorite. Adelia “se boțește”, dar n-are ce face. Îi înghite, ca și mine, încă o perorație despre importanța controlului. Eu mă gîndesc la ce va spune zăluda asta despre amestecării mei, și slovaci și români și unguri. Nu scap, de altfel.

- La voi, nu mai știi care e român sau slovac, sau sîrb. Cît despre unguri, îi dibui eu de îndată ... Au accentul și aroganța nemeșească.

- Mioara dragă, nu e cazul să faci pe extremista. La noi domnește o universalitate pe care tu nu poți s-o pătrunzi.

De spaimă, Adelia s-a înecat cu fumul țigării.

Am fost salvată la timp de inspectorul general și de “responsabilul cu cultura pe județ”. Nu-i știu exact noua titulatură, post-decembristă. E băiat de treabă. Profesor de matematică.

- Ce fac fetele ? Discută, precis, sensurile adînci ale interpretării lui ...

Mioara, străvezie, mă taie cu privirea.

- Nici vorbă ... Lia, ca de obicei, dă cu bîta în

baltă. Mi-a adus aminte de limitele românismului meu.

- Haide, fetelor, ar fi mai bine să vă prezint celebrității de azi ... Lăsați certurile de muieri pe altă dată ...

Mă lasă puterile. Nati, care tocmai se apropia de generalul culturii, intervine.

- Ce spuneți, domnu' inspector ?

- Tocmai voiam să vi-l prezint pe Radu Roman.

Simt un braț puternic care mă ridică de pe canapea. Nici nu știu cum am întins mîna. M-a trezit doar timbrul vocii. Destul de tăios, dar păstrînd tonul de politețe.

- Dați-mi voie să vă introduc unui grup de cucoane iubitoare de frumos.

- Desigur, domnule Fericeanu. Desigur ...

Ne-a strîns mîinile cam tovărășește, deși Mioara a făcut gestul de a-i fi sărutată mîna întinsă.

- Sunteți o mîndrie pentru nația română, domnule Roman.

- E adevărat că mă simt român oriunde. Și la Paris, și la Roma.

- Cît mai rămîneți la noi ? - Vocea verișoarei mele este clară, fără nici o picătură de emoție.

- Poate chiar o lună, două, apoi vreau să plec la Paris, să pregătesc un ciclu Ionesco.

- Tot român de-al nostru, se zburdălnici Mioara.

A intervenit apoi și Fericeanu:

- Doamna este inspectoarea noastră de limba și literatura română. În afară de asta, un membru

marcant al mișcării “Vatra Românească”.

- Mă scuzați, doamna inspectoare. - Îl simt puțin afectat. - Dar Vatra asta, ca și mișcarea partidului ungarilor, mie, unul, mi se pare că mai mult strică la reconcilierea națională ...

Am simțit brațul lui Nati că se strânge, se crispează. Mi-e teamă de reacția ei. La furie, e capabilă să taie în carne vie. Caut s-o opresc, dar în zadar:

- Doamna inspectoare nu știe sau poate nu a reușit să afle că tocmai v-ați prea izbit de realitățile de după Decembrie. Eu am prins din zbor că voi ați să vă stabiliți la noi, însă niște împrejurări deosebite ...

Actorul își pune de îndată masca și era gata să ne lase în plata Domnului, cu toate contradicțiile și complexele noastre. Simt că vrea să plece într-un mod onorabil.

- Domnule Radu Roman, e adevărat că vă trageți din Nădlac ?

- Din Nădlac ? De unde ați aflat ? se răstește Mioara, sub impulsul jignirii.

- I-am citit biografia ...

Toți am izbucnit în rîs.

- E adevărat, doamnă ... Îmi permiteți, care vă este numele ?

- N-are importanță. Poate vă interesează doar că avem rădăcini comune. Eu m-am născut și viețuiesc acolo, în Vestul cel mai de Vest al țării ...

- Da, doamnă, e adevărat ! Tatăl meu s-a născut la Nădlac.

Furioasă, Nati marșează.

- Din ce familie, dacă nu vă e cu supărare ?

- Vă interesează cu adevărat, doamnă ?
- Desigur. Și eu tot de la Rîm mă trag. Poate suntem rudenii ...

- Se prea poate, doamnă.

Fericeanu, bucuros de turnura discuției, se preface și el curios.

- Domnule Roman, din ce familie sunteți, dacă ne permiteți, bineînțeles.

- Din familia Caba.

*

Ne așezăm la o masă mai ferită. Radu Roman, cunoscut prin excentricitățile sale, a părăsit fără nici o jenă petrecerea și ne-a însoțit într-un local aproape de Teatru. Am comandat trei cafele și câte un coniac pentru fiecare. Toți trei, încărcați cu amintiri și vorbe nerostite, am început să sorbim rar din cafele. Nati aprinde o țigară și îmi oferă și mie una. Bărbatul refuză.

- Am învățat în Apus că sănătatea trebuie protejată cu orice preț. Nu ai voie să te îmbolnăvești, te costă prea mult și nici nu are cine să te oblojească, la nevoie.

Îl aprobăm amîndouă, mecanic.

- De cînd ai plecat din țară ? mă trezesc vorbind.

- La Teatru parcă știați, stimată doamnă.

- Cred că ar fi cazul să terminăm cu stimată doamnă sau stimate domn, ce părere aveți ? Cred că suntem veri sau unchi. Mătuși chiar ?

Nati se pare că își păstrează cumpătul și cred

că va da echilibru situației.

- Sunt cu totul de acord, lămuriți-mă însă cam ce rudenii putem fi.

Nati râde în hohote, puțin forțat.

- Și ai acceptat să vii cu noi, neștiind precis ce rude suntem, neștiind precis că îți putem da și noi ceva nou, celebrele Radu Roman ?

- Nu fi caustică, Nati. Uite, Radule, pe mine mă cheamă Lia, pe ea Natalia, pe scurt, Nati. Eu sunt profesoară și ea un celebru avocat de Arad. Suntem din familia Caba, așa cum ți-am spus ...

- Lăsați-mă pe mine să continuu, intervine Radu. Sunt Radu Roman, am plecat din țară de câțiva ani buni, de vreo șapte. Nu cunosc Nădlacul decât din poveștile tatei, care s-a născut și a murit acolo. Sunt fiul lui Trifon Caba.

Rămân încremenită, cu țigara atârnată. Nati varsă paharul cu coniac pe pantalonii lui Radu.

Izbucnim toți trei într-un fel de rîs care nu seamănă cu nimic mai mult decât cu scrîșnitul a două pietre tari.

- Asta-i bună ! izbucni Nati. Chiar o surpriză ! E peste toate așteptările. Păi, omule, știi că ești vărul meu primar ? Tu știi că femeia asta perplexă de-ală-turi e nepoata ta de văr primar ?

- Voi sunteți cumva fiicele Veturiei și ale lui Lazăr Caba ?

- Aproape ai ghicit ... Eu sunt fiica Veturiei, iar madam este fiica Emiliei Caba, care, la rîndul ei, este fiica lui Lazăr Caba.

- Adică, stați să socotesc. Tu, Nati, ești vara mea primară, iar Lia e nepoata mea. Cam așa sună ?

- Lia, ce ai ? Ai amuțit ?

Nati își aprinde a doua țigară, iar eu, incapabilă să încheg o idee, darmite o propoziție sau o frază ... Rămăsesem, realmente, o mască de ceară.

- Lia e mai tăcută, mi se pare ...

- Da'de unde ! Are o gură ... dar situația o depășește puțin. Își revine ea, fii fără grijă !

Radu rămîne și el cîteva clipe cu ochii pierduți. Poate vrea să plece, să evite rememorarea unor amintiri.

- Te rog, Radu, nu pleca ! Haide, neamule, să bem un pahar. Simt că e nevoie să legăm cuvintele de prezent. - Îi palpez nesiguranța, dorința de a scăpa de unele amintiri care dor.

- Trifon a fost unchiul nostru și a murit la Nădlac. Poate vrei să-i vezi mormîntul, poate vrei să mergem împreună la casa noastră.

- Lia, ești puțin deplasată ... de ce vorbești de morminte acum ?

- Nu, te-nșeli ! Are dreptate. Sunt dator să merg la mormîntul tatălui meu, să astîmpăr o dată pentru totdeauna durerea copilului din mine.

- Noi n-am știut că Trifon ar fi avut un copil. Știam că a avut o anumită legătură la Cluj, doar atît.

Radu s-a ridicat brusc și era gata-gata să lovească colțul mesei.

- Mama nu a fost o legătură. Mama a fost soția lui legitimă. A fost mama mea.

Nati gafase, iar eu nu știu cum să îndrept lucrurile. Iau mîna bărbatului și o lipesc de obrazul meu.

- Radu, și eu sunt tot un orfan ca tine. Crescută

de bunici și o mamă oropsită. Și tatăl meu, Colonelul, ne-a părăsit pe cînd aveam eu trei ani.

- Trifon a dispărut după ce se întorsese de la Canal. Baroul de avocați din Cluj i-a refuzat oferta. Bineînțeles, cu dosarul lui, nu avea ce căuta în lumea ce se construia în minciună. Într-o bună zi, i-a spus mamei că el pleacă la Nădlac. Dacă chiar dorește, îl poate urma, cu mine, bineînțeles, dar el crede că ar fi păcat să-și lase postul sigur de la Biblioteca de la Facultatea de Litere și să ia calea bejeniei. Mama s-a umilit. L-a implorat să rămînă, să mai încerce și alte posibilități. Era de granit. Îi mai disting și acum cu atîta claritate fața cenușie și gura crispată ... M-a luat în brațe și mi-a spus că atunci cînd voi fi mare voi fi demn de numele de Caba. Atunci mama și-a adus aminte că, deși căsătoriți, eu mă născusem înainte de căsătorie și încă purtam numele ei de fată. Mai știu că a șuierat printre dinți: "El este un Caba și va rămîne un Caba, indiferent unde va fi crescut și educat. El va rămîne un Caba din Nădlac." A doua zi, nu l-am mai găsit. Toată noaptea auzisem discuții în micuța cameră ce lega dormitorul de antreu. El explica de ce trebuie să plece, că nu are altă șansă, că ne va căuta după ce se vor așeza lucrurile ...

- Radule, Radu mamei ...

Mă trezesc fredonînd un refren, un cîntec cu Radu mamei, Radule ...

- Ai dreptate, Lia, am rămas Radu mamei pînă la capătul zilelor ei. Irina, mama mea, a fost o minunăție de femeie. Înaltă, sculpturală, brunetă ... După plecarea lui Trifon, doar vreo doi ani a mai vorbit de existența unui tată. Cînd absența lui a

devenit o certitudine, mi-a interzis să-i mai pomenesc numele. Pentru noi, murise.

- A murit de-adevărat. Când a revenit la Nădlac, era pe jumătate mort. O stafie îmbrăcată în loden maro, jerpelit, cu o pălărie cu boruri mari și panglică boțită și, mai ales, cu o veșnică sticlă de băutură în buzunar.

- Lia știe mai bine toată povestea. Pe vremea aceea, era în grija bunicilor. Emilia plecase la Arad după serviciu și locuia temporar la noi, se încruntă Nati.

Nu simțeam încă dacă Radu are nevoie de povestea căderii lui Trifon.

- Continuă, Lia. Vreau să știu totul despre tatăl meu. Poate acum câțiva ani aș fi refuzat să discut. O dată cu vârsta, iertarea se leagă mai ușor.

- Într-adevăr, ai dreptul să știi totul despre Trifon, am murmurat - istoria rătăcitorului. Venise tocmai când ne era mai greu. Cotele se măriseră, mama se pregătea să plece la Arad, să se încadreze în lagărul socialist al muncii. Moșu Lazăr l-a primit la noi, în camera mică din curte. Știi, casa noastră, cu toate cele, ca la țară. Mai aveam și una mică, lipită de grajd. Buna Hermina a făcut curat, i-a pus perdele noi la fereastră și i-a interzis să aducă băutură la masă.

Nu pot să-i spun că în casa noastră, casa Căbeștilor, se așezaseră comuniștii și armata, iar noi ne mutaserăm la o rudenie a Bunei Hermina. Îl încarc cu prea multe amănunte, pe care, poate, le va afla pe parcurs. Totuși, continuu, fără să vreau, cu spusele Bunei Hermina: "Tu știi, Trifoane, că la noi

banii se dau pe-ale gurii. Să nu te prind că-i prazi pe băutură, că dai de dracu cu mine. Îi fi tu mare avocat și fratele lui bărbatu-meu, dar în casa asta eu fac gospodărie și tot eu aduc banii. Munca lui Lazăr se duce pe apa sîmbetei. Cotele mănîncă toată recolta. Sunt atît de mari, că Statul ăsta nu ne lasă nici o portiță de scăpare.”

- Pentru a putea trăi, Buna Hermina făcea comerț, adică lua pui, rațe, ouă, cu un anumit preț, din Nădlac, și le revindea pe piața Aradului cu cîțiva gologani în plus, un fel de speculă necesară pentru a nu muri de foame toată familia. Îi înțeleg asprimea cu care l-a tratat pe Trifon.

Trifon a încercat la început să se conformeze regimului impus de Hermina și acceptat de toți, de la mic la mare. Băutura, care îi plăcuse și înainte de a pleca la Canal, i s-a cuibărit bine în sînge, după nenorocirile de-acolo. Mai juca și cărți pe ascuns, la restaurant, cu diferiții îmbogățiți peste noapte. Uneori, aducea și el un ban în casă, dar asta mai rar. Îndeobște, cumpăra rachiu, se îmbăta, se culca cu hainele murdare în așternutul curat, pe patul din casa mică.

- Nu te opri, Lia. Îmi completezi portretul pe care îl am și eu în minte.

- Nu te pripri, Radule. - Nati, lucidă, ca de obicei, nu se ambalase ca noi. - Trifon a fost deosebit pe vremea anilor '38 - '40. Poate te vom duce la Tante, veterana noastră, să-ți povestească despre strălucirea adevăratului Nădlac înainte de molima roșie. Trifon avea un birou avocațial pe cinste, era și proprietarul Băncii "Nădlăcana". Purta doar cos-

tume făcute la Cluj. Avea o distincție desăvârșită.

- Mi se pare că Radu îl moștenește în gestică, dacă tot vorbim de părinți și copii.

- Într-adevăr, Radu moștenește parcă gesturile largi de avocat. Și avocatul este tot un actor, pe o scenă de mai mică amploare.

Căutam să găsesc în trăsăturile actorului cîte ceva din adevăratul Trifon. Nu se potrivește, poate nu are ce se potrivește. În vremea anilor '60, fratele lui Moșu era o umbră, înalt, scheletic, mereu în lodenul său jerpelit, iar vara purta un costum bej, subțiat peste măsură, șifonat. A locuit la noi doar un an. Liublinca, o fostă iubire din tinerețe, sîrboaică de fel, l-a primit la ea. Cînd ne-a spus că se va muta, Buna Hermina a fost de acord, tocmai pentru a-l potoli pe Lazăr.

- Dacă vrea să plece, n-are decît. Nu te încăpățîna. Trifon nu va mai fi în veci frumosul și deșteptul avocat. Își trage zilele și necazurile așa cum poate el. Lasă-l să se îndrepte încet spre groapă. Că acolo se duce, încetul cu încetul.

- Muiere, judeci ca o muiere ! Trifon trece peste o năpastă. Năpasta trece și ea. Și noi trecem tot peste năpastă.

- Tu nu ești Trifon, Lazăre. Tu ai nădejdea pămîntului. Trifon nu mai are nici o nădejde.

Cu adevărat pierise ceea ce fusese, un strălucit avocat și un intelectual de rasă. Liublincăi îi plăceau beția și chefurile. Era mîndră că în cele din urmă se mutase un Caba la ea, într-un cartier de oameni sărmani, unii scăpătați, alții leneși. Case mici, neîngrijite, acoperișuri de trestie, la unele cîte un acoperiș din șindrilă, și geamuri cît un ochi de bibilică. Lazăr nu l-a vizitat niciodată. Buna Hermina

mă trimitea uneori sîmbăta cu plăcintă și o farfurie de ciorbă. El însă ne vizita mereu și cîteodată îmi mîngîia creștetul.

- Tu, fetiço, să cauți drumul învățăturii. În vremurile de azi, e singura cale care te poate salva. Să nu-i lași să te doboare niciodată.

- Pe cine, unchiule ?

- Cum, pe cine ? Cum, tu nu ai auzit de comuniști ?

Venea mai ales duminica după-amiază, cînd rămășițele chiaburimii se adunau la Moșu Lazăr, în cerdac, să joace cărți. Un pretext. În realitate, se judeca dacă vin sau nu americanii, dacă se vor mai mări cotele, dacă vor pleca comuniștii. Cred că Securitatea știa de partidele lor de cărți, dar mai știa că nu sunt capabili să facă nimic concret care să pericliteze regimul.

Radu se înțepenise. Îl simțeam departe de poveștile mele, departe și de imaginea tatălui. Îi fac un semn vară-mi, care pricepe de îndată.

- Ce spui, Radule, să mergem fiecare pe la casele noastre, nu de alta, dar eu trebuie să o duc pe Lia la Nădlac, să mă întorc înapoi la Arad. Sunt cam o sută de kilometri.

- O sută de kilometri, rîse el. Ce-i asta, o sută de kilometri ?

- Se vede că te-ai obișnuit cu șoselele și avioanele Vestului. Ai uitat de gropile șoselelor noastre ?

- Nu, n-am uitat. Scuzați-mă. E cam tîrziu și pentru amintiri. Dacă nu sunt deplasat, aș vrea să merg și eu la Nădlac, la mormîntul tatălui meu.

IV

Din camera alăturată, mama geme prin somn. Cîteodată, simt valurile morții cum se flutură pe deasupra casei noastre. Se așează încet peste trupul mamei, îl poartă spre marea trecere. Nu m-am împăcat și nici nu mă pot împăca cu gândul că de două ori pe săptămînă ea poate trece dincolo. Așa cum nu am acceptat Moartea cînd i-am aflat diagnosticul și am luptat cu dinții pentru fiecare picătură de viață, așa nici acum nu pot accepta că Moartea ne dă tîrcoale. Ne bate ba la ușa din spate, ba la fereastra de la bucătărie.

Deși medicul a pus un diagnostic vag, uneori îi simt respirația hîdă la ureche. Nu am s-o las să-mi ducă mama dincolo ... Mai am încă atîta nevoie de prezența ei ! Mama îmi dă certitudinea continuității, a legăturii mele cu Moșu, cu Buna, cu toți morții mei. Ștefan zice, în glumă, bineînțeles, că pot deschide o societate privată cu specialitatea de colive și colaci de pomană. Acoperă adevărul cu vorbele lui. Am îngropat cam mulți morți și, fără să vreau, am devenit maestră în colive și colaci.

Numai credința în Dumnezeu m-a ținut

deasupra morții, deasupra durerii.

I-am îngropat creștinește pe Lazăr-Moșu, pe Buna-Hermina și pe Tata. Acum pregătesc marea trecere a Mamei.

Cîteodată, mă depășește boala care face legătura cu moartea, atît de des. Săptămînal, de două ori, trebuie să se supună programului de dializă. Dar sîngele Caba din ea și-a spus cuvîntul. S-a acomodat destul de repede cu ceea ce este dat.

Eu, cu amestecătura din sîngele meu, am trecut și trec împiedicat peste datul fiecăruia. Sîngele Colonelului, care s-a luptat pînă la ultima picătură cu viața, cu soarta, cu oamenii, cu tot ce i-a stat în cale, fără să cedeze cu nimic din principiile armatei române, sîngele lui își spune cuvîntul și acum.

Și totuși, credința îmi dă putere să trec peste clipele cînd aș urla la lună, spunîndu-i lui Dumnezeu că n-a fost drept în încercările la care a supus-o soarta pe mama.

După tinerețea irosită, după divorțul de Colonel, după munca înjositoare și istovitoare la Fabrica de Lapte, fără nici un alt bărbat în viața ei, ea m-a crescut și a crescut prin mine, prin premiile mele de la liceu și în clasele primare, prin reușita mea la admitere din primul "șut", prin cumințenia mea (cel puțin, așa mă știe ea) în fața viciilor vieții.

Știu. Nu mă pot descărca în fața ei. Nu mai are răbdare pentru amintiri plumburii. Au fost. Au adus atîta suferință; de ce să fim masochiști cu propria soartă ? Îl moștenește pe Moșu Lazăr, care lua și el, în final, viața ca un DAT. Cineva, undeva, Dumnezeu, ne-a dat și bucuria și amărăciunea fiecărei zile. Și

totuși, întâmplările de ieri mi-au depășit puterea de a le mai ține în mine.

Nu mă laud cu prea multe amiciții. În realitate, prietena mea este departe. Medic la Tîrgu Mureș. Prietena numărul 2, Doriană, voit am scos-o din zilele mele. Depășise limitele decenței în prietenie. Cea care-mi ascultă confidențele este Tante Lucreția. Ea, și mătușa Veturia sunt ultimele care mai poartă cu adevărat cîte ceva din vremurile anilor '38 - '42. Deși mușcate de fiara roșie cît pentru trei vieți, se păstrează. Una, sub masca sclerozei și a unei așa-zise surzenii, s-a izolat de tot ce nu-i convine. Alta, datorită unei infirmități, pe care o exagerează, nu iese în lumea dezlănțuită, deși știe de acasă mai multe despre viața Nădlacului decît mine.

Iau bicicleta și în cîteva minute sunt aproape de casa din colț. Așa i se spune casei Țirienilor. E maiestuasă și acoperă un colț de la șoseaua națională. Dotată cu baie și toate accesoriile unui trai decent, de pe vremuri. Tante făcuse parte din floarea junimii române. Își păstrează și azi demnitatea cu care au dăruit-o strămoșii. Bunicul ei, Moșu Chicin, un român neaoș, pe vremea primului război s-a dus cu cocia după eroii români maltratați de unguri. I-a învelit în cearceafuri albe și le-a depus corpurile în cimitirul din Nădlac. Aici, au fost îngropați creștinește.

Nepoata lui Moșu Chicin, Tante Lucreția, a continuat tradiția și, cu ajutorul tinerilor intelectuali de la Asociația non profit "Tinerimea Română", a început acțiunea de strîngere pentru monumentul eroilor. Vreme de un an s-au strîns banii. Un meșter din Timișoara a conceput monumentul. Un soldat

tînăr, drept ca un brad semeț, a călcat în picioare drapelul unguresc. Nu știu cum le-a picat ungușilor din oraș acțiunea. De altfel, nu li se auzea vocea, erau destul de pașnici și împăcați cu soarta de locuitori ai planetei, alături de români, slovaci și alte nații.

Primul ei soț, avocatul Deval, era slovac. Fiul unui deputat în senatul maghiar, slovac crescut și împămîntenit la Nădlac, a dansat românește la Marea Unire. Nu s-a limitat însă la a dansa călușerul, ci a și impus voința slovacilor de a rămîne de partea românească a graniței. Alături de Moșu Chicin, au cerut ca linia de despărțire a Ungariei să treacă dincolo de hotarul Nădlacului. Așa am rămas de partea românească.

Bat la poarta casei și Tante apare înfofolită la geam.

- Lia ? Ce te-aduce ? Ai noutăți ?

- Deschide poarta creștinește și lasă-mă să-ți povestesc în casă. Nu vezi că stau de ore la poarta dumitale, frumoasă doamnă?

Chicotește în dosul geamului. Mai am de așteptat cîteva minute pînă desface toate lacătele. Are o yală la ușa camerei, alta la ușa verandei și încă vreo două zăvoare la poarta de la stradă. Toate aceste încuietori există de pe vremea rușilor, cînd era înțelept să te baricadezi cît mai bine în fața puhoiului de barbari. Apoi, a venit vremea comuniștilor, cînd i-au făcut nenumărate percheziții în miez de noapte, să caute grînele ascunse și, mai ales, cocoșeii. Se știa în oraș că are o salbă minunată de aur. Au întors casa cu fundul în sus, de mai multe

ori, au dus-o pe biata femeie chiar și în beciul Sfatului Popular. Au bătut-o în zadar. Replica era aceeași: "Nu mai am salba, am vîndut-o de mult !" Chiar deposedată de pămînt, a reușit să păstreze salba, îngropată într-un colț al grădinii. O mai are și azi. Pe un lanț gros de aur, sunt înșirați banii lui Franz Josef, de douăzeci și două de carate. Acum, după Revoluție, a ținut să mergem la biserică și m-am trezit că și-a pus la gît salba de aur.

- Ce faci, femeia lui Dumnezeu? Nu-ți dai seama că ești caraghioasă cu atîta aur atîrnat la gît?

- Nu-i aur, Lia ! Le arăt acum că am rezistat, că am păstrat, peste voința lor, salba familiei Chicin. Poate cîndva, salba va fi a ta, sau a copiilor tăi. Te rog însă să o păstrezi intactă. Ea trebuie să trăiască mai departe. Este istoria noastră bătută în aur.

În cele din urmă, a reușit să deschidă și zăvorul porții de la stradă și m-a poftit în casă.

Fără nici o altă invitație, m-am așezat la pian. *Balada* lui Porumbescu mă liniștește. Mă-nvăluie o anume armonie.

- Ai terminat ? Acum povestește. Ascult.

- Cred că m-am îndrăgostit. Și habar n-ai de cine ...

- Sper că nu de vreun amărît de profesoraș de liceu ?! Ștefan, merită ceva mai mult. Chiar dacă tu te-ai îndepărtat de el, nu face să-ți strici căsnicia pentru o toană. O aventură, dacă chiar poftești, nu strică. Din contra, ajută la frumusețe, iar hormonii întineresc ...

- Haide, Tante ... Ce vreau eu să-ți spun, depășește limitele unei întâmplări obișnuite. Reții că

ieri am avut bilete la teatru, cu Nati?

- Da, da, un spectacol cu Radu Roman, care spune că se trage din Nădlac, parcă. Nu-mi aduc aminte de numele de Roman ... Nu sună nădlăcănește.

- E adevărat. Poartă numele mamei lui. În realitate, e fiul lui Trifon.

Bătrîna a încremenit o clipă. Apoi sare și îngenunchiază la icoana Maicii Domnului.

- Doamne, Maică Precistă, nu ne lăsa pe noi !

Fața i s-a albit și mîinile parcă s-au încleștat de marginile icoanei. Cît pot de repede, îi întind un pahar cu apă și un extraveral. Cuvintele sunt de prisos. După ce și-a revenit - cît de cît -, mi-a luat mîna într-a ei.

- Lia ! Fiul lui Trifon ! Trăiește fiul lui Trifon ?!

- Cum adică, Tante ? Dumneata știai că Trifon are un fiu ?

- Da ! Am știut. Cînd s-a reîntors de la Cluj, mi-a spus și de Irina și de copil. A încercat să mă facă să înțeleg că pentru ei era mai bine să plece. Era un "însemnat". Fost deținut politic. Fără nici un ban ... Ar fi fost o piedică pentru viitorul copilului.

- Pe dracu, Tante ! Să fim serioși ..

- Nu judeca pripit, fata mea. Dumnezeu le rînduiește pe toate după știința lui și nu după a noastră.

- Le-a rînduit de minune. Cum îți spun, este fiul lui Trifon. Radu Roman e nepotul tău și unchiul meu, sau cam așa ceva ...

- Și să nu spui că taman de el ți-ai găsit să te îndrăgostești. Nu, Lia, e prea ... prea de tot!

- Știu că e prea-prea, dar se pare că așa este. Încă un dat în familia noastră.

V

Ștefan a plecat dis-de-dimineată cu mama la spital. Urma să rezolve ceva la o Bază de aprovizionare a agriculturii. Așa că nu am fost nevoiți să apelăm la serviciile Salvării. De obicei, de două ori pe săptămână, își face programul de dializă, folosind Salvarea pe distanța Arad-Nădlac. Când Ștefan are treabă la Arad, o duce el. Nevolnica de mine a refuzat să urmeze școala de șoferi; pe de o parte, din comoditate, pe de altă parte, din teamă. Văzusem un accident cumplit pe drumul spre Constanța. Cei trei - șoferul, soția și fiica - fuseseră, pur și simplu, rețezați. Le-au fost tăiate capetele de un TIR sub care a nimerit Dacia lor.

Fiind în vacanță, am timp să lenevesc prin curte, să aștept ziua de poimîine, cînd va veni în vizită Radu Roman. Nu mă pot bucura din plin de așteptare. Mi-e puțin teamă de ședința de dializă a mamei, poate pune probleme. În ultima perioadă, se simte destul de rău. Nici acum, după șapte ani, n-am reușit să-mi înfrîng groaza de dinaintea fiecărei ședințe. Știu că moartea ne pîndește de fiecare dată.

Ștefan s-a acomodat destul de bine și cu

boala mamei. De fapt, s-a acomodat cu toate, și în perioada roșie, și acum. Pe vremea comuniștilor, era inginer la CAP. Terminase agronomia la Cluj și a simțit întotdeauna chemarea pământului. Pentru el nu a fost o problemă nici acomodarea la Nădlac, cu atât mai mult cu cât aici pământul e aur. Gras, cernoziom de cîmpie, negru, mustind a bogăție. Vorba Moșului Lazăr: "Aici, la noi, nici un leneș nu moare de foame. Pământul cere numai să nu uiți să-l semeni și apoi să nu uiți să-l culegi."

Exagera. Știu de truda lui, de sudoarea semănatului, a prășitului, a săpatului -, de ochii cu care chema ploaia în verile secetoase.

Ștefan s-a legat de pământ și în vremurile trecute, căutînd să împace și capra și varza. Directivele anapoda de la Județeană de Partid, rapoartele false, producțiile umflate. A căutat să-și facă meseria și, ajutat de spiritul său de oltean, a reușit să-i mintă pe mai-marii de partid în așa fel încît să-i ajute și pe bieții membri CAP. E destul de îndrăgît. Nădlăcanii l-au adoptat, nu-l consideră o vinitură, un venetic. El a fost primul care, după așazisa Revoluție, a adunat oamenii și împreună au hotărît desființarea CAP-ului și, urgent, au cerut împărțirea pământului.

S-a vîrît și în comisiile de restituire a dreptului de proprietate și a reușit să se bată cu capetele pătrate de acolo, demonstrînd că pământul Moșului e pe terenul CAP-ului.

Ne-a ajutat și nemoteniile; i-au fost iertate aventurile extraconjugale, care cam deranjau prestigiul familiei.

Deși își iubește copilul, deși pretinde că mă respectă, e muieratic. Nu unul cu perdea, ci trece din slovacă în unguroaică și înapoi la sîrboaică. În urmă cu cîțiva ani buni, m-a deranjat, ba chiar am suferit. Îmi era, cît de cît, rușine, și apoi, nu înțelegeam ce se petrece. Ne-am luat din dragoste, studenți fiind amîndoi la Cluj. Plănuisem ca după repartiție să ne căsătorim. Am avut amîndoi noroc. La Nădlac au fost posturi libere, și de inginer, și de dăscăliță de limba și literatura română.

Moșu Lazăr l-a simțit aproape tocmai prin dragostea de pămînt. Știu că au fost de cîteva ori pe locul fostului Sălaș, pe locurile unde au fost pămînturile Căbeștilor.

- Să știi, nepoate, că tu vei lucra cîndva pămîntul nostru. Ești cu dragoste de pusta noastră. Ai prins rădăcini aici. Poate ne vor ajuta americanii să ne primim pămînturile înapoi.

Visul că "vin americanii" îl știu de la patru ani. Și Moșu Lazăr, și Trifon, și alții ca ei ascultau ba Vocea Americii, ba Radio-Londra și Europa Liberă. Credeau. Au murit cu credința că vin americanii. Povești de adormit copiii ... Americanilor nu le-a păsat și nu cred că le prea pasă nici acum de noi. Nu intrăm în sfera lor de influență. Hermina, Buna, i-a simțit și pe americani, așa cum l-a mirosit și pe Ștefan. În realitate, ea a fost aceea care mi-a salvat căsnicia, atunci cînd bărbatul meu o luase rău pe arătură cu o contabilă de la Magazinul Universal. Era o slovacuță frumușică foc. Ochi albaștri, păr blond, plinuță pînă la limita posibilă, fără a fi grasă. Curată. "Frumușică, curățică, spălățică." Totodată, destul de veselă.

- Ție mai mult îți plouă și-ți ninge. Ți-a cam pierit veselia, draga mea. O femeie nu are voie să fie posacă și cicălitoare. În fața bărbaților, câștigi mai mult cu veselia prefăcută, decît cu cinstea posomorîta. Treci peste obiceiurile de armăsar, Ștefan va trece și el. E prea șmecher să piardă, și apoi, își iubește copilul. Ce a mai rămas din dragostea voastră, nu mă privește. Asta e treaba ta. Dar, înainte de toate, învață să-ți păstrezi bărbatul ! Știi că în familia noastră, în afară de mine și Tante, toate și-au pierdut bărbații. Și maică-ta, și Veturia, și chiar Buna Ana. Potolește-ți năbădăile.

Buna Hermina a știut și a amortizat șocul aventurilor jumătății mele. Cît despre mama și Moșu Lazăr, chiar dacă le-au știut, au refuzat să le discute.

Am învățat lecția și, judecînd la rece, într-o seară:

- Ștefan dragă, eu nu-ți cer să te lași de muieri. E peste puterile tale de armăsar în plină forță. Îți cer însă mai multă discreție. Du-te la muieri, dar mai cu perdea, dacă se poate.

- Îmi pui condiții, Lia ? Ce-ți veni ? Tu știi că eu nu te-am înșelat niciodată.

- Dragul meu, fără minciuni gratuite. N-are rost. Uite, eu promit să nu mai fac scandal, să nu te mai cicălesc, dar promite-mi și tu că vei fi mai prudent. Te vorbește tot omul. Contabila asta a ta s-a lăudat că se va cununa cu tine ...

- Nu fi proastă, femeie ! Mă crezi pe mine în stare să te las, să-mi las copilul, casa ? Și pentru cine ?!

- Tocmai de aia, dragă. Știu că nu ești în stare de un act măreț, dar poartă-te bărbătește.

Am făcut atunci un pact. Eu, am promis să nu mai fac scandal, să-l las în pace, indiferent de gura lumii, iar el a promis că va fi prudent ... Un pact, pact care a distrus sentimentul, dar a păstrat căsnicia. Buna Hermina a pătruns amarul acceptării mele și mi-a tot amintit de cele făcute de Colonel, tatăl meu, de Trifon și chiar de unchiul Grigore.

N-am mai căutat să aflu unde își petrece el după-amiezele lungi de vară, pe câmp sau în patul altei femei, dar nici nu s-au mai auzit vorbe pe seama aventurilor domnului inginer. Am devenit mai înțeleaptă și, în același timp, mai crudă cu mine și cu sensibilitatea mea.

Într-o căsnicie, copiii pot lega sau dezlega soarta soților. În a mea, ne-a legat parcă mai puternic, și am acceptat "tîrgul". Cu Ștefan.

Odrasla noastră a combinat robustețea sîngelui de oltean al tatălui cu senioria țărănească a neamului Caba. Uneori, pe cînd era elev, cu semne de încăpăținare de-ale mele, nu înțelegea amestecul de nații din Nădlac.

- De ce ați acceptat un director slovac ? Poate era mai bine să fie ungur, sau sîrb.

- Te rog să nu te bagi în probleme care-ți depășesc puterea de înțelegere. Aici am locuit dintotdeauna în bună pace toate națiile. Și slovaci, și sîrbi, și unguri și evrei.

- În bună pace și război !

- Nu fi zeflemitor, băiete, că n-are rost. Pacea asta e păstrată cu multă înțelepciune, acumulată de ani și ani, de veacuri adunată.

Deși iubește Nădlacul, e destul de greu să

pătrundă suferințele care au legat, spre fericirea lor, oamenii. De multe ori, suferința dezbină, spulberă, ca vînturile deșertului. Aici, însă, suferințele veacului roșu au apropiat și pe slovacul care și-a pierdut bucata de pămînt, și pe românul care și-a pierdut hectarele învecinate, pe sîrbul care și-a pierdut cooperativa, sau evreul, banca.

Ștefan mă acuză de idealism, de un romantism de prost gust. Știu că romanzez trecutul, că dau o tentă roz prezentului. Trecutul Moșilor mei numai romantic nu-i, iar prezentul urmașilor se împarte între mici speculații și traficul de frontieră. Dar ... mai este un "dar". Aici și Ștefan mi-a dat dreptate.

- Cred că nicăieri în țară nu s-a cîștigat "pariul" cu agricultura mai strașnic decît aici. Există o sete de pămînt care se cerea astîmpărată de ani și ani. Nu numai cei bătrîni și-au cerut drepturile, ci, cu timpul, au venit de la oraș și copiii alungați de mizeria comunistă și s-au pus pe lucru. Apoi, întreprinderile de stat, care mai au în proprietate o mare parte din pămînturile țăranilor, se vor desființa și vom demonstra chiar aici că nu avem nevoie să ne învețe nimeni și, mai ales, domnul Guvern, cum se face agricultură în cincinale.

Și chiar că ți-e mai mare dragul, în vremea lucrărilor de importanță pentru domnul și stăpînul nostru, Măria Sa Pămîntul, cum mișună holda de oameni. Care cu bicicletele, care cu autoturismele Dacii, care cu căruța cu cai. Și aici se înțeleg, fără a verifica și căuta la dinți pe slovacul Milan, sau pe românul Ilie, sau pe sîrbul și ungurul Istvan. Există un interes economic major și mai e ceva - o puternică

dragoste pentru Măria Sa.

La liceu, acolo unde se pare că dospește crema intelectualității, lucrurile nu stau tocmai clare. Intelectualul duplicitar, amețit de cincizeci de ani de minciună, nu mai știe cu cine votează și face în continuare "filozofia cozii de mătură". Au existat, după Revoluție, și reclamații și înjosiri cumplite, legate de așa-zișii informatori ai Securității. S-au depășit însă cu destulă înțelepciune diferendele. În marea majoritate, dascălii, provenind din țăranii Nădlacului, au știut măsura lucrurilor, și cu atât mai mult, pericolul alunecării în naționalism desuet. Așa se explică faptul că la alegerile directoriale, am reușit să fim cu toții de acord, poate în afară de o mică minoritate, cu slovacul Ianco Cucucika.

E un integru, care a știut unde taie bisectoarea unghiului... Profesor de matematici și un pasionat al istoriei. Cineva mi-a șoptit că adună date despre istoria Nădlacului. Acel cineva, în realitate un bun prieten, a prezentat acest interes pentru istoria locului ca pe o aiureală. Cândva, dacă voi avea dispoziția necesară, îl voi trage de limbă și vom confrunța cele știute de el cu realitatea trăită, aflată de mine.

Se apropie de doisprezece, și cele cinci ore de dializă se termină. Am pierdut din nou vremea cu amintiri și așteptări. Voi da telefon la spital să aflu starea mamei. O fac de șapte ani de zile, de când ne-am conformat programului de dializă. Doamne, Dumnezeule, cu câte sacrificii am reușit să intrăm în acest program, pe vremea când mi se spunea:

- Are șaiszeci de ani. Ce mai vrei? N-are rost

să ne pierdem vremea cu un bătrîn. Poate nu știi că nu avem aparate de dializă, nu avem filtre, nu avem aproape nimic ?

Pe atunci, funcționau doar patru centre în țară și unul într-un oraș la o sută de kilometri de Nădlac. A fost necesară intervenția lui Ștefan, care, ca întotdeauna, a găsit portița salvatoare. A aflat, nici eu nu știu prin cine, de medicul-șef al dializei. A cărat câte ceva și, printr-o vorbă bună și niște atenții potrivite, am reușit să salvăm viața Mamei.

Sîmbătă, adică poimîine, vine Radu Roman. Nati a dat aseară telefon să-mi aducă aminte, pasămite. În realitate, voia să simtă, după tonul vocii, în ce ape mă scald. I-am spus că vom merge în vizită la Bătrîna Țirian, la mormîntul lui Trifon.

- Ce naiba, Lia dragă, termină cu morții și amintirile ! Tu vrei să faci lumea după chipul și asemănarea ta. Ce-ți închipui, tocmai cosmopolitului de Radu îi arde numai de morții noștri ?

- Da, mă înghețasem la telefon, cred că-i arde tocmai de morții noștri, de ai lui. Poate vrea și el să știe câte ceva despre ce-a fost Trifon.

- Poate și iar poate. Poate tocmai invers. Nu vrea să afle nimic despre tatăl rătăcitor.

- Asta vom vedea la fața locului.

Nati, cu spiritul avocatului trecut prin ciur și sită, simte partea așezată, reală, a lucrurilor. Ea, ca de obicei, mă intuiește. Acum, mai ales, m-am avîntat peste măsură. N-am putut să pun pleoapă peste pleoapă azi-noapte. Am reușit să-mi trezesc și consortul, care, jumătate adormit, a mormăit:

- Ce dracu, potolește-te, femeie, că nu vine

Franz Josef la noi. Poate prințul de Mayerling.

Ce imaginație, la inginerul meu. Prințul de Mayerling ...

Prin somn, dă semne de acuitate cu care te dă gata.

De dimineață, am pregătit, cu ajutorul mamei și al unei vecine, câteva feluri specifice Nădlacului. Supă cu tăiței de casă, subțiri și lungi ca firul de ață; tot în supă, găluște de ficat bine condimentate; apoi, friptură și șnițel de porc, asortate cu cartofi piure ... Iar la sfârșit, am reușit să hotărîm, după lungi discuții, și prăjitura.

Mama, care făcuse cîteva ani la înalta școală de menaj de la Arad, a propus un tort cu cremă de ciocolată și işleruri. Un fel de prăjiturile delicate, ornate cu nucă. Eu, cu votul nanei Catița, vecina, alesesem găluștele tăuțești. O specialitate cu colorit local, făcute îndeosebi de slovaci, cărora uneori li se mai spune și tăuți. Nu cred că se mai fac undeva prin țară astfel de găluște. Nana Catița, indignată de opoziția mamei:

- Doamnă Emilia, eu știu că dumneata le ai pe ale dumitale, dar lasă-ne pe noi să facem ce numai aici se poate pune pe masă. O fi domnul umblat prin lume, da' știu că găluște ca la noi n-a mîncat nicăieri. Ne-a dat Dumnezeu putere și de-ale mîncării, că nici chelțuiala cu ele nu-i prea mare. Niscaiva făină, apă și sare, mac, nucă și miere de albine.

Într-adevăr, minunea culinară se întîmplă numai din apă și făină, proporționată după ochi, cu puțină drojdie, cît să dospească, și apoi, bine frămîntată, pînă aluatul își trăiește viața sa, crește ca

în povești, dînd la iveală o masă pufoasă. Se rotunjesc cu paharul de vin, în formă de găluște, se clădesc ordonat, unele peste altele, în oala de tuci. Acoperite tot cu sfînta apă, se închid ermetic în așa fel încît abia acum începe viața lor adevărată. În abur și la foc mic se umflă cucoanele noastre și la semnul mirosului de prins, se ia oala de pe foc și repede urmează toaleta finală. Adică apar imaculate din aburi și așa calde se îmbracă în nucă și mac, ornate cu puțină miere de albine. Se servesc fierbinți.

- Nană Catiță, să nu mă prostești de cap și să te duci cine știe unde, taman mîine, cînd am nevoie de dumneata. Știi că nu le am cu gospodăria, și apoi, trebuie să ne dăm gata musafirul cu găluștele noastre.

- Ce să spun ? O să-l doborîți !

Mama, enervată puțin, s-a retras în camera ei. Dializa modifică chiar și caracterul, nemaivorbind de comportament. De cîtăva vreme, simt că moartea ne dă tîrcoale. Ar fi tocmai indicat pentru starea mea de suflet să dau o fugă pînă la biserică. E vineri și denia nu a început. Cîțiva moși și babe nu mă deranjează. Cînd, în neputința și neștiința mea, mă rog Domnului, simt nevoia să fiu singură, să nu fiu deranjată de zumzetul fariseilor care umplu biserica în zilele de sărbătoare.

Cei care au rămas stane de piatră în stranele cumpărate de moșii lor, au fost cîțiva țărani bătrîni - Moșu Lazăr, vecinul Mărincuț, vecinul Socală ... Stranele sunt, în realitate, minunatele scaune din Biserica Ortodoxă Română. Prima strană, primul scaun, îl ocupa familia Cuculeștilor, al doilea, Moșu Lazăr. Pînă ce puterile l-au ținut în picioare, nu a

lipsit de la nici o slujbă de duminică, în cursul săptămîinii fiind prea ocupat cu cele lumești - Pămîntul și gospodăria încropită și menținută cu greu în perioada roșie.

Actuala Biserică Ortodoxă datează din anul 1822, cînd și-a ridicat temelia, ca urmare a dărîmării Bisericii Ortodoxe Sîrbești. Sîrbo-români însă, datorită, mai ales, legăturilor strînse de rudenie dintre ei, s-au rugat împreună în noua biserică, pînă în 1864, cînd Episcopul Șaguna a despărțit definitiv biserica română de cea sîrbă. Mai tîrziu, sîrbii noștri și-au ridicat propria biserică, cu ajutorul creștinilor români, ea fiind sfințită la începutul veacului.

Originalitatea bisericii noastre stă în turnul cu patru brațe care ridică crucea Domnului din toate colțurile lumii: Apus, Răsărit, Miazăzi și Miazănoapte. Mai apoi, sunt sculpturile în lemn ale fraților Busuioc, iconostasul, scaunele, tronurile, întregul mobilier este tăiat cu îngrijire și gust estetic.

Mă atrag îndeosebi coloanele din jurul icoanelor, sculptate în stil florentin pur.

Despre Busuioc se spune că n-a urmat drumul învățăturii. Fără vreo instrucție, s-a pomenit cu harul divin de a măiestri iconostase și scaune împărătești. Harul din sufletul țaranului bănățean a ajuns și la urechile guvernanților de la Budapesta, care l-au trimis la Școala de Sculptură de la Arad. Aici s-a desăvîrșit, s-a cizelat minunatul Busuioc.

Ceea ce uluiește ochiul este pictura. Realizată de Zaicu, se înalță la poarta artei adevărate. Se știe că a fost fiul unei țărănci simple din sudul Banatului. Face ucenicia la un zugrav mai cunoscut și apoi

pictează Biserica Ortodoxă din Reșița. După multe străduințe, se desăvârșește la Viena, la Școala de Belle-Arte, trecînd prin mari greutăți, din cauza situației materiale precare. S-a bucurat de ajutor din partea celebrului avocat Iugojan Brediceanu și a "Fondului Gojdu".

La întoarcerea în țară, primește comenzi bisericești la Timișoara. Se căsătorește, după o dragoste fulminantă, cu frumoasa domnișoară Iuga din Jimbolia. Moare secerat de tuberculoză la patruzeci și șase de ani.

Bătrînii Nădlacului însă mai povestesc de aventura lui cu preoteasa Hortenzia. Se mai spune că trăsăturile sculpturale ale femeii se regăsesc în portretele Maicii Domnului sau ale Veronicăi. Ceea ce m-a legat de frescele în stil renascentist este culoarea. Griuri și marouri de o finețe ce depășește înțelegerea umană și se apropie de Divinitate. A pictat șapte fresce. Două cu Adam și Eva, și cinci grupate în Drumul Crucii. Alungați din Rai, păcătoșii par senini, împăcați, în tonuri gri-albăstrui. Se încovoaie puțin, dar ochii și mâinile nu li se revoltă, pașii coboară din Rai, și totuși, mișcarea sugerează urcușul spre Pămînt.

În stînga, pe peretele opus, Iisus se odihnește sub povara Crucii, pe o lespede de piatră, în tonuri maronii. Aici, ochii sunt triști, o mîină coboară spre capul unui credincios îngenunchiat, care vrea să-i poarte Crucea. Mîina oprește, ochii iertării privesc spre poarta iertării.

Mă apropii de spiritul Domnului, lipindu-mi privirile de frescele lui Zaicu: Îi înțeleg puternica

pasiune pentru artă și lipsa fariseismului. Nu și-a ascuns nici o clipă dragostea. Preoteasa Hortenzia s-a trezit pradă unor tirade de genul:

- Minunata mea. Înalță-ți mîna pînă la limita cerului, să prinzi puterea Domnului, mai minunată decît o zi de primăvară ... Toți cireșii au înflorit în obrazii tăi ... Ești Venus din Milo, trăsăturile tale se cer imortalizate.

Cine să reziste artistului ? Era ceva peste puterile ei, fată de țăran, devenită fruntea satului prin mariajul cu Popa Chenta. Se spune despre înălțimea sa Popa că acoperea tot ceea ce urmașii lui, cu smerenie, nu au mai reușit s-o facă, pe de-o parte din vina ciumei roșii, pe de altă parte, datorită propriilor slăbiciuni.

Pe vremea Popii Chenta, biserica era plină ochi - nu numai în zilele de Florii, Paști și Crăciun. Chiar și la slujbele obișnuite, omul simțea că cel care slujește, în fața și înlăuntrul altarului, se roagă pentru fiecare păcătos din biserică și din afara ei. Pentru fiecare creștin.

Pasiunea tulburătoare dintre pictorul Zaicu și frumoasa preoteasă, desigur, a ajuns și la urechile Popii, care, cu demnitate și eleganță, s-a prefăcut că habar nu are.

- Cucernice și dragul meu epitrop Sofronie ! Tu știi că neștiute sunt căile Domnului. De ce mă lași să plec urechile la cele ce povestesc babele pe la colțuri ? Hortenzia are și ea dreptul la viață. Este o minune a lui Dumnezeu.

- O minune, părinte ! aprobă Sofronie, epitropul din acea vreme, cel care administra averea

bisericii.

- O minune se cere admirată, cum să ne mirăm că sufletul de artist s-a legat de minunea noastră ?

- Dar oamenii ? ... Ce vor zice bunii gospodari ? Faima dumitale, părinte !

- Prestigiul meu nu atâră de o pasiune trecătoare. Bunul simț va dicta. De ce să ne prefacem, să ne lepădăm de cele lumești ? ... "Nimic din ceea ce este lumesc nu-mi este străin", spune un dicton celebru. Și, mai lasă oamenii, că sunt prinși cu treburile secerișului, și nu le arde lor de minunata mea Hortenzia.

Ca de atâtea ori, părintele a avut dreptate. Cunoștea de peste cincizeci de ani sufletul, cu toate pacostele și întortoacherile lui. L-aș dori alături, ca sfetnic bun, pe adevăratul slujitor al Domnului, Popa Chenta.

VI

Au sosit. Avusesem emoții și pentru mama. Mă temeam ca, datorită bolii, să nu reacționeze ciudat în prezența verișorului găsit peste noapte. S-a bucurat la limita normalului, fără prea multe întrebări. După ce am servit masa, s-a retras discret în camera ei.

- Te rog, Radule, să mă ierți. Boala m-a cam sleit de puteri și vreau să mă odihnesc. Fata asta a mea a dorit să-ți facem o primire pe cinste, și am cam obosit cu pregătirile. Mă bucur că exiști ... și ce să mai zic ? Ce bine că ți-au plăcut și găluștele noastre ...

Se tîrăște încet și se așează în fața televizorului - "tembelizorului", uneori. Se lasă purtată de ecranul mișcător, ca atîția alți oameni, tocmai pentru a uita de ale ei. O scot din lumea filmelor, transmise acum pe mai multe canale, doar pregătitul mîncării și nepotul. Normal, ca orice bunică ce se respectă, are o slăbiciune. Nu eu ! Eu sunt doar sensul vieții ei prăbușite. Copilul este ceea ce o mai leagă de viață acum. Poveștile lui aiurite, blugii și cămășile în carouri, peste pantalonii cît se poate de largi, mai nou, vederile din străinătate, o preocupă și o fac să

uite de cumplita boală care i-a blocat ambii rinichi.

Radu Roman face conversație cu Ștefan. Îl interesează cum au reacționat țărani la împărțitul pământului.

- Păi, domnule dragă, de peste ocean și de peste mări și țări. Se vede că ești rupt de noi. Află că nu prea mai avem țărani. De ceea ce dispunem la ora actuală sunt câțiva bătrâni, neputincioși, câțiva specialiști obișnuiți să fure ca de la CAP - adică fostele întovărășiri agricole - și copiii foștilor țărani. Acești copii au început să simtă abia acum că din pământ se poate trăi decent. Ba mai mult, cei șmecheri au înțeles că dacă ești deștept, poți chiar să te îmbogățești, evident că de pe urma pământului.

- E minunat ! Înseamnă că privatizarea își spune cuvântul.

- Nu fiți bombastic, domnule actor. Privatizarea în România, cu actualii guvernanți, se face mai greu. Se încearcă o balmăjeală de privatizare. Unii, din foștii injectați cu morbul comunismului, mai visează și acum la marile gospodării colective, unde, încolonați, cu averile puse laolaltă, vom aduna spicele din lanurile aurii.

- Nu sunteți prea sceptic, domnule inginer ?

- Sceptic, pe dracu ... Cunosc viața, vere dragă - râde în hohote, așa cum îi place lui, cu toată făptura puternică și bine înfiptă în pământ.

Radu pare firav față de bărbatul din fața lui, deși îl domină cu o gestică nobilă, amplă. Dacă Ștefan e brunet, țigănos chiar, paloarea îi dă celuilalt o notă cu totul aparte. Nati intervine, mă mir, deși stătuse prea tăcută în timpul mesei, bănuind că se

distrase copios pe seama tuturor. O prefer așa, decît să-și pună în funcție limba ascuțită de avocat veșnic nemulțumit. Pe lîngă ea, Ștefan pare un mic îngerăș.

- Ștefane, hai să nu degenerăm discuția, dacă chiar vrei, hai să vorbim de compromisuri. Cu toții am făcut cîte un pact cu diavolu. Uite, Lia, descendentă dintr-o familie de gospodari, cu tată dat afară din armată tot de comuniști, nici mai mult, nici mai puțin, a fost secretară de partid la școală. Cît despre tine, ce să mai vorbim ? Nu tot compromis se numește alunecarea ta printre directivele de partid, minciuna cu producțiile teribile de grîu și porumb la hectar ?

- Tu, Nati, prea ești o justițiară. Vrei să spui că n-ai făcut nici un compromis la viața ta ?

Obrajii bărbatului brunet se coloraseră puternic. Radu intervine și el:

- Am băgat de seamă și aici, în țară, și afară, că voi, românii, aveți mania de a vă autojudeca; mai lăsați compromisurile deoparte și mai bine ați înțelege ce se poate face.

- Ce să se poată face ? Într-o societate care se zvîrcolește după patruzeci de ani de somn impus ...

Ștefan vrea să lovească, însă prinde mesajul ochilor mei.

- Am înțeles. Vă las, neamurilor, să vă povestiți. Ai grijă, Radule, să nu te amețească prea tare, în amintiri și povești am o nevastă pe cinste. Cînd te-ai săturat de dulcegării, vino cu mine să vezi cîmpurile. Pe viața mea că-ți va folosi mai mult decît să tot acumulezi amărăciune răscolind trecutul.

- Gata, Ștefane, că întreci măsura. Dacă

vorbim de compromisuri care trebuiesc pedepsite, apoi ați merita, și tu și Lia, o bătaie bună. - Nati trântise castronul cu găluște pe masă. - Tocmai datorită acestor povești și compromisuri ai tu acum câteva hectare bune în administrare.

- Da, nu știai, Radule, că eu sunt, de fapt, sluga și vechilul cucoanelor ? Nu dețin nici un hectar pe numele meu. Eu să fiu sănătos, că am eu ac de cojocul lor !

Pleacă spre curtea din spate și se preface că meșterește ceva la tractorul cumpărat de câteva luni.

Am rămas noi, cei trei urmași. Radu, distant, aprinde o țigară și urmărește fumul albastrui. Nati, mairîntește o dată castronul și aprinde și ea încă o țigară. Doamne, aici se va opri totul ? Mă ciupec de mână. Trebuie să intervin.

- Ce facem, nu mergem la Tante ?

Deși nu pregătisem programul zilei împreună, Nati simte alături de mine și acum, ca de atâtea ori.

- Desigur, sau poate Radu preferă să se odihnească după masă ...

- Aș vrea să stau puțin în curte sub dud. Aveți un hamac acolo. Mi-ar prinde bine câteva clipe de liniște, dacă nu deranjez ...

- Tu nu ne poți deranja. Ești oaspete doar.

- Nu oaspete, Nati dragă. Este omul din familia Caba.

Am rămas din nou noi două. Nati se lasă greu descoperită. Probabil și meseria a învățat-o să poarte masca indiferentului zeflemitor, poate frustrările vieții. A rămas văduvă, prin plecarea fără nici o explicație

a soțului ei, care, pur și simplu, și-a luat bagajele, și dus a fost. Peste o săptămână, a telefonat din Constanța că, pasămite, se angajase la Șantierul Naval, și poate va pleca peste oceane, ca simplu marinar. Și atunci, ca și în alte dăți, Nati și-a lins rănile singură. Concluzia a venit în felul ei, neașteptat, fără ezitări. Ne-a adunat pe toate - mama, Tușa Veturia - și, fără nici o pregătire, a decretat:

- Azi am introdus divorțul. Fără comentarii, vă rog să vă abțineți. Voi două ați îndurat destule și vă știu puterea de pătrundere în situațiile dificile, iar tu, Lia, ești prea bleagă în relațiile cu bărbații ca să-ți dai o părere competentă, deci, după cum bine aflareți, m-a părăsit bărbatul. Am căutat, prin relațiile mele, de Tribunal, de Poliție și, bineînțeles, n-a fost în stare s-o facă singur, ci cu o frumoasă, una cu vreo cinsprezece ani mai tânără. În atare situație, introducerea divorțului e singura cale de a pune ordine în căsnicia noastră.

Mama a strâns din buze, își ascunde ochii plini de lacrimi, iar Veturia a izbucnit într-un rîs forțat.

- Adică, tu singură, fără noi, ai decis. Ți-ai întrebat copilul dacă nu are nevoie de un tată ?

- Mamă, fără comentarii deplasate.

Nervii tuturor erau întinși peste măsură. Chiar Nati era pe cale să facă o criză urîță de isterie. Ciudat, tocmai mama, care nu a știut niciodată ce înseamnă diplomația, a aplanat conflictul:

- Ar fi culmea să ne încăierăm noi pentru un cur de femeie și un bărbat prost. Ia să vă aduceți voi aminte ce-au făcut bunii mei părinți cînd le-am picat pe cap cu Lia cu tot.

- Ce-au zis Hermina și Lazăr atunci ? - Veturia intrase în transă.

Amintirile vorbesc de multe ori, în situațiile-limită; dar sunt unele, mai ales, care rămân neșterse și clare. Mama își anunțase părinții cu o zi înainte că e alungată de teribilul Colonel, și le-a cerut să o aștepte a doua zi la autobuzul din Arad. Va avea ceva bagaje și, mai ales, bagajul cel mai de preț - eram eu. Cei doi, la gara din Arad, m-au luat în brațe și Buna Hermina a prins umărul mamei.

- Lasă, fata mea. Nu trebuie să povestești acum. Dacă vrei să te descarci, dă-i drumul când ți-o pica mai bine.

- Să-l bată Dumnezeu, acolo unde e ! Să nu îndrăznească să-mi țină vreodată calea că ... Lazăr apucase bagajele și mai-mai să le trîntească înapoi pe caldarîm.

- Lazăre, ține-ți firea ! N-ai să faci nimic când ți-o ieși în cale tatăl nepoatei tale. Ocupă-te de bagaje și hai să ne grăbim la autobuz.

Pe vremea aceea, circula o singură cursă între Arad și Nădlac. Nu se inaugurase calea ferată, a cărei construcție era începută cam de mult.

- Femeie, mă duci tu de nas, da'tot n-am să-i vorbesc Colonelului, câte zile oi mai face umbră pământului.

Într-adevăr, cei doi nu și-au mai vorbit niciodată. În schimb, Hermina, pe ascuns, în lipsa lui, i-a permis să mă vadă chiar în casa lor.

- Nu poți rupe ceea ce natura leagă. Dacă te pui de-a curmezișul legilor ei, se răzbună când ți-e lumea mai dragă. - Tot Buna a căutat să mă trimită

cît mai des să-mi vizitez tatăl, fără să mă descoasă niciodată ce se întîmplă în noua lui familie.

Nati a rupt definitiv legăturile cu soțul și tatăl copilului ei. Tăiată din cremene, nu a acceptat nici o fărîmă de compromis. A avut curajul să intre în tagma femeilor singure. Se cere un anumit soi de curaj, singurătatea nu se lasă înfruntată prea ușor. Nu accepți compromisul unei căsnicii ratate și accepți compromisurile singurătății. "Femeia nu-i lăsată de Dumnezeu să fie singură" - obișnuia să spună Hermina. "Femeia e coasta bărbatului, e umbra lui, nu are voie să uite că e umbra bărbatului. Dacă se crede deasupra firii, plătește amarnic."

- Lasă că dumneata ai știut să fii cu cîțiva pași înaintea lui Lazăr.

- Asta am știut-o numai eu. El se credea cocoșul, domnul meu și al casei lui.

Înțelepciune din care nu am luat decît cîte puțin fiecare din femeile familiei Caba. Tușa Veturia purtase atîta nedreptate pe umăr, încît s-a adaptat, vrînd-nevrînd, s-a lipit de viață în așa fel încît să-și poată crește fata. Cu capul mereu adunat între umeri, dar nu plecat, cu mîinile înfipite în buzunarele taioarelor transformate și răstransformate, ca o furnică aduna firimituri în mușuroi, cele necesare studiilor lui Nati. Mama, alungată de mîndria și duritatea Colonelului, nici măcar nu a avut vreme să-și pună în practică diplomația învățată de-acasă. Uneori, bănuia că putea să-și salveze căsnicia încă înainte de vremurile blestemate. Cu ceea ce se numește femeie bună la pat, sau femeie felină, ar fi putut să înfrîngă cerbicia Colonelului.

Nati, a rupt fără nici o ezitare firele care o legau de Doru. Plecarea lui, vechile neîmpliniri și dezamăgiri toate adunate și legate în coșul de rufe murdare din debaraua căsniciei, au dezlegat mai ușor ceea ce obișnuim să numim o căsătorie nereușită. Poate că și munca din Tribunal să-și fi pus amprenta pe decizia fermă și categorică - divorțul. Am băgat de seamă că juriștii, în speță avocații, vorbesc cu destul de multă ușurință de divorț și împărțiri de bunuri. Face parte din limbajul zilnic, din culoarea fiecărei ore de muncă. În felul ăsta, se acomodează mai ușor cu propriile tragedii. Cunosc o mulțime de avocați divorțați - nu o dată, ci chiar de trei-patru ori, nealterați prea mult de duritatea situațiilor. Greutatea, recunoscută și de madam avocat, fusese Lavinia, fetița. Un copil care va purta și poartă și acum, așa cum am fost eu, tara neîmplinirilor și neputințelor celor doi adulți care i-au dat viață.

Lavinia, a avut norocul ca după Revoluție, cunoscând binișor engleza și franceza, să intre din primul șut la filologie. Veturia păstrează cu sfințenie fiecare vedere, fiecare rînd care poartă pecetea civilizației, că doar și ea s-a adăpat la porțile culturii vieneze, pînă cînd a falimentat Banca.

Nati aprinde o a doua țigară. O simt iritată.

- Ai avut o zi grea ? Mai multe procese ca de obicei, sau nici n-ai fost la Tribunal ?

- Ce întrebări idioate pui și tu, Lia dragă, atunci cînd vrei să spui cu totul altceva ... Cum era să merg la Tribunal cînd am fost șoferul înălțimii sale

Radu Roman? Puteam să nu-l depun pe pământul străbun ? Puteam să te las pe tine să aștepti ?

- Nati, ești urîcioasă ... Și tu ai dorit ziua de azi, și tu ești legată de tot ce înseamnă Caba; ascendent sau descendent, indiferent de linia moștenitoare, de rudenie. Nu ai prohibiții. Greșesc eu oare ?

Cu masa, cu discuțiile cam încinse, a trecut vremea. O seară călduță, moale, se lasă peste dudul din curtea unde Radu Roman moțăie, sau naiba știe ce face. Nati se pregătește de plecare.

- Te rog, pleacă mâine dimineață. Nu-mi lăsa vărul pe cap peste noapte ...

- Că doar n-o să-ți fie teamă ? Ori vrei să-l confunzi cu Ștefan la noapte ?

- Nati, ești răutăcioasă !

- Pe dracu! Realistă. Nu mă păcălești tu, sau poate habar n-ai cum îl sorbi din ochi ? Fii mai demnă, Căbăleaso !

- Nati, te rog ! Haide să facem o plimbare împreună. Te scoli și tu mai devreme dimineața și pleci la Tribunal. Ce înseamnă pentru un șofer ca tine cincizeci de kilometri ?

- Într-adevăr, ce sunt pentru mine cincizeci de kilometri ? ... Am făcut eu sute, ca să păstrez un bărbat, și tot n-am reușit. Hai, cheamă-ți musafirul și să mergem odată ! Simt că masa asta prelungită se lasă cu o criză de fiere.

- De ce să-l chem eu ? Și de fapt, nu e numai musafirul meu .. E și vărul tău bun, sîngele tău.

- E sîngele meu, așa cum e și sîngele tău. Nu uita tocmai asta - că sîngele Căbeștilor curge prin amîndoi ...

VII

Tante conduce discuția cu o diplomatie demnă de curtea de la Viena.

- Am citit despre tine, dragul meu. Fetele astea mă informează cu noutățile mapamondului. S-a scris și la Paris, și la Londra, mai puțin la Viena. Tocmai ! De ce mai puțin la Viena ?

- M-au băgat în seamă și austriecii. Poate fetele, cum ziceți dumneavoastră, nu știu nemțește sau ...

- Fetele mele au făcut limba și literatura germană cu mine, dragul meu. Iar eu am urmat Școala Ursulinelor de la Timișoara și Sibiu.

- Scuzați-mă, am greșit ... - Radu s-a fîstîcit. De cînd a apărut meteoric pe cerul existenței noastre incolore, nu a dat semne de fîstîceală în nici o altă împrejurare. Micuța femeie de peste optzeci de ani îl domină cum n-au reușit nici marile scene ale lumii.

- Așa, care va să zică ... Ați fost la mormîntul lui Trifon. Nu e destul de îngrijit pentru rangul și măsura lui. Nu ți se pare, Lia, că ai cam neglijat datoria față de morții noștri ? Așa ai de gînd să procedezi și cu locul meu de veci ?

- Termină, Tante ! Nu avem de gând să vorbim numai de locurile de veci ale familiei.

- Tocmai că e necesar să vorbim despre locurile de veci ale tatălui meu și ale familiei voastre, draga mea Nati.

Tonul reținut al actorului dispăruse, și o voce hotărâtă, de bărbat în toată plinătatea puterii și gândirii, a umplut golul lăsat de absența atîtor bărbați în șirul femeilor noastre.

- Ale familiei tale, Radule. Ale familiei tale, care este și familia noastră ..., am îngînat, cu ochii în oglinda de cristal din colțul camerei.

Pentru o clipă, am realizat scena și personajele, fără nici o participare emoțională. Cîteodată, reușesc să mă detașez de realitatea imediată, să mă ridic la esență, să privesc ca martor imparțial trăirile celor din jur. O astfel de clipă, o mică eternitate, în care l-am surprins pe bărbatul puternic și, în același timp, ros de îndoielile trecutului. - Radu, reflectînd în sinea lui, Nati, femeie matură, poleită în gheață, Tante, o bătrînă doamnă tăiată-n marmură albă, Lia, o încîlcitură de fire de lînă ...

Tante e sora lui Mihaiu Caba, străbunicul meu, mai este și ține să se știe, nepoata primarului Chicin, cel care a ridicat morții din Pusta Ungară, morții noștri din Ardeal, îngropîndu-i creștinește în cimitirul din Nădlac.

- Așa da, Radule !... Ți-au povestit fetele, desigur, însă vreau să știi de la mine că neamul nostru a dat oameni de vază. Bunicul meu și străbunicul vostru a fost primar al Nădlacului, om cu putere, care, în momentele critice, a știut să se

poarte ca un român și cetățean al lumii. Deși s-a cam dat în petece cu femeile, de la moartea primei soții, a știut ca nimeni altul ce înseamnă dragostea de pământ. O gospodărie ca a lui putea concura cu nemții și chiar cu cel mai harnic slovac - Kralič Ian. Șirurile de grâu, după seceriș, erau aliniate ca soldații lui Napoleon ... Tatăl meu a murit undeva, în Slovacia, la numai douăzeci și șase de ani, sub sabia Coroanei Austro-Ungare. A știut ce înseamnă datoria, chiar și față de o putere străină, putere care era adevărată și bine înfiptă în obiceiurile noastre. Pe femeile noastre, Radule, le-ai cunoscut. Cu toate ne-am luptat - realmente am luptat, să ne păstrăm rangul în fața ciumei roșii și nu ne-am prostituat ca atîția alții ... Cît despre Trifon, tatăl tău, ce pot să-ți spun ... Uite, am aici cîteva fotografii de pe vremea cînd era student, și apoi de cînd și-a deschis biroul avocațial din Nădlac. Era o frumusețe de bărbat. Înalt, ținută de ofițer, cu părul pieptănat pe spate și o frunte înaltă. Mă bucur că ai moștenit lumina frunții avocatului Caba ... L-au distrus vremurile ostile și pasiunea pentru risc. A adunat în el, fără să le poată depăși, viciile descendenților primarului Chicin și ale Căbeștilor. Se spune că și primarul avea o "mîndră" slovăcuță, însă a știut să o facă în așa fel, încît nici babele la uliță să nu poată zice în șoaptă că se bănuie ceva în legătură cu Vlasta lui. Iar Mihaiu Caba, era mai-mai să piardă averea adunată și păstrată cu atîta trudă, de dragul riscului, cu evreii, cu bancherii evrei de la Arad ... Veturia, a riscat și ea un mariaj nepotrivit. Cît despre Emilia ..., ce să mai vorbim ? Emilia, mama Liei ... O sfîntă, căreia soarta i-a riscat

norocul, de fiecare dată. Eu, ei bine, și eu am făcut o pasiune. Cîndva, veți afla, vă voi istorisi povestea adevăratei mele iubiri.

Radu a zîmbit abia perceptibil, fără a scăpa însă priviri furișe.

- Degeaba zîmbești, Radule ! Tu poate ai cunoscut frenezia sexuală, dar sunt convinsă că nu ai făcut o mare pasiune din iubire. Nu ai ridurile dragostei neîmpărtășite ...

Nati dă din nou semne de nerăbdare. Poate suporta sacul cu amintiri preț de o jumătate de oră, după care prezentul o duce cu gîndul la problemele ei. Slavă Domnului că le poartă cu demnitate și, mai ales, nu s-a plîns niciodată.

- Tante, îmi permiteți, stimată doamnă, să mă lipesc și eu de neamul din care mă trag și să vă numesc Tante ... Aș vrea să-mi spuneți cum a murit tatăl meu. Am încercat să scot cîte ceva de la fetele astea, dar în zadar. Cred că am acest drept.

- Da, ai acest drept, deși Trifon trebuia ..., mă rog, poate noi ar fi trebuit să căutăm să împlinim dorința lui ...

Am sărit amîndouă.

- Cum, Tante, dumneata ai știut că Trifon are un băiat ? Cum ai putut să ascunzi, să te ascunzi de noi ?

- M-am ascuns eu de comuniști, de securiștii care erau mai diabolici decît orice închipuire. Cum era să trec peste voința lui, atîta vreme cît nu știam că-l vom mai găsi vreodată pe Radu ? Hermina a știut și ea de existența copilului. Noi două am decis să ne ascundem de voi, și chiar de Lazăr. Chiar el, care a

știut ce înseamnă minciuna și prefăcătoria, nu a aflat decât cu puțin înainte de moarte. Dacă i-am fi spus mai de mult, ar fi fost capabil să plece la Cluj, de năuc, și să-și caute nepotul.

- Dorința lui Trifon se leagă de mine ? întreabă Radu, în timp ce se învârte în jurul mesei rotunde. Deschide apoi geamul, își aruncă o șuviță rebelă, și apoi se așează din nou.

- Dorința tatălui meu ...

- Da, e mai bine să terminăm ce-avem de isprăvit. De îndată ce a venit de la Cluj, Trifon a mărturisit. A descărcat povara greșelii într-o seară plumburie ... Comuniștii ne persecutau, ne urmăreau, căutau rămășițele averilor sechestrare ... Hermina, că eram trei în seara aceea, l-a sfătuit să-mi lase mie auriturile. Eram mai puțin urmărită pe-atunci. Nu bănuiau că în afară de pământul deja predat Statului și viitorului CAP, se mai găsea vreo valoare ascunsă, dar am avut eu, fiți liniștiți, și mai am destule ...

- Tante, vorbeam de dorința tatălui meu ...

- Radu dă semne de iritare, vecină cu furia - vreau să aflu ultima lui dorință și dacă ...

- Da, se leagă de tine, copilul meu ...

Cu un aer de regină detronată, ne-a lăsat câteva minute singuri. Se aud din camera alăturată zornăituri de chei și câteva lucruri trântite în grabă.

- Uite ! Ai aici poza ta și a mamei tale, Irina, un ceas de aur și o icoană din platină și pietre scumpe. Cred că face o avere. Am auzit că o cumpărase pe vremea când era proprietarul Băncii "Nădlăcana". Averea, dragul meu băiat, este pe spatele icoanei, unde el, Trifon, a gravat, cu ajutorul unui

bijutier, cîteva cuvinte.

Am încremenit. Mi se pare că trăiesc o scenă dintr-o altă viață. Nati stă mai dreaptă ca de obicei, cu privirea pierdută, Radu a luat icoana, fotografia și ceasul din brațele femeii micuțe și, stingher, pare că se îndoiaie sub greutatea lor ...

- Citește, copilul meu. Sunt cuvintele tatălui tău. Isprăvește și tu odată ce ai de isprăvit ...

Cuvintele cad greu, apăsate, în gura actorului:

- "Fiului meu, Radu. Iertare."

- Atît. Nati repetă întruna: Atît și doar atît. De fapt, nu era necesar să spună mai multe, amărîtul de el. Cum ai reușit, Tante Lucreția, să păstrezi o asemenea comoară, unde ai ascuns-o ?

- Eu ... Păi, dragele mele, aflați că mai am și galbeni din salba mamei. Degeaba m-au purtat ei prin beciuri, exersîndu-și talentele de anchetator. Le spuneam că sunt doar o văduvă necăjită, care a predat tot ce are noii puteri. Că noi, țărani, nu am investit niciodată în aur sau alte giuvaeruri. M-au crezut, neciopliții. Uitaseră, și alții habar n-aveau, că la noi țărani dau intelectuali de rasă - cum a fost și Trifon. Cît despre icoana Maicii Domnului, știu că este adusă de un evreu din Țara Sfîntă. Că rubinul din inima Maicii e veritabil, la fel și diamantele din coroana Fiului. Ceasul l-am adus eu de la Viena. E un Doxa de aur. Cît despre icoana voastră, a ta și a mamei tale, să știi, Radule, că Trifon le-a pitit undeva într-o cămăruță secretă din sufletul lui. Amărîtul !...

Tante s-a îndoit brusc, își arată vîrsta și încearcă cu mare greutate să se țină tare.

Ce-ar fi, copiii mei, să mergeți puțin prin

grădină ? Am o livadă splendidă și au înflorit și trandafirii ...

Radu, cu comorile lui în brațe, privește sticlos, rece, hain chiar.

- Femeilor ! Mai am nevoie de o explicație. Vreau să știu cum a murit tatăl meu.

Nati i-a luat încet lucrurile, le-a așezat pe masa rotundă, i-a prins mâinile într-ale ei și ...

- A murit înghețat de frig, fără mâncare și cu o sticlă de băutură la căpătîi !

VIII

Radu a rămas peste noapte la Tante. De-atîtea și-atîtea ori, neîmplinirile unei vieți iau dimensiuni uriașe și îmbracă toate străduințele în gri-verzui, noroios. Ștefan întîrzie din nou. Probabil va veni spre dimineață obosit, tot el un pachet de nervi, pretextînd încurcătură la cîmp, soldată cu certuri între tractoriști, alte și alte povești absurde ... Înainte, asemenea minciuni mă dezarmau. Desigur, nu le dădeam crezare, dar însoțeam acceptarea cu capul în pernă, cu ochii plînși, cu durerea și umilința cumplitelor renunțări. Căsnicia noastră se clădește pe nenumărate deziluzii, înfrîngeri, pe existența copilului. O dată, după ce și el și-a dat arama de bărbat cretin pe față, cînd se nimerise, ca și tatăl lui, să toarne minciuni și aventuri galante, am rostit cuvinte grele, cuvinte, și nu vorbe, pe care le poți retrage sau răstălmăci ulterior.

- Dacă mama nu ar mai fi în viață, aș pleca cît văz cu ochii. În preajma voastră, m-am uscat încetul cu încetul, am devenit o salcie uscată și, mai ales, plîngătoare ...

Andrei, care nu realizase greutatea cuvintelor:

- Da, mai ales o salcie plîngătoare, Lia dragă. Că de cînd te știu, mereu ai dat apă la șoareci. Nici nu știu de ce-ți poartă frică copiii la școală. Ori acolo ești alta ?

Nu predasem niciodată la clasele unde învăța copilul meu. Nu-mi permite regulamentul ...

E aproape miezul nopții. Mi-am tras fotoliul sub dud, să simt mișcarea înceată și viața din frunzele copacului meu. Am trăit în umbra lui și eu, și mama, și Moșu Lazăr, și Buna Hermina, și Veturia, și ...

Viețuiesc și acum, cu toate înfrîngerile mele, tot adăpostită sub crengile copacului meu. Fiecare creatură ce-și spune "om" viețuiește sub cîte un copac. Unii realizează umbra sau lumina vieții ce dăinuie, veșnicește în fiecare copac, unii se lipesc de scoarța lui și devin ei înșiși copaci, drepti, înalți și, cîteodată, reușesc să atingă cerul, înlănțuiți de crengile mișcătoare.

Am aceeași senzație și în noaptea mea caldă. Mi se pare că, lipită de scoarța copacului meu, voi atinge cu fruntea cerul, stelele, Carul Mic sau, de ce nu, Luceafărul ...

Gata, am luat-o razna de-a binelea. Roman-tismul șade bine la șaisprezece-optsprezece ani, în nici un caz nu face bine celor patruzeci de ani ai mei. Și ce dacă ... Îmi pare nespus de rău, sau nespus de bine, depinde de unghiul din care privesc realitatea. Deci, îmi pare bine, nespus de bine, că îmbătrînesc la poala dudului meu și încerc și acum să-mi reazăm fruntea de stelele cerului. Ce ar mai rîde Ștefan ... Probabil că mîngîie o coapsă tînă de douăzeci de

ani. O iepușoară care știe să-i ațîțe simțurile, să-l facă să se simtă armăsar ... Șirul de femei din teribila mea familie au uitat să mă învețe esențialul în relația animal - animal, sexul ... Am citit undeva că în America se dau lecții serioase, sunt institute specializate în problemele vieții sexuale. Au dreptate americanii: cîteodată e necesar să-ți așezi sexul pe o tavă, să fie disecat cu atenție de un specialist. Sfaturile unui specialist te ajută.

- Un specialist e un specialist, fetelor. El știe felia lui mai bine ca oricine. Ce rost are să tratezi o pisică la un dentist ? Rîdeți voi, da'nu-i rîsul vostru. Noi, românii, suferim de boala științei în toate. Ne pricepem și la pisici, și la cai, și la fotbal ...

Poate, într-un asemenea institut, bleaga de mine ar fi aflat cum să-și apropie glezna de cea masculină, cum să poarte lenjeria neagră ...

- D'ale specialistului, dragă ...

Parcă o aud pe Nati ... Deși uneori nu ne suportăm reciproc, în momentele de cumpănă, de mare și necuprinsă singurătate, îi simt lipsa ...

Am încercat de atîtea ori să mi-l apropii pe cel cu care m-am dus la altar ... Tot de atîtea ori, Ștefan a știut să fie cu picioarele bine înfipte în pămînt, a știut să mă umilească în așa fel încît să-mi fie de-a dreptul rușine de gîndurile mele.

- Tu, fată dragă, trebuia să te naști în secolul trecut, dacă nu chiar cu cîteva sute de ani în urmă ... Ești o toantă notorie, ce vrei ? Plimbări sub clar de lună, sau ce mama supărării vrei ?

- Nici vorbă ! Ce să fac cu tine sub clar de lună, omule ? Simplu. Aș vrea să putem comunica și

noi. Să te simt aproape.

- Păi, nu sunt aici ?... Unde dracu sunt, dacă nu lângă tine ? Iar ai reușit să mă enervezi ! Avem atâtea de făcut, și tu îți pierzi vremea cu fleacuri. Auzi ce vrea ... Să mă simtă aproape ... Mai bine am discuta de Andrei. Ce, nu vezi că Andrei o ia razna cu banii ? Știu că-i dai pe furiș cîte o mie, două ... Doam-nă profesoară, așa se face educație ?

- Nu l-am acoperit niciodată. Dimpotrivă, am căutat să mă duc în întîmpinarea lui. Copilul mi-e prieten.

- Apă de ploaie ! Ce prietenie, cînd te-nșeală cum poate el mai bine ? Profită de naivitatea ta. Noroc că pe mine nu mă duce nimeni de nas ... Nimeni ! ...

- Într-adevăr, pe tine nu te-a dus nimeni de nas. Ai știut întotdeauna să găsești calea de mijloc.

"Nu-i ușor lucru să știi calea de mijloc, fetele mele ..." Buna Hermina a știut să ia calea de mijloc. A știut să supraviețuiască. Niciodată n-a plecat capul, dar nici n-a suferit ca noi ...

Ce vom găti mîine ?

Se luminează acuși ...

De cînd mama își poartă boala, am angajat, de trei ori pe săptămîină, o femeie din sat, să mă ajute la menaj. Cei doi tartori au boicotat pe cît se poate prezența Catitei în bucătăria familiei. Dar văzînd că nu-i chip s-o scoată la capăt în alt mod, s-au împăcat cu situația.

Se aude poarta de la intrare. Parcă a venit Ștefan.

- Cît e ceasul ? Tu ești ?

- Întrebi cît e ceasul, deși știi bine că e trecut de trei. Întrebi, ca apoi tu să răspunzi - trecut de trei, și vii la ora asta ?

- Ai uitat, dragul meu, că trecut-au vremurile în care te așteptam cu sufletul lipit de buze, cînd urmăream fiecare oră din noapte, fiecare minut, fiecare secundă. Les neiges d'antan ...

- Unde sunt vremurile de altădată, draga mea ? Fata mea dragă, vremurile se duc, tu rămîi în urma lor. Tu, cu poveștile și cu veșnica-ți aplecare spre trecut ... Sper că m-am exprimat ca lumea, nu ca un agronom lipsit de educație și cultură ?

- Știi tu să dai spoiala de cultură de care ai nevoie. Mă mir că o faci și acum. Ai niscaiva interese ? Ai nevoie de vreo semnătură, de vreun împrumut de la Banca Agricolă ?

- Ha, ha ... Întotdeauna ți-a fost frică de datorii. Nu vei înțelege niciodată economia de piață. Necesitatea împrumutului, desigur, asociat cu o dobîndă rezonabilă.

- Noi nu am fost datoare niciodată nimănui. Mihaiu Caba s-a împrumutat de la bancherii evrei și era să piardă tot, chiar înainte de comuniști. Cît despre Trifon, ce să mai vorbesc ? ... Ai avut întotdeauna mîină liberă, da ? Încearcă, dacă poți, să nu ipotechezi casa ... Eventual, tractorul, sau știi eu ce ? ...

- Ipotechezei casa ... Eventual, tractorul, sau știi eu ce. Ipoteci ... sarcini ce grevează proprietatea ... Voi, proprietăresele ... Lasă, fată dragă, n-am nevoie de nici un împrumut. Au avut grijă guvernării

să nu ne dea credite rezonabile tocmai acum când avem mai mare nevoie de bani. Dar nu despre asta voiam să-ți vorbesc. De fapt, nici nu vreau să-ți mai comunic nimic. Hai la culcare, că și mîine răsare soarele.

IX

E o zi de vară. O minunată zi de vară. Căldura, la limita suportabilului, fără arșița pustei ... De dimineață, l-am luat pe Radu la o plimbare, cu bicicletele, spre Mureș. Orășelul nostru se apără de furia posibilă a apelor cu un dig vechi de când lumea, supraînălțat, pe alocuri, încă din timpul inundațiilor din anul '70. După dig, curge leneș Mureșul, un mic braț rătăcit al râului de cîmpie. Între brațul uriașului și trunchiul de origine sunt grădinile de vară ale oamenilor și, mai ales, lunca cu sălcii și pășunea animalelor. Pe o porțiune de doi kilometri, se întind grădinile dichisite, lucrate pînă la ultimul metru de pămînt. Înainte de Revoluție, se luptau cu bălăriile. Harnice, "furnicile" satului și-au lucrat pămîntul cu dragoste ... Mie, una, mi se pare că fiecare plăntuță crește în dragostea cu care e sădită, udată, ferită de buruieni.

- Vezi, Radule, nu mai avem mult și ajungem la rîu. Ce, ți-e cald? N-ai vrut să-ți pui pălăria de pai ...

E atît de caraghios călare pe bicicleta împrumutată de la vecinul Ianco Drenouski. O rablă veche de vreo zece ani, cu roți mari și șezut incomod.

În schimb, te duce ca vîntul.

- Cred că ți se pare cel puțin desuetă plimbarea asta.

- Dimpotrivă, și nu te mai scuza atîta. Mă simt minunat. Nu mi-e cald ... Ba chiar azi-noapte, povestind cu Tante, am simțit că îngheț, de cîteva ori ...

- Tante are puterea să-ți transmită frigul anilor ...

- Lia, aș vrea să te rog ceva ... Azi să ne lăsăm morții în pace. Aș vrea, dacă se poate, să-mi povestești despre tine, despre copilul tău, soțul tău, despre Nati, ce face ea acolo la Tribunal, în sfîrșit, să vorbim despre orice altceva ...

- Dacă spui tu ... Voiam să știu ce ți-a spus Tante despre moartea lui Trifon.

Brusc, a sărit din șaua cu bucluc, și a făcut gestul de înălțare a frunții, a greblat părul cu palma făcută ghem ...

- Te rog să mă scutești ... Nu crezi că merit și eu cîteva clipe de liniște ? M-ați bulversat îndeajuns cu familia voastră cu tot ...

- Noi te-am bulversat ? Noi ? ...

Am frînat și eu. Mi-am înfipt bine picioarele în praful drumului.

- Viața ta este o mare bulversare ... Dacă noi te incomodăm cu poveștile, cu morții noștri, eu nu te rețin, poți să pleci. În seara asta ai din nou spectacol și nu știu ce cauți aici cu o profesoară obscură printre roșii și ardei ...

- Las-o baltă ... Ce zici de atîtea roșii. Nu-i posibil să fie atît de mari ! Roșiile au tulpini mai mici și ardeii fac tufe.

- Ardeii fac tufe ...

Tufe de ardei și roșii cărnose ...

Am izbucnit amîndoi în hohote, care au răsunit bizar în liniștea cîmpiei ... De fapt, m-a jignit. Dau să întorc bicicleta, cînd ghidonul era să se îndoiaie.

- Termină, femeie bună !... Ce vrei de la mine ?

- Tocmai că nu vreau nimic, unchiule dragă ...

E de prisos să ne tolerăm reciproc. Întoarce bicicleta asta caraghioasă. Să mergem acasă și, după masă, voi aranja să fii dus la Arad de cineva ...

- Mai termină cu aranjamentele astea de prost gust. Pe mine nu mă dă nimeni afară ... Eu plec dacă vreau, dar nu sunt dat afară de o țifnoasă de așa-zisă nepoată ...

- Pe dracu, nu te dau afară ...

- De unde, mă rog ... Din pusta asta nu mă poți da afară și de altfel simt că mă lovește arșița în cap. Ce-ar fi să mai pedalăm pînă la Lunca Animalelor, cum zici că-i spune. Ce bine ne-ar face la amîndoi o baie în Mureș.

Fără să întoarcă capul, s-a cocoțat pe bicicletă. Rămîn cîteva clipe în cumpănă. Ce naiba, că doar n-o să-l las aici de unul singur. Se poate rătăci ... Mă fac de rîsul ...

- De rîsul cui, oare ?

- Ai spus ceva, Lia ?

Întoarce vesel capul și era cît pe ce să se împiedice ... Îi spuseseam înainte de plecare să nu se aștepte la asfalt pe drumul din pustă ...

- Ai grijă la gropi ...

- Haide odată ! Ce stai acolo ca o paparudă ? ...

- Paparude sunt americancele tale și franțu-
zoaicele și nemțoaicele, și toate rasele de muieri.

Știi că ai faima de mare cuceritor ?

- Mă iubesc, le iubesc, îmi plac femeile și ele mie.

- Nici n-ai putea să fii altceva decât ești ... tot bombănind, am reușit să descălecăm la umbra din Lunca Animalelor.

Plopi bătrâni, sălcii, salcîmi, pomi care au scăpat viiturii comuniste. Aveau o patimă în tăierea pomilor și dărîmarea de biserici. Nu știu de ce, după ce au pus mîna pe putere, și se simțeau tari, au revărsat veninul la rădăcina pomilor și pe pragul bisericilor.

- Comunismul și Credința, două religii antagonice.

- Ce bolborosești tu acolo ? Te-am auzit în spate bombănind ca o babă de optzeci de ani.

- Înainte mă făceai de optsprezece ... Ai charme, unchiule dragă ! Așa reușești să sucești mințile muierilor de atîtea nații ? Spuneam că ura comuniștilor a dărîmat multe biserici și a omorît mulți pomi ... Noroc că lunca noastră a scăpat cu viață ...

- Într-adevăr, pomii sunt minunați ... Mai ales pomii de aici sunt de-a dreptul adevărați ... Știi, cîteodată în Central Park mi se pare că și pomii sunt de plastic.

- Nu vrei să facem o baie ? Ar fi păcat să plecăm fără spălarea de păcate în apa Iordanului ...

- Desigur ! Unde-i ștrandul ? Pe-aproape ?

- Care ștrand, occidentalule ? ... Da, avem și noi un ștrand, dar amenajat undeva lîngă pescărie. E în partea cealaltă a orașului. Acolo s-au construit cîteva bazine cu apă termală, dar au uitat să planteze

și cîteva pomi. Căldura te usucă ... De altfel, lipsește Mureșul. Clipocitul și vîrtejurile lui ... Dacă vrei, te duc la ștrandul orășenesc.

- Pe naiba, iar am făcut-o de oaie !

- Văd că ai uitat cuvîntul greblă ...

- Ce vrei să spui ? Nu te înțeleg. Ce mă încurci și cu grebla ?

- Păi, era un banc ... Am izbucnit în rîs. Hohotele au umplut văzduhul. Cîteva păsări din luncă s-au speriat ...

Rîsul-la-locul-lui molipsește. Radu începe să zîmbească.

- Hai, spune bancul ...

- Păi, nu prea am darul de a spune bancuri, da'... mă rog ... Era un țăran al cărui fiu s-a întors din străinătăți ... Ca tine ... Fiul, sclifosit nevoie mare, cu aere franțuzite, strîmba din nas la fîntîna din curte, la toaleta nu îndeajuns de curată. În fine, au ajuns în ograda cu unelte. Străinul, zărind o greblă, s-a mirat ca de un instrument antic, și a călcat pe ea. Știi cum se poate călca pe o greblă ?

- Habar n-am ...

- Sigur că habar n-ai ... Mă rog, se calcă pe țepii uneltei, dar uiți că te poate lovi coada. Așa a pățit și franțuzitul nostru și atunci grebla s-a răzbunat ... Coada i-a tras una peste obraz, la care el: "Futu-ți mama ta de greblă !"

Radu întreabă, de data asta printre hohote:

- Ce a spus înțeleptul și atotștiutorul țăran român ?

- Păi, a spus că grebla înseamnă greblă și netotul de fiu-său nu se putea să uite de greblă ...

- Ha, ha, nu putea să uite că unealta cu coadă și țepi dințați înseamnă greblă ... Nu poate însemna decît greblă.

- Haide, Radule, să terminăm, că altfel ne prinde seara și tot nu înțelegem nici noi ce înseamnă o greblă ...

- Bine, bine ... Și unde spui că se poate face o baie aici ? Ne aruncăm direct în Mureș de pe margine ... Seamănă cu o săritură de la trambulină ... Știi, eu la sport n-am fost prea strălucit ...

- Da'de unde !

Cu multă știință, i-am explicat că malul înalt are o porțiune unde poți coborî cu atenție și de aici te lași în voia apei doar cîțiva pași. De altfel, apa e mică. De-abia îți atinge pieptul ... Tai curentul destul de puternic, și după cotul râului se vede mica insulă de nisip. Ieșită din ape, poate oferi un loc cald, chiar bun de lungit, răstignit, mai bine zis, cu obrajii lăsați în seama soarelui, a curentului spulberat de ape ...

- Te rog să ai grijă .. Urmează-mă ... pas cu pas ... Am înțeles că nu ești un bun înotător și, deși nu suntem în august, nu vreau să mi te ia Mureșul ...

- De ce în august ? Ce face în august ?

- În august își ia tainul ... Altfel spus, e luna în care se îneacă cei mai mulți ... Mureșul își cere porția de durere ... în luna înecaților ...

- Cum adică își cere porția de durere ? Nu înțeleg. În secolul XX se mai îneacă cu nonșalanță oameni într-un amărît de râu care își cere porția ?

- Nu te ambala ... Frumusețea și alinarea pe care ți-o poate da scurgerea apelor este înșelătoare. Mureșul are multe vârtejuri, apa se involburează și

brusc te trage spre vreo groapă numai de ea știută ... Te atrage într-o groapă, unde te leagă, te învîrte, te amețește, dansezi, înlănțuit în ape, ultimul tango ...

- Da, ultimul tango la Mureș, nu la Paris.

După baia de soare, apă și lumină, ne-am întors și, obosiți, am tras la poalele unui salcîm bătrîn.

- Știi, Lia ... Parcă mă doboară somnul. Îmi venea și acolo pe insulă să mă las pradă somnului, dar, drept să-ți spun, îmi era teamă de drumul de întoarcere ... Îți poate oferi atîtea surprize neplăcute. Pe deasupra, cu poveștile tale despre vîrtejuri ...

- Poveștile mele sunt adevărate. În august, Mureșul duce cu el cinci-șase oameni ... Copii, chiar.

- Ai vrea să termini cu asemenea povești ? ... Nu știi și tu un cîntec de leagăn ?

- Radule, o cam ieși razna. Te-a lovit soarele în cap ?

- Te rog, puțină considerație pentru unchiul tău ...

- Bine, bine ... ești oaspete și unchi picat din cer ... Haide, așează-te cu capul aici ...

I-am pus capul în poală. Înainte, așezasem un ștergar de in și cîteva fire de iarbă ...

- Știi cîntecul cu Radu mării ? Eu îl cîntam copilului meu acum cîteva ani buni ... E un cîntec vechi, de baladă, un cîntec de leagăn ...

N-ai văzut pe Radu mării ?

L-am văzut la Crîșma Stanii ...

Unde-și beau drumeții banii

Și haiducii gologanii ...

Radu mării, Radule !

Nici nu știu cînd, sprijinită cu spinarea de trunchiul copacului și purtînd capul bărbatului în brațe, am adormit și eu ... Am adormit amîndoi ... Cîteva ceasuri ... Cîteva clipe ...

X

Seara, am încercat, și eu și Radu, să ne retragem fiecare în cochilia lui. Fusese o zi plină ... Ștefan așternuse masa în cerdacul casei. Mama, îngrijorată:

- Doamne, unde ați stat ? Am crezut că ...

- Ce-ai crezut, mamă ? Că ți s-a înecat fetița ? Am avut un paznic pe cinste ... Radu e un înotător desăvârșit ...

- Da'de unde, Emilia dragă ... M-a purtat pe toate coclaurile, dar a fost bine.

- Dacă a fost bine, atunci haideți la masă ... Ștefane, adu tu friptura ... Sper să-ți placă ... Femeia care ne ajută la menaj a lipsit azi, și eu ... Mă rog, din cauza bolii, sunt cam neputincioasă ... N-am reușit decît să încropesc o cină modestă ...

- Nu te mai scuza atîta, soacră dragă. Poți să te retragi în vastele apartamente. Faceu pe bucătarul, că ăștia doi sunt făcuți praf.

- Ștefane, iar te dai în spectacol ...

- Da'de unde, Lia dragă ... Radu știe mai bine ca oricine că tocmai acum nu mă dau în spectacol. Îmi joc rolul de bărbat atent. Radule, bine că nu te-ai

însurat. Uite, eu am făcut-o de tânăr și acum mi s-a acrit de atîta însurătoare. Am pe cap o nevastă din altă vreme, o soacră bună, dar cam beteagă, și un copil zbanghiu.

Mă lăsaseră puterile ... Îmi era cu neputință să aduc argumente. Să astup mojicia. Cîteodată, și nu de puține ori, îl urăsc. Lipsa lui de sensibilitate, sub masca realismului. Egoismul de leu în putere ... Fără să vreau, mă trezesc aruncîndu-i actorului de lîngă mine o privire de animal rănit ... Ni s-au încrucișat privirile ... Cîteva secunde, am primit un răspuns, o clipă de înțelegere umană ... Totuși, îl aud:

- Ștefane, aproape că te înțeleg. Am trăit și eu în preajma mamei mele și a surorii ei, la Cluj. Tot o atmosferă efeminată, rarefiată ...

- Rarefiată pe dracu, Radule. Muierile mele nu sunt cît de puțin silfide, cu mîini mîngîietoare, suflete limpezi ... Dimpotrivă, niște complicate, niște ursuze. Tu știi că la noi în casă se rîde o dată sau de două ori pe an ? Soacra mea nu poate rîde din motive obiective ... Boala o împiedică să poată privi și altfel realitatea decît prin ochii unui damnat.

- Damnat fără nici o vină, îmi scapă.

- Lia are dreptate. Poate că are o vină. Medicii au spus că dacă se opera la timp ... O banală operație de fiere ar fi oprit procesul inflamator și poate rinichii nu ar fi cedat.

- O supoziție, Ștefane, și te rog, abține-te ! Mama nu poate fi nici măcar atinsă de unul ca tine ...

- Unul ca mine, auzi, Radule ... Un lepros ... De parcă n-ar fi trăit și ea și tot familionul, pe vremea ceaușistă, pe spinarea mea. Ați fi murit de foame

toate, neputincioase.

- Ștefane, lasă jignirile ! Știm cu toții cum se trăia pe vremea țarului roșu ...

- Permite-mi să spun, Radule, că tu habar n-ai ... Ai plecat din țară la sfârșitul anilor '70, când, de bine, de rău, mai puteam respira. Anii de groază au urmat abia după '80. Atunci nu aveam nici ce mânca, nici ce îmbrăca. Tremuram de frig în casele lipsite de lumină.

- Am auzit și noi, cei de-afară ...

- Una e să auzi, alta e să trăiești vremurile pustiitoare.

- Are dreptate Ștefan ... Tu n-ai de unde să știi.

- Și atunci vă apucați amîndoi să-mi reproșați că n-am stat să mănînc salam cu soia împreună cu voi ? Că am avut curajul, sau lașitatea, de a pleca ?

- Nici vorbă, bărbate ... - Ștefan îl bate părintește pe umăr. - Hai să bem un pahar de vin. Să bem pentru uitare ... Licoarea asta minunată e anestezicul cel mai bun ! Vin roșu de Barațca ...

- Ștefane, las-o mai încet cu băutura. Știi că nu-ți face bine.

- Dar discuțiile, veșnicile discuții cu tine și cu familia ta, mi-au făcut bine ? Ani și ani de discuții ...

Am înghețat ... Vocea Colonelului, dură, a ieșit în liniștea nopții de vară.

- Termină ! Animal cu patru picioare ! Familia mea de femei te-a ținut în spinare, și atunci și acum. Demnitatea cu care te mîndrești ne-o datorezi, în primul rînd, nouă. Noi ți-am dat un nume, oltean nenorocit ! ...

Radu dă să se ridice, să plece ...

- Te rog, unchiule - cu aceeași voce de gheață
- te rog să rămii. Datorezi câteva ore de răbdare
pentru noua-ți familie regăsită ... Ne datorezi și tu
ceva, nouă, urmașilor ...

- Vezi, Radule dragă ? Uite că muierea mea
se poate transforma cât ai zice pește. Blînda
profesoară - la minut îngheață, se îmbătoșează ... Ce
mai, general de brigadă.

Rîsul sănătos, rîsul bărbatului de care m-am
îndrăgostit cu ani în urmă, mi-a dat fiori ... Simt
nevoia să mă ridic, să fac ceva.

Radu se lasă obosit, se trîntește, de fapt, de
speteaza scaunului.

- Vă ascult, rubedeniilor ...

- Fără ironii, unchiule dragă !

- Poate că avem nevoie de ironii ... Ai mărturisit
unchiului de compromisurile tale ? ... Știi, Radule, că
tocmai ea a făcut cele mai multe compromisuri ?

- E adevărat ... Spune, Ștefane !

- Autoflagelarea e încă una din caracteristicile
familiei Caba ... După cîte știu, chiar și tatălui tău,
celebrului Trifon, îi plăcea la nebunie să se auto-
compătimizească.

- Spuneți amîndoi. Vă ascult. Interpretați
amîndoi admirabil ... Studii de actorie n-ați făcut la
viața voastră ?

- Păi, cum să-ți explic eu, agronomul ... semi-
intelectualul ?! Pe vremea lui Ceaușescu, fiecare
eram actori. Ne dedublam în fiecare moment ... La
serviciu, păream simpli executanți ... Membri de
partid, unii ... Participam la ședințe, la mitinguri
fastuoase; strigam uneori și ura ... Ura ! ... Ura ! ...

- Ștefane, ne aud vecinii !

- Lasă-i în plata lor s-audă, acum putem să spunem ce ne trece prin cap, fără frica securiștilor, că ne duce de nu mai știi de familie, de părinți, că dispari, pur și simplu.

- Ai pierdut ideea cu dedublarea ... Mi se pare interesant.

- Interesant ? Ha, ha, ha ... Interesant, pe dracu ! Ce poate fi interesant ? Niște animale cu sau fără coadă. Niște maimuțe ... Simple maimuțe. Imitam și aplaudam la comandă. Îl uram pe Ceaușescu, și totuși nu aveam curajul să o spunem cu voce tare. De unde curaj ? Ne era frică și de vecinul de vizavi - dacă e informator la Securitate ? Chiar și în cercul de prieteni apropiați se discuta în șoaptă. În șoaptă și cu jumătăți de măsură ... Nu pronunțam nume, de frică. Se spunea că și pereții au urechi. Unii, curajoși, au fost luați și duși noaptea. Numai noaptea ... Se mai auzea de ei că sunt prin spitale de nebuni. Așa-zisele spitale; în realitate, lagăre de torturi psihice. Ce mai ... Bine că au trecut, dar ele, doamnele mele, au uitat că eu, eu, tocmai eu, oltean nenorocit și ușuratic, le-am dat o bucată de pâine, și atunci și acum ... Totul era să te descurci, să faci rost ... Eu am reușit să fac slalom printre compromisuri. Profesia m-a ajutat, în mare măsură. Eram inginer agronom ... Adică la coada vacii, dar aproape de oala cu smântână. Aveam prieteni la abator, care îmi dădeau și mie o bucată de carne furată. Unii lucrau la depozitul de lemne ... Primeam printre primii din porție. Cei de la blocuri înghețau de frig. Am fost în vizită la niște prieteni la oraș, chiar și la răposatul meu socru, Colonelul.

Stăteau ziua cu paltoanele pe ei, iar noaptea dormeau îmbrăcați cu pantaloni groși, flanele, jersee de lână ... Noi aveam un lot de 0,50 de ari, pe care îl însămînțam cu legume. Pe atunci, de frică, madama mea creștea cîtiva pui în ogradă. Să nu cumva să fie prins prietenul de la abator și atunci să moară copiii de foame. Nu chiar să moară, dar să nu poată avea nici măcar duminica o supă de carne la masă ...

- Isprăviți ! Parcă vă întreceți să înșirați care mai de care prin ce ați trecut. Gata ! Nu mai suport ! Cred că voi lua trenul spre Arad chiar în noaptea asta. Mie mi-a ajuns ...

- Te deranjează să auzi ? ... Stai, Radule, unde pleci ?! ...

Cu gesturi bruște, și-a tras vestonul de în, ușor, de vară, și se îndreaptă spre poarta de la stradă.

- Ștefane, ce faci ? Ce-ai făcut ?

- Dacă pleacă, e bun plecat ! ...

- Ai dreptate ! Dacă pleacă acum, e bun plecat ...

Pleacă. Trîntește poarta. Din privirea mea sar luceferi ...

- Poate ne-am dat, într-adevăr, în spectacol ... Poate nu trebuia să ne lamentăm unuia care n-are nici o vină. L-am făcut să se simtă vinovat, Ștefane.

- Da'de unde, Lia ! Se plictisise omul, și era și obosit ... Ai să-l vezi mâine iar la poarta noastră ... Hai la culcare, fata tatei ...

- Vin mai târziu. Strîng și eu urmele festinului ...

- Poate vrei să ... Se apleacă să mă sărute pe ceafă ...

Involuntar, mă retrag ... Senzația de lipitoare

mă trece prin tot trupul.

- Nu te mai trage. Nu voiam nimic, muiere îndărătnică. Nu doream nimic de la tine.

- Știu, de la mine nu mai vrei tu nimic de mulți ani ...

- Nimic din ceea ce îți închipui tu că vreau ...

XI

După o noapte albă, spre dimineață, mama se sufoca ... Am auzit mișcări bruște, în camera din spate, scîrțîitul podelei și, într-un târziu, m-a strigat:

- Lia, cred că trebuie să suni la spital. Nu prea am aer ... Nu te speria. Te rog nu alarma o lume întreagă. Fără deranj. Ștefan, pe Ștefan lasă-l să doarmă. E obosit.

Încă una din situațiile în care blestem lipsa mea de curaj. Pur și simplu, din frică nu am luat carnetul de șofer ... Pentru secolul XX, o adevărată ineptie, ca o femeie în putere, în puterea vîrstei, să nu poată conduce o mașină. În fine, fără lamentări în plus. Formez numărul Salvării locale și apoi al doctorului Mironescu.

Salvarea se anunță la noi într-o jumătate de oră ... Doctorul Mironescu nu răspunde. Probabil e chemat la vreun pacient ... Nu am timp să revin. Fără panică ... Fără să-mi arăt groaza.

- Haide, mamă, să te-ajut ... Unde ți-e treningul albastru ? Punga de spital e pregătită ?

- Lia, te-am rugat de-atîtea ori să nu te-agiți. Îmi faci rău ...

- Nu mă agit deloc ! Poate n-ai luat medicamentele de sufocare - miofilinul. Sau ai mâncat pe furiș azi-noapte, după festin ...

- Da'de unde ! Întotdeauna m-ai bănuțit pe nedrept ... Întotdeauna mă faci nesățulă.

Știu că o înfurie bănuțiala mea legitimă. Pe ascuns, îndeosebi noaptea, se înfruptă din bunătățile din frigider. Deși face dializă, o anumită dietă trebuie respectată. Mama a fost și rămîne o mare pofticioasă. S-a abținut de la fericire, dar se abține mai greu de la o mîncare gustoasă ...

- Hai să te-ajut. Doctorul Mironescu nu răspunde. De altfel, nu avem nevoie de el acum. Poate te internează pentru cîteva zile.

- Nu rămîn la spital ! Știi că nu rămîn la spital ... Îmi ajunge de două ori pe săptămînă. Îmi ajunge ...

- Gata, gata ! Să fii sigură că tot te reține pînă mîine, cînd e ziua de dializă. De asta să fii sigură. Nu-mi face greutăți, mamă ...

- Și așa ți-am făcut destule, fata mea ...

- Să-l scol pe Ștefan ... Poate vine Catița azi să le facă de mîncare. După cîte știu, el are de lucru la holdă și apoi o ședință cu țărăniștii.

Zburlit, din ușa dormitorului:

- Ce faceți, fetelor, așa de dimineață ?

- Plecăm la spital. Am dat telefon la Salvare. Știu că ești ocupat ... Te descurci tu cu cîteva ouă și mîncare rece ...

Ștefan auzise, sunt convinsă, de cînd mama dădea semnele răului. Probabil îi fusese groază să dea ochii cu mine ... Probabil. Mai precis, știa că nu are concret nimic de făcut. El acționează întotdeauna

în limitele normalului. Fără exagerări.

- Mamă, lasă că mâine te aduc eu acasă. Sigur că a crescut ureea. Nu te lua după panicarda de fii-ta. Ține-te bine și pupă asistenta aia nouă din partea mea. Poți s-o prinzi și de fund ... Are un poponete pe cinste.

Între cei doi s-a legat o reală dragoste - mamă și ginere -, însă precum o mamă cu propriul ei fiu. Fără exagerări, fără prefăcătorii, fără menajamente... E ceea ce m-a ținut lângă el, exceptînd copilul. A știut să pătrundă platoșa mamei, să-i inoculeze dragostea. Îl iubește cu adevărat.

- Mamă, ești gata ? Am auzit Salvarea !

Drumul pînă la Arad a durat doar treizeci de minute, datorită bunăvoinței nemților, sensibilizați de un medic plecat din Nădlac. Printre atîtea ajutoare inutile, au trimis și două mașini pentru stația de salvare locală. Adevărate laboratoare pe roți. Dotate pentru orice intervenție, cu aparatură de ceasornic, curate ... Românașii noștri le-au întreținut pe măsura lor. Se simte mîna doctorului Mironescu ... Deși peste șaptezeci de ani, tot el are ultimul cuvînt în tot ceea ce înseamnă medicină la Nădlac. E decanul de vîrstă, decan și în știință. Un diagnostician apreciat. În urmă cu șapte ani, cînd a început tragedia mamei, după un consult dublat de cîteva analize de laborator, a dat sentința fără drept de apel:

- E necesar să intervenim renal, dar mare lucru nu se poate face. În cel puțin un an, rinichii se vor bloca și va urma hemodializa.

Am amînat mereu internarea la Timișoara. Pe

atunci nu știam ce tragedie cumplită acoperă cuvîntul hemodializă ... După șase luni, blocajul era iminent. Am plecat într-o seară la Timișoara. Aici, Ștefan și-a dovedit încă o dată calitățile de organizator. Spirit limpede, în situațiile-limită. Eu mă pierdusem, cu atît mai mult cu cît aflasem că cei care au peste șaizeci de ani nu au nici o șansă să intre în programul de dializă. Ceaușescu le fixase termenul limită de viață. Fără nici o cunoștință în lumea medicală, am luat drumul Timișorii. Seara, la hotel, Ștefan a căutat un vechi coleg de facultate, care se lăsase de agricultură și scria articolașe mărunte despre succesele muncii socialiste, lansate în ziarul local. Prin el, am ajuns la un coleg de școală al medicului Fulea, șeful dializei.

În dimineața următoare, toți patru, convocați de Ștefan, am intrat în biroul lui Fulea. După bucuria și zîmbetele la vederea fostului său coleg de liceu, după ce au schimbat cîteva amabilități pe teme de agricultură, a întrebat:

- Ce vreți voi, de fapt ?

În cîteva cuvinte, ziaristul a rezumat situația mamei.

- Am aflat că ni s-a fixat și limita de vîrstă. Ni se stabilește rația de mîncare, rația de lumină, rația de căldură și rația de viață ...

- Terminați, băieți. Am înțeles ce vă doare. Voi încerca să rezolv situația ... Unde e mama dumneavoastră, stimată doamnă ?

- Acasă. Dacă decideți, mîine o aducem la Timișoara.

- Cine a stabilit diagnosticul ? Care specialist ?

- Păi, să vedeți, nu e chiar un specialist. E medic de țară, modest. Noi, știți, avem mare încredere în el ... Vă rog, salvați-i viața ! Nu are decît șaizeci de ani. E mama mea.

- Stimată doamnă, eu nu v-am întrebat de vîrsta mamei ... Ca medic, vă promit că nu-mi voi călca jurămîntul. V-am întrebat ceva. Cum se numește specialistul de mare clasă ? Medicul de țară, cum spuneți dumneavoastră ?

- Doctorul Mironescu ...

- Doctorul Mironescu. E în regulă. Îl cunoasc. A urmat facultatea cu tatăl meu, la Cluj, și apoi specializarea la Berlin. Bătrînul Mironescu, mai profesează ... Cîți ani are ? A trecut de șaptezeci, bănuiesc ...

- E un om minunat, un mare om. Vocația de medic încununează calitățile umane ...

- Aveți dreptate ... Și voi, băieți ? Cum merge cu agricultura socialistă ?

Au pălăvrăgit cîteva minute, timp în care, după emoții, incertitudini, în fine, mi-am limpezit gîndurile. Mama va fi salvată ! Nu are voie să moară. N-am s-o las pe mama să moară ... Îl rugam pe Dumnezeu să îngăduie ca mama să trăiască. Și a îngăduit-o. Ne-a dat pașaportul în alb. Liberă trecere prin viață, libere să ne purtăm crucea.

- Stimată doamnă, vă rog să așteptați cîteva minute pe culoar. Avem ceva de discutat în particular, ca între bărbați ...

- Aici, tocmai în clinică, uzați de discriminări, tovarășe director ?

- Tocmai aici uzez de ce vreau eu, scuze,

mică doamnă, dar urechiușele dumneavoastră s-ar simți lezate de unele expresiuni.

După cîțiva ani, la nervi, Ștefan a destăinuit secretul jumătății de oră petrecută între bărbați. Fulea a detaliat consecințele programului de dializă asupra familiei dializatului. Mă închin și azi, și întotdeauna, în fața bărbaților care au avut atunci delicatețea - mai rară la unii de sexul lor - de a nu mă pune în gardă în fața tragediei ce va urma.

Într-o situație-limită, cînd îl enervasem îndeajuns, încît să-și iasă din fire, Ștefan a turnat:

- Da, doctorul Fulea mi-a explicat că durerea dializatului se va răsfrînge asupra familiei. Dacă bolnavul este un handicapat, familia, în timp, va suferi din cauza acestui handicap.

- Ce stupid ... Adică ne face pe toți o familie de handicapați ?

- Te prefaci că nu înțelegi ? Sau, ca de obicei, fugi de realitate ? Te ascunzi în lumea ta, îți convine de minune să dai bir cu fugiții. Tu nu știi ce ciudată e mama în ultima vreme ? Chiar pe tine te-am auzit spunînd, o dată, la nervi, că i s-a urcat ureea la cap.

- Asta am spus-o eu ! Tu, ca ginere, nu ai dreptul nici să repeți prostia mea ...

- Cînd e vorba de drepturi, cît mai puține, cît despre îndatoriri, slavă Domnului, că am destule.

Încă o discuție stupidă. Ne mîncăm ca doi cîini rîioși. Probabil că vom îmbătrîni tot rozînd din carnea și oasele celuilalt. Cît despre ciudățeniile mamei, e adevărat. Cam după doi ani de cînd începuse programul de dializă, s-a înstrăinat de ea, de noi. Singurul care o ține în viață e copilul, și încă ceva.

O nelămurită teamă de a nu mă lăsa singură ... Știe că în afară de Nati, și ea, tot femeie neputincioasă, nu mai am pe nimeni pe lumea asta. Expresia de femeie neputincioasă o folosește doar ea. Nici Nati și nici Veturia n-ar accepta, pentru nimic în lume, un asemenea epitet. Ceea ce e în stare să facă un cap de bărbat, poate să facă și un fund de femeie, și invers.

Profeta medicului Mironescu s-a adevărat. La câteva zile după întrevăderea cu Fulea, am fost internate amîndouă de urgență într-o rezervă a Spitalului Județean din Timișoara. Aici, în răstimp de două luni, am luptat cu dinții, cu ghearele și cu tot ce ține de credință, și dragoste, împotriva ei. A morții ! ...

Repetam la nesfîrșit:

- N-are decît șaiszeci de ani. Dreptul la viață și l-a cîștigat prin prea multă suferință ... Vreau să trăiască !

Dorința puternică era și în mine, dar mai ales în trupul și spiritul ei. Accepta, cu o răbdare de înger, orice probă, cît de dificilă, perfuzii de ore, răstignită în pat, operația de fistulă făcută în mare grabă. Mă ruga doar să nu exagerez cu nesomnul, să nu mă doboare oboseala. O preocupa și problema copilului, și problemele mele de la serviciu, chiar și ale lui Ștefan ... Cele două luni petrecute în Valea Plîngerii, deși au existat, uneori mi se pare că sunt îngropate undeva jos, în măruntaiele pămîntului. Adînc, cît mai adînc.

În rezerva vecină, suferea un micuț de opt ani, atins de aceeași boală. Iminentă de blocaj renal

... Cu ochii mari, albaștri, îmi povestea seara:

- Tata a zis că vinde vaca și mă duce în Germania.

- În Germania ? De ce în Germania ?

- Ei, tanti, nu fă pe proasta cu mine. Acolo, în Germania, nu e Ceaușescu, și oamenii știu să pună rinichi sănătoși în locul celor bolnavi.

- Desigur. În Germania, se poate orice ...

- Tata vinde vaca și îmi dă el un rinichi de la el ...

- Sigur, tatăl tău va rezolva totul ...

- Tata cu nenea Fulea. El are grijă de mine ... Are mare grijă de mine. Și pe tine te iubesc, dar mai tare îl iubesc pe nenea Fulea.

N-am îndrăznit, după ani, să întreb asistentele dacă tatăl a reușit să vîndă vaca, să facă transplantul în Germania.

Deși, pe vremea Tiranului, am cunoscut în spital un privilegiat al sorții, căruia i s-a făcut un transplant de rinichi, tot în Germania. Era un președinte de Cooperativă Agricolă de Producție. Era apreciat, îndeosebi de Ceaușescu, pentru realizările în agricultura socialistă. Nu știu dacă producțiile raportate erau reale. Știu doar că oamenii din satul președintelui erau mulțumiți - o mică fărîmă de fericire - materializată în rația de pîine și carnea asigurată din abatorul propriu. În acele vremuri, mai ales la țară, nu ne puteam depăși condiția animalică. În fine, acest președinte, a adunat bani pe spinarea cooperativei, îndeajuns să plătească o amărîță de asistentă cu cinci copii, care a acceptat să-i dea un rinichi. Plata era fabuloasă, pentru acele vremuri.

Unii spuneau că un rinichi a valorat o mașină și un apartament la bloc, alții, că un milion de lei ... Cert este că Tiranul a fost de acord să le dea vize pentru Germania, protejatului și femeii donatoare ...

De cîteva ori, cîte o zi, alesul sorții mai stătea internat pentru analize de rutină, alături de noi, în altă rezervă.

Nu știu prin ce minuni reușea Fulea să doteze secția, chiar în acele vremuri, cînd lipseau uneori și banalele antibiotice, ca orice medicament necesar. Ceea ce știu cu certitudine e faptul că mi-a salvat mama.

XII

Deși mama insistase să nu rămână peste noapte la spital, medicul a lămurit situația.

- Coană Mare, vei face azi o dializă suplimentară de câteva ore, două-trei, și mâine una redusă, de patru. Ai sărit peste cal cu poftete. Precis, fructe, sucuri ...

- Da'de unde, domnu'doctor, să spună și Lia ! Hai, spune !

Se tachinează reciproc. Deși nu are prestanța, distincția lui Mironescu, prin bunătatea ochilor și dăruirea față de bolnavi, medicul Pîrlea s-a impus ca o mică dumnezeire în improvizata secție de dializă. La început, am făcut tratamentul la Timișoara. Ștefan, din nou Ștefan, a reușit, chiar pe vremea Tiranului, să pună câteva roțițe în funcție și, împreună cu Pîrlea, după un an, au dat drumul secției din Arad. Pentru bolnavi, o adevărată mană cerească. Fac câte patruzeci-șaizeci de kilometri pentru o ședință, în loc de o sută sau chiar mai mult. Mai e și posibilitatea de a salva mai multe vieți, prin dublarea numărului de paturi.

Am plecat din spital amărîtă, neîmpăcată cu

nimic și nimeni ... De ce tocmai mama ? N-a plătit destul ? De ce tocmai eu ? Înălțarea spre Domnul se cere plătită ... Suferința întotdeauna a înnobilat sufletul, l-a ridicat spre înțelegerea superioară ... Nu știu de ce tocmai în orașul meu piețele sunt așezate în fața bisericii, a Catedralei Ortodoxe, și în fața Spitalului Municipal. De parcă ni s-ar spune: uite, târgul cu viața, târgul cu Domnul ... Poate municipalitatea are dreptate. Cîteodată, îmi face bine furnicarul din piață, cînd ies buimacă din liniștea albă, dureroasă. O realizare a schimbării este și piața liberă, înțeleasă în sensul nostru, din Estul Europei. O mană cerească pentru agricultori, dar și pentru bișnițarii care înfloresc ca ciupercile după ploaie.

Țăranul, căruia guvernării i-au redat minimumul de pămînt posibil, cuminte, fără greve și demonstrații, s-a apucat de lucru. Fiecare grădină a înviat. Serele prosperă, zarzavagii, legumicultorii, își expun produsele, începînd de la primele verdețuri și pînă la cartofii de toamnă. Au apărut, ca din senin, și fructele exotice. Pe vremea dictatorului, copiii jinduiau, visau bananele și portocalele, mandarinele și grepfruiturile. De Crăciun, dacă apărea cîte o portocală sub brad, o vedeam ca pe o mică minune. Acum, piața geme de portocale și banane, de kivi și mandarine, la prețuri destul de acceptabile. Aici, economia de piață a învins, fără planificarea celor de la putere.

Doamne, ai dat viață și florarilor, care inundă partea de centru a pieții. Trandafirii, garoafele, plantele ornamentale, zambilele, se destrăbălează în culoare și miros. L-aș dori pe Radu alături ... După

cina cea de pomină, a dat un telefon de complezență, anunțându-ne că a înnoptat la Tante și a doua zi a prins o ocazie spre Arad, unde mai are încă trei spectacole. Probabil, înainte de plecarea spre București, ne va mai onora cu prezența și la Nădlac. Îl doresc alături în minunăția de roșu și galben, în parfumul și beția florilor.

- Lia, ce faci, dragă, te strig de o veșnicie, și tu, hăbăucă, ca de obicei !

În spate, încărcată cu plase, se strecoară prin mulțimea pestriță, Doriană, fiica medicului Mironescu. Este, mai precis, a fost, prietena mea. Mă pot mândri că am reușit pînă acum să depășesc stadiul de bune cunoștințe cu două persoane: Doina și Doriană. Nici una nu a permis continuarea sentimentelor bine clădite, încă din copilărie. Doina e medic într-un mare centru universitar, iar Doriană a răsturnat vasul prieteniei tocmai cînd mă așteptam cel mai puțin - în momentele fierbinți ale Revoluției.

- Doriană, ce faci aici ? Nu ești la firmă ?

- Da'de unde, acolo lucrează alții pentru mine. Fac cîteva cumpărături din piața liberă. Tu nu ești la școală ?

- Nu. Am dus-o pe mama la spital. I se făcuse rău de dimineață și am anunțat Salvarea.

- A ... da, da ... dar tu, mă rog, ce tîrguiești ?

Stinghereala se instalase între noi de cîteva ani buni. Ea e fiica lui Mironescu și a doamnei Rebecca. Mariajul lor a contrariat puțin intelectualitatea dintre războaie. Se presupunea că Mironescu va alege pe cineva pe măsura rangului și

averii părinților. Fără prea multe explicații, a venit căsătorit de la Cluj cu o evreică, Rebecca. Brunetă, cu foc în ochi și inimă, de o eleganță și un rafinement ieșite din comun, a epatat. Mariajul a durat pînă la moartea - înainte de vreme - a Rebeccăi, secerată de un cancer mamar, la nici cincizeci de ani. Rodul împreunării a două inteligențe și culturi e Doriană. Are părul bogat al mamei, trăsăturile aristocratice și ținuta tatălui, dar și gustul spre afaceri al rasei sale. Deși crescută cu profesoară de pian și limbi străine la poartă, a preferat facultatea de studii economice și pe mine. Eram colege de clasă și, în prima zi de școală, fără nici o altă introducere, m-a luat de mînă.

- Tu vei sta cu mine în bancă și vei fi prietena mea.

Am fost, timp de mulți ani, prietena ei, sora ei, jumătatea ei, dar minunata Revoluție a relevat și o altă fațetă a caracterului meu și al Dorianei ...

Se lăsase și ea purtată de avîntul trecutului, cînd m-a strigat. Dar între noi se așterne stinghereala, golul dat de acea discuție stupidă de pe vremea cînd așa-ziii teroriști trăgeau în geamurile Spitalului Municipal.

Era o zi de dializă și șoferul de la Salvarea orășenească spunînd:

- Doamna Lia, înțelege-mă, te rog ! Am și eu trei copii, unde ne luăm acum la drum ? ... Dacă trag asupra noastră ? Dumneata nu vezi că se trage de peste tot ?

- Eu știu că mama trebuia să facă dializă azi, că trebuie să ajungă la Arad. Deci, tu nu vii ?

- Clar ! Doamna mea, nu pot merge. Dumneata îți aperi mama, eu copiii ... Avem fiecare câte ceva ... Un ... of, nu știu cum să mai spun.

- Nu mai spune nimic ! Și Ștefan ăsta, tocmai azi și-a găsit să facă de gardă avutului obștesc ...

Ștefan, cu încă câțiva, de frica nu știu cui, era vremea fricii, apărau avutul fostului CAP, unde mai era ceva brumă de bani. Se duseseră apoi la Primărie, să organizeze gărzile patriotice, mai știu eu pe unde. Oamenii erau înnebuniți. După explozia de fericire, după fuga Dictatorului, a urmat explozia de frică - teroriștii ne împușcă. Sunt peste tot, văd orice și știu orice. Că Securitatea roșie era peste tot, și nicăieri ... Doctorul Mironescu îi îngrijea pe cei doi răniți de gloanțe venite din senin.

- Mă înțelegi, fetiço ? În alte condiții, conduceam eu Salvarea. Nu pot pleca de aici ...

Doriana, cu sînge de evreică, a pus capăt bramburelii.

- Conduc eu, Lia dragă ! Ai fi făcut bine să ai tu carnet de conducere. Mă rog, încă o lașitate, printre atîtea altele, la care te-ai dedat tu ...

Pe moment, nu sesizasem decît noblețea gestului. Apoi ...

- Adică mă scoți pe mine vinovată de ceea ce se întîmplă ?

- Da, ai și tu partea ta de vină ... Alături de noi, de fiecare, doar că partea ta de poveri e mai mare.

- Încearcă să înțelegi, Doriana ...

- Ce să-nțeleg ? Da'atunci cînd îl lingeai în fund pe Ceaușescu toți, cînd țineați scabroasele alea de ședințe ideologice, nu ai prevăzut și posibilitatea

de azi ? Credeai că sunteți veșnici ? Ce credeai atunci, tîmpito ? De ce ai acceptat funcția de secretar cu propaganda ? De ce tocmai tu, nepoata lui Lazăr Caba ? Fiica Colonelului ? Tocmai tu le-ai lins pantofii ?

Fiecare silabă, fiecare cuvînt, s-au așezat pe vecie în suflet, au întors pe dos ordinea, și așa șubredă ...

- Doriană, tu nu mă poți acuza așa ... Tu trebuie să mă înțelegi ... Tu știi că nu am făcut rău nimănui, că a fost o situație specială ... Doriană, ascultă-mă !

- Te ascult, pe dracu ! Ești vinovată chiar și de moartea nevinovaților de la chirurgie. Ești vinovată de tot.

Am înghețat ... Adevărul crud, sau felia de adevăr, spuse fără menajamente, mi-au dat senzația de amețeală, de gol ...

N-am reușit să mai îngîn nici o vorbă. Nici cînd am ajuns acasă, seara tîrziu, și Ștefan încerca să afle ce se întîmplase.

- Doamne, Lia, iartă-mă ! Am uitat ca un prost că azi e ziua de dializă. M-am luat și m-am lăsat purtat de valul revoluționar. Ce mai, am trăit clipe mari, Lia dragă ... Bine că ați ajuns tefere acasă. Mama doarme. Cum a suportat ? Am înțeles că Doriană a condus mașina.

Dus de avîntul acelor ore, nu a realizat criza profundă în care mă întortocheam ...

De atunci, ne văzusem de nenumărate ori. Am schimbat politețuri, dar o adevărată explicație nu și-a găsit locul.

... Parcurseserăm cu bine drumul pînă la Arad și, după ce am constatat că dializa funcționa la parametri normali, cînd gloanțele au început să lovească ferestrele spitalului, a reînceput vechea poveste.

- Haide, madam profesor ! Pune mîna să mutăm paturile, în camerele din spate. Pe fereastră poate ricoșa un glonte rătăcit. Întrerupeți dializa pînă ce mutăm patul și aparatul în spate.

Doriana, cu talente de general de brigadă, ne-a aliniat, asistente, surori; a ordonat și, meticolos, a aranjat lucrurile pe făgașul normal. În măsura în care se instalase normalul ... Medicul Pîrlea, în afară de supravegherea dializei, mai făcea și pe chirurgul, la secția de urgență, unde erau purtați răniții ... Erau aduși oameni atinși de moarte, care, întîmplător, fuseseră în Piața orașului, unde se mai striga:

- Victorie ! Am învins !

În acele momente, începuse să se tragă din clădirea Băncii și cîțiva nenorociți au fost atinși de tirul armelor mînuite de necunoscuți ...

Alții se grăbeau spre casă, deoarece se anunțase că apa e otrăvită ... Fugeau să-și apere copilașii, să nu consume apă de la robinetul blocului. Pe neașteptate, din parcul de pe malul Mureșului, s-a tras din nou ... Alte victime inocente, ale nu știu cui ...

Nu mă atinsese frica. Cît despre Doriana, nici atît. După ce aranjase dializele la loc ferit, mi-a cerut o țigară. Eram doar noi două în oficiu.

- Tu, idioato, ai fost secretară de partid ! Meriți tu să fii pusă în fața spitalului, să le explici nebunilor care trag că aici noi ne luptăm cu moartea, că nu au dreptul să tragă.

După cinci ani de la evenimentele din 1989, aici, în piața de flori, între miros și culoare, din nou, ca de atâtea ori, reînnodarea firului discuției nu-și mai avea locul.

- Doriană, ce-ți fac fetele ? Nu le prea văd vara. Am auzit că una e plecată în străinătate. La Viena, parcă ...

- Da ! Studiază muzica la Viena. Tata e foarte fericit ... Dacă eu m-am încurcat cu cifrele, măcar cineva din familie să urmeze calea sufletului. Veronica, cea mică, e la București, studiază greaca veche. Cultura greacă, Platon ... Aristotel ... Socrate ... Minunatul Socrate !

- Grecia antică ... lecțiile ținute de madam Rebecca ... Văd cu ochii minții și Athena și Parthenonul. Acropole ... insula Sapho ... Mai ales locul acela dumnezeiesc, cu mănăstiri cocoțate ca rîndunelele pe coastele munților ... Meteora ...

- Mama a ținut să ne culturalizeze de mici ... De tine s-a prins mai ușor lecția de sensibilitate. Prea mare sensibilitate ... Nu uita că grecii supraviețuiesc tocmai datorită comerțului făcut cu cap. Turismului !

- Da, tu ai rămas ucenica lui Hermes ... Cum îți merge firma de computere ? Am auzit că deschizi o filială la Arad. De fapt, piața Nădlacului e insuficientă pentru calitățile tale.

- Degeaba încerci să fii cinică. Nu ți se potrivește. Poți deveni de gheață și atunci, Doamne păzește !

Am izbucnit amîndouă în rîs. O undă comună ... O clipă care poate va reînnota trecutul ... Copilăria ... Prietenia ...

XIII

Serile sau după-amiezele de tăcere sunt specialitatea mamei și a Veturiei. Pe vremea cînd Emilia se adăpostise în casa mătușii din Arad, cînd își căuta o slujbă și chiar cîtăva vreme după "încadrarea", ca muncitor necalificat, la Fabrica de Lapte, cele două petreceau cam o oră după-masa, mai rareori seara, croșetînd. Doar atît, fără vorbe, fiecare cu croșeta în mîină, mecanic, aceleași gesturi, aceeași ață maronie, același gen de model împletit. Un fel de șnur maroniu din macrame, răsucit în șapte-opt fire de mama, metri de șnur adunați în gheme, toate de aceeași mărime, cît un măr domnesc palid, un măr aristocrat.

Veturia monta apoi șnurul pe modele complicate, pe o pînză specială, lipită cu nylon subțire pe dedesubt. Nu știu din ce cărți, aduse de la Viena și păstrate cu sfințenie, scotea, punîndu-și imaginația la contribuție, flori delicate, frunze întortocheate, lanțuri cu împletituri măiestre, ce deveneau mileuri din macrame, mileuri de podoabă.

Tăcerea spartă doar de clinchetul ritmic al acului de croșet, de scrîșnitul aței tari de bumbac, de

apăsarea acului pe modelul pânzei și, puțin mai delicat, de nylonul lipit dedesubt.

Un ritual săvârșit de cele două împreună, doar împreună, pentru că montarea șnurului nu poate fi separată de croșetarea lui propriu-zisă, după cum împletitul nu poate fi despărțit de modelarea mileului.

Veturia m-a primit cu plăcere:

- Lia dragă, ce bine că putem tăcea împreună. Cu Nati e imposibil ... Numai tu știi să taci alături de alt suflet. Emilia va fi bine, a trecut ea peste crize mai mari.

Veturia îmi pregătise o seară de tăcere în doi. Nati plecase cu niște clienți importanți la o întâlnire de afaceri.

- Am uitat, Tușă dragă, că trebuie să lipsesc și eu câteva ceasuri. Sunt așteptată la o colegă ... Lucrează la Inspectoratul de Învățământ și are bibliografia pentru grad.

-Lasă-le dracului de grade ... Vezi-ți de familie, de copil ... Nu mai umbla după potcoave de cai morți.

- Tocmai dumneata ... Dumneata, care ai fost întotdeauna de partea învățăturii ? De ce ?

- De aia ... hai, stai cu mine.

Perspectiva unei serii de tăcere m-a înspăimântat îndeajuns încît să prind curaj. Sunt în holul Hotelului "Mureșul". Construit în perioada anilor '70, un arhitect de valoare profitase și de resursela alocate de Stat pentru urbanistică și de minunata priveliște oferită de Malul Mureșului. O construcție modernă, cu cincisprezece etaje, asimetrică - cu

unduire spre apele învolburate.

- Vă rog să mă anunțați la camera 410, domnului Radu Roman.

- Pe cine, stimată doamnă ?

- Anunțați-l că ..., mă rog, sunt o rudenie.

- Scuzați-mă, dar avem instrucțiuni precise ...

Știți, domnul este celebru și se ferește de admiratoare.

- Bine, bine, fă-mi legătura telefonică cu camera ... Haide, nu fi speriat, îmi asum responsabilitatea deranjului.

Recepționerul, un copilandru de vreo douăzeci de ani, a acceptat să dea legătura.

A urmat o aliniere de da și nu ... Vocea lui, nici mirată, nici supărată, foarte plată ... Desigur, un bun actor ... După câteva minute, a coborât în hol, am luat liftul pînă la etajul șapte, o cameră destul de primitoare, cu tapet gri și mobilă albă ... O tavă cu câteva cești de cafea ...

Un miros puternic de after shave din baia cu ușa întredeschisă, priveliștea minunată oferită regește de geamuri largi, seară caldă, blîndă ... Miros de tei printre draperiile gri ...

- Niciodată nu am vorbit despre fiul tău. Știu că urmează dreptul, atacă Radu. Îi seamănă unchiului ... Tot dreptul ... Tot Clujul ...

- Ei, nu este el prea strălucit, dar a reușit să ia primele teste la istorie cu 8,33. O medie acceptabilă, pentru pretențiile universitarilor clujeni. Va termina la timp. După patru ani, e absolvent cu studii juridice, plus anul în străinătate, stagiatura, examenul de definitivat, ucenicia cu Nati.

- Are ce învăța. Îmi închipui că Nati strălucește

la bară - îl simt stînjedit.

- Nu ştiu dacă străluceşte sau nu. Pot spune, cu mîna pe inimă, că nu înşeală oamenii. Îi ajută dacă poate, dar de înşelat, n-a înşelat pe nimeni. Sper să intre legea avocaturii în Parlament, să se permită, în sfîrşit, şi avocaţilor să intre în normalitate, cu birouri particulare.

- Ce vrei să spui, Lia, la voi avocaţii nu-şi pot deschide birouri private dacă doresc ? Incredibil !

- O altă ineptie a perioadei de tranziţie, plină de contradicţii, pe care voi, de afară, o pipăiţi cam greu ... Da, voi, care aţi dezertat ...

- Ai venit să mă jigneşti din nou ?

- Şi dacă ar fi aşa ? Mă dai afară ? Sunt gata-gata să plec.

Tonalitatea ascuţită mă dă de gol. Vocea, întotdeauna a răspuns frecuşului lăuntric, fără putinţă de prefăcătorie.

- Eşti un actor de mîna a şaptea, Lia dragă ...

- Nici nu pretind să fiu marele Radu Roman. Ştii, jos la recepţie, am fost confundată cu o admiratoare. Bănuieşti că eşti asaltat de cohorte de femei frumoase, atrăgătoare, inteligente.

- Se poate spune şi aşa, dacă vrei.

- Nu ştiu ce vrei să spui, chiar şi tu, marele Radu Roman, poate eşti un fante, ca şi ..., vorbeam de soţul meu, care este, într-un fel, adoratul femeilor din familia Caba.

- Poate pentru că e singurul. Doar el vă supravieţuieşte, rîde batjocoritor actorul.

- Veturia îl divinizează. Mama îl adoră. Le suceşte minţile cu glumele lui nesărate, cu bancurile

auzite la colț de stradă. Să o vezi pe binecrescuta Veturia cum se amuză la porcăriile nepotului.

- Pe tine, profesoară, ce te amuză ?

- Pe mine ? Poate mă bine dispun copiii. Cu adevărat îmi iubesc meseria de dăscăliță. Niciodată nu am aruncat catalogul în colțul minciunii. Deși eu, cu compromisurile mele ...

- Tu te chinui de una singură pentru păcate pe care nu le-ai făcut. Am observat, după reîntoarcerea mea în țară, că mulți oameni cinstiți ca tine își pun o anatema pe frunte, fără nici un rost.

Povești, povești ... Mîna lui căuș mîinii mele ...

- Te superi dacă te rog să adorm în poala ta ?

- Ca atunci ...

- Da, ca atunci ...

- Uite că mă supăr. Poate că vreau să vorbim toată noaptea. Poate că eu nu vreau să dorm. Vreau o noapte albă în companii celebre ...

- Lasă, Lia, lasă de la tine. Lasă-te în voia sentimentelor .. Uită ...

- Ce să uit ? Tocmai că eu nu prea pot uita. Am nopțile mele albe, cînd atîtea se cer limpezite, așezate, compartimentate, transmise mai departe ... Eu nu am voie să uit !

- Ce-ar fi să lași hainele de duminică afară. Tu nu știi ce înseamnă golirea de tot și de toate. Ține seama doar de tine și de dorințele tale și mai lasă în pace amintirile.

Am ajuns amîndoi întinși pe patul cu cuvertură gri ... Am vorbit, vorbe, vorbe ...

- Ești o povestitoare deosebită. Nici nu mă

mir. Ai antrenamentul din clasă. Cred că le vorbești elevilor de-i amețești ...

- Parcă tu nu amețești cu vorbe o sală întreagă ?

- Sala mea se cere amețită.

Vrea să-mi ofere o cafea. Se ridică brusc și se așează pe un colț al patului.

- Vrei o cafea ?

- Nu, cafeaua mă agită. Voi, occidentalii, umpleți golurile cu cești de cafea. Merci ! Eu pot povesti, doar atît. Îți pot povesti pînă dimineața.

Din nou vorbe, adunate, înșirate. Mîinile lui alunecînd pe trupul meu. Atingeri ușoare, tandre. Mă cuibăresc în căușul umerilor lui.

- Poate totuși adorm. Ar trebui să plec ...
Veturia mă așteaptă ... Ștefan ...

- Gata. Gata, taci și dormi. Sunt un cîntăreț prost. Știi, m-am străduit să învăț și eu cîntecul acela cu Radu mamei. În familia noastră au fost soliști ?

- Poate Buna Hermina, că mama habar n-avea, și totuși, fredona din cînd în cînd.

- Emilia, a suferit prea mult, la fel ca Irina, mama mea. Fusese o minunăție de femeie, măcinată de iubirea pentru Trifon, pentru un singur bărbat.

- Un singur bărbat ... Ce caut eu aici cu tine, Radule ? Sunt căsătorită de douăzeci de ani, am un copil, pe deasupra îți mai sunt și nepoată, sau așa ceva ... Ce caut eu aici ?

Gata-gata să rup vraja.

- Lia, Lie-Ciocîrlie, lasă-te în voia sufletului. Învață să urmezi calea ascunsă, a spiritului. Lasă-te să zbori ...

- Calea spiritului, să zbor, să cînt ?

Mîinile lui, hainele mele lăsate încet peste

marginea patului, lumina împurpurată de răsăritul soarelui ... Am făcut dragoste în zori de ziuă. Fără ascunzișuri. Fără rețineri, în voia curentului voluptății, purtat de mâinile bărbatului de lângă mine.

- Luna august e luna înecaților. Mureșul își ia tainul, porția de jertfă.

- De ce vorbești de moarte, hai, povestește de viață.

- Dacă e vorba de viață, hai să vorbim de Moșu Lazăr și de Buna Hermina, de Sălașul lor.

- Ce-i aia Sălaș ?

- Ai uitat ? Ți-am povestit că în vremurile bune țărani, în senioria lor țărănească, nu aveau castele, ci sălașe, hai să le zicem "ranch"-uri, în limbaj american.

Bărbatul de lângă mine se distrează și râde, contaminându-mă.

- Da, dragul meu, cei doi, Lazăr și Hermina, au avut singura căsnicie ce a înfruntat anii și toate greutățile și asperitățile vremii. Cu adevărat fericiți nu au fost decât în acest Sălaș, cam la paisprezece kilometri de Nădlac. Era o clădire mare, albă, cu trei încăperi, camere și toate cele necesare unei gospodării. Bineînțeles, în curte nu lipsea grajdul pentru minunații cai Nonius și vacile de lapte. Totul învăluit în foșnetul păduricii de salcîm de la Răsărit. O plantase străbunicul meu, cu dragoste pentru fiecare mlădiță în parte, iar pe vremea fericirii celor doi, era o pădure tânără. Și pădurea, și oaza lor de liniște, au fost rase de pe fața pământului, chiar înainte de cooperativizare. Dacă ceva și-au dorit noii stăpîni, asta a fost tocmai Sălașul Bunilor mei.

Acolo și-au instalat sediul viitorului CAP. La scurt timp, au început să taie salcîmii, unul câte unul, lăsînd soarele de pustă să ardă, să pîrjolească totul.

- De ce te întristezi din nou, iubita mea ? De ce te gîndești la moarte ? Intră în horă, Lia, stai alături de mine ...

Undeva în tîmple bate un gong. Fugi, fugi, cît mai e timp ! Și totuși, nu mă pot dezlipi de el, de mîinile lui, de trupul lui. Nici nu fug, nici nu regret, n-am de ce să privesc înapoi. Mă simt minunat. Brațele lui - precum un balansoar ... mîinile mîngîietoare ... Trupul lui lipit cu totul de al meu, care, dintr-o dată, se încleștează, vrea să taie timpul, să rupă clipa, să rămînem pe veci îngemănați în vasul iubirilor eterne.

XIV

Deși mă amețea o durere cumplită de cap, la limita migrenei, am reușit să mă strecor neobservată din camera de hotel.

La spital, dializa mamei merge satsifăcător.

- Coana Mare, ca de obicei, ne-a speriat degeaba ... A înfulecat ceva pe ascuns, a băut lichide, și gata necazul.

Răstignită salvator, mama aruncă priviri ba vinovate, ba acuzatoare, la adresa lui Pîrlea, a mea, a tuturor.

- Dorești ceva, mamă ? Să-ți aduc un corn, o banană ?

- Ai putea să aduci și tu un suc ... Da'unul natural.

- Iar suc ? Coană Mare, păi ce am îndrugat eu înainte ? Mai încet cu sucurile.

La figura de copil pedepsit pe nedrept, nu numai a mamei, ci și a celorlalți bolnavi, Pîrlea se lasă înduplecat. Vorba fie, le joacă un teatru demn de înaltele scene ale lumii ...

- Doamnă Lia, faceți un pustiu de bine și aduceți un litru de suc natural pentru toată lumea ...

E-n regulă, iepurașilor ?

Familia de iepurași, pentru că, vrînd-nevrînd, dializații se înrudesesc într-o suferință, se lasă purtată de veselia momentului. Meritul diabolic, cu efecte benefice, al bolii este că te face frate cu cel în suferință, concomitent cu o mică ură la adresa celor sănătoși.

Las sucul asistentei-șefe și dau bir cu fugiții și de-aici, după ce află ora de închidere a dializei, și mai ales ora plecării la Nădlac ... Către trei după-amiază ... Am vreme cu carul ca să mă reped pînă la Inspectorat și chiar la Tribunal ...

Am luat bibliografia indicată pentru gradul I, ultimul în ierarhia dăscălească, o parte de la Biblioteca Inspectoratului, o altă parte de la Biblioteca Municipală. Găzduită în Palatul Cultural, o clădire veche de pe vremea începutului de secol, cărțile se odihnesc în rafturi, unele vechi de sute de ani - stînd alături de volume contemporane, de noile ediții, ultimele răcnete ale literaturii moderne ... Nu am răbdare să răsfoiesc catalogul de noi apariții. Altădată, era o desfătare să citesc ce apare la Paris, la Roma, la New York ...

Plec în grabă cu sacoșa plină de cărți. Nu departe, tot o clădire de prin 1900, este Templul Dreptății ... Vorba fie ! Nati mi-a împuiat capul cu relativitatea noțiunii de dreptate. Cîteodată, mai pune pe masă și multitudinea cazurilor în care un judecător corupe visurile de dreptate ale amărîtului ce calcă în sala pașilor pierduți ... Furnicarul rău mirositor mă destinde, totuși. De obicei, nu suport mirosul pestilențial, degajat de fiecare ușă și treaptă a

Tribunalului. Mă sufocă înghesuiala, forfota de viespar a oamenilor ce-și caută în zadar dreptatea. Azi sunt împinsă de ici-colo, strivită uneori de ceata de țigani care fuge după grupul de arestați, tot de-ai lor. Întreb, la întâmplare, de vară-mea. Îmi răspunde o colegă, tot avocat, că dezbate o cauză la Tribunalul Județean. Cuminte, găsesc un loc pe banca din fața sălii de judecată. Timpul curge, oamenii viermuiesc în jurul meu.

- Auzi, domnule, să ne nedreptățească în așa hal. Am pierdut juma' de casă, domnule !

- I-au dat doi ani, doi ani de temniță ... Ce s-o face el, săracul, doi ani de zile ... Doamne Dumnezeule !

- Divorțul s-a pronunțat din vina lui. Numai a lui. A venit și ea, curva, la dezbateri ! Tot degeaba, că eu am câștigat și divorțul, și copiii, și casa.

Frânturi de viață alunecătoare ...

- Ce faci, frumoasa din pădurea adormită ?

Vocea tăioasă, adecvată locului, mi-a alungat și ultima buimăceală. E Nati.

- Lia dragă, trezește-te ! Stai ca Sfânta Fecioară cu cărțile astea strânse la sîn. Ești atît de caraghioasă ! Vezi că te cunoaște lumea pe-aici. Or crede confrății mei că ai și tu un litigiu. De altfel, nu m-aș mira s-ajungi și tu pe-aici.

- Vrei să mă lași în pace, Nati ? Ai o voce tare ca oțelul. Cît despre mine ... Să știi că n-am venit să-ți plîng pe umăr, vreau doar să-i spui tu Veturiei că aseară am dormit la o colegă cu care pregătesc examenul de grad.

- Minunata mea verișoară, nepoată, mai bine

zis, ai face mai bine să nu minți aici, în Templul Adevărului.

- Tocmai tu ai spus de-atâtea ori că e Templul Minciunii.

- Ai dreptate, însă depinde în fața cui rostești asemenea cuvinte. În fața mea, să nu îndrăznești să minți, auzi tu ?

Îmi strîngea încheietura mîinii, încît am scăpat plasa cu cărți pe marmura holului. Foile albe curăță praful pașilor pierduți ...

- Te rog, Nati, să nu ne dăm în spectacol aici, unde te știe atîta lume. Mai bine luăm o cafea împreună pe undeva pe-aproape.

Brambureala din jur m-a salvat de la un conflict cu urmări dureroase. Nati perorează singură:

- Femeie nenorocită ! Tu crezi că eu nu știu unde ai petrecut noaptea ? Și cu cine, mai ales, nenorocita naibii ! Cu cine ți-ai găsit să-ți înșeli și tu bărbatul ... Cu o rudă de sînge, cu unchiul tău. Ce oroare ! Cît despre mama, fii liniștită, am amețit-o eu îndeajuns încă de azi-noapte. Nu voia, sărmana, să se culce, de grija ta. La un moment dat, a vrut să sune la spital. Credea că s-a întîmplat ceva cu Emilia. Spune ceva, femeia lui Dumnezeu ! Descarcă-te măcar înaintea mea, și nu îți da arama pe față acasă. Crezi tu că vulpoiul de bărbatu-tău nu bănuie nimic ? Naivă și proastă cum te știu, nu ești în stare să te ascunzi de el. Tu l-ai crezut atîta amar de ani. Pînă acum ... Doamne Dumnezeule, cu cine ți-ai găsit și tu să calci pe-alături.

- Poate mă lași și pe mine să scot cîteva cuvinte. Uți că nu mai am douăzeci de ani, să mă educi ?

- Tu vorbești de educație ? Tu, care ești o duplicitară înnăscută ? Tu crezi că intrarea ta în partid, funcția pe care ai avut-o, se uită așa de ușor ?

- De asta nu te lega acum. Las-o în pace !

- De ce să nu mă leg ? Tocmai că se leagă una cu alta. Devii duplicitară și în viața de familie. Înțeleg eu că ai și tu motivele tale. Bărbații merită ceea ce merită. Da'cu el ? Puteai să găsești și tu un altul ! Tocmai cu Radu ... Aici devii duplicitară și strici totul. Să te știe Moșu Lazăr, cred că te-ar spînzura de grindă.

- Ei, Moșu și Buna Hermina au murit. Și totuși, Buna Hermina ar înțelege.

- Nici vorbă. Nici chiar înțelepciunea ei n-ar putea să cuprindă josnicia ...

- Nati, mă obosești peste măsură. Eu mai am de dus un bolnav acasă.

- Nu te ascunde după boala Emiliei. Ce te rog, și cu asta am terminat: Adună-te ! Acasă la tine, să faci față ! Îți aduci aminte de vorba Herminei: "Să faceți față, fetelor, să vă păstrați rangul."

- Da, știu prea bine. Să nu ne lăsăm. Avem o seniorie de păstrat. În fața lumii să ne ținem drepte, cât ar fi de încovoiat sufletul.

- Drepte ca brazii ... - Nati se înfurie, se bâlbâie puțin - vezi, brazii nu au feminin. Drepte ca bradele ... Un brad, doi brazi, un pom, doi pomi. Pomii sunt de genul masculin.

- Dar pomii dau roade, iar roadele sunt de genul feminin ... Voi face față, Nati, fii liniștită ...

Nici în Salvare, în drum spre casă, beția gândurilor nu s-a limpezit. Mama simțea ea ceva, dar

boala o împiedica să caute ce e dedesubtul aparențelor.

- Ești bine, fata mea ? Pari obosită ...

- Fii liniștită, mamă. Nu sunt mai obosită ca de obicei. Poate încerci să adormi, într-o jumătate de ceas suntem amândouă acasă. Ce să-ți spun, îmi vine și mie somnul ...

Sub pleoapele închise, prefăcându-mă că dorm, văd fruntea lui. Îi simt mâinile plimbându-se pe față, pe trup ... Adulmec mirosul de tei amestecat cu parfumul lui puternic. Un melanj tulburător ... Dacă deschid ochii, voi ameți, și totuși, ce plăcut e să fii amețit ... Radu trăiește în mine.

XV

O zi mai amestecată decît celelalte. Ștefan povestise seara mai mult cu mama.

- Deci, Coana Mare a sărit iar peste cal. Iar te-ai făcut de rîs pe la amorezii dumitale, madam ... Cred că Pîrlea s-a prins cu mîinile de cap cînd te-a văzut înaintea de termen.

- Uite că nu era nevoie să te îngrijorezi prea tare pentru mine, ginerică dragă. Tu vezi-ți de-ale tale ! Mai ales, ai grijă cum lucrezi holda. Ai adus îngrășăminte ?

- De cînd madamele se pricep la agricultură, toate merg pe dos. Cel puțin pe vremea împușcatului, habar n-aveai de îngrășăminte, de semănat, de prășit ...

- Vorbești aiurea, ginere ! Pe vremea cînd gospodăria era gospodărie, cînd aveam Sălașul, era o ordine în toate ... Tata știa mersul lucrurilor și mai ales iubea pămîntul. Poate că și tu ...

- Și eu, ce ? Iubesc și eu pămîntul, atîta vreme cît aduce venituri zdravene ... Ce v-ați fi făcut voi, marile moșierese, fără mine ? Ați fi dat pămîntul în asociație, și atunci să vezi jelanie ... V-ar fi înșelat și pe voi, ca pe atîția alții.

- Că, vezi Doamne, fără dumneata, noi eram pe nicăierea ... Da'spune și tu ceva, Lia mamă ... Ce faci ? Ori nu te interesează cum te jignește bărbatul ăsta al tău ?

- Lasă, mamă, că ai dumneata grijă ... Voi vă certați, tot voi vă împăcați ... Mai bine ați vorbi ce facem mâine de mâncare ?

Am scăpat, am ieșit din hora celor doi, care se ambalează pe tema meniului de mâine ... Au un prilej de vorbe și false certuri. Ștefan a știut întotdeauna să prindă fisura din platoșa mamei. Este printre puținii cu care poate rîde, femeia de peste șaizeci de ani, trecută prin ciurul vieții încă de la treizeci. Cam la treizeci de ani o alungase Colonelul din Banat, cu mine agățată de fustă ... În toată goliciunea gesturilor, divorțul lor se încadrează în cuvintele-șablon pe care Nati le folosește în redactarea acțiunilor de divorț - "din cauza unei legături extraconjugale, soțul a alungat soția de la domiciliu; aceasta fiind nevoită a pleca de acasă cu minorul, care și acum se află în întreținerea sa." Cam așa ceva, doar că noi două am picat în întreținerea Moșului Lazăr și a Bunii Hermina, care mai aveau, tot în întreținere, doi bătrîni: pe bătrînul Mihaiu Caba și pe tatăl Herminei. Colac peste pupăză, fuseseră, la rîndul lor, alungați din casă, dar nu de un soț ticălos, ci de ființe asemănătoare, sau așa-zișii comuniști de peste noapte, care au rechiziționat casa, la început pentru armată, apoi pentru o brigadă a noii Cooperative Agricole de Producție ce se concepea în burta lor de amărîți ...

Mă rog, în situația dată, le-a picat plocon

fiica, neacceptată de ginerele Colonel, cu o gîgîlice de trei ani în brațe ... Deși mama s-a ploconit pe la noile autorități din sat pentru o bucată de pîine ca funcționară la Primărie, Bancă, oriunde ... Fiicei chiaburului Caba i se închideau automat toate ușile în nas.

- Pentru ce doriți serviciu ? Voi aveți averi, pămînt ... Intrați în cooperativă și apoi discutăm. Aliniați-vă și voi vremurilor. Gata cu chiaburii ! Ce credeai, doamnă, că averea durează veșnic ? Nimic nu e veșnic !

Vremurile erau vremuri și mama a priceput că la Nădlac e imposibil să cîștige onest cele necesare întreținerii mele și a ei. Nu putea forța nota nici cu intrarea în cooperativă, deși ...

- Lazăre, ce sărăcie, nu predăm și noi pămîntul ? Și Mărienuț s-a înscris ieri. Așa vorbesc oamenii, că am rămas doar noi și Stroeștii. Cu ce ne alegem ? Încăpățînarea asta a ta ...

- Hermino, pînă aici ! Nu sări gardul, că fac urît. Ce, nu pricepi, femeie, că nu pot să dau pămîntul ? Cum pot eu să dau cuiva pămîntul meu ? Al meu ! Este al meu ... Pămîntul meu !

Hermina pricepea, dar pătrunsese și mersul vremii ... împotrivirea lui zadarnică. Chiaburimea trebuia lichidată, intelectualitatea, de asemenea. Venea vremea egalitarismului desuet. Mama nu a avut curajul să deschidă discuția în fața tatălui. Într-o bună zi, a luat cursa spre Arad să caute serviciu în vînzoleala orașului, unde numele de Caba se putea pierde. O urmau numai dosarele Securității, care începea să prindă viață. Embrionul fricii a născut

monstrul cu mii de capete ...

Mama a stat la Veturia, apoi la o cunoștință, pînă ce unei rude mai îndepărtate, mătușa Maria, i se făcuse milă de femeia de treizeci de ani, slabă, osoasă, demnă, totuși, care cerșea de lucru în fața noilor cadre din fabrici. Cadrele - o pacoste ce a domnit și pe vremea împușcatului, doar că atunci li se spunea "serviciu personal". Un fel de Inchiziție care întocmea dosare despre fiecare angajat, cu trecut, cu strămoși și originea lor sănătoasă sau nu ... Bineînțeles că noi aveam o origine bolnavă rău ...

Această femeie minunată - Maria - se măritase cu un ucenic, devenit, o dată cu schimbările, tovarășul secretar de partid de la Uzina de Vagoane. Mai precis, era soția secretarului de partid, și cum vagoanele urmau să aducă venit țării, dezvoltarea industrială fiind înainte de toate, a reușit să îndulcească dosarul mamei, s-o angajeze la Fabrica de Lapte, pe trei schimburi ... Un salariu, un venit asigurat.

Eu am rămas în grija moșilor mei. Am fost dusă la Arad doar cînd mama găsisese un acoperiș deasupra capului. Tot la o nădlăcană, care ținea fete în gazdă. Mama, femeie de peste treizeci de ani, alături de ucenicele de la Școala Textilă ... Mă rog, tot gazdă se spunea camerei mari dintr-o clădire veche unde locuiau două fete împreună cu mama. Fusesem încîntată de viața în comun, fetele se jucau cu codițele mele. Scosese ră nu știu cum și cîteva bomboane lipite și o pisicuță de lînă veche ... Rămăsesem doar o zi în patul mamei. Înțelegerea cu proprietărea era că doar ea va ocupa patul numărul

3, fără copii sau alte obligații. Avea și ea statutul de "fată în gazdă" ... După o zi istovitoare de lucru, cu picioarele în apă, învelind pachetele de unt - un pat și o mîncare caldă. Unde mai punem și economiile care, la avans și lichidare, erau predate cu sfințenie Bunii Hermina pentru laptele meu și puțin și pentru nevoile familiei Căbeștilor. Și atunci e nevoie să cauți urmele uremiei ? Infecția se instalase în corp de la treizeci de ani și a ros mereu ...

Patul din imensa cameră a doamnei Coman era protejat de un paravan japonez. Figurine ciudate, plutind în peisaje și mai ciudate - un pod peste o apă, o mică pagodă, și cîteva flori roz pe o ramură de cireș. Paravanul înviorează amintirea camerei uriașe cu aspect de spital. Dă culoare vieții cenușii, viața mamei ... O doream alături și, nu de puține ori, Moșu Lazăr l-a surprins pe copilul de trei-patru-cinci ani plîngînd pe furiș în colțul cămării sau al podului.

- O vreau pe mama, de ce nu poate fi cu noi ? Tata ne-a părăsit, de ce și mama ? Cînd vine mama ?

- Vine, draga Moșului ! Vine ea sau te duci tu. Vedem noi cum se aranjează ele, lucrurile. Trebuie să se așeze cumva pe făgaș. Nu plînge, hai mai bine să ne plimbăm la imaș.

Imașul erau cei 0,50 de ari de teren rămas în posesia actualului membru cooperativist. Aceeași suprafață o aveau toți din sat. Era lucrată cu sfințenie. O mică parte cu vie și alta cu porumb, pentru porcul din coteț. Porcul era ceva sacru, ceva ce ne asigura hrana pe timp de iarnă, pînă aproape de Paști. Tăiam cu mult ceremonial, înainte de Crăciun. O parte era preparat în cîrnați și mezeluri proaspete. Din cîrnați,

cei mai mulți se afumau pentru vară și doar cîțiva se consumau atunci, ca delicatesă, la masa de Crăciun, Anul Nou și Sfîntul Ioan. Șuncile, pregătite cu sare, se lăsau afumate, tot pentru primăvară și vară. Totul, cu mare chiverniseală și economie ...

Paravanul japonez a găzduit-o pe femeia de treizeci de ani doar timp de doi ani, pentru că Veturia și Grigore au reușit să termine de reparat casa, cumpărată din vînzarea resturilor averii de la Nădlac și Podgorie, de unde era el.

În familia noastră, se considera normal ca mama să fie găzduită de aceia care aveau acum un acoperiș stabil. Încă zece ani petrecuți în casele altora, dar, oricum, în alte condiții. Avea o cameră separată, adevărat, cam mică, dar asigura intimitatea necesară și, mai ales, posibilitatea de a mă aduce oricînd în micul ei univers. Împodobise mobila cu zeci de dantele inutile, însă deosebit de gingașe. Lucrate cu croșeta, la un singur fir, închipuind flori, frunze, motive geometrice, apretate pînă spre albastrui, albul lor pe maroniul mobilei scorojite rîdea, alături de florile din geam.

De-abia după zece ani, cînd cei din Nădlac se întremaseră suficient, au adunat cu toții bani de "filodormă" și, în fine, a reușit să obțină o mică garsonieră numai pentru ea. "Filodorma" însemna cîteva mii de lei dați unei femei în vîrstă, care, oricum, se muta la copii, dar care a acceptat-o "în familie". Pe contractul de închiriere al bătrînei figura, în felul acesta, mama, ca subchiriașă a Statului. Prin plecarea chiriașului principal, rămînea următorul cu

drepturi depline în fața Statului, ca unic proprietar al caselor naționalizate. Totul era al nostru și toți nu aveam nimic al nostru.

Radu pricepea ce înseamnă să ai totul și, în același timp, să nu ai nimic al tău. Faptul că părăsise țara de câțiva ani buni i-a atrofiat însă simțul omului din Est. Noi, oamenii din Est, ne-am născut fără proprietate, o turmă mînată ușor din spate de cei care voiau să profite de lipsa noastră de experiență, în regulile strict reglementate de Codul napoleonian, modelul Codului nostru civil.

- Proprietatea e sfîntă și inviolabilă. Noi va trebui să înțelegem că avem dreptul la proprietate, că nu va fi furată din nou, că e apărată de lege.

Cîteodată, Nati perorează de una singură pe tema proprietății. Un asemenea discurs, cu exemple de speță concrete și interpretări legislative, prinde, în fața viitorilor alegători. Uneori mă mir că nu a intrat mai adînc în politică ...

Radu, el e prea puțin preocupat de realitățile socio-politice, sau pare deasupra lor ... El a fost iubitul meu de o seară. Nu vreau să analizez, nici măcar să-mi amintesc, seara petrecută la hotel ... Seara noastră ... E posibil să rămîină doar seara mea ... Pentru el, să fi fost o aventură. E adevărat, cu consecințe imprevizibile - noutatea situației să fi atras masculul ? ... Are o voce atît de liniștită ... Cînd vrea, te poate duce departe, te poate purta pe drumurile Meteorei grecești, prin locurile vizate la patruzeci de ani ...

Îi spuseseam că pot evada, ajutată de vocea lui, în spațiile închipuirii unei femei romantice din Est

... Cred că suntem cu totul aparte de femeile civilizației apusene ... Cît despre energicele femei din continentul-miracol ...

- Radule, eu sunt o femeie din Estul sălbatic. Poate, la noi, e Vestul țării mai civilizată, dar tot Est rămîne, raportat la Europa și lume. Lumea, pentru mine, e un pliant cu vederi minunate - La Tour Eiffel, Nôtre-Dame, Parthenonul, Londra, Bridge Town ... Nu voi vedea niciodată Biserica Sacré Coeur, rămîi tu și vocea ta, să mă purtați în biserica mea ...

În seara, în noaptea noastră, m-a purtat pe stîncile Meteorei, am urcat cu coșul călugărilor ortodocși pînă în vîrfurile de rîndunică, unde ne-am rugat Tatălui ...

Dulceag și super-romantic, pentru două persoane trecute de vîrsta posibilei adolescențe întîrziate.

- Tu, Lia, ești mereu în întîrziere ... Pierzi trenuri, unul după altul ... Poți fi trecută în cartea recordurilor, ca număr de trenuri pierdute.

Urmează peronul gării și încă un fum al iubirii pierdute ... Iubirea noastră interzisă de tot și de toate.

Din camera de alături, se aude pufăitul liniștit al mamei. Ștefan s-a retras în patul conjugal .. Deși separați întru tot, împărțim același pat. Se pusese problema, după încîlceala cu slovacă aceea focoasă, să dormim în camere separate.

- Lia, hai să nu forțăm nota și, mai ales, nu te da în spectacol în fața copilului ... Îți promit să nu te ating nici din greșeală. Voi veghea și noaptea, promit

un somn de iepure, numai să nu ating intimitatea lovită.

- Nemernicule ! Ești Iuda cu mii de fețe. Mama se lasă dusă de tine cu bună știință, iar copilul e al tău ! Fii liniștit. Nu intenționez să stric liniștea unui cămin, de dragul unei ambiții prostești. Putem coabita în același pat. O altă formă fără conținut.

- Femeile din familia ta au avut mai multă demnitate ... O spinare mai dreaptă.

- Pe când eu mă las încovoiată tocmai ca să salvez ce se mai poate salva, cu prețul toiagului.

Ștefan doarme și el ... Cu o pastilă de diazepam, reușesc, după o jumătate de oră de lectură, în fine, să adorm ...

Printre rînduri, îi văd trăsăturile ... Meteora, cuiburile de rîndunică cocoțate pe vîrfuri de munte inaccesibile ...

XVI

Zilele se trec una pe alta. Radu hălăduiește undeva prin București. Terminase spectacolele din Vest, din Ardeal, și, probabil, pregătește ceva cu Naționalul sau vrea să-și ia zborul spre Vestul mai civilizată al Lumii ... Vorbise cu Tante, și cu Ștefan, într-o seară.

- Văru-tău, celebrul Radu Roman, își amintește și de noi. Îți transmite cele bune. Știi, se zice: "cele bune, să se-adune, cele rele, să se spele."

- Ștefane, vorbești în dodii ...

Obişnuiam mereu să-i răstălmăcesc gândurile, și atunci Andrei intervenea.

- Tata nu vorbește niciodată în dodii. El glumește câteodată, când i se permite. Înălțimea Ta, ne permiți să urmărim meciul la televizor, sau ne culturalizezi din nou ?

Fiul meu teribil este preferatul tatălui și al mătușii Nati ... Rar se pisicește pe lângă mine, și atunci, mînat de mai știu eu ce interese ... Fusesse întotdeauna un copil frumos. Mă opreau babele satului, când era în cărucior.

- Să nu-l deoache baba, că, Doamne, parcă e

pictat ... Lia, ai grijă, că uneori frumusețea strică ...

Înfățișarea plăcută îi aduce avantaje considerabile. Combinată cu o fire deschisă, îl va face să se poată adapta mai ușor realităților prezente, viitoare ...

- Mamă dragă, tu ești tipul de profesoară din secolul trecut, cu fusta pînă la genunchi și un vraf de cărți sub braț, cărți pe care nu le mai citește nici ultimul handicapat.

- Cum vorbești, superdotatul mamei ? Un Rebreanu, un Coșbuc sau Minulescu ... Ce știi tu, ce știți voi, generațiile de azi ?

- Tu străduiește-te să ne înțelegi, că doar asta îți e meseria. Să ții pasul cu noi, copiii în blugi și cu plete. Că pe vremea răposatului, voi, dascălii corecți, ne obligați să purtăm uniforme și să ne tundem la comandă. Tu, în primul rînd, erai adepta uniformelor ... Cum stăm cu libertatea gândului, a exprimării, doamnă profesoară ?

Nu mă iartă și nici n-aș suferi o înțelegere condescendentă. Prefer franchețea, creează posibilitatea unei discuții pe picior de egalitate.

- Da, dragul meu, și acum mai cred că uniformă nu era chiar atît de imposibilă. Vezi tu, uneori egalitarismul doctrinei comuniste își lasă amprenta pe sistemul de gîndire al unui om. E destul de greu să accept că tu, de exemplu, îți poți permite îmbrăcăminte la modă, pentru că ne ai pe noi în spate, buni părinți și cu stare, pe cînd Mircea, de exemplu, vine la școală cu pantalonii aceia trapez moșteniți de la tată-său, cu jerseul caraghios, culoarea nisipului ...

- Mamă, nu putem fi egali ... Ai văzut, la ce bun egalitarismul prost înțeles. Duce la plafonarea și idiotizarea tuturor ...

- Ce vrei să spui, că prima idioată e maică-ta ?
les trîntind ușa, fără să bag în seamă scuzele fiului și lecția așa-zis moralizatoare a tatălui.

- Tu îți permiți cam multe cu maică-ta. Ai grijă că te plesnesc, așa mare cum te ții ... Cît mănînci la masa mea, ascuți, și mai ales nu îți permit să ne jignești.

Ștefan a fost întotdeauna tare la lecțiile de morală în fața copilului. Nu mă simt în stare și nici nu sunt bună de lup moralizator.

... Probabil, Ștefan va percepe noaptea mea, minunata mea noapte alături de Radu ... Uneori, fiecare parte a trupului strigă, țipă ... Trupul meu se stinge de dorul lui. Ca-n doinele noastre, "mă sting de dorul tău ..." Nu-mi permit să mă sting de dorul nimănui ... Obligațiile și chiar drepturile cîștigate prin ani de renunțări opresc orice avînt adolescentin ...

- Ștefane, eu mă reped pînă la școală. Mai am ceva de pregătit la planificări ... La prînz, sunt înapoi !

- Du-te cu Dumnezeu, fata mea ...

Îl aud rîzînd. Probabil vor încăleca mașina de teren, și pe-aci ți-e drumul, peste hotarele Nădlacului. Am fost întotdeauna omul de prisos în asemenea vîjiieli. De fapt, nu prea am ce face la școală. - Starea mamei e din nou pe linie dreaptă ... Dializa, de două ori pe săptămîină, amorțeala ei de fiecare zi, filmele, serialele t.v., imposibila comunicare ... De cînd

urmează liniștit programul de dializă, orice încercare de a-i străpunge platoșa moare în față. Doar Andrei și Ștefan, uneori, îi deschid sufletul ... Adevărata iubire, dătătoare de jertfe, se trage în adâncul ei și tot acolo e îngropată pe vecie.

O zi minunată de vară, când e o pacoste să pui oalele cu mîncare să clocotească, să calci rufe sau să faci ordine. Specialitatea asta îmi lipsește cu desăvîrșire. Cît mama fusese sănătoasă, a suplinat lipsa talentelor mele culinare. Acum Catița, femeia care mă ajută la menaj, și înțelegerea bărbaților mei, sau, mai precis, resemnarea lor în fața neputinței mele, mă absolvă de asemenea griji. Înainte vreme, când nu aveam ce pune pe masă, când o bucată de carne aducea sărbătoarea în casă, ce mai, înainte vreme ... Purtăm racilele comunismului, le va purta generația noastră pînă în mormînt. Probabil, și în viața de apoi ne vom preocupa în special de stomac și nu vom depăși linia primului Cerc ...

În drum spre școală, intru la Dispensarul medicului Mironescu. Bătrînul medic de țară, deși pensionar, își petrece diminețile tot în mijlocul bolnavilor.

- Bună dimineața, Lia ! Ce te-aduce la noi ? Emilia ? E vreun necaz ?

- Nu, nici vorbă, starea ei e minunată ... Voiam să-mi dați o rețetă. Am nevoie de calciu pentru mama.

- Desigur, Lia ... Soră, scrie o rețetă de calciu Sandoz pentru doamna profesoară. - Nu scap, psihologul mă miroase de la distanță.

- Voiam să-ți spun ceva ... Uite cum, cu vîrsta,

reușim să le încurcăm. - Se face uitat. - Asta voiam ... Aseară Doriană mi-a povestit, ceea ce, din păcate, se întâmplă destul de rar, de întâlnirea voastră. De ce ne ocolești, fetițo ? Casa noastră rămâne deschisă pentru tine, indiferent de ce ai tu de împărțit cu fiică-mea.

- Eu nu ocolesc pe nimeni, doar că ...

- Fără explicații. Știi că urăsc explicațiile. Faptele vorbesc. Explicațiile încurcă, încâlcesc ...

- Am învățat, dumneata ai fost și rămii omul faptelor ... Noi, generația de după, am fost încurcați în multe explicații.

- În prietenie, explicațiile strică și ce-a mai rămas ... Tu crezi că eram orb și chior ? O prietenie nu poate fi strivită nici măcar de o revoluție ...

- O așa-zisă revoluție ...

- Iar complici lucrurile ... Vorbim de prietenia ta, despre fiica mea ...

- Aveți dreptate, și totuși, de ce tocmai acum ? De ce atîția ani ați lăsat să se ducă prietenia noastră pe apa Mureșului ?

- Credeam că sunteți destul de mature la patruzeci de ani ca să treceți peste amănunte, să discerneți esența.

- Esența în prietenia noastră era ...

- Era tocmai existența ei, dragă Lia. Tocmai prietenia, care e atît de rară ... O floare de colț.

- Dumneata trebuia să intervii. Să nu ne lași.

- Tocmai că era necesar să vă las. O lecție ascultată și nu trăită, e cît jumătate din caratul de diamant. Și acum, gata, că nu am vreme de tine, fata mea ! Doriană e la firma aceea ... Face socoteli.

Poate o suni.

- Nu cred că sunt dispusă să dau un telefon ...
De altfel, am program la școală.

- Cît despre școala asta, a voastră ... Ce mai, eu sunt depășit de evenimente, vremea mea a trecut, dar tu, voi, nu trebuia să capitulați. Uite, din punctul ăsta de vedere, îl admir pe soțul tău. A știut și pe vremea comuniștilor care e pulsul. S-a adaptat binișor, fără compromisuri prea mari. A reușit să prindă pulsul de azi, spre deosebire de tine, care, și pe vremea comuniștilor, erai marcată de jertfa noastră, a părinților și bunicilor tăi, o veșnică neadaptată. Iar acum încerci să te strecuri, mereu complexată de compromisul făcut înainte ... Mai termină cu analize de text pe propria viață, dragă Lia.

- Analize de text. Erau specialitatea doamnei Rebecca.

- Rebecca ... Adorata mea ... Undeva îi semeni. Era și ea o complexată din naștere. Purta stigmatul rasei. O ajuta însă frumusețea ... Frumusețea aceea ieșită din comun.

- Era nespus de frumoasă ... Îmi amintesc cum eram copile, cu Doriană, și îi îmbrăcam pe ascuns toaletele. Ne fîțîiam în fața oglinzii, încercînd să-i copiem mersul, ținuta.

- Mai tîrziu, mai ales tu, ai copiat-o în sistemul de gîndire.

- Da, e adevărat că port amprenta gîndirii ei ... Am rămas de formație romantică, cu accente existențiale. Mitul lui Sisif, comentat de frumoasa Rebecca într-o seară de noiembrie, pe vremea celor optsprezece ani ...

- Cei aleși poartă genele lui Sisif ... De atîtea

ori, în vremurile trecute, am simțit și eu că mă lasă curajul. Tu știi, fata mea ...

- Știu că nu existau într-un timp nici antibiotice, era vorba că se închide Fabrica de Medicamente din Iași ... Cît despre importul de medicamente, nici vorbă. Nu se importa nimic. Din resurse proprii, și cu forțe proprii, construiam socialismul Dictatorului.

- Fetito, mă porți cu vorba, și nu-mi văd de-ale mele. Mai au nevoie de mine și așa bătrîn cum sunt.

- Dumneata, bătrîn ... ? Niciodată. Ești mai tînăr decît mulți dintre elevii mei. Generația asta s-a născut bătrînă.

- Tocmai asta încercam să te fac să înțelegi. Profesoara, pedagogul din tine, trebuie să trezească tinerețea spiritului. Tînăra generație e salvarea noastră. Eu sunt spre finiș, voi, copiii noștri, purtați filoxera roșie, ei, copiii voștri, doar ei ...

- Am înțeles mesajul.

- Lia, Lie-Ciocîrlie ! Îmi mîngîie fața, simt fluxul tandreții trezindu-mi fiecare por, fiecare părticică din mine ...

Doar Radu reușise să trezească fărîma de tandrețe, de dragoste, din femeia de peste patruzeci de ani ... Noaptea petrecută împreună a fost una de mare tandrețe, dor ...

În cele din urmă, după ce ridic rețetele, reușesc să ajung și în cancelaria școlii. Mai nou, nu-mi mai găsesc locul în mijlocul dăscălimii ... Locul meu e lîngă Radu ... Lipită de el, cu capul în scobitura umărului de bărbat, m-am simțit acasă, liniștită, ocrotită ...

XVII

Ieri, bulversată peste măsură, am găsit câteva foi mîzgălite pe vremea internării în spitalul din Timișoara. Scrise noaptea, pe cînd stăteam de veghe, speriată de moarte, dornică să mă destăinui, să-mi vărs frica în afară.

Uși albe, uși de spital. Coridoare lungi, reci. Uși - coridoare ... Halate albe preocupate, prea preocupate. Simt o gheară în ceafă, un ciocan care îmi lovește timpanele ... Trebuie să găsesc un scaun. M-aș lungi, m-aș ghemui la ușa sălii.

- Ce cauți aici fără echipament de protecție ?

- Caut să înfrîng moartea. - Sesizînd grotescul răspunsului, chicotesc. Îmi dau seama că ar trebui să-mi potolesc emoția printr-o discuție, oricît de neînsemnată.

- Vă rog să părăsiți blocul operator. Dacă vă vede profesorul ...

- N-are cum să mă vadă. O operează pe mama.

- Chiar dacă o operează pe ... Aha, o operează pe mama dumitale ... - Conversația se leagă cu

infirmiera secției Chirurgie I.

- Lasă, doamnă, că trece ... Dar ce desface domnul profesor - un stomac, o fiere ?

- Nici una, nici alta. Face o fistulă în vederea dializei.

- Dializă ? Știu, știu, numai profesorul face fistulele pentru doctorul Fulea, numai el le poate face așa cum trebuie !

- Așa știam și eu ...

- Dacă știi atâtea, poți pleca de la ușa asta. Ți-am spus că nu-i voie fără echipament de protecție.

- Oh, mai lasă-mă ! Știi la fel de bine ca mine că nu am de unde să scot echipamentul tău fatal.

Scotocesc în geanta de care num-am despărțit de-o săptămână, de când sunt internată cu mama în mamutul județean din Timișoara. Geanta pregătită cu atențiile necesare, absolut necesare în situațiile de genul ... echipamentului de protecție. E burdușită cu pachete de cafea de câte o sută de grame, pachete de țigări, săpunuri de import. Mai pot scotoci. De fapt, am făcut ierarhia valorilor, raportate la săpun, pe treapta cea mai de jos, apoi pachetul de țigări și cafeaua, cea mai căutată și mai scumpă la bursa neagră, pe treapta cea mai de sus.

Îi strecur în buzunarul halatului, fără prea mare discreție, un săpun.

- Lasă, nu trebuia, draga mea. Dacă e vorba de mama ... Fiecare avem doar o mamă pe lumea asta. Dacă chiar vrei să stai aici, la ușa sălii de operație, îți aduc un halat și papuci de pîslă. Așteaptă ...

Se întoarce în câteva minute. Îmbrac halatul, încalț pîslarii și marșez.

- Dar un scaun ? măcar un taburet, ceva de stat, că mă cam lasă puterile.

- Cu asta te descurci pe cont propriu. Nu văd și nu știu nimic.

Acum, că am echipamentul de protecție, pot circula nestînjenită pe coridorul din fața blocului operator. Undeva, se văd niște paturi libere. Intru.

- Și dumneata îți aștepti rîndul ?

- Care rînd ?

- La operație, la cuțit.

Un bărbat în puterea vîrstei sta întins pe unul din paturile cu așternuturi imaculate.

- Nu aștept nici un rînd. Că doar nu se dă brînză trapist.

- Nu-mi aminti de brînză. Cred că de la brînză telemea adusă de soacră-mea m-a luat apendicu' ...

- Vă operează ?

- Da, da, după baba cu fistulă, pistulă, sau cum dracu îi zice ...

- Baba, e mama mea.

Brusc, omul izbucnește în plîns.

-Lasă, omule ... N-are nici o importanță că ai făcut-o babă pe mama. Important e să reușească operația. A început cam de o oră. Așa știu că durează, cel mult o oră, o oră jumate.

- Și eu sper să termine. Profesorul mi-a promis că mă va tăia azi. Noroc că a acceptat să opereze o apendicită. M-a ajutat tot ea, care e consăteană cu dumnealui.

- Atunci, fii liniștit, omule. Am auzit că profesorul are mîini de aur.

Gheara mă prinde din nou. Ce bine că sunt

atîtea paturi libere ! Conversația mă agasează, picioarele nu mă mai țin.

- Stai liniștită. Aici nu vine decît brancardierul care strigă: următorul ... următorul la cuțit ! ...

- De ce durează atîta ? Parcă au trecut zile ...

- Doamne, ce-aș aprinde o țigară. Nu știu dacă mi-ar face bine tocmai acum ... Fie !

- Fumezi ? Nu faci bine. Și eu fumez, cam un pachet la zi. Zice soacră-mea că și apendicu' ăsta tot de la fumat mi se trage.

- Da'de unde ! Nu cred că are vreo legătură una cu alta. Și eu am fost operată de hiba asta la numai doisprezece ani. Pe-atunci, nu putea fi vorba de fumat.

- Îmi dau seama. Da'și soacră-mea e dată dracului ! Pe toate le știe. Ț-am spus că e consăteană cu profesorul ? Nu s-a lăsat. A pus toate neamurile în funcție, și uite ! a reușit să-mi aranjeze operația la el. Tocmai la el !

Într-adevăr, aflasem în săptămîna asta ce dificil e să ajungi pe mîna profesorului. Noroc că pe dializați, mai precis, pe viitorii dializați, îi preia numai el. Nu a fost necesar să caut nici neamuri, nici consăteni, pentru intervenția mamei. Ieri, am așteptat ceasuri întregi în fața cabinetului. După o operație care a durat peste șase ore, în sfîrșit, îl prind. Trebuia să-l rog să aibă grijă de mama. Trebuia ! Știu. Eram și caraghioasă, și agasantă ... Auzisem, însă, atîtea despre venele slabe, despre vîrstă, încît stăteam pe jar să-i vorbesc. Îmi pregătisem ruga cu o noapte înainte. Eram convinsă că voi spune cu totul altceva, în starea aceea a mea ... Cînd a apărut, îmi doream

să fiu oriunde altundeva decât acolo, postată în fața ușii. Doctorul era complet desfigurat. Trăsături mutate de la loc. Gura parcă se împreuna cu nasul ... Doar ochii tăiau masca obrazului.

- Ce doriți ?

- Iertați-mă, vă rog ... știu ... am ales poate momentul cel mai nepotrivit ... dar, vă rog ...

- Îmi simțeam lacrimile rostogolindu-se ...

- Pofțiți în cabinet.

Încetșor, nasul a devenit nas și gura, gură. O față lunguiață, suptă, din care țipau doar ochii. N-am putu suporta privirea.

- E vorba de mama ... Mîine, la recomandarea doctorului Fulea, îi veți face o fistulă.

- Știu, am examinat-o. Unde ați fost ieri ? Nu v-am văzut în salon. Puteam vorbi atunci pe îndelete. Acum, înțelegeți-mă, stomacul ăsta mi-a dat de lucru nu glumă ...

- Ieri ... da, am fost chemată la centrala telefonică. Am avut o convorbire cu Aradul. Era vorba de copilul meu.

- Voi face tot ce pot. De fapt, de fiecare dată ... Venele mamei duminale sunt cam sclerozate, bătătorite de ani.

- Știu ... Mi s-a spus, și tocmai de aceea, vă rog ... !

- Te rog să nu mă rogi ... Și fără această rugămintă voi face ceea ce trebuie, ceea ce fac pentru fiecare om.

- Știți, dacă e necesar ...

Aveam poșeta la mine. Am simțit că omul din fața mea e deasupra cafelei și a altor nimicuri,

atenții, să le zic ...

- Nu! Nu e necesar ... Liniștește-te, femeie ...
Și acum, îmi permiti să mă odihnesc ?

Intuiam iritarea. N-ar fi trebuit să iau poșeta cu mine. M-a simțit.

- Fii liniștită. E vorba de mama dumitale și poți greși oricând, voind să faci cum e mai bine.

... Acum, profesorul unește vena cu artera de la brațul mamei. Știu că va lucra impecabil. Totuși, operația implică atâtea riscuri ...

- Vizezi, doamnă ? Parcă se mișcă ceva pe coridor.

Fug pe coridor. E doar un grup de asistente care se foiesc.

- Nu e gata. Au trecut aproape două ore. De ce durează atîta ?

- Asta mă întreb și eu. Mai bine intram eu primul, cu apendicita mea, și apoi voi, cu fistula.

În cele din urmă, la Clinica Universitară din Timișoara, diagnosticul a fost pus în mod clar - insuficiență cronică. Indicație de regim alimentar, evitarea eforturilor și, cam atît. Nu există tratament medicamentos pentru oprirea mersului înainte al bolii. Am sperat ca dezlănțuirea - hora morții - să vină cît mai tîrziu. De fapt, ne-a cam lăsat în pace doi-trei ani. Regimul l-a respectat, în general; evitarea efortului, mai puțin. A fost marcată mult de nopțile mele albe, albele mele nopți.

Deși s-a amestecat prea puțin în stricta mea intimitate, a căutat mereu să mă facă să uit de boala

care o lovide atît de cumplit.

Prin iarnă, în urma unor analize de rutină, tot la Clinica timișoreană, ni s-a spus să ne pregătim de dializă. Studiasem, între timp, ce înseamnă de fapt dializa - dependența vieții de un aparat ! La insistențele mamei, care mi-a ascuns mult timp răul dinlăuntru, nu am ascultat sfatul doctorului Mironescu, cel care stabilise primul diagnosticul corect - ar fi trebuit să facem fistula, să pregătim din timp dializa.

Fistula e o intervenție necesară în maratonul insuficienței renale. Bolnavul poate trăi cu ea, bine merci, vreo trei ani, chiar dacă nu e folosită în dializă. E bine să se facă din timp, pentru a se preîntîmpina complicațiile grabei, cînd boala se dezlănțuie.

Prea m-au năpădit gîndurile. Poate am greșit, lăsînd problemele mamei deoparte, trăgînd doar clopotul suferinței mele.

Se aud din nou glasuri - într-adevăr, brancardierul deschide ușile sălii de operație. Aștept targa, dar nu, mama iese pe un scaun cu roțile, cam palidă, dar nu întinsă, moale ... De-abia îmi stăpînesc pornirea de a fugi spre ea, de a o ajuta, de a face ceva. Profesorul pare destins. Apăruse și el, în spatele brancardierului. Se îndreaptă spre mine.

- Am reușit, fetiço. Fii fără grijă, fistula va funcționa. Mama dumitale e mai curajoasă decît dumneata. Nu-i așa, doamnă Caba ?

- Cam așa, domnule doctor - un glas ce semăna cu al ei, dar, totuși, drapat de spaimă ...

- Și apendicul meu ? Între timp, din spate, omul ce urma la rînd, acaperează atenția profesorului.

- După o oră, te deschid pe dumneata.

- Domnule profesor, nici nu știu cum să vă mulțumesc, nici nu știu ...

- În medicină, mulțumirea e de prisos. Datoria de om și de medic e mai presus de orice cuvinte ... Dar acum, vă rog să mă păsuți. Dumneata vei fi operat peste o oră, iar dumneata, fetiço, ai grijă. De-abia acum începe greul ...

N-am realizat atunci ce greu mai începe, dacă operația reușise, dacă era vie, dreaptă, pe scaunul acela. Nu știam că începutul dializei presupune o mulțime de alte greutăți.

E miez de noapte și stau de veghe. Mama mă asigurase că nici măcar în somn nu se va lăsa pe mîna operată. Totuși, mi-e teamă să adorm. Doar mi se atrăsese atenția, atît de către medicul Fulea, cît și de medicul Enache, de domnișoara Lidia, că o presare a operației, dintr-o neatenție, poate strica, perfora. De două nopți îi veghez somnul. Mă lupt cu amintirile, cu blestemele ce se adună - de ce, de ce tocmai ea ? După o viață de chin, să suporte și acum, spre sfîrșit, atîta suferință ...

Mai e și șocul secției de dializă. Cineva o numise "Valea Plîngerii" ... Sunt șase saloane, pentru dializa propriu-zisă. Alte șase rezerve, pentru cei care sunt pregătiți în vederea contactului cu aparatele. De asemenea, pentru cei care fac complicații post-dializă.

Am căutat să ocolesc imaginile pe care le oferă saloanele dializaților. Sunt fixați prin capilare

și filtre de aparatele care mențin viața. Știu că vom ajunge și noi două să atîrnăm de un aparat, să acceptăm ideea dependenței de o mașinărie - drăcească ! - ce-ți prelungește viața.

Ocupăm amîndouă una din rezerve. Mi s-a permis să rămîn cu ea. Prin omenia medicului Fulea, mi s-a dat chiar un pat ... Era posibil să-mi ofere doar un scaun, pentru veghea mea.

În rezerva vecină, își trag zilele două femei. Au complicații post-dializă. Una de treizeci de ani, mamă a doi copii. Alta, de vîrsta mamei. Evit, pe cît posibil, să intru în vorbă cu ele. Dar mă acaperează mereu pe coridor.

- Hai, vino și pe la noi. Să nemi spui ce mai e nou prin lume ... Că vezi doar, noi suntem morți pe jumătate ...

Nu știu ce să le spun. Ce-i nou prin lume ? ... Care sunt surprizele și zilele cu soare ? Cu cea de treizeci de ani, am vorbit cîte ceva despre copii.

- Sper să reușesc să-i văd măcar încă vreo zece ani. Cel mic va face doisprezece ani, cel mare, șaisprezece. Va fi destul de mare ca să aibă grijă și de cel mic.

- Mai e și soțul ... intervenise doamna în vîrstă.

- Nu toți soții sunt ca al dumitale. Al meu, de cînd am intrat în dializă, mi-a spus că, de-acum, el îmi pune la dispoziție mîncare și medicamente ... Știind că nu mai sunt femeie, bărbatul din el are nevoie de consolare ...

- Ce porc ! Noroc că al meu a trecut de vîrsta patului și a culcatului. Noi, am împărțit o viață

împreună. Se pare că și acuma împarte suferința cu mine.

- Domnul Istrate e un sfânt. Nici un alt bărbat n-ar suporta. N-ar veni de două ori pe săptămână aici. N-ar dormi nopțile alături de dumneata - când faci crizele de după dializă.

- Știe el ce știe, drăguță, știe el ...

Domnul Istrate a vegheat toată noaptea trecută crizele de sufocare ale soției. Nu mi-a vorbit deloc. Stătea fie pe marginea patului, fie pe scaunul de la capul patului. În mână ținea o batistă dungată, pe care o tot mototolea între mâini.

În cealaltă rezervă sunt doi copii. Mircea și Marius. Mircea are treisprezece ani și o vechime de doi ani printre aparate ... Dar nu am stat de vorbă, e deosebit de dificil. Lenuș, asistenta de salon, guralivă, știe tot.

- Mircea e bătrînul nostru. E chiar mai înțelept decît un bătrîn. Acum doi ani, îl adusesese tatăl lui taman din Sighișoara. Clujul, renumitul Cluj, refuzase să încerce dializa; avea doar ureea de 400 și ... numai la unsprezece ani. Probleme deosebite, mă rog. Disperat, bietul părinte a reușit să ajungă la medicul Fulea. Că știți și dumneavoastră ce greu se ajunge la el.

- Știam că se ajunge greu ...

- Medicul l-a internat, profesorul Enache i-a făcut fistula și a întreținut dializa. Mai greu a fost cu acomodarea de după ... Organismul a reacționat cumplit. Vomă și diaree, vomă, diaree. Cea care l-a salvat cu adevărat este însă doctorița Lidia. A stat vreo săptămână de gardă permanent la spital. Nu s-a

mișcat de la capul băiatului. Vedeti, părinții, la sute de kilometri, plus încă alți trei copii în cârcă ...

- De altfel, ce puteau face părinții în situația dată ?

- Nu mare lucru ... Oricum, doctorița Lidia a fost de milioane.

- Dar unde era medicul Fulea ?

- Era la un congres internațional ... Dar stai, că n-am terminat cu Mircea. După trei săptămîni, cînd se stopase diareea și voma copilului, a refuzat să mai mănînce. Nu știa să zică decît degeaba-degeaba-degeaba ... La noi în secție e interzis să zicem degeaba. Viața omului nu se poate alătura cuvîntului degeaba ... L-am hrănit cu perfuzii. Să vezi, nu stătea nici la jumătate de flacon, că urla de se auzea pînă la parter degeaba-degeaba ...

- Și cine l-a oprit ?

- Tot Lidia, doar cine. l-a adus de nu știu unde un televizor portativ și un radio, cu care i-a umplut vremea. Îi făcea perfuziile seara, în timpul desenelor animate, pe diferite programe: români, sîrbi, unguri. Transfuziile - pe melodia preferată ... Ce să vă spun, un adevărat circ. Pînă cînd a încetat să mai zică degeaba.

- Tot nu înțeleg de ce e și acum în spital.

- O, asta-i o altă poveste. Cînd se acomodase cu dializa, s-a pus problema transportului de două ori pe săptămîină la noi.

- De la patru sute de kilometri, era imposibil !

- Sigur că era imposibil.

- Și atunci, cum s-a procedat ?

- Simplu. Mircea e bătrînul nostru, pacient

permanent. Între dialize, iese în oraș. Îl ducem, când avem timp, la un film. O vizitează pe domnișoara Lidia acasă.

- Și ... n-a mai spus ... degeaba ?

- Nu. Dar tînjește ... Copilul tînjește ! Medicul Fulea i-a promis însă că va fi primul pe lista transplantului renal.

N-am căutat să mă apropii de Mircea, dar Marius m-a asaltat din prima zi.

- Ce drăguță ești, tanti ! Ce mi-ai adus ?

- Ce să-ți aduc ? mă luase gura pe dinainte. Aici, în Valea Plîngerii, diplomația contează, înainte de orice ...

- Ceva, ceva ... și dăduse să fugă.

Știind că am greșit, că am gafat, l-am luat în brațe - are doar opt anișori.

- Haide cu mine la bufet. Vom alege ce vrei tu de acolo !

- Nu-i mare lucru acolo la bufet, dar, dacă zici tu, merg. Mai schimb și eu locurile ...

- Ei, tot vom găsi noi cîte ceva.

Purta o pijămăluță de spital și un halat mult prea mare, dar moltonat, tot proprietate obștească. De ceea ce nu s-a despărțit nici în somn, era o căciuliță de lînă cu un moț roșu. Când l-am întrebat de ce nu o dă jos niciodată - și-a plecat ochișorii, să nu-i văd lacrima din colț ...

- E de la mama. Mi-a spus să o port, să mă feresc de curent.

De la bufet, am cumpărat doar sucuri de portocale, mai precis, din esență contrafăcută. Plus

niște biscuiți "Bucegi" - destul de bunicei. În drum spre secția noastră, am hotărît, simțindu-i mînuța într-a mea, lipită și strîngîndu-mă puțin, că voi ști ce să fac pentru micuțul meu prieten.

În noaptea următoare, l-am luat la mine în pat, eu vegheam somnul mamei și liniștea lui de copil. Seara, ne-a spus cîte ceva despre boala lui.

- Bolnăveala nu m-a lăsat în pace vreo șase-șapte luni, chiar un an. Cam așa ceva. M-au dus, mămica și tătucul, la doctorii din sat, care m-au ținut în spital trei luni.

- Ai stat singur acolo ?

- Sigur că, am stat singur. Eu sunt copilul spitalului !

- Cum, copilul spitalului ? Așa spuneau surorile de-acolo ?

- Acum, sunt copilul tău, și apoi - al spitalului.

- Dar al mămişii ? interveni mama. - Și ea, la fel ca mine, nu învățase că în Valea Plîngerii nu întrebă decît atunci cînd știi cu precizie răspunsul.

- Numai al mămişii ... Sunt numai al ei, dar ... ea nu poate sta cu mine aici ... Nu, nu poate ... nu poate sta cu mine ...

Am dat fuga în salonul lor. Am luat grăbită, aproape smulgînd, aparatul de radio din brațele lui Mircea.

- Hai să căutăm vreo muzică la radio. Poate ne aduce pe moș Ene pe la gene.

- Eu sunt al mămişii mele ! Nu sunt al tău ! Nu sunt al vostru ...

- Sigur ... sigur ... Cum să fii al nostru ? O să te faci bine și o să fii din nou cu ai tăi.

- Așa spune și șefu'doctor. Țăla mare și gras. Șefu'care m-a primit aici. Așa spune și domnișoara și șefu'mic.

- Ei știu mai bine decît noi. Dacă spun așa, înseamnă că vei pleca acasă, dar nu imediat. Cînd te vei face bine !

- Bine n-o să mă fac eu niciodată. Doar dacă ... îmi dă tata rinichiul lui.

- De unde ai mai aflat-o și pe-asta ?

- ... Păi, dumineca trecută a fost tata cu mîncare de-acasă. Mămica e gravidă și nu poate veni cu trenul. L-am auzit cînd i-a spus doctorului că îmi dă un rinichi. Și atunci ... mă voi face bine ...

În sfîrșit, prinsesem un post cu muzică ușoară, veselă, săltăreață.

- Îți place muzica ?

- Da, da'mi-e somn, mi-e somn ... și tata ... îmi va daun rinichi și eu ... voi ...

L-am învelit. Am stins lumina și mi-am început veghea.

Profesorul îmi spusese că fistula mamei, pentru a funcționa, are nevoie de cel puțin trei săptămîni. De patru zile măsoar cantitatea de urină. E necesar să știm potențialul de funcționare al rinichilor. De ieri, însă, grețurile mamei s-au accentuat. Mîna nu ridică probleme. Doctorița Lidia m-a asigurat.

- Fiți liniștită ! Cred că rinichii nu se vor bloca mai repede de zece zile. Mai avem timp.

Știu că nu vrea decît să mă încurajeze. Ne paște blocajul renal. Faza terminală ... Noaptea mamei a fost deosebit de agitată. A micuțului Marius, liniștită. A mea, plină de gînduri. Cîte o țigară - în

coridorul lateral al secției. Iar gânduri, și din nou o țigară ...

Apoi, mama a vomat întruna. Cantitatea de urină a scăzut simțitor. A apărut și diareea, lipsa totală a apetitului. Și somnul. Mult, prea mult somn ... Căutam s-o încurajez, s-o pregătesc pentru dializă.

- De ce să ajung și eu ca ceilalți ? De ce să te chinui și pe tine ? Ai tu greutățile tale. Bărbat, copil. Cum se descurcă el fără tine ?

- Știi că ne-a spus că se descurcă de minune. Face și el ce n-a făcut niciodată. E tată ...

- Nu trebuia să stai cu mine. Mă îngrijesc surorile de aici.

- Mamă ! Pînă la limpezirea apelor, știi că voi sta cu tine !

- Știu, fata mea, dar să nu te distrugi. Și așa de-abia ai scăpat ... Nici măcar nu știi dacă ai scăpat de ... de coșmarurile tale ...

Problema divorțului meu. A eventualului meu divorț ...

În dimineața celei de-a șaptea zile, medicul Fulea a venit pe neașteptate. Dis-de-dimineată. Parcă era ora șase. Apăruse în salon ca o felină blîndă.

Mama dormea.

- Cum a mers ?

- A vomat de trei ori.

- Urina ?

- N-o mai pot aprecia, că e însoțită de diaree.

- O perfuzăm din nou, și-apoi ...

- Apoi ce, domnule doctor ?

- Mai vedem pînă mîine ... Pînă mîine !

În timp ce mama era trează, am căutat-o pe

coridor pe Lidia. Știam că va accepta să-mi explice ce mai urmează. Când să ies, profesorul Enache, împreună cu medicul Fulea - m-au oprit în dreptul ușii:

- Unde, unde ?

- Știți ...

- Lasă, că nu e important unde voiai să pleci

- a zis profesorul. Ești amabilă să desfaci mîneca doamnei ?

Am dat la o parte capotul - tăiat la mîna stîngă.

- Pe la zece, îi scot firele - de mers, cred că merge, dar mai are nevoie de cîteva zile.

I-am însoțit pe coridor.

- Vă rog ! ... spuneți-mi ce se întîmplă ?! ...

- Boala s-a dezlănțuit ...

Doctorul Fulea îmi vorbește ca unui copil căruia trebuie să-i explici o lecție - de mai multe ori ...

- Cred că ne va mai acorda vreo trei zile, măcar ... Sunt absolut necesare pentru fistulă, că altfel ...

- Altfel ce, domnule profesor ?

- Cred că e cazul să mai mergi prin oraș. Mai vezi și dumneata ce se dă, ce se vinde pe la piața liberă. Poate mai dai telefon acasă. Am auzit că ai un copil.

- Da, am un copil minunat ... Dar ... mama ...

- De viața mamei dumitale, vom avea noi grijă.

- Vă mulțumesc !

Cuvintele acopereau prea puțin încrederea deplină pe care o investisem în cei doi. Ei, și doctorița Lidia, sunt aproape singurii pe care îi pot numi, cu

adevărat, medici ...

După plecarea lor, am reușit să dau de domnișoara doctor într-unul din saloanele dializaților. Am așteptat câteva minute la ușă. Se pare că aveau probleme cu tensiunea, care urca vertiginos. Am prins din zbor că dispusesese închiderea dializei.

- Vă rog să mă iertați, vă deranjez din nou ...

- Lasă, draga mea. Te înțeleg perfect. Și eu, dacă ar fi vorba de mama mea, cred că aș fi tot la fel. Într-adevăr, câteodată, cam fără tact ... dar ce să faci ...

Doamne, și cât am încercat să mă stăpînesc, să nu-mi dau în vileag teama de moarte, teama că mama va muri, că ar fi posibil să moară acum ... tocmai acum ...

- Haide în oficiu. Facem împreună o cafea și discutăm câteva minute.

În oficiul rezervat doar personalului, nu intrasem încă. E o încăpere mică. Dotată cu o masă, câteva taburete, un reșou pentru ceai sau cafea. Un frigider.

- Pot aprinde o țigară ?

- Nu prea se admite ... dar, treacă de la noi. Mai aprind și fetele, câte una ... mai aerisim și noi. Medicul Fulea nu prea înțelege viciul acesta.

- Teribil om ! Extraordinar !

- Într-adevăr. O spui nu numai dumneata. O spun bolnavii. Mereu îi roagă de sănătate, multă sănătate și viață lungă ...

- Ca-n basme. Ca-n basme mă rog și eu dumitale, zîină bună, să-mi spui câte zile și nopți mai sunt de răbdat pînă să răsară și soarele nostru ? ...

- "Revenons à nos moutons" - da, asta este.

Boala nu mai poate fi oprită, dar să avem încredere. Chiar dacă va fi necesară funcționarea fistulei - am avut cazuri când, în extremis, s-a intervenit înainte de termenul stabilit ca funcționabil. Apoi, mai sunt și alte posibilități. Profesorul Enache mai folosește uneori și cateterul. Mai este apoi și posibilitatea șuntului. Deși nu aș vrea să se ajungă la șunt.

- Da' ce mai e și șuntul ăsta ?

- Mai bine să nu ne facem studiile de medicină pe propriii părinți. A propoz, ai putea urma medicina ... Nu ți-ar surîde ?

- Știi, eu am un copil de crescut, mai am un bărbat, o casă de întreținut ...

- O, câte obligații ... Nu le pot percepe. Eu nu sunt măritată ... Asta nu înseamnă că dumneata nu poți depăși anumite limite. Uite, eu caut mereu să-mi depășesc buna creștere de-acasă. Caut să înțeleg intrigăria și lipsa de moralitate a unora, de care, volens-nolens, depind ...

- Fiecare depindem de câte ceva ... depindem de cineva ... Nu fumezi ?

- Mai rar, sau aproape deloc. Am mai aprins câte o țigară cu fetele. Era necesar, ca să mă acomodez mediului. Să le câștig, cumva, încrederea.

Era trecut de nouă, și mama se liniștise. Dormea din nou, un somn adânc ce aducea a moarte. Horcăituri, întrerupte de câte un geamăt abia perceptibil.

La vizita de seară, medicul Fulea mi-a făcut semn discret să-l urmez în cabinet. O încăpere micuță; un birou de mahon, cu încrustații splendide,

care umple jumătate din spațiu. O mică bibliotecă, pe peretele din dreapta, și multe ghivece cu plante - care parcă sufocă atmosfera tocmai prin abundența de verde ...

- De ce atâtea flori, domnule doctor ? nu mi-am putut opri întrebarea.

Deși le zărisem de-atâtea ori, acum mi se păreau de un verde mai intens, cumva ciudat ...

- Tocmai că frapează. Determină reacții diverse celor cu care stau de vorbă ...

- Încerc să pricep.

- Ești cam ostenită, doamnă ... Am vorbit cu soțul dumitale la telefon, de vreo oră. I-am spus și lui ceea ce trebuie să știi, îndeosebi, dumneata ! - Mîine intrăm în dializă.

- Mîine ? Cum mîine ? Și fistula ? Nu are decît șapte zile. Va funcționa ? Doamne ! Va funcționa oare ?

- Prea multe întrebări. Medicina se străduiește să dea răspuns, dar nu poate da soluții pentru fiecare din ele.

- Dar ... ce se va întîmpla mîine ?

- Am văzut că fumezi pe coridor. Cîteodată, și în oficiu. Vrei o țigară ?

- Vă rog să mă scuzați, pentru țigările din oficiu. Știam că nu permiteți ...

- Nu permit, și totuși, permit ... Crezi că nu știi de oficiul ăsta ? Sunt informat despre ce fac fetele mele acolo. N-are importanță, sub aspectul care mă privește pe mine. Fumul nu pătrunde în saloane.

Am aprins o țigară. Fumul se amestecă cu țepii unui cactus și cu frunzele unei ciclame de seră. Nu pricep de ce aduce numai ghivece și numai

ghivece ... Frunze și iar frunze ... Nu-i plac florile ? Culoarea lor în vase ? Sau, nu suportă vasele ?

- Nu înțeleg de ce nu aveți și flori, flori în vase - adică rupte de rădăcina lor.

- Te exprimi cam greu. Am înțeles, de fapt, ce vrei să mă întrebi. Prefer florile vii și nu înainte de a muri.

- Și bolnavii ? Nu sunt ei morți înainte de a muri ?

- Dorința mea, crezul meu, a fost să le prelungesc viața cu o zi. Trăiesc ? Am reușit să-i mai joc un renghi doamnei cu coasa ...

- Dar, cum trăiesc ? Legați de aparate ? Legați de funcționabilitatea unei fistule ? De atâtea și atâtea condiții ...

- Important este că trăiesc. O clipă smulsă morții înseamnă pentru mine o victorie.

Terminasem țigara; și-mi mai doream una, apoi încă una ...

- După cum spuneam, mâine vom punționa fistula. Dacă nu va merge, vom aplica cateterul. Dacă nu va merge nici cateterul, vom aplica șuntul ... Soluții ... Soluții, să smulgem clipe de viață ...

Am dat să mă ridic. M-am așezat din nou. Am vrut să mai aprind o țigară.

- Poți merge în oficiu, să-ți fumezi țigara în liniște ... Dacă dorești, poți cere un somnifer asistentei de gardă. Cît despre mama dumitale, va dormi. I-am spus Lenei să-i facă un sedativ puternic.

După ce am înghițit somniferul, am mai fumat încă o țigară, în oficiu, unde îmi lipseau, de data asta,

ghivecele cu plante. El, m-a chemat la telefon. S-a interesat de starea mamei, liniștindu-mă că acasă totul este în ordine. Printre altele, mi-a spus că are ajutoare serioase. Madam Lucica se oferise să-l ajute la menaj, iar mătușile Do și Di apar, cu rîndul, și ele.

Am căzut ca lemnul. I-am pus mamei plosca, sperînd că va mai urina. M-am trezit doar de trei ori, cînd mi-a cerut din nou plosca. Scaunul părea de humă neagră, greu, mirositor. A bolborosit ceva, a mai vomat o dată - un lichid maroniu. La ora șapte, doctorița Lidia trăgea de pătura mea.

- Scularea ! Ca la armată ... Drepti ! Deșteptarea !

Am sărit brusc în picioare. Cu toate că nu făcusem armata, era să iau poziția de drepti.

- Haide, că am glumit. Ce naiba de somnifer ți-a dat Lena ? De o jumătate de oră trag de tine să te scoli.

- Nu știu precis ce mi-a dat. Dar am fost ca o babă beată toată noaptea. Bine că am reușit să-i pun plosca mamei și să-i aduc tăvița cînd a vomat. Dar ce miroase ? N-am aerisit ca lumea ?

- Fii liniștită, am aerisit eu cu Eva. A schimbat și cearceafurile, că se murdăriseră. Sunteți "amîndouă" pregătite pentru dializă.

Mama dormea pe partea dreaptă. Mîna cu fistula era așezată cu grijă pe o pătură împăturită în patru, pe la spate, în partea stîngă.

- N-o trezi ! Las-o să mai doarmă ... Probabil că vom începe pe la nouă-zece, cînd se termină la direcție ședința. Va fi bine ! Sigur fistula va funcționa.

Să treci pe la mine, după ce îți termini toaleta. Ți-am pregătit o cafea.

- Lia, Lia mea ...

- Da, mamă. Să-ți aduc plosca ?

- Nu. Nu-i nevoie. De ce trebuie să intru în dializă ? Nu mi-au spus că mai este timp ?

- Mamă, se pare că nu mai avem timp. Și medicul Fulea și Lidia au spus că astăzi trebuie să intrăm.

- Dar cu fistula cum va fi ? N-au spus tot ei că mai trebuie să treacă ceva vreme pînă să mergă ?

- Chiar acum mi-a povestit Lidia că au mai fost cazuri cînd s-a intervenit la trei zile după operație, și a reușit.

- Să sperăm că va reuși. Adu tăvița ... adu, te rog ...

Noroc că am ajuns la timp. Un nou jet de vomă maronie a umplut tăvița. Cîteva icnituri, și apoi încă una. Era gata-gata să păteze din nou cearceaful.

- Te-ai liniștit puțin ?

- Parcă da. Iar mi-e somn ...

- Ai grijă de mîină. Să nu te lași pe ea.

- O, te rog, mai lasă-mă în pace cu dădăcitul ... Te porți cu mine ca și cu un copil.

- Nu te dădăcesc ...

- Ce somn mi-e ... Ce face copilul ? Ai vorbit la telefon ?

- Da. Sunt bine cu toții. Vine și el cu Nati, pe la două.

- De ce să se trambaleze și ei ? De ce ...

Adormise din nou. Ies cu tăvița să o deșert la toaletă. Pe coridor, i-am strecurat femeii de serviciu

o sută de lei, rugînd-o să vegheze cît lipsesc eu. Am băut cafeaua în oficiu, cafeaua oferită de Lidia. Era ora de vizită la dializați. Începea dializa - seria de dimineată.

M-am trezit cu Marius, care mi-a cerut, din nou, gumă de mestecat. I-am promis că după-masă, sau mîine, voi ieși în oraș și-i voi aduce, cu siguranță, nu numai gumă, ci și o mașinuță teleghidată.

Pe la nouă și jumătate, patul cu roțile pornise. În sala de intervenții speciale, nu mi s-a permis să intru, ci doar să mă așez, undeva cît mai aproape, pe un taburet. După cîteva minute, Lidia, mergînd în urma medicului Fulea, prezenta nu știu ce caz. N-am reușit să rețin nimic. Am dat să mă ridic.

- Va funcționa ?

- Cred că da. Vrei, mă rog, un calmant ? Sau, poate ar fi mai bine să pleci în oraș. Durează ...

Speriată, am luat aproape poziția de drepti.

- Nu am nevoie de nici un calmant. Cît despre plecarea în oraș, vă rog ... nu mă goniți chiar acum !

- Nu te gonește nimeni. Și, cum spuneai, Lidia ?

Nu știu cît a trecut de cînd intraseră acolo unde se perfora fistula - la doar șase zile. Am încercat să opresc o asistentă, cînd a ieșit val-vîrtej pe ușă, să întreb.

- Vă rog să plecați de la ușă. Ne deranjați.

Părea iritată. În această Vale a Plîngerii, nu mi se mai vorbise chiar pe un asemenea ton.

A ieșit apoi medicul Dinu, pe care, bineînțeles, nu l-am abordat.

Lidia și medicul Fulea mi-au strîns mîna, care

atârna moale pe marginea taburetului.

- N-am reușit. Fistula nu și-a dat drumul. Ne pare rău ...

Percepeam cu mare greutate vorbele ... îngînam ...

- Da ... nu s-a reușit ... nu s-a reușit ... N-a avut nici acum noroc. Toată viața ...

- Despre șanse, să nu vorbim încă ... - medicul Fulea pleca și, din umăr, mi-a dat replica speranței.

- Vom chema chirurgii. Îmi pare rău că profesorul Enache este ocupat. Vor veni însă alți medici, tot atît de pricepuți.

Am repetat, ca un copil la prima poezie de clasa întîi:

- Tot atît de pricepuți ...

- Vor aplica cateterul. Sperăm să reușească.

Din nou am repetat:

- Sperăm să reușească ...

Nu știu cînd au venit chirurgii, cînd au plecat ... Rețin că Lidia m-a dus în rezerva noastră. Acolo, mi-a explicat a nu știu cîta oară:

- Poate e mai bine că nu a reușit aplicarea cateterului. Păcat că profesorul Enache este ocupat. Dar în fiecare rău e și un bine ... vorba românului. S-a decis să se mai încerce încă o dată punționarea fistulei.

Iar am simțit gheara morții strîngîndu-mi ceafa.

- Vă rog să mă înțelegeți. Trebuie s-o salvați ... Trebuie ...

- Medicul Fulea a decis că va punționa personal fistula.

Ușa rezervei s-a dat la o parte. O asistentă a intrat, împiedicându-se.

- Ce facem cu doamna, cu mama ... ? și mă privi ...

- Cum adică, ce faceți ? N-a decis medicul Fulea că va punționa fistula ?

- A decis. Știu și eu, dar a venit, știți dumneavoastră cine ... ducându-l sus, la Chirurgie. Ce facem ?

- Fiți liniștită. Vom rezolva ...

Am perceput un început de spaimă în vocea cunoscută, calmă.

- Vă rog să rămîneți aici. Îmi promiteți că veți rămîne aici ?

- Rămîn. Ce mai am de făcut oare ?

- Dumneavoastră, nimic. Eu destule ...

Au plecat. Rațiunea refuza o judecată, cît de cît logică. Recapitulam cu voce tare: Punctul unu - punționarea inițială a fistulei n-a reușit ... Punctul doi - cateterul n-a funcționat ... Punctul trei - ce fac acum dacă medicul Fulea a fost reținut, de nu știu eu cine. Ce fac eu acum ... dacă ... dacă ...

M-am trezit pe coridoarele spitalului cu ochii împăienjeniți, bolborosind ...

- Punctul unu. Punctul doi. Dar, care e punctul trei ... ?

Am ajuns apoi în curtea din spatele clădirii. Mi se părea că aerul e teribil de tare. Prea tare - pentru slăbiciunea care pune stăpînire pe nervii, pe trupul meu. O bancă, lîngă serviciul de urgență. Mă așez. Stau cîteva clipe. Dau să intru din nou în clădirea-mamut, cînd aud:

- Lia, ce faci aici ? Cum ai ajuns pe frigul ăsta afară numai în halat ?

- Cred că mama se duce ... Se duce de la noi. Poate ... mai există și punctul patru, dar eu știu doar trei puncte ...

- Despre ce puncte vorbești, Lia ? Hai sus ! - Vocea lui părea ba iritată, ba liniștită ...

- Să mergem, Ștefane !
Urcăm amândoi.

XVIII

LUCREȚIA

Căldurile de iulie îmi displac. Vîrsta își spune cuvîntul, deși cred că și vremea s-a schimbat, s-a sucit după oameni. După cum spune unicul meu prieten în viață, Tiberius Mironescu.

- Tu, minunata și înțeleapta mea, împreună cu tine, doar noi am mai rămas din generația interbelică. Ne zicem intelectuali, și, de fapt, chiar și suntem intelectuali. Veturia e la Arad, cam ruptă de cele ce se petrec aici. Vine la o lună o dată, se uită peste pămînturi. Amintirile nu-i aduc decît amărăciune.

- De fapt, Tibi, dragule, și mie amintirile îmi aduc amărăciune.

- Un alt soi, fata mea. Un alt soi de amărăciune. Tu ai fost și ești o constructivă, deși ai depășit optzeci de ani.

- Optzeci de toamne ... Pe vremea bătrînului Chicin, noi fiind copii, el se apropia de optzeci, părea un munte de înțelepciune ...

- Bătrînul Chicin a fost un munte. Nu numai ca primar, ci și ca om al cetății. Nu a acceptat ca tinerii măcelăriți să doarmă în pămînt străin. I-a adus cu

cocia din Pusta Ungară și i-a îngropat creștinește în pământ românesc.

- Bunicul meu ... Cu două fete, una măritată cu Țirianu, și una cu marele Caba, strămoșul copiilor de azi ... Ce zici tu de copiii noștri ?

- Tu ai o mulțime de copii, oftează doctorul.

- Tocmai că am o mulțime, dar nu am nici unul adevărat.

- Fetele Caba sunt mai mult decât ale tale și, după cum știu, și Doriană își duce veacul în sufrageria ta.

- Tu ești un minunat medic, dar un părinte cam sever. Nu ierți firea evreiască a fetei tale, deși ai iu-bit-o nebunește în Rebecca.

- Fire evreiască ... Ce naiba înțelegi tu, femeie bătrână, prin fire evreiască ?

- Tot ceea ce tu, om bătrîn, nu vrei să înțelegi. Dragostea de cifre, mai presus decât cea de litere.

- Doriană e fiica tatălui Rebeccăi, mai mult decât a mea sau a mamei ...

- E, în primul rînd, fiica ta ... Iubește la fel ca tine. Are o teorie cam ciudată, cu cifrele în slujba ome-nirii, calculatoare, cibernetică, dischete, sau cum mama dracului se numesc ... Generația anilor '50 ... Copii crescuți sub mantaua comunistă ... Ea, Lia, Natalia și acum Radu Roman ... À propos, ce spui de povestea cu Radu ? Cum ți se pare ?

- E greu să mă pronunț. Eu nu fac parte din familia voastră. Suntem rudenii mai îndepărtate, am fost și rămîn prietenul tău.

- Nu te ramoli cu bună știință, Tibi ... Ai fost unul din apropiații lui Trifon ... Într-o vreme, se

vorbea că veți fi și parteneri în afaceri, împreună cu Rebecca, la Banca "Nădlăcana" ...

- Eu, mai puțin. Rebecca, sfătuită de tatăl ei, dorea o asociere cu avocatul Caba la cumpărarea Băncii, și, slavă Domnului, am avut mai multă minte și nu m-am combinat cu el.

- Îl cunoșteai mai bine ca oricine. Tu știai că nu va putea duce povara unei averi, că o va împrăștia la cărți, cu femeile și cu băutura.

- Lucreția, ești rea, de-a dreptul ... Cu anii, și tu deformezi realitatea după șabloane. Ce înseamnă femei, băutură, cărți ... ?

- Înseamnă tot ce l-a pierdut pe Trifon.

- Da' de unde, femeia lui Dumnezeu ... Pe el l-a pierdut Canalul ...

- Ce vorbești, Franz, bătrîne ... Ce vorbești ?

- Ți-am mai spus să nu mă iei cu "ce vorbești, Franz", mă enervează cuvântul Franz. Nui-am suferit pe habsburgi niciodată.

- Nu e adevărat. Civilizația noastră, a Vestului, o datorăm fundamentului și culturii austro-ungare, Regatul e la doi metri sub noi ...

- Regatul, Lucreția, e patria mamă. Ce, ai uitat de 1918 ?

- Pe mine să mă scutești de patriotismul deșăntat. Pe vremea lui Ceaușescu se făcea o vîlvă pe tema lui Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrîn, de te lua cu scîrba de toată istoria. Zilnic primeam lecții de patriotism de la Marele Analfabet al țării. Cizmar nenorocit. A fost pe măsura primilor comuniști ... Îți aduci aminte cum s-au înscăunat leprele și la noi ?

- Da, în ape tulburi leprele se spală cel mai bine. Era vremea leprelor. Poate se aseamănă cu ce se petrece azi. Tu nu vezi cine se ridică și azi ?

- Deosebirea, Tibi dragă, e de perspectivă ... Sper, doresc, ca apele să se limpezească și să se înece leprele în bulboane.

- Speri, așa cum ai sperat o viață, împreună cu verișorul tău Lazăr, că vin americanii ... Au venit pe dracu ...

- Nu știu ce ai, Tibi ... Ești defetist azi ... Nu pot să am nici o perspectivă cu tine ...

- Bine, bine ... nu mai are omul cui spune ce-l doare. Doriană, nici ea nu acceptă o discuție civilizată.

- Mie mi se pare că tu nu ești prea civilizată, sau ești prea obosit. Nu crezi că la vârsta ta practicarea medicinei te depășește ?

- Nu, nici vorbă, îmi păstrez tinerețea sufletului, ajutându-mi semenii.

- Gata, gata. Îți pregătesc o cafeluță și să vorbim despre Trifon ...

Prietenul meu Tiberius Mironescu se întinde pe canapeaua stil Ludovic, care abia cuprinde greutatea bărbatului. Deși se apropie și el de optzeci, se ține bine. Își păstrează robustețea. Eu, ca femeile uscate, mă stafidesc, mă ridez toată ... de fapt, mai bine decît să iau proporții ... O siluetă grasă provoacă întotdeauna milă ... Dacă am accepta compătimirea și pe seama siluetei ... Poate vrea să doarmă cîteva minute. Are obicei să se lase moale tocmai pe

canapeluța mea, de mi-o strică, după ce atîția ani am păstrat-o cu grijă. Pe vremea rechiziționărilor, era să fie luată la Sfatul Popular. Nu știu ce țopîrlan credea că va crește în ochii oamenilor cu canapea stil, în birou. Total lipsit de gust și educație. Ce moft. Moftangii, vorba lui Caragiale ... Nu moftangii, mai rău ... Ticăloși și netrebnici ... Ce mai, se credeau și cultivați. Colo, prin anii '60, au vrut să-mi rechiziționeze și pianul ... Copilul meu ... El m-a hrănit și pe mine și pe Mamica ... L-au și dus cîteva luni într-o sală de la Sfat, unde voiau să încropească Căminul Cultural ... Cum nu aveau de nici unele, doar un acordeon slovăcesc, se gîndeau că pianul aduce cultură și civilizație. Au stricat cîteva clape, încercînd să cînte noaptea pe la chefurile lor cu curve și lăutari ... Un țigan, Rudi, a venit pe furiș.

- Doamnă Lucreția, faceți ceva și luați pianul. Aștia nu se lasă pînă nu-l dau gata ... Sunt băieți subțiri, dar fără dragoste de muzică ... Noi suntem "artiști", doamnă Lucreția !

- Ce pot să fac eu, Rudi dragă ... Știi că suntem clasa chiaburilor ... Noi nu mai avem ce spune ... Ei sunt la putere.

- Poate puteți să intrați pe sub pielea vreunuia. Sunt și printre ei mai omenoși ... Poate vreo fostă slugă.

- Da'bine zici, poate vreo fostă slugă de la Sălaș, poate Vasilie.

- Vasilie e foarte ticălos, doamnă Lucreția, rade tot și la chefuri ne bate; ne ia cu cioroi împuțiți, de parcă el e mai spălat. Ce naiba, că-i put picioarele cînd se descalță de cizmele alea butucănoase.

- Dacă nu Vasilie, poate Ianco Hlovoska.

- Cu slovacii, poate, că ei sunt mai băgăreți.

Despre Hlovoska nu știu prea multe, el nu se bucură de arta noastră ... Adică, vreau să spun că nu e tovarăș de chefuri cu ceilalți, el mai mult cu pivnițele.

- Cu ce pivnițe, Rudi dragă ?

- Adică cu temnița Sfatului ... Ce, matale nu știi că în pivniță e temnița Sfatului ? Nu sunt duși oamenii, înainte de Arad, la zdup, în pivnița noastră, unde, maică măiculiță, ce mamă de bătaie primesc ?! Hlovoska e un meșter în ale bătăii ... Nu știu dacă el vă poate ajuta, nu mai știu ... eu, în orice caz, v-am spus ...

Tot cu Vasilie am rezolvat ... Fusesse cîțiva ani slugă în gospodăria noastră de la ogoare ... Ogoarele sunt pămînturile mai departe de vatra satului ... Aici, ai mei au înjghebat o gospodărie de peste cincizeci de vaci și porci, crescuți cu cucuruzi din pătulele proprii. Vasilie era sluga mare, șeful, care va să zică, al celorlalți doi ... Avea voie, spre deosebire de ceilalți, să-și aducă nevasta afară la ogoare, chiar și copiii. Așa slugă aș fi vrut să fiu și eu, stăpîn deplin pe toată gospodăria, pe bucate și animale, cu obligația de a da partea stăpînilor. Mama a fost nevoită să accepte o astfel de învoială; fiind văduvă de război, nu avea o mîină de bărbat care să stăpînească cu adevărat averea. În felul acesta, Vasilie era un mini-stăpîn peste pămînturile de la marginea hotarului ...

Într-o seară, pe furiș, a adus pianul cu o căruță plină cu fîn ...

- Am încercat să-l apăr de oameni și de zdruncinături ... Că vedeți, doamnă Lucreția, și

oamenii sunt răi ... Azi, mai mult ca oricînd.

- Vasilie, tu știi mai bine cum sunt oamenii ...
Și dacă știi, atunci de ce te-ai întovărășit cu ei ?

- Păi ... Cum să vă spun ... Voiam să fiu și eu gazdă mare.

- Și ești gazdă mare ? Ești, te simți ?

- Nu mă simt nicicum ... Da'gata cu discuția, că ne-aude cineva. Dacă vă întreabă cum a ajuns ostromentul la dumneata, spune că l-a adus un slovac, pe timp de seară ...

- Cum ? Un slovac, pe timp de seară ? Ce, ești nebun ? Cine să mă creadă cu asemenea basme ?

- Și dacă nu vă cred, ce vă pot face ?

- Păi, să mă declare dușman de clasă și să mă închidă în pivniță, să mă dea pe mîna lui Hlovoska ...

- Am eu grijă să vă creadă.

A avut grijă și să nu fiu întrebată cum a ajuns "copilul" acasă ...

E gata cafeaua lui Tibi ... Să o servesc cu dichis, caimac puțin și un strop de lapte proaspăt ...
Ce mai, Tiberius a rămas un pretențios ... Are tabieturile anilor '30 ... Pe atunci, ne era permis să avem și tabieturi, să avem o viață de trăit. Știam să ne bucurăm de o zi ca asta, să o umplem cu viață ...

"Tinerimea Română" ... Deși "română", erau primiți și slovaci, și maghiari, și sîrbi, chiar și vreo doi evrei. Cît despre apartenența de clasă ... Profesori, avocați, funcționari la Primărie sau Bancă ... Ne legau alte valori ... Mărienuț, un proprietar de pămînt și cai, concesionase de la Primărie Insula Mureșului.

O mică limbă de pământ, mai sus de cotul râului ... La început, pustie și virgină, apoi am amenajat terenuri de tenis și o mică cabană pentru adăpost, în caz de furtună sau ploaie ... Mergeam cu căruțele peste lunca râului, unii chiar cu automobilul, alții călare ... Păstrez tipărite invitațiile pentru sărbătorile de gală. Sus, aveau antetul cu inscripția "Senioria țărănească". Vreau să-i arăt lui Radu una: Îmi era adresată mie, cu "mult stimată și distinsă domni-șoară, mare proprietară de pământuri în pustă".

Sunteți respectuos invitată a lua parte la sindrofia organizată pe Insula Mureșului, cu următorul program:

Între orele 9 - 11, tenis de câmp, cu ținută albă obligatorie.

Prânzul se servește la orele 13, în sufrageria organizată cu mese în aer liber. Nu uitați să aduceți fețe de masă din damasc alb, bine apretat.

După masă, discuții pe teme literare și politice, și chiar flirturi ... la nevoie.

Cine dorește, poate să beneficieze de o baie în strandul din stînga insulei. Atenție ! Costumul de baie să fie decent.

Reîntoarcerea, la orele 18, fiecare cu mijloace proprii."

Era un haz nebun.

- Ce faci, Lucreția, rîzi de una singură ... Se mai întîmplă, cu vîrsta ...

- Rîd, pe naiba ... Îmi aduc aminte de sărbătorile noastre pe insulă ... Știi bine de balul mascat ... Tu erai parcă Păunașul Codrilor, Avram Iancu ... Costum de pădurean, cu manta țesută și cizme cu carîmb înalt. Ce mai, o frumusețe de bărbat ...

- Am dansat toată noaptea cu Hermina ... Ce dansatoare desăvîrșită, păcat că ai ei n-au școlit-o ... Avea ceva de pariziancă în ea ... Mignonă, cu zulufi și gropițe în obraji ...

- Era să sară la tine Lazăr ...

- Începuseră să i se scurgă ochii după micuța Hermina ... Minuța lui ...

- Au trăit frumos, o căsnicie de peste șaptezeci de ani ... Micuța Hermina a ținut steagul Căbeștilor în vremurile colectivizării. Ea făcea comerț cu găini, cu făină, cu dracu știe ce, se mai ocupa și cu aur, alături de ovrei ... Dracul gol, femeia asta ... a știut să hrănească și mîndria bărbatului, și nevolnicia lui Trifon ... Plus nenorocirea cu Emilia ... O lăsase Colonelul tocmai cînd le era cuțitul la os ... Lazăr se încăpățîna să nu dea pămîntul ... Îl omorau cu dările, de nu mai rămînea din recoltă nici de-o pîine ... el, obișnuit cu ordinea habsburgică ...

Tibi trîntește mica ceșcuță de cafea, de mai-mai s-o spargă.

- Tu, cu habsburgii tăi cu tot ...

- În schimb, tu ai botezat societatea "Tinerimea Română" ... Tu ai formulat și scopul acesteia - "propagarea culturii și dezvoltarea conștiinței naționale, educarea sufletească, dezvoltarea simțului datoriei, precum și cultivarea, în general, a membrilor

săi și, în special, a tineretului”.

- Ai o memorie de elefant, Lucrețio ... Ai memorat scopul societății ... Trifon a înregistrat-o prin 1926 la Tribunalul din Arad ...

- Mai era și Clubul de Tenis, și “Vulturul”, societatea de vânătoare ... Îi plăcea boierului vânătoarea ...

- Ce-a mai tras din povestea cu pușca de vânătoare !

- Ce-a fost cu pușca, că nu-mi amintesc ...

- Lucrețio ... Păi a făcut pușcărie, pasămite că ascunsese pușca în pod, să-i omoare pe comuniști ... Știau ei bine că Lazăr Caba nu trage cu pușca decât după iepuri și alte animale sălbatice ...

- Erau și ei tot animale ...

- Erau, erau. L-au închis și l-au bătut, de mi-a trebuit o lună să-l tot oblojesc ... Venea Hermina seara, pe ascuns, cu el la cabinet, după ce l-au liberat. Ne veghea Rebecca ...

- Rebecca, ce frumusețe de femeie ... Nu ca mine, o mărunțică ... Statuară ... Brunetă ... Când ai adus-o de la Cluj, eram moarte de gelozie. Te furase o străină ... Ai tăi se cam împotriveau mariajului cu o străină, o străină de Nădlac, nu mă refer la rasa ei.

- Da, rasa Rebeccăi nu a cântărit prea mult în atitudinea familiei mele. Mai mult felul ei special de a fi ... În afara tuturor conveniențelor, trăia după normele ei proprii, după valorile ei ... Voi ați fost prietene bune. De fapt, fuseseși printre puținele acceptate pe deplin. Pe celelalte, le considera lipsite de cultură, spoite doar ...

- Ceea ce nu era deloc adevărat. Dar Rebecca

nu ar fi trecut peste legile ei, nu și-ar fi recunoscut înfrîngerile ... De aceea și relația cu Doriană, propria ei fiică - rămasă un eșec.

- Doriană, crescută mai mult de mama mea, apoi cu vacanțele petrecute la Cluj, în familia Weiss. O personalitate contradictorie ... Împărțită între bunul simț și măsura țaranului de la șes și educația subțire, combinată cu spiritul de comerciant al socrului meu.

- Tu, Tibi dragă, ești departe de fiica ta, la fel ca răposata. Voi ați trăit pentru voi și dragostea voastră, prea plină de voi, dragostea a devenit egoistă în fața copilului ... Doriană e un ghem de contradicții.

- Ai face bine să mă lași pe mine cu familia mea, că de familia ta, de căsnicia ta, ce să mai vorbim.

*

Tiberius și fostul meu soț, fiul deputatului lanțic, nu se puteau înghiți. De parcă ar fi avut de împărțit granițele Statului național ... Statul național, pe care, de fapt, îl îngrădiseră moșul Chicin, tatăl lui Mironescu și deputatul lanțic ... Vorbă fie, toți bătrînii noștri, mari români, deși de naționalități diferite, au făcut parte din Comitetul Ardelenilor și apoi din Comitetul Național Român de la Arad, alături de Goldiș și alți patrioți ... Nu au acceptat, îndeosebi deputatul lanțic, care, în virtutea funcției, avea o vorbă de spus, ca granițele țării să excludă comunitatea nădlăcană.

Și așa, datorită prestației slovacului lanțic, Nădlacul se află de partea românească a liniei de hotar ...

Niciodată familia Mironescu n-a acceptat realitatea, și, mai ales, contribuția lui Ianțic, și asta nu pentru nația lui de slovac, ci pentru că faptul diminua importanța activității sociale a bătrînului Mironescu, care s-ar fi vroit el deputat. Neînțelegerile bătrînilor, ca de obicei, s-au răsfrînt asupra tinerilor, și cei doi, tînărul Ianțic și Tiberius Mironescu, nu se agreeau reciproc nici după nunta mea cu Andrei Ianțic, licențiat în științe economice și comerciale. A fost o nuntă a tuturor națiilor ... Tocmai prin importanța familiilor, fuseseră poftiți cei mai de seamă gospodari români și slovaci, apoi cîțiva sîrbi și unguri ... Se gătiseră găluște tăuțești, plăcinte întinse, papricaș unguresc și fripturi sîrbești de vînat ... S-a dansat și ciardaș, și hopsai-polca, și învîrtite ardelenene, pînă dimineața, și încă o dată a doua zi, din zori și pînă-n seară ...

- Din zori și pînă-n seară ...

- Iar bolborosești, femeie bătrînă ... Cafeaua, noroc că mai știi s-o servești. Gata cu amintirile, că trebuie să mă duc pînă la Dispensar, poate au vreo urgență și ...

- Da, da, au nevoie de tine ... Noroc că mai au nevoie de tine, că de mine numai fetele astea mai au nevoie ... Tinerii familiei mă socotesc o bătrînă ramo-lită. Feciorul Liei și fata lui Nati vin din An în Paști, cît despre nepoatele tale, nici ele nu se omoară cu vizitele.

- Și ce-ai vrea, mă rog ... Auzi, domnule, pretenții la femeia asta de optzeci de ani ... Să o viziteze tineretul ...

- Ar putea să mă viziteze, că ar mai afla și ei

de-ale trecutului.

- Tocmai că află destule de-acasă ... Lasă-i în libertatea lor de optsprezece ani ...

- Apoi mai vine și Radu ... Știi care Radu, fiul lui Trifon ... Știi că mă sună aproape zilnic de la București ?

- A fost câteva zile la Nădlac. Lia spunea că îl aduce și pe la noi. Probabil, ruptura cu Doriană, sau n-a avut timp, în orice caz, nu l-am văzut la față ... Am citit că e foarte bun. Străinătatea îl apreciază îndeosebi, că vezi Doamne, cât juca aici, era marginalizat, sau cam așa ceva.

- Despre cariera lui, știu mai puține. Vreo două articole în revistele franțuzești, mi le adusesse Lia înainte de venirea lui intempestivă ... Mai bine nu venea.

- Ce vrei să zici cu asta ... Cum adică, mai bine nu venea ... Tocmai tu, care erai păstrătoarea lucrurilor lui Trifon ... Sper că le-a primit cel în drept.

- Nu sări peste cal, Tibi ... Cum era să nu le predau moștenitorului. Sigur că i-am dat și ceasul, și fotografia, și icoana. Îți aduci aminte ce minunăție de icoană a Maicii Domnului ... Tot un evreu a adus-o, tocmai de pe meleagurile sfinte. Simt că-mi dau lacrimi ... Când mi le-a încredințat Trifon, știa că nu-l va mai vedea niciodată pe feciorul Irinei, feciorul lui ... Deși plecarea lui de la Cluj părea o fugă, fusese o eliberare ... Ar fi fost o povară nemeritată pe umerii Irinei ... El era o umbră, umbra splendidului avocat Caba ... Anii de la Canal l-au făcut praf, ca pe atîția alții. Dacă îi plăcea câte un pahar de țuică înainte, femeii cu nuri, apoi după Canal tînjea după sticlă și

după fundul unei femei ... Își găsisse refugiul în lumea ireală creată de alcool și femei ușoare ... Noroc cu un fecior, tot de pe la noi, care era închis împreună cu tînărul neobișnuit cu munca fizică. Bătrînul Mihaiu Caba îl ferise de truda pămîntului. Nu știa nici o sapă să țină ca lumea ... Acolo, Traian Flocosu îi purta roaba și îi săpa pe ascuns porția. Se reîntorseseră amîndoi ca două umbre ... Traian, cu vînă tare în el, a rezistat ... Fizic, s-a întremat într-un an, iar mintea nu îi fusese prea alterată de cele trăite acolo. Trifon însă, cu veșnicul său loden maro și pălăria de fetru verde închis, se flutura ca un steag jerpelit ... Noroc că Hermina îl hrănea, pînă ce sîrboaica aceea fără inimă a pus mîna pe el ... Băutură, cît ținea ... și sănătatea în cui ... Nu înțeleg de ce nu l-ai ajutat tu pe Trifon ... Erați prieteni doar ... De ce l-ai lăsat să moară înghețat ...

- În zadar. Știi și tu că totul era în zadar. El își aștepta sfîrșitul, își dorea sfîrșitul. Vremurile roșii doborîseră atîția oameni de valoare, și printre ei și ...

- Da, și printre ei, al nostru Trifon ... al meu lančic ...

- Căsnicia ta, deși nedesfăcută, nu a durat mai mult de vreo cinci ani ... lančic era un cam muieratic ...

- Nu-ți permit ...

- Fă bine și permite ... Nu mai conviețuiați, deși, de gura lumii, mai împărțeați aceeași casă ...

- Da, de gura lumii am acceptat să locuiesc cu noi ... În realitate, după moartea bătrînului lančic, eu și Mamica l-am întreținut în anii de temniță de la Aiud ... Făcuse și el puțină politică, îndeajuns ca să

fie închis pentru cinci ani ... Noroc că ținea la rang și nu mă punea în situații jenante. Aventurile cu slovacuțele lui se consumau noaptea ... Ziua, poza în conștiinciosul funcționar de la administrația financiară ... În realitate, trăia în lumea lui, departe de noi. Sufletul îi rămăsese pe insula de pe Mureș ... Știi că pînă aproape de moarte mergea de unul singur cu luntrea peste Mureș la insula noastră ?

- Ei, bravo ... Cum să nu știu ? ... Doar l-am însoțit și eu de cîteva ori ...

- Tu, bătrîn ogar, ești singurul din generația anilor '30 care ai rămas întreg.

- Ceilalți ... Trifon, Iančic ... și atîția alții ...

- Și atîția alții ...

Mai bine ar pleca ... A fost o după-amiază prea obositoare pentru nervii mei ... Cîteodată, Mironescu mă aduce în preajma unei crize de isterie, cu amintirile lui. Sunt o bătrînă proastă și singură ... Voi face o plimbare pînă în curtea din spate. Se lasă răcoarea după arșița de azi ... Poate mă sună și Radu. De fiecare dată, întrebă de Lia ... E ceva ...

XIX

D O R I A N A

Întotdeauna Lia fusese modelul meu. Părinții o dădeau exemplu:

- Sărmana copilă, crescută între cote și dări, cum poate Hermina să facă rost de lapte, de câte un pui ... Colonelul, un ticălos fără pereche, a abandonat căruța tocmai la deal ... Fetita, crescută fără părinți ...

- Lasă, Rebecca, așa bunici mi-aș fi dorit și eu ...

- Sunt oameni de onoare, Tiberius, de mare onoare, cu spinarea verticală, indiferent de culoarea timpurilor.

Dacă bunicii ei au fost verticali, ea a călcat cu stîngul. Am înțeles funcția de comandant al grupei de pionieri, comandant de unitate. Prostii copilărești ... În realitate, era o mîndrie să fii șeful copilărimii din Nădlac ... Cuminte, exagerat de la locul ei și-n timpul facultății. Pe mine, nici măcar nu m-au îmbiat cu intrarea în partidul comunist ... În schimb, ea fusese propusă din anul II și primită în anul III. Ce lașitate, trebuia să refuze ... Prima abdicare de la principiile

noastre a dus la a doua, și așa mai departe. Ce dracu, a ajuns și secretară cu propaganda la școală ! Asta nu mai era de înghițit, nici de mine, nici de Moșu Lazăr. Ștefan a reușit, într-o anumită măsură, să înduplece încăpăținarea bătrînului. De fapt, reușește cam multe. Ce mai, are tact și diplomatie de marcă ...

Am iubit-o pe fata cu ochii mari, albaștri, mereu nedumeriți și puțin speriați. Am fost colege de școală primară, de liceu și apoi colege de cameră în căminul studentesc, la Cluj. Doar colege de cameră - eu eram la științe exacte, studii economice, iar ea, filologă. Am reușit amîndouă din primul șut - eu, cu mai puțină străduință, ea, cu un an de toceală în spate. Conștiincioasă pînă la saturație, exagerat de în limitele bunului simț, reușește să te scoată din fire uneori. Așa cuminte, s-a măritat înaintea mea cu înțeleptul lumii ... A descoperit-o la un dans organizat de asociația studenților. "Love at first sight" ... Și apoi căsătoria, repartiția la Nădlac, colac peste pupăză, tot împreună. Iar eu, m-am trezit la conta-bilitatea fermei de stat din Nădlac. În realitate, datorită mediilor, am putut amîndouă alege unde ne-a îndemnat sufletul. Pentru ea, era o certitudine, nici nu încăpea discuție că va veni aici, în casa Moșilor ei. Eu nu eram tocmai hotărîtă. Alte orizonturi, într-un oraș mare - lume nouă, cunoștințe noi, alte figuri decît aceiași bătrîni plini de amintiri și roși de nerealizări. Moartea mamei m-a făcut să accept temporar găzduirea tatei. Temporarul s-a transformat în definitiv cînd mi-am încurcat cărările cu Iaroslav. Familia lui lucrase pe vremuri pămîntul Căbeștilor, apoi, încăpăținați cum

erau și dorinici să facă avere, au ajuns la câteva hectare. O dată cu schimbarea vremurilor, s-au dat cu noua putere, adică au acceptat să-și lase casa ca loc pentru o brigadă cooperativistă. Asta, de șmecheri și orientați, primii care beneficiau de grânele strânse cu japca pe vremea cotelor, primii cu tractorul la îndemână, cu fîn și toate cele la dispoziție. Se descurcau, ca atîția alții.

În vremea comuniștilor, devenise o mîndrie să știi să te descurci, lucru cu care nu s-ar fi putut lăuda nici tata și nici bunicii Liei.

Micuțul Iaroslav nu știa ce e sticla de ulei gradată, nici pîinea pe cartelă și cartofii preparați în fel și chip, numai mîncare să iasă. Frumos, dar leneș, cu mașină la optsprezece ani, sigur că n-a urmat nici o facultate. Pentru ceea ce aștepta el de la viață, nici nu era nevoie. A făcut o scurtă școală de instruire ca vameș și un curs intensiv de limbi străine. A fost unul dintre primii angajați la vama din Nădlac, punct de îmbogățire pentru atîția alții. Aici, unde totul este de vînzare, la granița cu Ungaria și la poarta României spre Apus, și dinspre Apus înapoi, era printre puținii care au știut să păstreze, totuși, o anumită măsură.

Nu pot spune că n-am avut parte de percheziții sau rețineri intempestive, așa cum se obișnuiește pe la casele vameșilor.

A urmat căsnicia, nașterea micuțelor mele ... Nu mi-a trecut niciodată prin cap să divorțez, ca atîtor femei năroade. Dimpotrivă, statutul de femeie căsătorită îmi acoperă aventurile, cam rare, ce-i drept ... Iaroslav e ocupat, sau se preface foarte

ocupat, cu treburile vămii, cu educația slovacă a fetițelor, și, mai ales, cu mai tânăra - post-revoluționară - organizație a slovacilor din Nădlac și din întreaga țară. Prostii cu carul ... O organizație cu câteva mii de oameni, în care se simt atrași cu adevărat doar președintele, directorul școlii din Nădlac și onoratul meu soț.

- Tu, Doriană, ai pus și pui pe "nu" în față. Caracterizezi munca noastră fără să cauți s-o cunoști măcar ... - Iaroslav a încercat să mă coopteze în problemele financiare ale asociației - ... ți-ai găsi și tu o ocupație mai nobilă decât să tot aduni pe bani din buticurile tale.

- Să nu te-atingi de magazinele mele rafinate ! Prea rafinate pentru gustul tău de țărănoi ...

- Gust de țărănoi, da' de unde te aprovizionezi tu cu marfă de import, nu din marfa confiscată de la vamă ?!

- Tu, dragul meu, tu ești "totum factum" în casa noastră.

- Aduc și eu venit destul, avînd în vedere și ce am de-acasă.

- Oare n-o să te maturizezi niciodată, frumosul meu slav ? Tot cu ce ai de-acasă te mîndrești ?

- Păi, ce vrei, fiică de intelectuali de rasă ? Tu ce ai de-acasă ? Cu ce te-au înzestrat ai tăi ?

- Cu puțin Beethoven, Ceaikovski, Mozart ...

- Și astea cu ce se mănîncă ?

- Nu te fă mai prost decât ești. Tu ești dulce în limitele tale.

- Tocmai că sunt atît de dulce, hai, nu te codi atîta ... Chiar dacă ești de altă nație, poți veni cu noi.

Ce naiba ... Te-ai căsătorit cu un slovac, prin origine ești pe jumătate evreică ... tocană ardelenescă cu iz austro-ungar.

- Te pomenești că ai învățat și istorie ... Dascălul ce s-a autointitulat președinte îți dă și lecții de istorie ?

- Dascălul ce își zice președinte pregătește spre publicare o carte, dacă vrei să știi ...

- Și ce noutăți îmi mai spui, dacă vreau să știu ?

- El este autorul a câtorva volume de versuri și tu, cultivato, ai putea să le citești.

- În ce limbă, mă rog frumos ? Că slovacă literară n-am învățat-o de la tine. O limbă de balta Mureșului, poate ...

- Tu, cu limba ta de lemn ...

- Uite, de asta nu pot fi acuzată ... Multe îmi suportă spatele, da'asta nu. Limba de lemn e apanajul Liei, secretara noastră de partid, și a altor compromiși ca ea.

- Nici Lia nu e mai compromisă decât tine sau alți revoluționari de doi lei ...

Întotdeauna ăștia doi au avut ceva în comun. Prostia, poate, sau, mai precis, naivitatea pînă la limita prostiei. Nu mă aventurez să zic că au trecut granița prieteniei, sunt prea de bun simț amîndoi. ... Eu, în schimb, mai să calc strîmb și cu Ștefan ... Într-o primăvară, se mobila sediul IAS-ului, adică al Întreprinderii Agricole de Stat, care stătea binișor cu finanțele, deși deingolada comunistă începuse de mulțor ... Ștefan mă ajutase cu transportul noilor canapele și birouri. După ce le descărcasem din camioane, urma să le stabilesc destinația la fiecare

- un birou la director, unul la mine - ei! eram doar contabilul-șef, cu canapeaua pe colț, o frumusețe tapetată cu piele, nu mă hotăram unde ar fi mai potrivită.

- Ce spui, Ștefane, oare directorul nostru o poate folosi mai bine decât mine ?

Mă lăsasem pe spate, colțarul îmi cuprindea taman bine și brațele larg desfăcute și picioarele ascunse în blugi. Am simțit privirea admirativă, masculul se aprindea încet. Blugii, îndeajuns de strâmți, nu ascund, dimpotrivă, dezgolesc rotunjimile.

- Doriană, întotdeauna frapezi ... Ce te întinzi așa în fața mea ? Vrei oarece ?

Uitasem o clipă că nu am de-a face cu platul Iaroslav. Vîină oltenească, șmecheria bărbatului mă putea aduce într-o situație dificilă.

- Mă întind că sunt obosită. Ce spui tu, asta e muncă de femeie ? Nespălații ăștia mă trimit întotdeauna pe mine să le aranjez fațadele.

- Ești bună de aranjat fațade, da' la fațada casei tale te-ai gândit vreodată ?

- Mereu ... O vărui cu mov în fiecare primăvară. Izbucnisem amîndoi în hohote și ne-am lăsat pe canapeaua cu pricina. Aproape că ni se atinseseră picioarele, mai un pas, încă un pas ... că de-aici ar fi urmat linia dreaptă.

- Doriană, tu ești prietena Liei, de ce te dai la mine ... Mov, mov, da' între prieteni merge movul ?

- Tu ce crezi, moralistule ?

- Nu știu ce să zic ... Nu ne știe nimenea, nu ne va ști nimenea, păcatul ne leagă.

- Păcatul antic și de demult ...

- Păcatul începutului ...

Îi mîngîiam încetișor pieptul puternic de om sănătos, apoi brațele ... coapsele, cînd ...

- Doamnă contabilă, unde sunteți ? ... Mai avem ceva de cărat ? dădu buzna în încăperea unul din muncitorii cu care transportasem mobila.

Ne-am retras fiecare în colțul canapelei buclucașe ... Ce mai, momentul fusese ratat. Am trăit de-atîtea ori de dragul clipei ... Atît, trăiește clipa, că celelalte vin singure ...

Nici unul din noi n-a căutat continuarea aventurii. Ratasem clipa păcatului. Lia era, oricum, între noi, cu ochii ei mari de mîță bleagă. Pisică ce zgîrie rău, pisică ce știe mereu să cadă în picioare. Se comenta într-un grup de cunoștințe comune:

- Pe vremea comuniștilor, s-a știut cocoța. Era secretară de partid. Bine văzută de șefi, de inspectorii din învățămînt. Promovarea femeii prin tovarășa Lia cea cu multe calități. Ce calități o fi avînd tovarășa Lia asta ?

- Are calități, tovarăși, că știa cuvîntările tovarășului Ceaușescu, din care cita uneori.

- Mai știa să facă ședințe de partid destul de curate - fără a băga în seamă prezența unora sau a altora.

- Știe de toate, sărmănuța de ea, știe să se strecoare de minune. După Revoluție, a căzut în picioare cu hectarele moștenite de la moșii ei, comenta alt bun prieten.

- Totuși, a avut bunul simț să se dea la o parte. Marea majoritate a "foștilor" au stat pitiți puțin timp, să vadă ce se întîmplă, și cînd au constatat că nu li

se ia scalpul, au ieșit iar la suprafață, ca ciupercile otrăvite după o ploaie de vară.

- Ea, tovarășa Lia, s-a căit amarnic, a pus cenușă în cap și își vede liniștită de treabă, ca înainte.

- Și ce-ați fi vrut, s-o punem la stîlpul infamiei, s-o ardem pe rug ca pe Ioana D'Arc - nu m-am abținut.

- Nici o ardere pe rug, da' chiar așa ? Să ne-o ia tot în față, cu hectarele ei de pământ cu tot ?

În realitate, hectarele le-au plătit scump și mama Liei, și bunicii ei, și chiar ea. Știu de la tata, și chiar din crîmpeiele din copilărie. Noi, familia Mironescu, n-am avut pîine neagră pe masă luni, ani. Tata avusese și el hectare în plus față de nivelul acceptat, dar avea medicina în spate și dorința de a ajuta oamenii, indiferent de structura lor socială sau umană. Respectul față de cel care alină suferința a fost precumpănitor chiar și în fața animalelor ce-și spuneau comuniști. La început, slugoi nepricepuți în munca pământului, dar buni de gură, apoi, otrepele de seama lor au înțeles că venise vremea minciunii și a urii. Undeva, vremurile de-atunci sunt gemene cu cele de după neasemuita noastră Revoluție. În Decembrie 1989, am intrat în rîndurile idealiştilor - le-am dat un picior în fund primarului și secretarului Primăriei, am format Consiliul Frontului de luptă contra teroriștilor, visam ca toți ceilalți o lume în care va fi posibil să trăim fără frică și minciună.

Pe Ștefan, l-am susținut fără reticențe.

- Haideți, domnule Ștefan, să mergem să dărîmăm CAP-ul ! - au zis unii.

- Ce, sunteți tîmpiți, domnilor tovarăși ? De ce să dărîmăm ? Mai bine să-i dăm afară, să le dăm un

picioar în cur președintelui și altor brigadieri ce-i știm noi, da'ce aveți, oameni buni, cu clădirile, cu vitele, cu grajdurile, pe care tot voi le-ați construit ?

- Nu, să dărîmăm tot, să nu mai rămînă nimic din întovărășire, mama lor de comuniști împutiți !

Era unul din revoluționari, un pezevenghi, care voia să intre în față cu orice preț. Se și vedea lider, președintele Frontului pe comună, președinte pe țară, poate ... Ștefan îl mirosise de la început. Cu șmecheria lui, a reușit să-l dea în gît ...

- Mă rog, da'dumneata cum ai luptat contra comuniștilor pînă acum ? Că eu, slavă Domnului, nu neg că am fost membru de partid, că am mai stricat și eu cîte ceva la buna rînduială a pămîntului, dar neom n-am fost niciodată. Dumneata te simți nedreptățit. Dar știu eu de tăurașii îngrășați din nutrețuri furate, de matrapazlîcurile cu îngrășăminte luate pe ascuns pentru CAP și folosite știi dumneata unde ...

- Îl auziți pe comunistul ăsta ? Oameni buni, vrea să păstrăm cooperativa !

Intervenisem cîțiva cu capul pe umeri, alături de Ștefan.

- Ce vreți, să dărîmăm, să distrugem cu mîna noastră ? N-are rost. Mai bine desființăm cooperativa și trecem la împărțeala pămîntului.

- Da, să trecem la împărțeala pămîntului ... Asta e problema noastră ...

Ștefan a fost numit președintele comisiei de restituire a pămîntului și așa se face că la noi, imediat după Decembrie, de prin martie, fără o lege, oamenii au înțeles unde e durerea.

Interesant că de profitorii de pe vremuri, de

descurcăreți, de cei care știu să facă bani, nu s-a legat nimeni. După euforia primelor zile de la plecarea lui Ceaușescu, după sperietura cu teroriștii, fiecare și-a văzut gospodărește de-ale lui. Așezat, am înțeles și eu că deschiderea granițelor înseamnă valută și câștig rapid. Împreună cu Iaroslav, am fost printre primii care am ridicat pașapoartele și ne-am investit economiile în marfă pentru sârbi. La vremea aceea, tot confecțiile românești făceau față la concurența vecină - ungurii și sârbii. Am înțeles că e rost de un câștig ușor, cu un pic de efort. Noi și alții, am început drumurile peste graniță. Totul era liber de taxe vamale sau alte restricții. Cumpăram marfă de la noi, știind ce se caută dincolo, o vindeam destul de acceptabil, și câștigul, o parte era reinvestit și altă parte schimbat urgent în valută - mărci și dolari. Nici un leu. Prevăzusem inflația ... Seara, frînți, după o zi de "vinde-cumpără" - făceam socoteli.

- Iaroslav, cât zici că avem strînși ? Ne ajung pentru pornirea afacerii ?

- Cîteva drumuri - cred că vreo cincisprezece, și putem începe. De-abia aștept să-i văd pe nădlăcani dați pe spate ... Primul magazin privat - "Doriana & Company".

- Tu, frumosul meu comerciant, nu te vrei pe firmă ? Ambiția ta se mulțumește a fi umbra mea ?

- Da'de unde ... Nu sunt prost să ies în față tocmai acum ... Am rezistat eu pe vremea comuniștilor, acum să mă dau la fund. Serviciul meu la vamă e o mină de aur ... Nu seacă niciodată. Tu ești fără serviciu, deocamdată, numai bună de patron.

Așa m-am trezit, pe nepusă masă, patron ... Am cumpărat destul de bine o căsuță de la o bătrînică

ce pleca la copii, prin București. O parte din banii strînși din "vinde-cumpără" la unguri și sîrbi, îi foloseam pentru amenajarea casei și, mai ales, pentru a-i schimba destinația în magazin.

Cel mai puțin încîntat de noua noastră față fusese tata.

- Fata mea, ce vrei să devii, negustoreasă ? Ai atîtea posibilități. Măcar cu atîta ne-am ales după Revoluția asta ... Putem vorbi după voie, mai putem și face aproximativ ce vrem ... Aproximația depinde de fiecare.

- Tocmai că depinde de fiecare ... Dumneata nu vei fi altul decît domnul doctor Mironescu, indiferent de cine e la putere. Eu, în schimb, pot să deschid un comerț civilizată, după model occidental.

- Ce model, Doriană ? Ai uitat de drumurile tale la unguri și sîrbi ... Te-ai compromis alături de otrepe să vinzi în piață toate boarfele, să treci granița știi tu cum ...

- Dacă nu făceam munca asta degradantă, nu reușeam să încropesc capitalul de la început.

- Capital ... Tu și Iaroslav, știți ce înseamnă capital ? Nici vorbă, de unde să fi aflat ? Ce lecții ați primit voi ?

- Nici un fel de lecții, n-avem nevoie de atîtea lecții. Vom încerca pe cont propriu. Cineva trebuie să facă primii pași ...

- Tocmai tu te-ai găsit să faci primii pași ... Și unde, în comerț. Mă dezamăgești mereu, fetița mea ...

- Comerțul e legat de rasa mea, de originea mea. Sau ai uitat că sunt pe jumătate evreică ? Ori nu ți-e pe plac ?

- Refuz să discut chestiunea în acest mod. Mă

jignești, tu, fiica mea, mă jignești mereu.

Imposibil de continuat sau de explicat, de legat o conversație tocmai cu oamenii pe care îi iubesc cel mai mult - tata și Lia. Deși am reușit în ale comerțului, tata a refuzat să viziteze magazinul, apoi magazinele mele. Nu se aștepta la un mod de lucru civilizat. Probabil că detestând buticăreala, fațada comerțului nou de piață, a refuzat să accepte că eu, tocmai eu, pot face altceva. Iaroslav, încântat ca un copil, în turele libere aprovizionează cu marfă din Moldova, din Regat; firea lui agreabilă, înfățișarea plăcută, ajută. Contabilitatea o țin eu ... Avem trei magazine, de care sunt mândră - două la Nădlac, cu profil alimentar și electronic, iar altul la Arad, cu produse alimentare specifice Nădlacului.

Ștefan e și el - prin noile realități - un viitor moșier, proprietar de pământ. Noi am fost și vom fi cei tari, realizați. Lia, după discuția cu mine și unele mici împunsături la școală, s-a retras în cochilia ei, cu amintirile și neîmplinirile femeii de peste patruzeci de ani. Tocmai că eu nu voi fi niciodată femeia de peste patruzeci de ani, complexată de menopauza care bate la ușă, dificilă și o adevărată pacoste pentru cei din jur. Totuși, la ultima întâlnire am deslușit o luminiță în ochii ei, o luminiță ce înseamnă mult în ochii genului ăștia de muieri. Posibilitatea unei aventuri de care se tem, dar după care tânjesc. Dorința asta, dorința păcatului, din perspectiva lor îngustă, mă incită - fata cuminte, soția ideală, pe drumul pierza-niei ... O voi căuta, și poate îmi va spune ... Greu de crezut să se mai poată lega ceva între noi.

XX

R A D U

Înainte de a decide să mă reîntorc la Nădlac, m-am zvîrcolit ca peștele pe uscat. Scrisesem cîteva scrisori în Germania, la Londra, pentru a amîna pregătirea spectacolelor din iarnă. Cît despre gala Ionesco de la Paris, am anunțat că voi fi acolo cu o întîrziere de o lună. Vara e pe terminate, caldă, mult prea caldă, cu trotuare încinse și miros vetust în cartierele mărginașe ale Bucureștiului. Cele cîteva zile petrecute la Cluj au pus capăt incertitudinii, stării acesteia de pierdere de vreme, obositoare și capricioasă.

Dacă am învățat ceva din ritmul occidental, e tocmai promptitudinea cu care se iau hotărîrile, viața nu permite lenea balcanică. În realitate, ei, apusenii, nici nu știu ce înseamnă să fii leneș cu propria viață. La Cluj, între dealuri și plimbări prin Grădina Botanică, prin monumentalul cimitir care se întinde pe coasta orașului, de la pșale și pînă aproape de Dealul Feleacului, am decis. Mama, probabil, se simțise și ea atrasă de magia asta a Nădlacului, probabil că dorise și ea un voiaj acolo, unde fugise, se refugiase

Trifon. Voi petrece și eu sfârșitul sejurului meu în țară în mijlocul rudeniilor dinspre tată. Sună atît de caraghios: "rudeni dinspre tată", eu, care știam de existența unui tată rătăcitor, inexistent tocmai în perioada cînd era mai mare nevoie de el. Mama, odihnească-se în pace la poalele castanilor, a dorit, a sperat să-l mai vadă înainte de-a porni pe drumul dreptilor. În zadar. I-a lipsit o fărîmă de curaj. Eu port icoana Maicii Domnului, ceasul de mîină și fotografia în valiza mea de piele. Atît - moștenirea mea, lăsată cu limbă de moarte fiului. Tante, teribila octogenară, hotărîse:

- Radule, copil nărăvaș, știi că am fost împrăprietărită cu ce-i al meu. Am primit zece hectare de pămînt, din cele peste șaizeci cît avusesem înainte de furtul în masă. Din astea zece, ție îți las patru. Ești osul domnesc al familiei. Înainte, hotărîsem să testez numai în favoarea fetelor. Nati, deși zicea că n-are nevoie, o știu eu pe micuța prefăcută, s-ar simți lezată să primească numai Lia. Acu', că exiști și tu, vei primi partea leului.

- Ce să fac eu cu pămîntul ăsta ? Patru hectare de pămînt în pustă, le voi lucra prin corespondență din turneele mele.

- Nu vorbi cu păcat. Fiecare avem nevoie de ceva al nostru, o bucată de pămînt la care să ne întoarcem. Pîină acum, te întorceai în țară la o mică bucată de pămînt cu o cruce, unde se odihnește fie iertata Irina. Pămînt și moarte. Ai nevoie de un pămînt viu, roditor, care să fie al tău. Am hotărît ca pămîntul meu să fie al tău. Chiar dacă acum nu-l vrei, sunt convinsă că te vei întoarce, mai tîrziu, la pămîntul ăsta.

- Mulțumesc, de ce să fiu fariseu, pentru mine înseamnă prea puțin, pentru dumneata a însemnat totul, viața chiar.

- Fără cuvinte mari, de-ale teatrului dumitale, nepoate. De altfel, după cîte am înțeles, și Lia și Nati îți cedează cîte trei hectare din averea Căbeștilor. Tot un drept al tău. Ce mai, devii proprietar !

- Ce naiba să mă fac cu atîta avere picată din cer ?

Am glumit amîndoi. Am făcut planuri pe placul ei, că voi angaja oameni, voi semăna grîu, mai ales grîu, că bani, slavă Domnului, sunt.

- Tu ești deținător de valută, dolari, mărci ... Știi doar că valuta vorbește în ziua de azi.

Cele zece hectare se cer pregătite pentru toamnă. Habar n-am ce lucrări sunt necesare, mă va ajuta Ștefan, soțul Liei ... Îmi e atît de dor de frumoasa mea, de inocența ei, de zăpăceala și brambureala din capul ei. E, totuși, nepoata mea ... Un incest mai puțin incestuos. Cred că darul tatălui meu acesta e: sentimentele mele pentru ea, urmașa Căbeștilor. A fost necesar să treacă ceva vreme pînă să am curajul să-mi mărturisesc și mie însumi ... Chiar și numele, mă feream să-l rostesc. Ceva adolescentin, sărat cu sare păcătoasă ... În fine, mîine iau avionul de Arad și poimîine dimineață descind ca mare proprietar, chipurile, îngrijorat de soarta averii. De altfel, știu că Tante simte ce se petrece între noi, poate chiar Lia i s-a confesat. Sau poate nici măcar n-a socotit necesar să se confeseze. Poate nu are ce spune ... Noaptea, unica noastră noapte ... Ea are o viață calmă, lină, soț, copil, o mamă bolnavă, ce nevoie o

fi avînd de o complicație cu atîtea implicații ... Nici vorbă, nu are nevoie de prezența mea ... Chiar dacă apele ei existențiale se tulburaseră mai mult decît apa Mureșului, probabil că vor curge din nou lin, la vale. Eu, actorul, haimanaua, să fac bine să-mi văd de-ale mele ... Totuși, ale mele sunt și hectarele de pămînt din Vestul țării.

Îndoit și nesigur, am aterizat pe aeroportul din Arad, după o cursă idioată cu un vechi avion de pasageri. Se zice că unii sunt "maeștri" în ale pilotajului. Cu rablele achiziționate de la ruși, care zboară pe rutele interne, nici nu mă mir de priceperea lor.

De la Arad, drumul spre Nădlac a fost o nimica toată. Regizorul Avramescu, un tînăr care pro-mite, m-a așteptat la aeroport, a făcut pe gazda la Hotelul de pe Malul Mureșului, a pierdut chiar o noapte într-o tovărășie monosilabică, printre pahare de votcă și un grătar cam tare. Dorea informații despre teatrul de pe scenele lumii, e un băiat talentat, și dacă n-ar avea atîtea complexe, probabil că ar realiza ceva neobișnuit ...

Dimineața, la prima oră, s-a prezentat cu Dacia lui ramolită și neîngrijită, dar funcționabilă, făcînd față drumului de cincizeci de kilometri. Tante fusese anunțată telegrafic, cu o seară înainte.

- Ce bine că ai sosit, chiaburule ! Te așteaptă Ștefan, cu sacul tău de valută.

Tante, cu un zîmbet șiret ascuns în colțul gurii, după ce mă așezase la un mic-dejun frugal, cu salam iute de Nădlac, cu roșii și brînză:

- Te așteptăm cu toții, mai ales Lia.

- De ce mai ales Lia ? fac eu pe naivul.

- Pentru că și tu aștepti s-o întâlnești. Îndrăznești să negi ?

- Ce aș putea nega și ce am de ascuns ? Dumneata sari în capul omului de cum sosește de la drum. Nu-l lași nici o secundă să se dezmeticească.

- Povești de adormit copiii, nepoate dragă. - Cu un aer serios, aproape dur, bătrîna mi-a strîns mîna.

- E nepoata mea, și, în același timp, și a ta. Nu uita de un glas al sîngelui și mai ales nu strica o familie, dacă nu ești în stare să pui ceva în loc.

Am continuat să mănînc în tăcere, apoi am despachetat valijoara de piele.

- Vreau să mă odihnesc cîteva clipe, și apoi să-mi văd de program.

- Înțeleg că nu vrei să vorbești. O lăsăm pe altă dată, dar de scăpat, să știi că nu-mi scapi prea ușor ... După masă te așteaptă Ștefan să mergeți împreună la holdă, iar diseară am invitat toată familia la cină. Mai vin și Mironeștii, bătrînul medic cu fiica lui, Doriană. O masă de familie, fără pretenții.

Ștefan a reușit să cumpere din banii de pe recolte un tractor, o semănătoare, și așteaptă să sosească combina.

- Știi, vere dragă, cu combina a fost cel mai greu. Tractorul l-am luat înainte de galopul prețurilor, doar cu cîteva sute de mii. Acum face milioane. Nenorocirea noastră, a agricultorilor de azi, e politica idioată, ca să nu spun de rea-credință, a guvernanților. Vîndem produsele agricole cu prețuri de nimic, pe cînd uneltele și motorina sunt scumpe a'dracului.

- Stai, că nu prea pricep.

- Ce vrei mai clar decît că eu dau un kilogram de grîu cu 220 lei și nu pot cumpăra o combină decît dacă aș economisi toți banii de pe treizeci de hectare de recoltă vreo zece ani ?

- Cum adică toți banii, din ce să trăiți tu și familia ta, de ce nu iei credite ?

- Tocmai că nu ni se aprobă credite preferențiale, iar cele normale sunt cu o dobîndă extrem de mare, așa că mă lipsesc.

- Păi nu pricep cum reușești atunci să iei combina de care vorbeai înainte.

- Nu mă întreba, că n-am de gînd să explic unuia care a plecat din țară de ani de zile, și pe deasupra și artist, cum știe românul să se descurce. Și asta e o artă, știm să ne descurcăm în orice situații. Pune un neamț să trăiască la noi și, cu toată hărnicia lui cu tot, se duce dracului în mai puțin de un an.

- Bine, Ștefane, pricepi tu că descurcatul ăsta e un paleativ, nu rezolvă problemele.

- Atîta timp cît eu nu sunt în Parlament, nici în Guvern, nu pot face altceva. Pămîntul nu-i al meu, cucoanele sunt proprietare, și acum vii și tu pe capul meu, însă îți mărturisesc că nu mă pot despărți de munca asta. Îmi place, și gata. După ce s-a dat pămîntul înapoi, puțini din foștii ingineri agronomi au avut curajul să rămînă în continuare la sapă. Aproape toți au plecat pe posturi de conțopiști pe la Direcția Agricolă, sau mai știe naiba pe unde. Eu am rămas să cultiv pămîntul familiei și am mai luat în arendă vreo treizeci de hectare de la cunoscuți.

- S-a spus, cu multă zarvă, că degeaba se dă

pământul, nu mai există țărani. Nu va avea cine să-l lucreze. Așa am citit eu prin ziarele primite afară.

- Cine susține ineptia asta ?

- Chiar și unii din Guvern am înțeles că au dat interviuri pe tema asta ...

- Poate au zvonit-o unii leneși, sau fostele lipitori ale CAP-urilor, care voiau să le mențină, în așa fel încât să fure, mai departe, cât încapă ...

- Tu știi mai bine, Ștefane.

- Da, știu, realitatea s-a dovedit alta. Oamenii au luat pământul, acum se și judecă pentru câteva brazde în plus, să-ți spună Nati câte procese sunt pentru delimitarea hotarelor.

- Dorința asta a fost și este ... Am auzit și eu despre războiul grâului, din octombrie trecut.

- Să știi că am avut grâu, dar Statul nu ne prelua recolta, deși cererea pe plan mondial crescuse ... Se refuza, sub diferite pretexte: ba că n-are umiditatea legală, ba că are impurități, că bobul e prea mare, că e prea mic, a trebuit să închiriam mașini și să mergem cu recolta prin Maramureș, să o vindem acolo, sau să dăm bacșișuri grase pe la Timișoara, unde o Bază de recepție prelua și grâul nostru, ce să-ți mai spun, o nenorocire curată, de-mi vine să-mi iau cîmpii, câteodată.

- Și totuși, n-o faci.

- Îți mărturisesc că uneori m-ar tenta și pe mine aventura, lumea nouă.

Rîde în hohote sănătoase. Ciudat, mă simt bine în prezența bărbatului puternic de lângă mine. Isteț, aproape m-a convins să investesc împreună cu el într-un tractor nou, cu dotări mai speciale. Urmează

să verific încă o dată conturile la Bancă și voi trimite valuta necesară, în două-trei luni.

Cînd ne-am întors, Tante stătea ca pe cuie și mi-a reproșat întîrzierea, doar știam că diseară avem invitați.

Se înserase, cînd, după un duș înviorător, am descoperit masa - întinsă în veranda casei. Decorul e minunat, mă liniștește, mă atrage pînă într-acolo încît simt nevoia să mă așez în capul mesei cîteva clipe, cu ochii fugiți pe albul damascului.

De-a lungul terasei, a fost desfăcută masa din sufragerie, din lemn greu, negru. Drapată cu fața de masă din damasc alb, în motive florale complicate, te inhibă puțin. Întotdeauna albul scrobit, bine apretat, mi-a dat o vagă senzație de teamă, mă respinge chiar. Florile multicolore, trandafiri, așezați cu grijă într-un vas imens din cristal, înveselesc albul, îl fac să trăiască.

Tacîmurile din argint vechi lucesc la marginea farfuriilor delicate din porțelan Rosenthal. Încă o dată, mă minunez unde o fi dosit gazda argintul și porțelanurile fine. Salba de aur era, oricum, mai ușor de ascuns. Cînd am întrebat-o, a dat a lehamite din mîină.

- N-are rost să-ți umpli acum capul cu o altă poveste veche, nepoate. Mai bine pregătește-te, că îndată sosesc musafirii ...

Mă desprind cu greu de liniștea terasei largi, aerisite, toată deschisă spre Răsărit. Am băgat de seamă că aici, la Nădlac, orice casă care se respectă are cîte o splendidă verandă cu bolți rotunjite, încăpătoare, vopsită în alb și pardosită cu mozaic

multicolor. În serile calde de vară, e o binecuvîntare să te răcorești adăpostit de bolțile largi, simțind cum ți se plimbă pe obraji, temătoare, mîngîietoare, boarea de noapte.

Mă trezește din reverie bătrînica mea, care e, și ea, puțin obosită, după atîtea pregătiri.

- Ce îmbraci ? Sper că ai ceva potrivit, mai de gală, vreau să zic.

- Pantaloni albi și cămașă vernil.

Mai bodogănește ceva pe seama lipsei de respect, de considerațiune.

- Tineretul de azi, ce să învețe, nenorociții, de la voi, cei de patruzeci de ani ? Că și ăștia au uitat ce înseamnă eticheta, ținuta cuvenită într-o ocazie specială. Cine o să-i învețe ? Dacă și el, actorul ăsta celebru și umblat prin lume, nu e cizelat destul, atunci cine ...

Nu e chip să mai stau învăluit în liniște și răcoare, decorul s-a umplut în cîteva minute cu personaje.

Primii sosiți sunt Mironescu și Doriană. El, îmbrăcat într-un costum la două rînduri, café-au-lait, subțire, de vară. Se observă doar o ușoară cută șifonată pe mîneca dreaptă, în rest, totul e impecabil, de la reverele mari, călcate cu grijă, pînă la dunga verticală a pantalonilor ușori, poate puțin cam largi. Fiică-sa, Doriană, poartă o rochie îndrăzneată din mătase multicoloră, decoltată peste limite, prinsă cu două bretele subțiri pe spatele gol. Nu arată rău, însă e puțin cam plinuță, dar, vorba românului, "îi șade bine", o femeie coaptă, bronzată, focoasă. Mă trage deoparte, încearcă să mă prindă într-o conversație

pe tema "investitorilor străini". Oricum, sunt lucruri la care nu mă pricep, caut însă să fiu curtenitor, să par interesat de magazinele ei, ba chiar promit că-l voi vizita pe cel de la Arad, cu preparate alimentare specifice Nădlacului.

În sfârșit, sosesc Lia, Ștefan și Nati. Ea pare atît de frîntă, de obosită, încît mai-mai că se rupe.

- Lia, ce ai ? Nu te simți bine ? - îmi scapă vorbele, pe un ton prea îngrijorat.

- Fii liniștit, Radule - sare Nati - ea întotdeauna a fost o mare obosită de tot și de toate.

Avocata mă apucă de braț, mă strînge cam tare. Deși nu vreau, îi înțeleg semnul de complicitate. Oare mă dau în spectacol ? Ce naiba, nu știu să joc în fața lor ? Reușesc să mă transpun în cîteva clipe și îi fac lui Nati o curte de zile mari.

- Ce taior minunat ... Voi, femeile-avocat, mereu îmbrăcați deux-pièces. Am observat că și în America, în orice ocazii, ele poartă fuste drepte și jachete clasice, cu revere de diferite forme, niciodată însă rochii.

Într-adevăr, pare cam sobră pentru o seară de vară, deși materialul e subțire, din mătase albastră, însă prea "comme il faut", cum zice franțuzul.

Lia mea a îmbrăcat o rochie simplă din muselină albă, decoltată puțin și fără mîneci, iar bărbatu-său, care văd că îi oferă ceva de băut, e în blugi și cămașă în dungi. Cum naiba nu s-o fi legat de el Tante, cum îl tolerează într-o asemenea vestimentație, pretinzîndu-mi mie o ținută de gală ? Probabil că a cucerit-o și pe ea, cum a știut să epateze toate femeile și, în primul rînd, pe cele din neamul meu ...

În cele din urmă, ne așezăm la masă. Mironescu și Tante onorează fiecare câte un cap al dreptunghiului. Noi, pe margine, eu lângă Doriană, însă o am în față pe Lia, care stă la dreapta soțului ei. Discuția se poartă pe tema viitoarelor alegeri din primăvară. Sunt din nou un outsider, plecat de atîta timp din țară, și chiar problemele lor mi se par caraghioase. Neamțul nu discută nici pe un sfert atîta politică cît românul de rînd. El știe că guvernării, o dată aleși, își vor face datoria, cei din administrație, la fel, pe cînd noi, ne îndoim de fiecare, îl suspectăm și pe cel mai apropiat prieten. Nu prea pot urmări firul vorbelor. Ni s-au încrucișat de cîteva ori privirile. Lia pare speriată, nehotărîtă. Tante a prins linia dintre noi și își construiește o morgă destul de serioasă. Nati, ca de obicei, parează cu un umor de zile mari.

- Și zi așa, Ștefane, am auzit că vrei să candidezi, Agamiță Dandanache, vocea poporului ...

- Lasă omul în pace ... - Mironescu nu suferă ambiguitățile moralizatoare. - Ai o ironie cam deplasată, pentru o seară ca asta.

- Lasă, tată dragă, să se manifeste tot omul. Măcar acum poate spune fiecare ce gîndește, că nu mai sunt turnători printre noi - înțeapă Doriană.

- Tu cu Nati faceți o pereche pe cinste. Răzbunătoarele ... Ce spui, Radule, joacă tare fetele noastre ? întrebă hîtru bătrînul doctor.

- Tocmai le admiram puterea de transpunere - spun vorbe alandala, doar de dragul de a spune ceva, cu coada ochilor urmărind-o pe Lia. E peste măsură de tăcută. Își mai face treabă la bucătărie.

- Așa, vere dragă ... ne admiri. Mai las-o baltă

cu atîta admirație ... să nu ni se urce la cap ... Mai bine spune-i istețului de colo, care vrea să candideze, cum se pregătesc alegerile în Germania, Franța sau chiar America.

- Verișoară dragă - intru în joc -, nici nu e prea greu în Apus, cum spuneți voi. Omul de rînd merge la urnă, fără să disece problemele astea cu luni înainte. Ce pot ști eu, un actor, despre treaba asta ... Am privit de vreo cîteva ori mitinguri electorale la televizor - da'și asta în treacăt. Dar văd că politica e o a doua profesie a românului de-aici.

- Noi, ca toți esticii, am fost nevoiți să facem politică. Pe vremea împușcatului - o făceam pe la colțuri de stradă, în șoaptă. Acum, o facem în gura mare. Nici atunci, și nici acum, nu rezolvăm mare lucru cu asta. Ne răcorim, eventual ... - conchide, rîzînd, bătrînul Mironescu, în timp ce sărută, galant, mîna gazdei noastre.

- Nu-i așa, frumoasa mea, că noi am tot comentat cum vin americanii, și uite, a venit americanul de nepot.

- Ai dreptate, Tibi. Atîta amar de vreme am ascultat Radio Londra și apoi Vocea Americii ... Ca proștii - i-am tot așteptat pe americani, de parcă lor le pasă de noi ...

- Doar nouă ne pasă de noi, și dacă ne lăsăm pe seama altora, ne mănîncă rîia și păduchii. Tot noi trebuie să ne alegem niște lideri capabili, oameni care știu ce vor. Mai ales, niște oameni care au o linie clară, un program politic în care proprietatea și apărarea ei să fie pe primul plan. - Ștefan pare destul de serios, îi apăruse chiar o cută între sprîncene ...

- Ție, să-ți pese de-ale noastre, și mai lasă politica pe seama altora. - Neașteptate, vorbele Liei cad greu.

- Haide, femeie, că doar discutăm, ce naiba. Tu niciodată n-ai simțul măsurii ... - Ștefan e gata să sară în arțag.

- Terminați. Tu, vară-mea, de când cu anumite compromisuri, ai rămas cu țicneală. Bărbatu-tău nu-i vinovat că tu ai făcut pact cu diavolul ...

Simt tensiunea Liei în degete, în palme ... Mă furnică. Dar trebuie să fiu atent la Doriană, mă provoacă din nou, vrea să știe, mă pune să-i descriu cu lux de amănunte supermarketurile din Franța, din America. Încerc să fiu politicos, îngaim ceva, deși nu le cunosc prea bine, nu obișnuiesc să-mi pierd timpul prin magazine.

Noroc cu diplomația avocatei, care schimbă firul vorbelor.

- Voi nu vedeți că omul ăsta nu le are nici cu comerțul, nici cu agricultura ? Mai bine, Radule, povestește-ne cum sunt în realitate Vocile de la Europa Liberă. Bănui că ai stat de vorbă cu ei și înainte de '89, eu nu i-am văzut la față decît de vreo doi ani. Atîta am ascultat postul ăsta pe vremea împușcatului, că mi s-au lipit de suflet vorbele lor din libertate. Ei ne încurajau, ne dădeau speranță, că de-atîtea ori aproape credeam că suntemamnați definitiv să trăim legați și orbi.

- La un moment dat, chiar și eu îmi pierdusem speranța, scapă Ștefan.

- Ce să vă spun ? Despre marea Doamnă a exilului românesc ? Am cunoscut-o într-o împrejurare

specială, la Paris, la o lansare de carte. E demnă, verticală, și nu știe ce e minciuna. Cu o formație intelectuală de excepție, te domină, te pune la colț, uneori. Am cunoscut, tot cu acea ocazie, un politolog renumit, specialist în problemele Țărilor din Est. Ce să vă spun, mi-a creat o stare de disconfort. Cei din jur, în marea lor majoritate din diaspora românească, îi sorbeau cuvintele. Am înțeles că specialistul nostru fusese crescut într-o familie de comuniști adevărați, îndoctrinați pînă-n măduva oaselor. Cu dezinvoltură, ne spunea că, deși beneficiase de toate facilitățile oferite într-o asemenea familie - burse speciale în străinătate, licee preferențiale pentru copiii nomenclaturiştilor, și altele -, a realizat absurditatea sistemului, mai mult, atrocitățile de care e în stare, și, ca atare, a fugit peste graniță. Mie, unul, mi s-a părut neverosimil, m-am întrebat atunci, mă întreb și-acum, dacă e posibil să-ți depășești limitele genetice, ale moștenirii politice și ale formației de familie ? Ce părere aveți ?

- Și acel om, ca Lia noastră, e un ghem de contradicții, de compromisuri. El, provenind dintr-o familie de comuniști, se trezește la timp, devine un democrat, dă lecții despre racilele sistemului. Lia noastră, cu rădăcini într-o familie de oameni cu stare, de intelectuali, ofițeri - retezati de soartă -, a ajuns, tam-nesam, să facă jocul sistemului care i-a oprimat. Destine greu de explicat, de judecat - recunoaște Nati.

Realizez ce gafă am făcut. Lia, pare să se fi trezit din amorțeală, o clipă i-au lucit verde ochii - vrea să taie cu vorba.

... Tante, care mai toată seara tăcuse, observându-ne pe fiecare în parte, apare, nu știu de unde, înaintînd încet, teatral chiar, cu o cutie din catifea verde în mînă.

- Copiii mei, lăsați o clipă deoparte vremurile, cu meandrele lor cu tot. V-am invitat în astă-seară ... Știți cu toții de salba mea din bani de aur, comoara mea. Am îndurat atîtea în beciurile Securității, însă n-am recunoscut niciodată că o mai păstrez, că n-am vîndut-o pentru o bucată de pîine. Uneori, noaptea, o scoteam din locul unde o dosisem, o priveam, mîngîiam galbenii de pe vremea lui Franz Josef ... În luciul lor se oglindesc atîtea și atîtea suferințe ... O lipeam apoi de sîni, de piept și - ciudat ! - aurul mă încălzea, îmi dădea putere. Acum, aș vrea să împart comoara mea cu voi.

Desface cu gesturi delicate cutia, scoate salba - de fapt, zece galbeni masivi de aur, înșirați pe o panglică îngustă de catifea neagră. Îi așează unul lîngă altul, strălucesc stins pe albul feței de masă.

- Lia, ție îți dăruiesc doi, unul e pentru Andrei; Nati, și tu primești tot doi, unul e pentru Lavinia ... ; Radu - ție, doar unul; iar Dorianei, pentru ea și fetele ei, îi revin trei ... Cred că galbenii rămași am să-i păstrez eu, și aș dori să mă înmormîntați cu ei !

- Lucreția, crezi că e cazul ... ? - Mironescu o prinde de umăr, tandru, ocrotitor.

- Da, Tibi - asta sunt eu ! Ajută-mă, te rog, să potrivesc galbenii ăștia la loc pe panglică, și prinde-mi-o la gît. Am de gînd s-o port, o vreme.

Delicat, stînjenit chiar, cu mîinile tremurînd ușor, leagă la gîtul femeii cu părul nins ce a mai

rămas din salbă. Noi, "tinerii", strângem în palmele făcute căuș aurul - care, într-adevăr, e cald, transmite încărcătura momentului.

Demnă, Lucreția potrivește apoi perna rotundă pe scaunul rotitor din fața pianului. Se așează maiestuos. Mîngîie clapele albe, încearcă ceva ...

- Radule, desfă complet pianul, să aibă sonoritate. Potrivește cu grijă placa de bronz, e cam veche ...

Ceremonios, cu religiozitate chiar, așez placa. Pianul se deschide în toată splendoarea, lăsînd, în clipa următoare, sunetele să curgă ...

După cîteva arpegii, melodia se conturează lin, mîngîietor, liniștitor - "Sonata Lunii" Beethoven ...

Mesenii - fetele, cu monedele de aur în mînă, bărbații, cu capul plecat și cu gîndul dus departe - cu toții se lasă purtați de muzică ...

A doua zi de dimineață, Tante încă mai dormea - cînd am hotărît să-i fac o vizită Emiliei. Din cauza bolii, lipsise de la sindrofia de-aseară. Poate numai un pretext să-i văd fata. Drumul pe străzile micului orășel e o desfătare. Liniște. Ici-colo, doar cîte un biciclist, un tractor sau o mașină autohtonă mai tulbură liniștea păsărilor de curte lăsate în voia lor printre pomii din fața caselor. Un peisaj patri-arhal - față de zgîrie-norii New York-ului sau monumentalitatea Parisului. Lia nu e acasă. Plecase de cîteva minute la școală. Emilia, întinsă pe o canapea - în semiobscuritatea camerei din spate.

- Mă bucur nespun că nu uiți de mine, Radule. Boala asta nenorocită mă leagă de casă, de pat. Cu câțiva ani înainte, mai plecam și eu într-o vizită, două. Acum ... ce să-ți spun, sunt fericită că mă ajută încă singură și n-o încurc prea rău pe fata asta ...

- Am citit că afară dializa se face în condiții mai civilizate. Cunoscusem o persoană care călătorea cu avionul pe distanța București - Roma, deși făcea dializă.

- Se poate, Radule. Eu n-am călătorit cu avionul decât o singură dată în viață, pe vremea când eram sănătoasă. Împreună cu Lia și copilul ei, la mare. Să știi că nu mi-a fost frică. În viața asta de doi bani, nu m-am temut cu adevărat decât de vreo două ori. O dată, când fusesem dată afară din casă; eu eram fără serviciu și ai mei plăteau cote de nu le mai rămânea nici o para chioară de mîncare. Atunci m-a cuprins spaima că eu și mogîldeața de lîngă mine vom muri de foame. Sau că voi fi nevoită să cedez, să dau fata Colonelului. Asta ar fi însemnat o înfrîngere, și noi, Căbeștii, nu iubim defel să avem capul plecat.

- Capul plecat, sabia nu-l taie ...

- Mai știi, vorbe de-ale noastre, copilule ... Nu te superi că-ți spun așa, deși îmi ești verișor primar. Mama ta, Irina, te-a crescut tot singură ... Trifon, unchiul meu, însă ... povestea asta, cu tine și cu Irina ... De iertare, îmi e greu să vorbesc.

- Dumneata te-ai mai întîlnit cu Colonelul, după divorț ? Ați păstrat legătura, sau ...

- O vreme, chiar dacă-l întîlneam pe stradă, întorceam capul. A crescut copila, avea nevoie de una, de alta ... Au mai intervenit prietenii, neamurile.

Am înțeles și eu că nu pot rupe copilul de tatăl firesc. N-am oprit vizitele Colonelului nici la Nădlac, nici la Arad. Venea la fiică-sa, cu daruri, cam de două ori pe lună. Pe vremea școlilor, a ajutat-o la învățătură ... După ce s-a așezat la casa ei, venea chiar în vizită la noi ... aici.

- Cum, în prezența dumitale ?

- Da, în prezența mea. Ce te miri așa, că doar ești venit din lumea civilizată, din Apus ...

- Lumea civilizată, mult spus ... Mă rog ... poate să numim și așa un soi de comportament decent. Însă vizita Colonelului mi se pare lipsită de bun simț, în prezența dumitale ...

- Am acceptat chiar s-o aducă și pe ea, soția de-a doua.

- Asta chiar că le întrece pe toate !

- Asta înseamnă că am vrut, la sfârșitul vieții, să aduc liniște copilei mele. Dacă mă înverșunam, s-ar fi iscat scandal și în familia ei. Ori, e atât de greu să păstrezi o familie.

- Ce scandal, că doar Ștefan e om de înțeles ...

- Tocmai asta spuneam și eu. Ștefan e un om de mare înțelepciune.

- Mă bucur că ești de părerea mea.

- Tocmai de aceea, m-ar dura un scandal între el și Lia ...

- Eu cred ... Dar mai bine tac.

- Spune, băiatule, spune. Nu mă deranjează. Nu mă mai deranjează multe lucruri.

- Eu cred că dumneata l-ai iubit o viață ... Colonelul a fost Dragostea ...

- Te apropii de adevăr ... Nu mă mir că ești

actor de mîna întîi. Prinzi omul cînd vrea să joace teatru ...

Am rîs amîndoi. O simt obosită. Respiră mai greu ... Pe frunte, abia perceptibil, lucesc cîteva bobite de sudoare.

- Poate ar fi mai bine să plec ... Mă așteaptă Ștefan, să mergem din nou la holdă. Îi spui dumneata Liei că am trecut pe-aici ...

- Nu pleca ... Mai am o vorbă cu tine. Eu întotdeauna am avut grija ei. Se poate spune că am trăit prin ea și pentru ea ... O mamă exagerată ... și sub rezerva asta să iei spusele mele.

- Nu înțeleg unde vrei să ajungi. - Am afișat un aer inocent, caraghios. Nu pot juca nici un rol în fața acestei femei.

- Înțelegi foarte bine. Și Lia a înțeles foarte bine cînd am rugat-o să-și țină de familie ... de soț, de copil ... Mama Hermina, odihneasc-o în pace Dumnezeu, a fost mult mai înțeleaptă decît mine. Încă de mică a învățat-o ce înseamnă să iei lucrurile așa cum sunt, să nu te încăpățînezi cînd nu e necesar, și multe altele ...

- Lia e femeie matură acum. Dumneata greșești, poate, cînd vrei să-i dirijezi viitorul.

Am mușcat vorbele ... Emilia se schimbă puțin. Pare și mai palidă, deși se spune că dializații primesc o culoare de ceară, de-a lungul anilor.

- Eu nu mai pot dirija nimic ... Sunt, totuși, datoare s-o apăr pînă la capăt. Nu te supăra dacă sunt aspră cu tine.

- Nu dorești un pahar cu apă ... ? Și mie mi s-a făcut sete. Începe să se lase căldura.

- Vreau și apă, dar mai vreau să nu schimb discuția. Îți cer - să fii tu cel înțelept. Eu voi muri curînd. Nu vreau să sune patetic, caraghios. Simt că mă prăpădesc și aș vrea să-mi las fata în grija lui Ștefan, și nu a ta.

XXI

Ș T E F A N

Ieri noapte a paralizat Emilia. Ce agitație și spaimă în toată casa ! Lia, s-a pierdut văzînd cum maică-sa nu mai mișcă. La început - gura, și apoi, toată partea stîngă a corpului.

Am chemat Salvarea - o rablă de mașină - să-i plîngi de milă. Un dobitoc de șofer, dezorientat - în miez de noapte -, întrebă:

- Cum o urcăm, nene, în mașină ?

- Dumneata, care ești calificat pe Salvare, mă întrebi pe mine ?

- Pe cine să întreb, nene ? Cum naiba se întîmplă vascularele astea numai noaptea !

Cu chiu, cu vai - împreună cu Lia și o vecină, am reușit s-o urcăm cu targa în spatele mașinii. Nevastă-mea o ținea tot într-un plîns, de parcă nu se putea aștepta la așa ceva. Doar știam de opt ani că oricînd e posibil un accident. În schimb, Emilia ne cerea iertare cu ochii mari. E o femeie admirabilă. A încercat - în toți acești ani cumpliți - să ne facă nouă, și nu ei, soarta mai acceptabilă. Nu se văita nicio-dată fără rost. Era iubită și de personalul secției

de dializă. În cele din urmă, după vreo patruzeci de minute, am reușit s-o internăm. A fost chemat medicul de gardă, care, neștiind cum să se descurce cu un asemenea caz, a zis:

- Trebuie anunțat Pîrlea, șeful secției. Eu, să fiu sincer, n-am mai avut niciodată o paralizie pe dializă. E o situație dificilă, domnule inginer, mă înțelegeți ...

Ce să facem, înțelegem, că altceva mai bun de făcut, în miez de noapte, tot nu avem ...

După vreo oră, Pîrlea a decis că nu o internează la neurologie, urmînd ca a doua zi să facă un consult de specialitate, după care să hotărască tactica de urmat.

Lia a rămas la spital. Eu am plecat la Nati, să anunț nenorocirea. M-a procopsit Dumnezeu cu familia asta de muieri. Ce să-i faci, fiecare cu soarta lui ... Ce sărăcie să mai pot spune, buimac cum sunt, la ora șase dimineața ...

Sunt fete de treabă, nu mă pot plînge - și mă lasă în pace. Nu-mi fac mintea arșice ... Au ciudățeniile lor de muieri singure. Uneori, deși e măritată cu mine de douăzeci de ani, am impresia că și Lia își păstrează mentalitatea de femeie singură. E un soi cu totul aparte de gîndire și acțiune. Egoiste - dacă le ataci, ripostează înzecit ... Au mereu o stare de pîndă în sînge. Primejdii le pasc la tot pasul, ele trebuind să-și apere pielea și, la nevoie, puii. Dacă te pune dracu să te atingi de puii lor ... e nenorocire curată. Mai au și hachițe de domnișoară bătrînă. Nati, uite, e prăpădită după cîini. Sun la poarta vilei, deși nu e necesar. Alex, cîinele-lup, cît un vițel, latră

de complezență de vreo două ori. Mă cunoaște și abia așteaptă să tragem o hîrjoneală, ca-ntre bărbați.

- Ce-i cu tine, Ștefane, la ora asta ? Ai avut o noapte de dezmăț la Arad și vrei să spui că ai rămas la noi ?

- Pasărea Mihai-Viteazu' ...

- Da'ce, crezi că mie mi-ar lipsi o noapte de dezmăț ? Deși ... parcă nu ești în apele tale ... Mamă, scoală, că a venit Ștefan.

Veturia își prelungește odihna. E veterana clanului și își păstrează cu religiozitate sănătatea.

- Sărut mîna, Tușă Veturia. Sărut mîna ...

- Ce faci la noi, nepoate ? Ce fac fetele mele ?

- Tocmai cu ele ... Despre Emilia e voba ...

Nati, instinctiv, a pus mîna la gură. Veturia sare din pat.

- Da, Emilia a avut un atac azi-noapte. Medicii spun că se instalează paralizia pe stînga. E la spital, cu Lia.

- Stai, mai pe îndelete, omule, că nu pot înțelege vorbele astea. Cum, nu e vorba de dializă ? Doar alaltăieri am fost la Nădlac și era bine. Cum s-a întîmplat ? Un atac cerebral, zici ... ?

- Emilia a paralizat ... Nati, am înțeles eu bine ? Emilia mea, nu se poate !

Am încercat să le fac să înțeleagă, cît de cît, ce se întîmplase, deși nici eu nu aveam explicația atacului cerebral.

- Se tulburase cu ceva înainte ...

- Ștefane, ați supărat-o careva, ieri ? De ce ? Ce-a fost ? Nu ne-a bătut Dumnezeu îndeajuns cu dializa asta nenorocită - acum, și paralizia ...

Veturia se plimbă anapoda prin bucătărie. Singurul care își păstrează calmul e Alex - care, de sub masă, o urmărește pe Nati. Simte tulburarea stăpînei. Mai știe că trebuie să fie cuminte, să nu se dea în stambă cu mine.

- Doamne, mamă dragă, cîte a îndurat femeia asta ... De ce îi încearcă Cel de Sus mai ales pe cei buni ?

- Pentru că ei sunt aleșii Lui !

- E o filozofie și asta ... Dacă nu vă deranjează prea tare, aș vrea o ceașcă de cafea și ceva ușor de mîncare. Presimt că mă așteaptă o zi grea.

- Desigur, Ștefane, desigur ...

Pregătesc amîndouă, în grabă, un mic-dejun. Între timp, Nati:

- Lia e cu ea ? Mă îmbrac și eu. Plecăm împreună la spital. Mă duci tu ? Mașina mea e stricată.

- Eu aș prefera să stau întins măcar o oră. Du-te cu tramvaiul sau ia un taxi.

- Nati, vin și eu.

- Fă bine, mamă, și stai acasă. Nu vreau să am două pe cap. Emilia ajunge. Doamne, femeia asta a purtat o cruce de granit ... Ticălosul a părăsit-o la numai douăzeci și șapte de ani, cu un copil în brațe. Femeia aceea ...

- Nu atît femeia, cît vremurile. Noi eram chiaburi, el - fost ofițer în Garda Regală. Ce viitor, cu două necazuri puse unul lîngă altul ?

- Asta nu justifică ...

- Nimic nu justifică ce a făcut el. A lăsat-o plocon lui Lazăr și Herminei, care abia-abia mai

știau de unde să scoată o bucată de pîine ... Apoi ... Fabrica de Lapte ... Atunci cred că și-a stricat ea sănătatea. Trei schimburi ! Cu picioarele în apă - protejate cu cizme de gumă peticite ... La Fabrica de Confecții, pe urmă, a fost domnie ... N-avea nici casă, unde s-o poată aduce pe Lia.

- Îmi aduc aminte, mamă, cînd dormea la noi. Mi-a cusut atîtea rochițe pentru păpușile mele din cîrpe ... Făcea kilometri de șnur de macrame, pe care tu îl montai și-l vindeai cucoanelor de la Teatru.

- Am muncit din greu, amîndouă - eu, la garderobă, ea, la Confecții. Ani și ani ... Ani ...

- Lasă, că și voi știți bine. Un timp, Colonelul a ajutat și el.

- Ajutat ... Mai dă-l încolo de Colonel ! ... Prea puțin, după cît se cerea. Eu n-am fost de acord, însă Hermina s-a impus. Ea se ținea înțeleapta familiei.

- Și era, mamă ! Hermina a fost singura în stare să țină un bărbat pe lîngă casă ... Cît despre noi ...

Am izbucnit în rîs.

- Ce, Lia nu mă ține pe mine ?

- Pe tine te ținem toate, nu numai Lia ... Ea e legitima. Tu ești însurat cu fiecare din noi, în parte ... Te leagă interese - de mama, de mine. Nu ești tu arendașul care ne sugerează sîngele ?

- Că Emilia a acceptat vizitele Colonelului și legătura lui cu copilul, mai treacă-meargă, da'să-l primească în casă ... În casă, cu madama lui ... asta chiar că le întrece pe toate ...

- A fost un comportament civilizată. Emilia e cea mai ponderată dintre voi toate. Nici cu legala mea nu mi-e rușine. Cînd o apucă pandaliile, mai

bine iau cîmpurile de-a lungul ...

- Și de-a latul ... - completează Nati.

- Biata femeie ! Să-l vadă în casa ei, la masa ei - pe el, împreună cu actuala nevastă ... De ce ați acceptat voi, tu și Lia, terfeleala asta ? - Veturia continuă căinatul ...

- Nu e nici o terfeleală, Tușă Veturia. În Apus, se poartă. Dacă ei nu s-au înțeles, de ce să-și dea în cap de cîte ori se întîlnesc ? Au în comun o fată, un nepot. Nu-i îndeajuns ?

- Era. Era, dacă și Emilia s-ar fi recăsătorit. Da'așa ... Ea a trăit cu Dragostea ... pentru el, Colonelul, și pentru Lia ...

- Lăsați trecutul, muierilor ! Mereu-mereu vă întoarceți la ceea ce a fost, de ce a fost așa ... și nu altfel ... Asta e o pacoste pentru cei din jur. Uitați să trăiți !

După ce Nati a plecat la spital, am reușit să mă întind și eu vreun ceas. Veturia păzește telefonul. E extrem de crispată. Monologhează: Doar-doar vor da un semn de viață ... În cele din urmă, țîrîitul aparatului m-a dezmeticit pe deplin.

- Alo ? Veturia la telefon. Ce face Emilia ? Nati, vorbește mai tare, că nu te înțeleg ... Haide tu, Ștefane, că eu nu înțeleg nimic.

Nati pare destul de liniștită. Medicii spun că situația e sub control - deocamdată. Acu', că e și ea acolo, pot trece pe la Direcția Agricolă, să mai țin o parolă cu băieții ... Niște puturoși, da'simpatici. Ce chefuri am tras împreună ... Necazul e că dumnealor mai cred că pot trăi, la nesfîrșit, aceleași vremuri ... O ciupeală de ici, una de colo ... Noi ne facem că

lucrăm, ei se fac că ne plătesc. Ne aprovizionăm din veniturile CAP-ului ... Totul e al tuturor ...

Înainte de Decembrie, erau ingineri, neapărat șefi ... sau președinți de CAP. Comunismul te pervertește ușor, când e vorba de stomac și o familie care cere de mâncare. Că erau bune, că erau de-a dreptul idioate, toți îndeplineau, fără crîcnire, "indicațiile" Județenei de Partid, ale primului secretar. Teleconferințe prelungite ... Foști ucenici, cel mult meșteri - atotștiutori: ei știau când se seamănă grîul, când se recoltează, cît trebuie să fie producția medie la hectar, când va ploua ... Fiecare, deși absolvent de facultate agricolă, se supunea. Așa erau vremurile ... Cam așa ceva încercam și eu în fieful meu din Nădlac. Important era să nu-i contrazici pe tembelii de la Partid ... Când veneau în inspecție, să fie duși pe parcela care se potrivea cu planurile lor aiurite, sau să-i faci să creadă că se potrivește ...

- Am înțeles, tovarășe prim ... Vom face totul ...

Urma, bineînțeles, o masă, în separeul din spatele cantinei. Dacă "masele" căutau înnebunite o bucată de carne, o ! la chiolhanurile tovarășilor primi, grătarele și copanele de pui se scăldau în bere și vin. Unii prinseseră gustul de wiski și alte finețuri ... Totul se suporta din veniturile CAP-ului ... Se povestește că la o masă prelungită, un tovarăș prim - mai extravagant - a organizat un meci de fotbal cu pui întregi, pe post de mingi ... Nebunie curată ...

Cît era de necesar să te faci preș, în fața primilor, nu știu ... Am acceptat și eu ... De fapt, aproape toți din leatul meu ... Ce nu înțeleg, e lenea lor acum - când, de bine, de rău, se poate mânca o

pâine din agricultură, fără temeneli și ploconeli. E greu, cumplit de greu să te bați cu Guvernele, cu Parlamentul - da'se poate ...

În fine, abia am găsit un picior de agronom pe coridoarele Direcției.

- Ce faci, Mitică ? Nu mai știi de voi ... Unde-s ceilalți, că nu le dau de urmă ?

- Nu toți la moșie, ca tine, Ștefane ... Tu ești procopsit și mai vîrtos ca înainte. Cu hectarele nevestei, ești milionar, nenică !

- Da' ... nevasta ta nu are pămînt ? Tu de ce stai aici și rozi ciolanul ?

- Are, da'nu e pe numele ei ... Socru-meu nu vrea să ne treacă averea pe nume și se tot ceartă ca ciumeții ... Ai mei - au pămînt, cinci hectare, da'într-o zonă proastă, mai spre deal.

- Ascultă, Mitică ! De ce te ascunzi după degete ? Dacă pui piciorul în prag, zgîrie-brînză de socru-tău ți-ar da pămîntul la lucru ... Și ... nu-mi mai vorbi - mie - de pămînt prost.

- Crezi că mă înham eu la toată brambureala asta ? Tu nu vezi că Statul nu vrea decît să dea în cap agriculturii ?

- Vorbe mari, Mitică. Scuze găsim la orice pas. Suntem specialiști în scuze ...

- Nu fă tu politică cu mine. Știi foarte bine că nu s-au dat credite pentru unelte. Cu ce dracu să ar și să semăn ?

- Iar tu, nu vorbi ca un orășan tăntălău și habarnist. Tu ești mîncat de agricultură ... Dacă lucram pămîntul pe vremea "indicațiilor", nu ne știm noi descurca și acum ?

- Tocmai asta e, Ștefane. Eu m-am săturat să mă tot descurc ... Vreau o treabă clară, sau nimic ...

- Și atunci, preferi să tai frunză la cîini în întreprinderea asta fantomă ?

- Poate voi lua și eu o asociație ... Ai auzit ce bine-i merge lui Neagu ? Mama lui de șmecher împuțit !

- Pe tine, Mitică, ce te-a împiedicat să faci ce-a făcut Neagu ? Nici măcar n-are un hectar al lui ... A luat pămîntul orășenilor din Sendlac - îl lucrează într-un soi de arendă.

- E soluția cea mai avantajoasă pentru noi, agronomii. Ce naiba ! E nevoie și de noi pe lumea asta ... Da'mai lasă-le dracului de probleme. Se aranjează ele ... Tu ce mai faci, boierule ? Ce-ți mai face armata de muieri ... Proprietarele ...

- Destul de bine ... Biata soacră-mea, ea are probleme mai grele și nevastă-mea e cu ea la spital ...

- A avut mereu probleme soacra asta a ta ... Știi vorba cu soacrele ...

- Nu știu nici o vorbă, Mitică ... Soacră-mea e ceva deosebit ... Cu totul deosebit ...

- Scuze, Ștefane. Mai glumește omul, înțelegei matale.

- Desigur. Hai la o cafea. Aș vrea să mai aflu ceva de creditele ministrului ăștia de paie ...

Am mai aflat noutăți din culisele Direcției Agricole ... Cafeneaua e plină vîrf. Așezată în centrul urbei, are un dever serios.

- Ce naiba, Mitică ! ăștia toți - n-au de lucru nicăieri ?

- De parcă n-ai ști și tu ... Ceaușescu i-a învățat că se poate trăi și fără muncă. O ciupeală ici, una colea ...

- Orice învăț are și dezvăț. Pe toți dracii ! Nici acu' nu pricep că trebuie să muncească ? Că nu mai merge la nesfârșit cu furțișagurile și învîrtelile ?

- O lecție repetată - timp de peste cincizeci de ani - se uită cam greu ...

- Ai dreptate. Uneori mă gîndesc că numai o dictatură ne-ar salva ...

- Da'de unde, Ștefane ... Tu ai fost întotdeauna prea ordonat, prea disciplinat. De aia ți se și spunea Dictatorul ... - Mitică rîde zdravăn ... I se înroșiseră și ochii - de la o sută de grame de coniac, adăugat la cafea.

- Mă, Mitică, mai bine dictator decît fute-vînt !

- Tocmai voiam să te întreb. Se zvonește că vei candida la funcția de primar. E drept, chiaburule ?

- Poate da, poate nu ... Nu mă hotărăsc să intru în vreun partid. Mi s-a propus sprijinul țărăniștilor și al agrarienilor. Eu aș merge ca independent.

- Independent, pe listele cui, frate ? Că agrarienii, care se țin că apără interesele agriculturii, sunt ... de-ai noștri tovarăși, care nu vor decît un fel de asociații cu structuri de CAP-uri ...

- Vor să-și mențină funcțiile, că de pus umărul, mai va ...

- Am înțeles, Ștefane, că m-ai beștelit și pe mine, mai înainte. Vezi, e cam greu să te apuci de luptat cu Statul ...

- Cineva va face și asta ... Cu Statul, cu legile, cu dracu-lacu ... da'din agricultură se mănîncă o

pîine bună. Află de la mine, Mitică !

- Atunci, de ce vrei să candidezi pentru primar ?

- Tocmai. Mă simt în stare să le fac pe amîndouă. Decît să mă dau la o parte, să vină un tembel, care nu urmărește decît să-și umple cît mai repede buzunarele ...

- Tu ești chiabur, nenică !

- Da ... Vezi tu, eu prefer un candidat bogat unui coate-goale care se laudă că nu are nimic ... nimic ... Că, vezi-Doamne, e sărac și cinstit ...

- Acu' ... chiar că nu te mai înțeleg ...

- Simplu ca bună-ziua ... Cel care n-a reușit pînă la cincizeci de ani să adune ceva, să se gospodărească ... e un împrăștie-vînt ... Un coate-goale ... Cred că înțelegi la ce categorie socială mă refer ...

- Cam da ... Mă rog, nu zici tu că tractoristul Ilie să candideze ...

- Poate fi și tractoristul Ilie, dacă are o gospodărie ca lumea, pămînt pe care și-l lucră singur.

Între timp, fumul din cafenea devenise de nerespirat.

- Hai, Mitică ! Eu, trebuie să mai trec și pe la spital.

Medicul Pîrlea, cu care am reușit să schimb cîteva vorbe, a hotărît să aștepte pînă mîine consultul neurologic. Pare liniștit. Știu, nu a mai avut un alt caz de paralizie pe dializă ... N-are rost să forțez lucrurile cu pronosticuri ... Vom trăi și vom vedea.

- Lia, tu rămii aici peste noapte ?

- Ți-am spus că stau și eu. - Nati se așezase hotărît pe un taburet, la marginea patului.

În mica boxă în care o instalaseră, aerul e greu. Emilia ne urmărește - îndeosebi, mișcă privirea după trupul Liei. De cîteva ori, am surprins o licărire care părea a-mi fi adresată mie. Poate mie, poate tot Liei. Nu mișcă nici mîinile, iar corpul este imobil. Ochii, în schimb - ochii sunt vii !

- Fetelor, eu nu prea mai am ce face. Mîine, cînd pot, probabil la vremea prînzului, vreau să fiu înapoi. Pîrlea e încă la spital pînă la ora unu ? ... Lia, n-auzi ?

- Da, da, Ștefan ... Sigur, nu pleacă el așa de repede ... Haide să ieșim puțin. Nu te superi, Nati ?

- Eu rămîn. Poți să pleci și în oraș, vreo oră-două ... Cum vrei tu ...

Mă calcă pe nervi amîndouă. Se poartă nefiresc, de parcă ar fi la un priveghi. Credeam că Nati e mai tare. Nu mă pot baza pe nici una ...

- Unde să plece la ora asta ? ... Hai, Lia, să mă conduci.

Lia se lasă prea moale. Acu'opt ani - mai avea ceva vînă în ea.

- Fată dragă, te așteaptă zile grele. Ce naiba, vrei să te dai bătută de la început ?

- Nu știu, Ștefane ... Nu știu ce-i cu mine ... Spitalul ăsta mă îngrozește !

- Nu suntem noi obișnuiți ? Că de opt ani, ce să zic ...

- Tu n-ai nici o datorie de împlinit ...

- Nu e vorba de vreo datorie. Iar despici firul

în patru. Pînă mîine, să ai grijă și de Emilia și de tine. Vom vedea ce spune și neurologul. Mai sunt șanse ... Emilia e tare. Are vîină de Caba în ea.

Zîmbește fad. Dacă ceva mă scoate din pepeni, e starea ei - nu accidentul Emiliei. Se lasă atît de moale, în ultima vreme, mai ales de cînd a avut probleme cu politica și discuțiile pe seama funcției de pe vremea comuniștilor. Ne așezăm pe o bancă din curtea spitalului. Cîteodată, femeia asta mă inhibă de-a binelea ... Nici nu mai știu ce să-i spun, ca să-i fie pe plac.

- Am trecut noi și prin altele mai grele. - Caut să-i prind mîna, însă a tras-o repede în poala hainei ...

- Ce faceți ? S-a întîmplat ceva rău? Lia ... ?

- Doriană intrase pe aleea din fața parcului.

- Tocmai voiam să intru, cînd v-am zărit. Ștefane, de ce stați aici ? Cine e cu Emilia ?

- Fii liniștită. Nati e cu ea. Starea ei se menține la limita de plutire.

Doriană se așează pe marginea băncii și îi prinde mîna. De data asta, nu a retras-o.

- Eu plec spre casă. Doriană, tu ce faci ? Vii cu mine, sau ești cu mașina ta ?

- Intru în salon cîteva minute. Dacă vrei să mă iei cu tine, e perfect. Voiam să fac stopul. Mîine, mă reîntorc cu tata.

Pe drum, am tăcut amîndoi. Aproape de Nădlac, la ferma Cuculeștilor, aud:

- Ești un teribil, Ștefane. Nu oricine ar fi

suportat opt ani un bolnav cu dializă în casă. Eu am fost alături de voi, și uneori, îmi venea să mă tot duc, când o vedeam pe Emilia legată cu firele alea de aparat. De altfel, cred că devenise mai dificilă, în ultima vreme.

- De ... nu mai era răbdătoare cu toți proștii ...

- Răbdătoare cu tine, cu fiică-sa ...

- Tu, mai bine ferește-te să-i judeci pe alții.

- Nici măcar nu aveam intenția să vă judec pe voi. Încercam să leg și eu o conversație, ce dracu !

- Sunt peste măsură de obosit. De-abia aștept să trag un pahar cu vin, să fac un duș și - la pat, cât mai repede.

- Singur, sau cu suflet alături ? ...

Femeia asta e dracu gol. Hormonii vorbesc în fiecare moment prin tot ce face. Bine că nu m-am încurcat cu o asemenea poamă. Aveam ce trage ... Tot mai bună e Lia, cu toată blegeala ei cu tot.

- Haide, Ștefane, să vorbim ca oamenii. Ai hotărît să candidezi ?

- Foarte bine că schimbi vorba. Despre problemele Primăriei, sunt în stare să vorbesc cât vrei. De altfel, aici te pricepi și tu. Am fost doar amîndoi slugi.

- Slugă ai fost tu. Eu - un biet contabil de țară. N-am servit politica partidului ...

- Ei, de parcă tu nu știai cum se dă carnea de la abatorul IAS-ului, sau cum merg treburile la vamă...

- Am știut, dar n-am fost părtașă la nimic ...

- Doriană, tocmai vorbeam azi cu Mitică de la Direcția Agricolă, îl știi ...

- Ăla mare și mototol ...

- Ȃla, da. Uite, ŝi el ŝi nevastă-mea, au un complex de culpabilitate post-revoluționar.

- În probleme de culpă, Lia e pe primul loc. Ŝtii că-mi place să ... o murdăresc mai rău decît merită ... ?

- Asta ține de caracterul tău.

E, totuși, o femeie de nădejde. Ea singură conduce toate magazinele astea noi. Puse la punct, ordonate. Iaroslav, cu relațiile de la vamă ŝi cu banii. Altfel, s-ar duce toate de rîpă.

- Rămăsesem la alegeri. I-am spus ŝi lui Mitică. Decît să las un pîrlit să ne conducă, mai bine merg eu.

- Măcar tu ŝtii ce faci ŝi n-ai nevoie să furi prea mult.

- Cîte un gheșeft, ici-colo ...

Am izbucnit în rîs amîndoi. Dacă n-ar avea ridurile de pe frunte, ar fi chiar drăguță. Cum deschide o discuție mai serioasă, cum i se acrește fața. Îmbătrînește, cît ai zice pește ! Are o față de măscărici.

- Doriană, tu treci de la o stare la alta cu mare ușurință.

- Sunt un fel de cameleon. Evreii au fost nevoiți să joace multe dansuri.

- Era să uit originea ta semijidovească.

- Halt. Pînă aici ! Dacă spunei evreiască, te iertam. Da'așa, te ard.

- Arde-mă, că poate mă mai dezmorești nițel.

Iar a schimbat mimica. De la o gură veselă, a ajuns la buze subțiri, strînse în ciudă.

- Poate îți finanțează vărul tău, actorul, campania electorală, că ... tot a prins drag de rudeniile uitate.

- Și ce vezi tu rău în asta ? Ce, dolarii lui nu-s buni ?

- Tocmai ! Sunt minunați ... mai ales când vin din familie ...

- Ce tot o dai cu familia, Doriană ? Sper să nu te fi supărat pentru cuvântul "jidovesc" ?

- De ce să mă supăr ? Ce, tu te superi pe incestuoasele legături ?

- Ce incest ? Despre ce vorbești ?

Am oprit motorul. Aproape îmi vine s-o iau de păr, să o scutur bine.

- Gata-gata. M-a luat gura pe dinainte. Credeam că știi și tu ... da'te faci că nu vezi ... Poate nu te interesează. Poate știi bine că se va termina o dată cu plecarea lui ...

- Habar n-am despre ce vorbești, femeie.

- Dacă nu știi, n-ai decît să afli ... Eu nu mă bag.

- Acu', te-ai băgat, de-mi vine să te bag eu undeva ...

- Fără fasoane, Ștefan ... Fără fasoane. Că eu am de gînd să ajung teafără acasă. Mai bine pornește mașina. Mai avem vreo cinci kilometri.

- Pînă nu vorbești, nu plec ! Vrei să spui că între nevasta mea și actorul ăsta nesărat este ceva ?

- Nu știu. Poate da, poate nu. Da'lumea vorbește.

N-are nici un rost să mai continuu discuția asta stupidă. În realitate, am simțit și eu ceva. N-am

băgat în seamă, sau poate n-am vrut să bag în seamă ... Nu cred să fi ajuns prea departe. Sfînta asta de Lia nu e în stare ... Poate mă înșel ? E totuși capabilă să trăiască cu el ? Asta nu ! Tocmai asta n-am de gînd să tolerez. Ar fi prea de tot !

- Care lume ? Cine vorbește, spune odată ?

- Păi... asistentele de la spital... vînzătoarele ...

- Nu mă lua pe mine cu brașoave. Dacă ai început, atunci fă bine și termină !

- N-am de gînd. Și dacă vrei să știi, poartă-te ca un bărbat.

- Ce dracu vrei ? Să fac circ, să bag divorț ?

- Nici vorbă. Ești prea deștept pentru așa ceva. Voiam doar să știi !

- Acu', că ai băgat fitilul, poți fi liniștită ... Lia are o prietenă pe cînte.

- N-o lua chiar așa, Ștefane. Ce naiba, tot ei îi ții partea ?

- Nu țin partea nimănui. Fii pe pace. Eu, tot partea mea o țin ...

XXII

L / A

Mama respiră destul de liniștit. Știu. Nu durează prea mult amorțeala somnului. Demonii se vor reîntoarce curînd. Doamne, iartă-mă, suferința a scos la iveală atîtea vise întortocheate, realitate amestecată, întîmplări și oameni necunoscuți ... În boxa noastră e liniște - departe de sălile unde se face dializa. Medicul Pîrlea ne-a izolat, din considerație față de suferința mamei - sau, poate, și din dorința de a nu-i tulbura pe bolnavii încă viabili cu imposibilul accident al doamnei Emilia. Se aud, din cînd în cînd, pașii asistentelor care fac tratament în salonul alăturat. Pocnete surde pe cimentul coridorului ... Nu avem geam. E o cameră mică - cu vedere spre coridor și doar de acolo pătrunde o fărîmă de lumină.

Am primit de-acasă un ventilator care încearcă să împrășteze aerul de boală, de spital. Deși e destul de curat - se dezinfectează periodic, la două zile -, totuși, simt cum îmi intră aerul maladiu prin toți porii. Un miros inconfundabil, de nerespirat.

- Lia, Lia, unde ești ? De ce mă lăsați singură ?

- Sunt lîngă dumneata, dormi liniștită.

- Cum să dorm, tu nu vezi că vin țiganii și ne scot afară din case, ne dau afară ? Rămînem pe drumuri, copilule ... Unde să mergem ? Voi nu auziți că vin hoardele țigănești ? Nu aude nimeni ?! ...

Ridică tonalitatea spre ascuțit, disperat.

- Sunt lîngă tine, mamă, nu ne dă nimeni afară, avem casa noastră, locul nostru. Suntem în siguranță !

- Da'de unde ... Crezi tu că suntem în siguranță ! Tot vor veni peste noi. Unde sunt mama și tata ? Numai ei mă pot salva ... Uite ce fuste au țigăncile - verzi cu dungi roșii, și cercei de aur, mari-mari !

Doamne Dumnezeu meu ... de unde atîta încercare pe capul nostru ... La coșsul de specialitate convocat de Pîrlea, medicul neurolog a fost categoric:

- Din punct de vedere neurologic, e irecuperabilă. Eu nu pot face nimic. Poate, dacă nu se suprapunea dializa, mai aveam o posibilitate ... dar așa ... Paralizia s-a instalat în membrele inferioare, în mîna stîngă. Centrul vorbirii funcționează distorsionat, separat de creier. Îmi pare rău, nespun de rău, dar ... trebuie să recomand întreruperea programului de dializă.

Era să-l lovesc. Cuvintele prețioase mă deranjau infinit mai mult decît cruzimea realității pe care o acopereau.

- Sunteți un criminal ! Sau poate nu înțeleg eu bine ce vreți să sugerați ? Ori poate nu cunoașteți mecanismul dializei ... ? Adică ... să o omorîm ... cu mîinile noastre ... ?

- Sunteți prea tulburată. E mai bine să discutăm

cînd vine domnul Ștefan. Înțelegeți, colega ? ... Doamna, e fiica bolnavei ... Durerea ... insuportabila durere ... în fața implacabilului destin ...

- Lasă, doctore ! Sunt convins că doamna e capabilă să înțeleagă. De ce să prelungim o suferință inutilă ? De altfel, în asemenea cazuri, oprirea dializei se impune de la sine.

- Dumneata nu poți decît să recomanzi. Numai doctorul Pîrlea are căderea să dispună în secția asta. Așa e, doctore ?

- Doamnă Lia, vorbim mai tîrziu ... Liniștiți-vă ! Lucrurile astea nu se rezolvă în cîteva minute. Vom cumpăni, vom vedea ce este de făcut.

- Pe mine să nu mă mințiți ! Cum adică ?! V-ați coalizat amîndoi în crimă ? Știți ce înseamnă asta ? Crimă ! Repet - Crimă !

Depășisem limita suportabilului. O criză de isterie în toată regula. A fost necesar să mi se facă o injecție. Cînd m-am trezit, eram întinsă pe un pat, alături de un bărbat căruia i se făcea dializă.

- Unde sunt ? Unde-i mama ?

Avertizate, asistentele mi-au explicat că mama e în boxa ei. Eu am dormit vreo șapte ore. Neavînd pat disponibil, am fost așezată în boxele cu aparate de dializă.

Din nou, amîndouă alături - în micuța cameră cu fărîma de lumină din colțul ușii. Pereții sunt vopsiți cu lac alb, cel din partea chiuvetei e faianțat în vernil. Un ton plăcut, cald. Lîngă chiuvetă, noptiera și o măsuță de tratament. În partea opusă - patul. Un pat mai înalt, cu rezemătoare metalică ce poate fi ridicată peste noapte pentru a proteja bolnavul. Lîngă pat,

fotoliul meu, acoperit cu o pătură neagră, moale - adusă de-acasă. Patul fiind rabatabil, se poate desface, la nevoie, îndeosebi în veghea de noapte.

În primele zile, am reușit să plec câteva ore de lângă ea. Apoi s-a instalat starea de nervozitate, de agitație. Doctorul Pîrlea a sugerat o gardă permanentă. Nu au destule asistente, iar infirmierele sunt tot timpul ocupate pe secție - așa că am rămas eu într-o veghe continuă. Din când în când, înlocuită de Nati sau Doriană.

Cîteodată, toată nenorocirea apasă prea greu. Simt nevoia să ies, să evaderez ... pe străzi ... prin parc ... E totul ca un vis absurd ... Nu sunt liniștită și revin repede, cu sufletul la gură, să văd ce face ...

Pe Doriană, mama o respinge. Se strîmbă. Cere să fie întoarsă cu fața la perete, sub pretextul că vrea să doarmă.

Au mai trecut câteva zile, după discuția cu neurologul. Deși am abordat incidentul, Pîrlea:

- Doamnă Lia, doar știți că eu sunt cel care decide în secția mea. Spusele neurologului sunt doar o recomandare. Deși ...

- Deși ce, doctore ? Deși ce ? Și dumneata crezi că ar trebui ... ?

- Nu cred nimic în afară de ceea ce spun deschis. N-are rost să mă ascund, de dumneata sau de domnul inginer.

- Aha, ați vorbit cu soțul meu ... El nici măcar n-a catadicsit să-mi spună ! Vă ascundeți cu toții de mine, de mama ...

- Liniștiți-vă ! Aici sunt oameni bolnavi ... Să

nu-i tulburăm în plus ...

Înțeleg și mă retrag din nou în boxa unde mama, la început cu o tonalitate medie, și apoi tot mai tare:

- Lia, hai ... hai să numărăm rîndurile de faianță ... Vin meșterii și noi n-am numărat rîndurile ... Uită-te și tu, că vezi mai bine - unu, doi, trei, cinci ...

- Patru, mamă ...

- Da. Patru, cinci, opt ...

- Șase, șapte, mamă ...

- Șase, nouă, doisprezece ...

Repet după ea - doisprezece, treizeci, treizeci și unu, cinci, șapte ...

Cînd am terminat de numărat, se simte mirosul crud de fecale. Alerg în baie. Aduc un lighean cu apă caldă, o mușama. Multe-multe pachete cu tifon steril - și-mi pun la îndemîină pudra de talc. E o pudră specială, care protejează pielea de escare. O desfac cu grijă. Arunc scutecele murdărite. Încet și minuțios, încep s-o spăl, dar nu înainte de a așeza peste cearceaf mușama pentru protecție. Incidente de genul acesta se petrec de cîteva ori pe zi. Trebuie să protejez așternuturile, și așa nu prea curate. Cîteodată, mă ajută infirmiera de serviciu. Face figuri cînd apelez la serviciile ei, deși am atenționat-o cu cîte un pachetel de cafea sau țigări. Cînd mă înlocuiește Nati, totul e mai simplu. Mai ordonat. Ea știe să se poarte cu oamenii de toate categoriile. Avocatura asta are multe avantaje. Și pecuniare, și de altă natură. E consultantul tuturor bolnavilor. Le știe problemele de familie, juridice. Dă mereu sfaturi - cu zîmbetul pe buze și înarmată cu un car de

răbdare. Cît despre asistente și infirmiere, ce să zic. Numai să ridice un deget, că sar să o ajute la spălat, la schimbat scutece, la ridicat, și la toate hangaralele - care țin, în realitate, de atribuțiile lor.

Doriana a cumpărat bunăvoința cu bani.

- Fără fasoane și cadouri inutile. Fiecare după prețul lui ... Femeia de serviciu - cîte cinci mii, asistenta - zece, sau douăzeci, dacă e șefă. Cu medicul, e mai delicat. Pîrlea ăsta - seamănă cu tine, Lia dragă. Nu știi de unde să-l apuci. Dar asta nu mă privește pe mine. Cînd sunt eu de gardă, mă ajută fetele. Dacă e necesar, îl cheamă ele, nu mă amestec.

Mai greu e în timpul programului de dializă. În mod normal, durează cîte cinci ore - de trei ori pe săptămîină. După accident, a suportat tot mai greu să stea ținută pe pat - cu mîna legată prin capilare de aparat. Cam după o oră, cere să fie ridicată.

- Mi-a amorțit tot spatele, ridicați-mă puțin.

- Mamă, știi că e bine să nu ne foim prea mult. Uite, te ridic, cu grijă ...

- Cum, necum, pe mine să mă ridicați ! Cheamă asistenta ...

O ridicăm. O așezăm în altă poziție. Îi masăm mîna bolnavă, cea înțepată - din care se scurge sîngele prin capilare și filtre. Apoi, picioarele, le ridicăm pe pernă. Astea, merg cum merg, pînă:

- Lia, cheamă doctorul să oprească dializa. Nu vezi că am depășit orele ... ce naiba, tu nu urmărești ceasul ? ...

- Nici vorbă, mamă ! Au trecut de-abia două ceasuri ...

- Da'de unde ! Tu nu ești atentă ! ... Cheamă

doctorul, că mă mișc și scot toate acele astea din mână ...

Sunt nevoită să apelez la autoritatea medicului.

- Coană Mare ... Stai cuminte - că tot nu închidem dializa înainte de vreme. Încă puțin, și gata ...

- Vezi, Lia - că mai am puțin, și gata ?

- Să fii cuminte, Coană Mare - și ... nu mai striga. Tot nu te "închid" fetele fără știrea mea ...

- Nu mai pot ! Nu mai pooooooooooot ...

Mă retrag în parcul din curtea spitalului. Și aici se aud țipetele din salonul ei. Ascuțite,perate.

- Închideți dializa, oameni buni ! Numai vreau să stau aici ... nimeni nu mă aude ? ... Lia, unde ești ? ... Lia ! Liaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa ...

Vin în fugă, mă așez pe pat lângă ea. Încerc s-o amăgesc cu vorbe.

- Știi, mamă, Andrei a scris că vine peste o săptămână ...

- Fetelor, nu auziți să închideți dializa ? Eu cu cine vorbesc ? ...

- Vremea ... se anunță minunată la sfârșit de vară ... Credeam că vor veni zile mai reci ...

- Taci ! Du-te și cheamă pe cineva să închidă aparatul.

În cele din urmă, Pîrlea hotărăște să oprească chinul doar după două ore, în loc de cinci, cît este necesar. Chem doi brancardieri, și ăștia găsiți cu greu, să o ducem pînă în salonul nostru. Cîteodată, cochetau cu ideea să mergem acasă după fiecare ședință. Imposibil, însă, să găsești oameni pentru a căra targa, Salvare la timp, un șofer cumsecade,

care să ajute la instalat în mașină, la coborât, acasă. Nici Ștefan nu poate să ne însoțească de trei ori pe săptămână. Are atâtea pe cap cu recoltatul porumbului, tractoare nereparate ...

Dar, dincolo de orice, ea nu ar rezista unei trambalări de la Arad la Nădlac, cu tot soiul de "ambulante". S-au primit ca ajutoare câteva tip limuzină, însă mai există și cele gen dubiță. Inconvenientul e că în aceste dubițe te cocoți cu greu tu, om sănătos, dar mite să urci un bolnav pe targă.

Ajungem în boxă. O instalez în pat. Îi fac toaleta: spălat, pudrat, schimbat pijamaua. S-a liniștit. Pufăie. Adoarme, sleită, după atîta agitație și durere. Pe fotoliul meu, ațipisem, preț de câteva minute.

- Lia, sunt eu, Radu ... Scuză-mă că te trezesc. Am intrat extrem de greu în spital, la ora asta.

- Radule, ce faci aici ? De ce ai venit ?

- Cum de mă întrebi așa ceva ? Era să nu vin să vă văd înainte de plecare ?

- Cînd pleci ? Chiar - pleci ? ...

- Nu plec tocmai azi, însă se apropie sorocul. Văd că e liniștită. Ce spun doctorii ?

- Și doctorii ăștia - nu știu ce vor, nu știu ce fac. Ea se chinuie îngrozitor - și eu ... Ei bine, eu n-o mai pot ajuta.

- Ce poți tu să faci, în situația asta ? Te chinui alături de ea ... Nu vrei să deschidem ușa ? Aici nu e aer aproape deloc.

- Ai dreptate, și eu mă sufoc, însă uneori mamei îi e frig ...

- Frig, pe căldura asta ?

- De ce te miri ? Circulația sîngelui e dereglată,

și atâtea altele ...

Stă pironit lângă ușă, pare stînjenit ... Poate ar fi mai bine să plece; de fapt, numai ne încurcă ... Se apropie cina. Vin fetele să aducă masa. Trebuie să fiu atentă la regim. Mai am și ceva parizer în frigiderul din debaraua bolnavilor ...

- Ce faci, bolborosești de una singură ?

- Da ... nu făceam decît programul pentru seara asta.

- Am înțeles că vine Doriană să doarmă cu Emilia. Drăguță, o fată de nădejde.

- Da, da ... foarte drăguță Doriană asta ... - -- Izbucnesc în rîs. E atît de caraghios că am încercat să fac conversație ... cu el, meșterul în replici și roluri ...

- Ce se întîmplă aici ? Au venit nuntașii ? Cînd începe petrecerea ? Lia, n-am reușit să termin rochița ta. Mai am de cusut trei volănașe. Ai răbdare, că nu vin încă nuntașii ...

- Sărut mîna, Emilia. - Radu se aplecase să o sărute.

- Piei de aici, ticălosule ! Vrei să faci nuntă cu fiica mea ? Îți arde de însurătoare, nepricopsitul ? Pleacă ! ... Scoateți-l afară pe nepricopsitul ăsta !

- Cum vorbești, mamă ? E Radu.

- Care Radu ? Copilul lui Trifon ?

Ridică vocea, ne zgîrie timpanul ... umple camera cu aiurări bizare ... Are oare vedenii ?

- Lia, hai să probezi rochița. Tu ești copil mic ... duci trena miresei. Nu tu ești mireasa. Unde fugi, neastîmpărato ?! ... Nu pot să-ți prind volănașele ... Vor veni nuntașii. Cu sticle de băutură, țuică tare, de la noi - de două ori învîrtită. Va veni și mireasa ...

Radu intră în joc.

- Cine e mireasa, Emilia ? O cunosc ?

- Desigur, desigur. - Rîde rău, cu gura puțin strîmbată din cauza parezei.

- Haide, Emilia, să vedem mireasa. De-abia aștept să ieșim de-aici.

- Mireasa sunt eu, prostănacule ! Nu vezi ce rochie splendidă mi-am cusut la Arad ? E după o revistă franțuzească ... Strînsă pe talie, înaltă pînă la gît, cu broderie fină. La fel și în jurul brațelor, și pe piept. Jos - toată numai falduri ... O ... Trena ... trena e lungă ... lungă de cîțiva metri ... O vor purta copiii. Cîte trei, de fiecare parte. Voalul e scurt, înfocat, vaporos ... vaporos ... vaporos ...

- Da. Aerian ... vaporos ... și încadrează fața de minune. Un nimb alb !

Radu se așezase pe marginea patului - cu ochii în lacrimi, repetă:

- Ce mireasă frumoasă ești, Emilia ... Pe unde am umblat, n-am mai văzut una la fel ... și, crede-mă, sunt un plimbăreț prin lumea largă ...

- Să vezi mirele ! Colonelul e Mihai Viteazul în tălpi. Îl vezi ?

- Vine în grupul acela de ofițeri ... Toți, în uniforme de paradă ... însă el ... e cel mai arătos ! ... Pelerina albă, cușma trasă pe-o parte ... cizme de lac. Pelerina în falduri, cu Crucea Mihai Viteazul - brodată pe piept, toată cu fire de aur ...

Îmi amintesc că într-o seară îi arătasem lui Radu fotografiile de familie, printre care și pe acelea de la nunta mamei. Într-adevăr, Colonelul fusese îmbrăcat în uniformă Mihai Viteazul, cu decorația

“prinsă pe piept”. Era medaliat pe frontul de Est cu supremul merit, “Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul”. La nuntă, părea coborât din icoane. O ținută dreaptă, țeapănă - drapată cu mantia albă, de sub care se vedea sabia de argint, primită de la Majestatea Sa Regele Mihai, la investirea în Ordinul Cavalerilor. Costumul de mire, decorația, fuseseră ascunse, pe vremuri. Nu era înțelept să se știe că ai fost decorat de Rege pentru fapte de vitejie pe frontul de Est. După moartea lui, le-am găsit. Mantaua și căciula - între haine vechi. Decorația - într-un sertar al biroului, împreună cu brevetul regal. Mama ascunsese chiar și fotografia. Numai după '89 am regăsit-o, între amintiri.

- Sunt peste două sute de persoane invitate ... Tot poporul s-a adunat în fața Bisericii. Ofițerii, de-o parte și de alta a aleii. Au săbiile scoase din teacă ... fac coridor viu. Mirii - vor trece pe-aici, pe sub săbii, pînă la altar ...

- Emilia ... ești minunată, la brațul viteazului ...

- Suntem frumoși amîndoi ... suntem tineri, și tare-tare fericiți !

Radu îi sărută mîinile.

- Haide, băiete, să ne grăbim. Unde e Lia ? Numai ea lipsește ... Lia, Liaaaaaaaaaa, Liaaaaaaaaaa ...

Se zvîrcolește. Vrea să se ridice. Să merg să chem o asistentă, poate îi va face o injecție să o liniștească ? ... Doamne ! Doamne ! Ajută-ne ! ...

- Fug la cabinet după cineva. E necesar s-o liniștim, iar crește tensiunea ...

Asistenta de serviciu solicitată e promptă. Deși avea și alte dialize în funcție, i-a făcut imediat

o injecție, după care mama a adormit.

- Ce repede își fac efectul medicamentele ...

- Cîteodată - da, cîteodată - nu. Depinde de starea ei ... Doamne, Radule, cu ce a păcătuit femeia asta ? ...

Radu îmi ia mîinile. Mi le strînge puternic. Le sărută podul palmei ...

- Miros a spirt medicinal ... Mă dezinfectez mereu. Medicul mă tot atenționează că ... stau într-un mediu toxic ... plin de posibile infestări ...

Doamne, am obosit. Mă lasă picioarele ... Fotoliul de la capătul patului e destul de odihnitor ... Mă întind ...

Mama a început să pufăie. Doarme adînc. Apoi, la noapte, să te ții ... Trebuie să rezist. Trebuie !

În timp ce reflectam că ar fi bine să plece Radu, că n-am chef de vorbă, că sunt peste măsură de obosită, aud:

- Lia, Lia, bagă de seamă că ești pe punctul să adormi și tu ... Vin și mîine ... Mă reîntorc, să știi ! ...

A plecat pe nesimțite ... La un moment dat, pe coridor se aud zgomote, apoi, un țipăt scurt. Deschid ușa boxei noastre și văd doi oameni cărînd într-o pătură ceva ce seamănă cu un schelet. Deslușesc - în forma umană descărnată - un dializat de treizeci de ani care, de cîteva săptămîni, nu mai asimilează nimic. Vomită întruna și-l chinuie o diaree rebelă. Țipă soția lui, care se învîrte în jurul păturii, căutînd să ridice un colț, apoi dă din mîini și plînge întruna ...

- Aveți grijă ... se rupe ... moare, oameni buni,

se îneacă ... voi nu vedeți că vomită ?

Convoiul se încheie cu două asistente în halate albe, care, îngrijorate, șușotesc:

- Să vină Pîrlea odată ! Noroc că l-am găsit acasă, ce ne făceam singure ? Moare, nenorocitul, în mâinile noastre ...

Mă refugiez în micuța boxă, mă ghemui într-un colț al fotoliului, îmi astup urechile cu palmele. În zadar. Țipetele ascuțite răzbat prin pereți, prin mâinile mele, îmi bat timpanul. Să tacă, Doamne, fă-o să tacă, să se facă liniște ...

Noroc că mama doarme. Nu o deranjează gălăgia asta insuportabilă, infernală. Probabil că pe la douăsprezece se va trezi, va urla, mă va pune să-i aduc pe Moșu Lazăr și pe Buna Hermina ... să povestim de toți și de toate ... Ar fi minunat să ne găsim la Sălaș, în tindă - de unde se aude foșnetul pădurii de salcîm ... Cu ce i-a împiedicat pe nenorociții anilor '50, ce i-a făcut să o ciopîrțească fără milă ? Nici măcar n-au catadicsit să scoată copacul din rădăcini - să-l omoare de tot. l-au retezat trunchiul, grăbiți nevoie mare, la un sfert, la jumătate, de-a rămas un cimitir de cioturi uscate.

XXIII

L / A

Aerul sărat intră în plămîni cu putere ... Și marea se aude cu fiecare val, lovește digul perpendicular pe plajă.

E, totuși, Adriatica ... Sunt pe balconul Hotelului "Lido" din stațiunea "Lido del leslo" ... La numai cincisprezece kilometri de Veneția ... O vom vizita mîine, noi - eu și Radu. Se deschid atîtea orizonturi pe malul mării ! Gîndul e liber să plece, să vină ... Mai e zgomotul, viețuirea valurilor - sacadat, și totuși liniștitor.

Doamne, e realitate - sau delirez, în boxa noastră cu fărîma de lumină și aerul mizer ? Nu, nu visez ! Doar azi-dimineață la ora nouă am luat avionul spre Verona. Pe la unsprezece, am aterizat în Italia. La aeroport ne aștepta un tînăr, tot actor, prietenul lui, care, într-o vîjîială de autostrăzi și apoi de șosele paralele cu Marea, ne-a lăsat, spre prînz, în fața hotelului.

La masă, nu pot înghiți, nici să mă tai ... Însă Felipe, un meridional volubil, plin de viață, a declarat că-i e foame și, după atîta cale, merită și el o pizza

delicioasă - sau cum s-o numi.

Radu a rămas să-i țină companie, au destule de vorbit. Nu se văzuseră de vreo șapte ani, când ieșise Naționalul în turneu la Roma. Felipe joacă în trupa Teatrului din Verona. Niște actori tineri și talentați.

- Nu poți să realizezi ce înseamnă dragostea de scenă, să dai din tine grăuntele de adevăr ...

Traduce fraza italianului, pe care o înflorește, o dezvoltă. Scoate o perorație de o bună jumătate de oră. În mașină, eu intervineam cu câte o exclamație, atunci când zăream fîșia de mare.

Felipe zice să nu te lași ademenită dintr-o dată de vraja Adriaticii. Ai timp pentru vaporetto și, mai ales, pentru canaletto din Veneția.

- Acolo nu e tot mare ?

- O altfel de mare, misterioasă, languroasă ...

Nu știu ce tot explică tînărul ăsta frumușel, însă Radu se amuză copios, încearcă să traducă.

- Zice de voi, româncele, că aveți o frumusețe aparte !

- Radule, n-o să-mi spui că simpaticul artist îmi face mie complimente, o babă obosită ...

- Falsă modestie, sau dorință de-a fi complimentată ?

- Nici una, nici alta. Hai, tradu, te rog !

Iar vorbesc amîndoi. De fapt, nu mă deranjează. Îmi mai alungă gîndurile.

Se urzise un adevărat complot. Nu știu nici acum cine l-a inițiat. Cert este că ieri dimineață,

după vizita de la ora nouă, s-au înființat la spital, în formație completă: Radu, Nati, Doriană. M-au chemat pe coridor

Nati, cu veșnica-i putere de sinteză:

- Gata ! Fără prea multe comentarii - îți faci bagajul și pleci mâine dimineață pentru trei zile la Veneția.

- Eu ... număr faianțele de pe pereții spitalului, și voi delirați ! ... Poate ... plecăm împreună cu mama ...

Mă trag după ei în curtea spitalului, la o țigară.

- Despre ce-i vorba ? Zău ... eu ... nu înțeleg ...

- Nici nu trebuie să fii prea deșteaptă acum ! Încearcă Nati să spună. Da, lasă-mă pe mine. Ce mai atîta vorbă ...

- Ce atîta vorbă ... că eu tot nu înțeleg ...

- Lia, uite, noi ne-am gândit ... te duc cu mine trei zile în Italia. Am o ocazie unică, un fel de aranjament cu Teatrul din Verona.

- Nati, tu ești de acord cu toată brambureala asta ?

- Altfel, nu eram aici ... Noi două te vom înlocui la spital, în așa fel încît Emilia să nu bănuiască nimic.

- Ne vom împărți turele. Fii liniștită ! - Doriană mă prinde de umeri, mă strînge nițel.

- Eu am obținut biletele de avion și rezervările la hotel. Răspund de integritatea ta, frumoasă doamnă ! - Radu luase poziția de drepti în fața băncii.

- Înțelege-ne, Lia ! Ai nevoie ca de aer să ieși, măcar pentru scurt timp, din atmosfera asta bolnavă. Nu vreau să am o verișoară dusă cu plutele ... Înțelegi ... ?

Radu aprinsese o țigară. Îi simțeam privirea

pe ceafă, pe umeri. N-au mai așteptat să mă hotărăsc. Pregătiseră totul cu prea mare dragoste, nu mai încăpeau vorbe în plus.

Ei au avut grijă de tot. Nici nu știu cum s-a putut aranja atât de repede garda mea la spital, bagajul, aeroportul, zborul ... Am călătorit de mai multe ori la București cu avioane învechite, cele rusești. Un adevărat chin ! Ți se urca stomacul la fiecare gol de aer pînă-n gît, gata să-ți verși toate cele pe genunchi. Dar acum, sunt aici ! Aici, pe malul Adriaticii ... Mai am cîteva ore bune pînă se lasă înserarea și ... o plajă întinsă, însoțită - la dispoziție. Caut în grabă în sacoșă fusta subțire, de mătase, neșifonabilă. Multe dungi, multicolore, vesele. Încă un maieu asortat, sandale de vară - și gata.

Cred că o baie e tot de ce am nevoie.

- Unde-ai plecat ? Am crezut că vrei să te odihnești în cameră, după drum ... - Radu își continua perorația, în compania lui Felipe, pe terasa hotelului cu vedere spre mare.

- Nu e vreme de somn. Nu se știe cînd mai calc eu pe-aici.

- Nici chiar așa ... De fapt, am observat la toți românii ieșiți afară starea asta de-a înghiți totul dintr-o dată, de parcă n-ar fi suficient și pentru mîine, și pentru poimîine.

- E foamea celui care n-a mîncat niciodată caviar și știe că poate acum e singura ocazie.

Felippe cere din nou să i se traducă. N-am răbdare și, de fapt, nici nu știu de ce nu pleacă să-și vadă de-ale lui.

Radu îmi simte iritarea. Felipe mai servește din cafea.

- Unde pleci tu, de fapt ?

- Să fac o baie. Simplu. N-am făcut baie în mare de vreo trei ani, cât despre Adriatică ...

Plaja e pătată, ici-colo, cu șezlonguri și umbrele de-o veselie molipsitoare. Probabil, apa e cam rece, nu văd prea mulți la bălăcit. Nici pe nisipul călduț nu-i prea multă lume. Se apropie sfârșitul sezonului. Depun hainele lângă prosop. La început, răcoarea valului m-a oprit câteva minute. Ce odihnitoare sunt toate: întinderea de apă, spuma sărată, zbaterea cadentată ce aduce a mîngîiere ... O atingere, și mîna lui Radu se strecurase pe nesimțite alături. Mă înconjoară cu brațele, mă învăluie ... O beție - și marea, și el ...

- Haide, înoată cu capul sub apă. Nu-ți fie teamă !

- Nici vorbă ... nu mă zăpăcești tu. E suficientă forța valului. Uite-l, mă înghite ...

- Hai, hai ... vino mare și du-o departe ... pe zvăpăiata asta ...

- De ce să mă ducă de lângă tine ?

- Să ne ducă pe amîndoi !

Am zburdat cîtăva vreme. Soarele, undeva departe, lasă dungi sîngerii pe ape.

- E cam răcoare. Hai să ieșim, Radule ...

- Desigur, fetițo, fetița mea ...

Cu gesturi de infinită tandrețe mă acoperă cu prosopul ținut de corpul lui. Șterge picăturile de apă - pe rînd: o mîna, apoi cealaltă, un picior, apoi celălalt, spatele, pieptul. A lăsat doar fața să se zvînte în bătaia brizei.

- Se face de-a dreptul frig. Fusta asta se înfoaie, zboară.

- Hai în cameră să te schimbi. Leșim mai târziu la o plimbare pe dig.

Nici nu știu cum am ajuns în camera de la etajul cinci, când am deschis dușul fierbinte, când, la fel de fierbinte, mi s-a lipit de fiecare fibră, de sîni, de coapse.

- Lia mea ... e tulburător să fim din nou împreună ...

- Mai bine nu vorbi ... ține-mă strîns ...

- Ești a mea. Nu te împart cu nimeni.

- Am fost a ta de atîta vreme, doar că ...

- Știu. S-a nimerit să fii a altcuiva, cîțiva ani buni.

- Anii mei buni ...

- Anii tăi buni ... nu sunt și anii tăi tineri ...

Mă strîng în el. Sărutul îmi taie răsufierea. Atingeri ce dor, alină ...

O dimineață minunată, însorită, luminoasă. Toată numai zîmbet și mișcare. Am luat vaporetto dintr-un mic port, ascuns în spatele stațiunii. Doar cîteva ambarcațiuni albe, cu cîrmaci serioși și un marinar pe punte.

- Vezi, acolo e Veneția ? Ajungem în patruzeci de minute.

- Tu de unde le știi chiar pe toate ?

- Am mai fost și, în afară de asta, mă dau și eu mare ...

Îmi leagă părul cu o eșarfă, adusă nu știu de unde.

- Da'asta, de unde a mai apărut ?

- Te lasă în voia vrăjitorului, domniță din Carpați ...

Vaporetto a devenit neîncăpător. Năvălise un grup de ruși gălăgioși, veseli peste măsură.

- Sunt destul de bine îmbrăcați ! Nu ți se pare ?

- Și tu ... Radule, ce naiba ! Crezi că noi, esticii, am stat într-o ladă de gunoi ?

- Nu te știam o rusofilă !

- Nici nu sunt, doar că ai spus - voi, esticii ...
Și tu ești tot un estic, evadat !

Călătoria, micuța escapadă în mijlocul veseliei generale, se scurge dinspre mare - și, în câteva clipe, iată-ne în port.

- Am și ajuns. Aș fi vrut să mergem mai în larg.

- Nu se poate. Căpitanii ăștia bat drumul zilnic, cunosc fiecare curent. Ce ți s-au înroșit obrazii !

Mă sărută pe amîndoi, pe ochi, pe frunte. Nu mă feresc. Acum, totul e posibil.

Am coborît nu departe de Palatul Dogilor. Ni s-a atras atenția - întoarcerea e la patru ! nici un minut mai târziu. Altfel, ne prinde fluxul. Cine a întârziat, e bun rămas, prizonierul Veneției. Mă trezesc pe străduțe înguste, cu trotuare de o jumătate de metru, cu apa clipocind la picioare. Am intrat, pe tăcute, în curți medievale, misterioase, întunecate, fără pic de soare. M-am lipit de ziduri umede, să simt pulsația apei. Privirea se furișă în interiorul palatelor cu portale ascuțite - doar-doar o apărea vreun bătrîn venețian să ne spună povestea cristalului fermecat, a porțelanului.

- Nu crezi că am putea poposi nițel ? Mă cam

dor picioarele ...

- Bătrînica mea. N-am văzut nici jumătate din ce aş fi vrut să-ţi arăt.

- Ştii, Radule, e atît de mult că sunt aici ! ... Nici nu îndrăznesc să fac planuri ...

- Am înţeles. Te dor picioarele şi gata ... Uite, îţi fac cinste cu o cafea specială, în Piaţa San Marco. E cam scumpă, dar o merităm.

- Vai de mine, nici să nu te gîndeşti. Nu ne permitem extravagante, şi aşa e prea mult.

- Am glumit. De fapt, voiam să te atrag în cursă ... să văd dacă reacţionezi ca toţi ceilalţi.

- Mereu mă foloseşti pe post de cobai.

- Sper să nu te superi ...

- Aici - niciodată. Dar nu înţeleg ce vrei să spui cu reacţia celorlalţi ?

- Am mai fost în compania alor noştri, români în străinătate. Îi sperie preţurile, se retrag ori de cîte ori vrei să te așezi la o masă undeva.

- Se vede că ai plecat cam de mult de-acasă. Bineînţeles că pentru unul de-al nostru, trei mărci pentru o cafea în Piaţa San Marco, e chiar peste poate ! Cu toată panorama, aşezarea cafenelei în centrul Veneţiei, nu ne permite buzunarul ...

Într-adevăr, cafeaua are o aromă specială. Servită în ceşcuţe minuscule - pe tăvi în filigran. Îmi lipsesc obrajii de palme. Îi găsesc mîna destul de aspră pentru un actor.

- Porumbeii ...

- Sunt o mulţime - îmi strînge faţa în palmele lui făcute căuş.

Soarele încălzeşte piaţa. Dă strălucire aurului

palatelor, foițelor ce poleiesc mantaua bătrânei Doamne.

- E o Doamnă care se pregătește de moarte. Încet, încet ... Și mama se pregătește de moarte, în spaimă, însă, fără liniștea valului de aici ...

- Mi-ai promis, Lia !

- Știu ... Mi-am promis și mie să las pentru trei zile deoparte și dializa, și ...

- Și totul. Gata. Cred că s-au odihnit și apele. Hai să luăm o gondolă.

- Nu știu dacă suport. Mi-e cam frică ...

- Nu fi copil ... Uite, acolo sunt gondolierii. Ne pot legăna ...

Într-adevăr, maeștri desăvârșiți, mereu cu zîmbetul pe buze, conduc gondolele prin meandrele înguste, fără să atingă poalele palatelor - pe apă, și totuși, pe uscat. O stare de nesiguranță ...

- Cred că se apropie timpul. Vaporetto nu așteaptă ...

... Mai lunecăm câteva minute pe sub poduri ce leagă o casă de alta și speranțele - una de alta ... Brusc, după colțul unui palazzo, se desfășoară din nou Adriatica. Pare nestăvilită, doritoare să răstoarne echilibrul fragil al gondolei.

- Radule, ne răsturnăm. Dă mîna !

- Fii cuminte. Meșterul e în spate. Are el grijă ...

Cîrmaciul, desăvârșit, calm, conduce, cu aceeași măiestrie, ca și prin labirintul viu al străduțelor pe apă

Ajungem la timp să prindem călătoria de întoarcere, ce pare mai blîndă, melancolică - văzînd

cum bătrîna Doamnă dispăre ... se topește încet, discret, la orizonturi.

Lipiți unul de altul, am mai rămas cîteva ore pe cheiul micuț. Urmăream cîte un vaporetto care revărsa turiști - mereu alții și alții, ultimele străluciri roșietice, apusul, înserarea ...

Ne-am avut peste măsură de tandru, trist chiar. Spre dimineață, cu spaime, coșmaruri.

- Vreau să te doară.

- Mă dor atîtea, iubitele, că nu mai încapi și tu ...

- Tocmai că îmi fac loc. Mă așez și eu în trupul tău, în inima ta. Să știi că n-am de gînd să plec în grabă din tine.

Felippe sosise dis-de-dimineață, să ne conducă la aeroport. Deși Radu se străduia să facă față conversației, l-am simțit agasat, doritor să fie lăsat în apele lui.

- Așteptarea se mai prelungește cu o oră. Vom decola la București spre seară. Nu te simți bine ? N-ai scos nici un cuvîntel, de cînd am plecat de la hotel.

- Tocmai că acum mă simt prea bine, însă mi-e groază de ...

- Am vrut și aseară să discut cu tine. Să așezăm cumva lucrurile.

- Ce vrei să așezi ? Din punctul tău de vedere, e simplu. Vei pleca în turneele tale. La Roma, Paris - mai știi eu unde. Și așa ești în întîrziere.

- Lia, de ce încerci să ștergi ceea ce există, trăiește în noi ?

- Fără vorbe mari. A fost minunat. A spune

mulțumesc, mi se pare caraghios. În iubire, nu e loc pentru multe cuvinte.

- De asta e vorba, de sentimentele noastre. Cum crezi că te pot lăsa în iadul din spital, iadul din țară ?

- În țară nu e nici un iad. Se vor așeza ele.

- Oricum, Lia, să știi că n-aș putea accepta un angajament permanent aici.

- Cine ți-a cerut asta ? Eu ?

- Tu crezi că vom uita Veneția, că vom uita de noi ?

- Cred că trebuie să uităm. Nu văd altă soluție.

Deși bravam, pe coloană mi se așezau broboane reci de sudoare, mâinile se crispau.

- Nici tu nu crezi. De ce te înverșunezi ? Am mai observat la voi dorința asta de a vă martiriza. Tu nu ai un bărbat al tău de atîția ani. Ștefan este ...

- Uite ce e, Radule. Nu da verdicte, nu pune embleme pe fruntea nimănui. Ștefan a existat pe cînd tu te vînturai prin lume ...

- Doar nu pretinzi că trebuia să știu de voi, Căbeștii, de cînd m-am născut ?

- Asta, nici vorbă. Hai s-o lăsăm baltă. "Du-te, du-te și s-a dus ..."

- Tocmai că s-a dus, cu ea cu tot. Înțelegi, Lia, vreau să pleci cu mine. Chiar dacă acum e imposibil. Pregătește-te pe tine, pe ceilalți, pentru că locul tău e cu mine.

- În lumea mare ... Călătoare, însoțitoarea unui alt călător ...

- Aici, ce te leagă ? O slujbă modestă, o casă

din care lipsește dragostea, un copil cu viața lui.

- Bune, rele - sunt ale mele. Și mama, și Andrei, și Ștefan.

- Tu ești a mea. Nu poți șterge cu buretele tandrețea noastră, Veneția ...

- Radule, lasă lucrurile să curgă de la sine. Ai uitat de spitalul meu, de salonul meu, de mama ?

- Te rog să mă ierți. Am fost și sunt mereu un mare egoist ...

Îi ating fiecare deget, mîna, pieptul, fața cu primele riduri între sprîncene ...

- Tu, Veneția, veți rămîne printre visele mele frumoase. Întotdeauna am avut un somn plin de vise. Unele vesele, altele triste. Cîte un coșmar, cîteodată. Se conturează însă mereu două vise ...

- Lia mea. Nu vreau să rămîn un vis caraghios, păstrat de o femeie zănatică.

- Cum îți spuneam. Unele se repetă, devin obsesii. Aceleași imagini - eu, fetița de șapte-opt anișori, urc treptele casei tatălui meu. El locuia cu a doua nevastă într-o vilă splendidă, veche, cu o intrare maiestuoasă și o scară cu trepte de marmoră. O scară în spirală, destul de greu de urcat. Trepte, unele după altele, lustruite. Pe margine, un suport din fier forjat, cu raze de lemn negru, lucios ... Imposibil să te sprijini de el. Urc, urc și, deși sunt teribil de obosită, gîfîi la fiecare treaptă, nici nu mă pot sprijini, nici nu mă pot opri. Între o respirație și alta, îmi pregătesc intrarea. Îmi va deschide tata, și atunci, normal, voi spune "Sărut mîna, tată" !" Dar dacă deschide nevastă-sa, ce să spun ? Întotdeauna mama mă întrebă acasă, după vizită, cum am salutat ? și

dacă i-am respectat sfatul.

- Să nu te prind că o "sărutmămești", nu merită ! Un simplu "Bună ziua" e tot ce ai de spus. O dată, nu i-am respectat sfatul, și a ieșit un scandal pe cinste ...

- Lasă, Lia, îmi povestești altă dată ...

- De ce altă dată ? Doar și tu ești crescut fără tată ...

- Cîteodată, un tată inexistent e mai bun decît unul incapabil de sentimente.

- Colonelul fusese plin de dragoste, însă nu se putea exterioriza ... Să revin la urcușul meu ... Îmi pregătesc, cu fiecare treaptă, totul, în amănunt - și vorbele pe care urmează să le spun, și cum să mă port, cum să stau la masă, cît să mănînc ... Doamne, ce gafă am făcut într-una din vizite ! La ei se mîncea bine, rafinat chiar. Ea, vitrega, era o gospodină desăvîrșită. Făcea tot felul de aperitive și prăjituri, torturi sofisticate. Ce mai, avea și din ce ... Pofticioasă, am servit de două ori din aperitive, o farfurie cu supă, două șnițele și, ce să-ți spun, am fost în stare să devorez cîteva prăjituri și o felie zdravănă de tort. - Cînd să plec acasă, la sfîrșitul celor trei ore de vizită - cine moare ? Eu. Am vomat și pereții stomacului. Din baie, unde mă duseseră, am auzit comentariul ei: "Bietul copil. Îți poți da seama că o înfometează, nespălații ăia."

Împinsesem ușa, am trîntit-o puternic, și am țipat cu lacrimele vomei proaspete:

- Buni și Moșu nu sunt nespălați ! Ei îmi fac mîncare bună, chiar foarte bună, să știți. Îmi aduc și pîine albă - separat, separat. Noi ne spălăm, nu

suntem murdari ! nu ...nu ...

- Ce penibilități ...

- Ei n-au înțeles, nici nu puteau, de fapt. Nici tu nu poți să pătrunzi senioria țărănească. Senioria lui Lazăr Caba. Un fel de investitură dată de pământ. Mai dreaptă decât Ordinul Mihai Viteazul, primit de Colonel în război. ...

În vis, eu tot urc treptele spre locuința lui, îmi pregătesc vorbele și sper să nu fie acasă. Asta era una din dorințele cele mai fierbinți ale fetiței cu rochiță albastră, grăsuță, roșie toată de emoție, transpirată de atîta urcat. Chiar am îndrăznit, o dată, să mă prefac că sun la ușa înaltă cu portal sculptat, tot neagră, din lemn lucios. Să fug apoi, iute-iute, pe scări, să reușesc să cobor, scăpată de vizită.

- Nu-mi iese din cap senioria asta țărănească. Ai pomenit de ea mai înainte ...

- Visul meu frumos e legat de domeniul senioriei, de ulițele scăldate în lumină, ulițele drepte trase de austro-ungari, unde lumina pătrunde direct, fără opreliști sau ocolișuri inutile. Căldura și lumina - laolaltă - mă fac fericită, iar ulițele senioriei îmi dau siguranță, certitudine. Căldură, siguranță și lumină. Mai ales lumină. Niciodată n-am suportat nici înserarea și nici noaptea. Sunt neliniștite, incerte ... Într-o bună dimineată, fetița în rochiță albastră se trezește o dată cu soarele, deschide larg fereastra, se cațără pe scăunelul pus anume pentru ea în dreptul geamului și scoate capul. Privește strada scăldată în soare, strălucitoare, orbitor de strălucitoare. Își freacă ochii de cîteva ori - cu pumnii ei grăsuți -, încalecă pervazul, ca să pătrundă pe

cărarea de lumină ... Sare pervazul destul de înalt. Reușește un salt, aproape un zbor, și fuge, fuge, de-a lungul uliței, chiuie băiețește. Pașii sunt mari, tot mai mari, mai înalți, pînă cînd începe să plutească ușor, atingînd doar arareori strada, pămîntul ... Lumina zîmbește, se amestecă cu căldura începutului de zi. Strada e lungă, lungă ... poți să fugi, să te zbungui cît ai chef - atingînd lumina cu palmele, cu picioarele ...

- Visele tale sunt dinamice, fie că urci, fie că alergi ...

- Veneția și tu veți fi un alt vis din biblioteca mea cu vise. Un vis frumos, întrerupt ...

- Pentru că nu ești în stare să te desprinzi, să zbori ...

- N-are rost ... Mulțumesc cerului că am avut parte de tine. În timp, vei învăța că senioria de care îți vorbesc își cere drepturile. Aici nu există mofturi, actorie, scenă. E un dat în care te naști, trăiești, trăiești ...

XXIV

NATI

Agenda nu-mi fusese atît de încărcată azi, astfel, n-a fost nevoie să las în substituie decît o singură cauză, un divorț fără probleme - prin acordul părților -, ciroul urmînd doar la împărțirea bunurilor comune.

Prefer să aștept în fața spitalului. Cele două mă deprimă teribil. Sperasem, și eu și Doriană, că voiajul în Italia o va ajuta. Dimpotrivă, Lia s-a întors și mai tulburată, complexată, arțăgoasă, rece. N-am putut scoate nimic de la ea:

- Ce mă tot descoși, Nati ? Nu ți se pare indiscret să intri în sufletul omului așa, cu japca ? Ce vrei să afli, ce putea să fie decît ce-a fost - o călătorie aventuroasă, fără nici un fel de consecințe.

- Pe naiba. Dacă era doar o călătorie aventuroasă, cum zici, asta te scutura puțin, ori tu ești ...

- Cum ai vrea să fiu, cînd mama abia își mai trage sufletul ?

Într-adevăr, Emilia trage să moară. Chinuit,

cu mințile rătăcite - în multă durere. - Ce face Ștefan ăsta, trebuia să fie aici la unsprezece. Știa că se întrunește un mini-consiliu și urmează să decidă - printre altele - dacă opresc dializa sau continuăm chinul. Lia, habar nu are. Nici nu e cazul să afle prea multe. Uneori, mi se pare că o ia razna binișor. Repetă, împreună cu Emilia, povești închipuite, numără faianțele, sau ce, Doamne ferește, o mai fi de numărat în boxa aia infernală. Gata, mă duc să aflu dacă au început întrunirea de halate. Asistentă-șefă mă vede în fața secției:

- Doamnă avocat, bine că dau de dumneavoastră. S-a amînat cu două ore. Știți - avem un caz dificil. Medicul Pîrlea face o fistulă de urgență, tinerelul de pe masă trage să moară. L-a anunțat și pe neurolog. Spuneți-i dumneavoastră domnului Ștefan.

Asta e. Mai bine nu fugeam - mi-am întors pe dos și clienții programați la doisprezece, da' ce să-i faci ? Trebuie să intru și în boxa lor. Emilia doarme. De multe ori, am impresia că e trează, dar nu mai are putere să participe la viață. Închide ochii, cufundată într-o stare letargică.

- Nati, ce bine că ai venit ... Ce face Veturia ? Dar clienții tăi ? Cum o mai duci cu procesele - tot atîtea intră pe rolul instanțelor ? Abia aștept să mă înlocuiești. Ar trebui să mă răcoresc nițel ... e atît de cald aici ! Nu ți se pare că e neobișnuit de cald pentru luna octombrie ?

Ce pot să răspund ? Cred că nici nu așteaptă un răspuns.

- Azi am avut o zi minunată. După toaleta de

dimineață, am ciugulit, ce-i drept, din micul dejun, și apoi am visat împreună. Tu îți amintești când căutam, adică ea căuta, o casă în Arad ? Se săturase de gazde cu tinere fete. Eu îi tot cicăleam pe cei de la Nădlac - "când mă duce mama la Arad ?" ... Primisem o adresă într-un cartier mai liniștit, de vile - pare-mi-se. Cineva voia să dea cu chirie o cămăruță în curte. Din greșeală, am intrat la alt număr și am nimerit într-o grădină minunată, plină de trandafiri și gazon verde, tăiat, aranjat impecabil.

- Gazonul ca gazonul - da' florile miroseau ... miroseau ... - Emilia încearcă să se ridice.

- Stai liniștită, mamă. Îmi aduc și eu aminte. Simt și acum mirosul acela puternic.

- Miros mai colorat ca atunci, zău că n-am mai simțit niciodată ... - bolborosește suferinda.

- Deși trandafirii erau numai roșii. Știi că erau numai roșii, mamă ?

- Parcă în rondoul din spate sunt și câțiva albi. Nu-i vezi, Lia ?

- Sigur, sigur, sunt ascunși de cireșul bătrîn ...

- Cireșul cu cireșe tari, de mai ?

- Da. Acelea cu carne tare, țeapănă.

- Nu mai vorbi de carne, Lia. Șii că n-am voie. Crește ureea. Da' ce gătește stăpîna casei pe terasa asta minunată - în curtea cu trandafiri ?

- Ai dreptate. De ce strică aromele cu mirosul ăsta tare de supă din oase de oaie ? Ce putoare ! Tu nu simți, Nati ? Ce greață îmi face ...

- Adu tăvița, fetiço. Repede, că vomit ...

Fug cu tăvița de la chiuvetă, i-o așez sub bărbie. Se icnește de câteva ori, în zadar. Nici n-are

ce da afară. De cîteva zile - ciugulește fărîme de mîncare.

- Terasa, mamă. Tu vezi ce minunată e terasa ? Nu prea înaltă - cam la un metru deasupra solului, fără îngrăditură pe margine, liberă spre grădină și cireși. E cu fața spre Răsărit. O bate soarele cît îi ziulica de mare.

- Și atunci, de ce gătește femeia asta supă de oaie pe splendoarea asta de terasă ? într-o asemenea grădină ?

- Mamă, dacă am avea și noi o terasă, mică de un metru, să fie a noastră, numai a noastră ? Nu-i așa că n-am păta mirosul grădinii de trandafiri ?

- Cum să gătești pe o asemenea terasă ? Aici stai comod pe un șezlong la soare, te uiți la cer ...

N-are nici un rost să particip la nebunia de aici. Mă retrag cît pot de repede. Întreb fetele de serviciu dacă nu l-au văzut pe Ștefan. Voi merge la o cabină telefonică să-l contactez. Doamne, cine are puterea să spună lucrurilor pe nume ? Să oprească dializa ? Noroc că l-am întîlnit la intrarea în curtea spitalului. Aflase și el de întîrzierea neprogramată. Decidem să luăm o cafea în apropiere.

- Tu ce crezi, Ștefane, vor avea curajul ?

- Curaj, necuraj - Dumnezeu mai știe cum să ieșim cu bine din nenorocirea asta. Eu nu am căderea să intervin aici. Am făcut-o de atîtea ori - pentru voi și familia voastră ... Mi se strepezește cerul gurii de atîtea probleme. Fir-ar să fie de treabă ! De fapt, nu mai are nici un rost. Medicul Fulea a avut dreptate - că, la un moment dat, dializa înseamnă chin și pentru

aparținătorii bolnavului. Ca să spun drept, mă neliniștește Lia.

- Dintotdeauna ele formau o simbioză perfectă - sau aproape, mă rog. Exceptînd scenele de gelozie, pe vremea Colonelului, cînd Emilia interoga un copil. În realitate, era geloasă pe cea care îi luase locul.

- Scutește-mă măcar tu de povești și amintiri. Cu asta mă îndoapă nevastă-mea, de aproape douăzeci de ani.

- Ei, drace ! De aceea ai luat-o razna pe arătură ?

- De bine, de rău, eu sunt bărbat și pot ridica pălăria din glod oricînd, pe cînd ea ...

- Ce vrei să insinuezi, perversule ?

- Nu te zborși la mine, că sunt în stare să-ți zic vreo două și ție - avocat moralist ce ești !

- La ce te referi, vere dragă ?

- Tocmai de verișorii sau unchii ăștia picați în casa omului peste noapte e vorba. Voi, muieri proaste, credeți că ați dus de nas un vulpoi bătrîn ca mine ? Voi vă închipuiți că nu știu de excursia Liei, în compania străinului, prin Veneția ?

Simt că mă lasă puterile. Mă foiesc de pe un picior pe altul. Îmi fac de lucru cu paharul de apă minerală - apoi așez ceașca mai aproape de scrumieră.

- Dacă știi, foarte bine. Nici nu cred că ai avea ceva de comentat despre asta. Era absolut necesar să iasă din atmosfera spitalului, să ia o gură de aer, de mare, de lumină.

- Fii bună și nu te ambala pe degeaba. Lucrurile sunt clare, din acest punct de vedere. Întrebarea e de

ce cu el, tocmai cu el ? Iar dacă el era unica soluție
- de ce mi-ați ascuns-o ?

- Poate credeam că te vei împotrivi. Ce, nu era posibil să nu fii de acord ?

- Nati, discuția mă deranjează. De altfel, n-am de gând să-mi dezbat problemele de familie cu tine. Cu nimeni altul decât cu Lia.

- Cel puțin, recunoști că ai probleme de discutat. Pînă nu de mult, te dădeai rotund cu minunata ta familie, cu minunatul tău copil plecat la studii în străinătate. A ... și cu minunata ta fermă agricolă în devenire, cu ...

- Ești răutăcioasă. Ca întotdeauna, de altfel.

- De ce ? Poate că adevărurile mele te deranjează pe tine, armăsar de pustă ce ești ...

- O feministă înrăită - nici nu mă putea numi altcumva.

- În orice caz, mă bucur că ai de gând să discuți cu Lia.

- Nici să nu te gîndești că am de gând s-o fac pe puritanul, să o acuz de-o aventură. N-am căderea și nici obrazul s-o fac. Cum să-ți spun, mi-e cam frică ...

- Ti-e teamă că amețita de vară-mea o să se trezească din nebuloasa în care a trăit atîta amar de vreme ? Să nu cumva să priceapă care-i rostul căsnicieii ăsteia de mîntuială ?

- Tu vorbești ? După cîte știu, nu ești o sfîntă. Te dregi și tu pe unde poți cu cîte un amărît de avocat, sau știe mama mă-sii cu cine ...

- Mi se pare că vorbeam de tine și de problemele voastre ...

- Probabil, ai dreptate. După ce vom trece

peste greutatea morții Emiliei ...

- Te rog ...

- Ba da. Trebuie să acceptăm că am ajuns la capătul liniei. Emilia se duce - și să mă bată Dumnezeu dacă nu mă doare, mă doare ...

- Haide, Ștefane. Cu toatele știm ce-ai făcut pentru Emilia. Fără tine, neterminata asta de Lia n-o putea ține în viață.

- Nu chiar o "neterminată". Lia, când vrea - e mai tare ca fierul. Os de Caba !

- Mizez pe tăria asta după plecarea ... Emiliei. După reîntoarcerea actorului. Am auzit că a trimis valută serioasă pentru pământ. Vrea să se împrietărească pe-aici, să-și construiască un Sălaș.

- Așa e. Bătrîna, Tante, cum îi ziceți voi, m-a rugat să mă interesez de vreo douăzeci de hectare de pământ bun și, eventual, dacă vreau, să-l administrez pentru verișorul nostru. A și transmis că dorește să cumpărăm împreună o combină nemțească. Are planuri mari, străinul ...

- Nu e străin. Nimeni nu-l poate opri să se retragă aici dacă vrea. Dar relația cu Lia - o poți opri ...

- Eu n-am de gând să opresc nimic. Am de gând să știu ce-i în capul ei în legătură cu asta. Îi las dreptul de-a alege.

- Șmecher, ca întotdeauna. Ce mai, oltean în nădragi de ardelean ...

Bărbatul din fața mea se strînge puțin. Pare mai încovoiat ca de obicei. Un animal frumos. A depus puțină slănină pe burtă, dar e mascată de înălțimea de peste un metru optzeci. Are o față tocită, greoaie, însă mâinile mari, de o blîndețe și o liniște

netulburată. Nu l-am văzut niciodată frecîndu-și palmele, mototolind hîrtii, agitîndu-și degetele anapoda.

- Mai avem juma'de oră pînă la Comisie. Pîrlea a dat de înteles că va stopa chinul. Tot neurologul a avut dreptate, acum trei luni.

- Cum puteam noi decide ce să facem cu viața unui om ? Dreptul de-a alege ?

- N-am de gînd să filozofez prea mult. Să decidă ei, medicii. De aceea sunt acolo ... Vorbeai de alegeri, avocato. Tu ce faci, nu intri în politică ?

- Se prea poate. Politica e o treabă curvească. Îți cere lucruri pe care nu știu dacă sunt dispusă să le fac. Tu, vere dragă, ești potrivit. Candidatul potrivit pentru Primăria Nădlacului.

- Necazul e că îmi impun intrarea într-un partid. Dacă e s-o luăm după doctrină, mă apropii de cea liberală. Nu mă pot apropia însă de liberalii de azi. Sunt o rușine. O turmă de terchea-berchea. Unul singur - hai să zicem - are tradiție liberală în familie, Negreanu. Însă e handicapat de vremuri, de greutatele îndurate de-ai lui, de atîtea altele. Ceilalți, parveniți după Revoluție, consideră că e vreun os de ros. Iar cîtiva - eu cred că au o "misiune" de îndeplinit în partid.

- Nu înteleg, ce misiune ?

- Nu te fă mai proastă decît ești. Parcă tu nu știi că Securitatea a infiltrat în partidele de opoziție - și nu numai - oameni cu misiuni precise ?

- Am auzit, e adevărat. De fapt, cred că e și posibil. Am uitat cu prea multă ușurință de ce a fost în stare aparatul Securității, de frica ce ne-a strivit

personalitatea, ani în șir.

- Ei, fată dragă, acu'înțelegi de ce mă feresc să intru în politică, mai precis, în vreun partid ?

- Noi vorbeam de funcția de primar.

- Tocmai că se pune problema posibilității de a candida numai ca reprezentant al unui partid.

- Dar - ca independent ?

- Independent, pe listele unuia sau altuia din partide.

- Membrii de partid ... Și tu și Lia erați și membri PCR.

- Și aici e necesar a se face distincție, a fost necesară demarcația - imediat după '89 - între compromisiile partidului, și noi ceilalți, oamenii de rînd.

- Ce, doreai o vînătoare de vrăjitoare ? Tocmai tu ? Înțeleg, dacă aș spune-o eu, fiică de deținut politic, cu memorialul durerii în spate. De ce o spui tocmai tu ?

- Pentru ca mulți slabi de mîinte să nu poată fi manevrați de forțele oculte - cum se mai numesc profitorii permanenți ...

- Profitorii istoriei ...

- Cam așa ceva. Uite, Nati, îți povestesc o întîmplare cu o amărîtă de ingineră-agronom - fostă secretară de partid - undeva, la țară. O întîlnisem la vreo trei ani după Revoluție. Era în preajma primelor alegeri. Curios, o întreb cu cine are de gînd să voteze. A fost categorică în a opta pentru forțele de stînga - aproape comuniste, dar cu o altă turnură.

- Cum naiba ? Se poate spune că e vorba de o intelectuală ?

- Aici n-am înțeles nici eu, pe moment. Cum, tocmai un agronom, care știa cel mai bine cum fusese distrusă agricultura de comuniști, cum eram nevoiți să mințim, să umflăm producțiile la cererea tovarășului de la Județeană de Partid, cum chinuiam pământul și bruma de pălmași rămasă în CAP-uri ... Contrariat, aproape că refuzasem să mai discut cu teribila mea agronomă, când femeia - roșie de indignare că nu o înțeleg și aprob - mi-a strigat în față:

- Ce, ție nu ți-e frică să vină țărăniștii la putere ? Să ne bage pe amîndoi la pușcărie ?

Ștefan se încinsese la față - ia o țigară și o aprinde pe îndelete.

- Ce dracu ! Doar nu te apuci și tu de fumat ?

- Nu. Da'mă obosește prostia omenească. Prostia omului cu școală ! Iert mai ușor neputința tractoristului decît prostia școlitului.

- Totuși, cu un prost nu se face primăvară, da' ... nici toamnă ploioasă ... Tu va trebui să intri în politică.

- Voi, moșieresele. Voi sunteți mai lipsite de simțul realității decît mulți alții. Poate tu, că ești avocată, mai dai cu capul de perete ... Lia, Veturia, însă ...

- În schimb, avem toate ceea ce se numește senioria țărănească ...

- Am auzit-o și pe nevastă-mea mîndrindu-se cu sîngele vostru albastru de țărani adevărați. Asta n-a oprit-o să-și ia lumea în cap cu un actor, să uite ...

- La casele mari, o aventură se trece cu vederea, asta ține de șarm, țărane ...

- Păi vezi, de aceea mă plac femeile ... Șarmul

aventurierilor se poartă și în senioria voastră, și în ograda mea.

Rîdem. Aproape că uitasem de cumplita tragedie din boxa spitalului. Se apropie vremea.

- Ștefane, plătește și hai să mergem. Pîrlea începe fără noi dacă ne învîrtim atîta.

Într-adevăr, în secția de hemodializă e aproape liniște. Aparatele bîzîie încet. Cei șase bolnavi puși pe dializă dormitează, cu cîte o asistentă la cap. În camera de urgențe, se agită asistenta-șefă cu un stagiar, alături de tînărul operat recent.

- A reușit fistula ? Va merge ?

- După ședință, o probăm. - Fața femeii e puțin strînsă. Probabil, sunt probleme serioase. Privesc bolnavul semiconștient. Întins pe o pătură albastră, un tînăr, slab peste măsură - încă un client permanent, dependent de aparate, seruri, capilare și atîtea altele.

- Și unde se ține întrunirea ?

- În cabinetul doctorului. Grăbiți-vă, că a început de cîteva minute.

Discuțiile, argumentele pro și contra, par să treacă peste puterea mea de înțelegere. Mă credeam mai tare în situația asta, însă, fiind vorba de Emilia noastră, mă simt depășită. Cu toată verva mea obișnuită și posibilitatea de raționament clară, am rămas mută. Ștefan, completa, ici-colo, cîte o propoziție, destul de anapoda.

- Noi, familia, nu putem să decidem nimic. Va trebui să fim de acord cu concluziile voastre.

Neurologul își menține poziția exprimată cu

cîteva luni în urmă. E chiar deranjat că nu fusese luat în seamă.

- Știam că se va ajunge aici. Complicațiile neurologice de neînlăturat - plus cele cardiace - fac imposibilă continuarea dializei. Ce vreți, să vă moară în timpul programului ? O ucideți cu mîna voastră !

- Dacă nu urmează dializa, o ucidem prin omisiune - mă trezesc intervenind - deși soluția e alta ...

Pîrlea, oarecum stînjedit:

- Domnule Ștefan, dumneata știi că am luptat cu dinții pentru viața fiecărui pacient. Vai, în cîte situații dificile am fost pus în secția asta, că mă mir ...

- Nu te mira doctore. A fost datorია dumitale și, din fericire, o faci cu dăruire, cu omenie.

- Atunci mă înțelegi, inginere, că nu pun problema locului vacant, că aș vrea să fac altuia loc ...

- Despre ce vorbești, colega ? Ce loc liber se lasă prin moarte ?

Neurologul, desigur, nu cunoaște în amănunt problemele economice uriașe ridicate de secția asta chinuită. De la Lia, de la asistente, am înțeles că fiecare dializă presupune cîteva sute de mii de lei - o sumă peste posibilitățile noastre de popor rămas în urmă, undeva, în Estul Lumii ... Pîrlea a făcut speculații și pe vremea comuniștilor, a folosit chiar și boala renală a unui propagandist de la Comitetul de Partid. Se pusese problema închiderii secției. Pur și simplu - nu sunt bani. Același refren ! Într-o vreme, era la conducerea spitalului un internist fără suflet. Pus în față cu cheltuielile imense ale dializei, a decis - cu de la sine putere - închiderea secției. Păcat că nu a dispus în scris - fusesem hotărîtă să-l denunț pentru

genocid. Cum adică, fără nici măcar să încerce o posibilitate de a obține fonduri suplimentare de la minister, decretase, imbecilul - "secția mănîncă mai mulți bani decît internele și reumatologia la un loc" - să se ducă bolnavii la Timișoara. Acolo e un spital mai mare, cu resurse suficiente. Pîrlea, Ștefan, au adus chiar și un ziarist de la presa locală. S-a scris și un articol-bombă - "Genocid la Spitalul Municipal".

- Noi înțelegem că prin moartea unui bolnav se eliberează un prețios loc, din numărul total de patruzeci, alocat de Stat pentru bolnavii renali. Îmi amintesc, era la începuturile secției din Arad, cînd Pîrlea a acceptat-o pe doamna Lucescu, o femeie de patruzeci de ani, ca pacientă permanentă. Sărmana, era din Cluj și acolo i se pretinsese o sumă exorbitantă pentru un loc în programul infernal. Fosta muncitoare la Fabrica de Porțelanuri, cu doi copii mărișori, auzise de deschiderea secției de dializă din Arad. Și-a încercat și ea norocul cu degetul. Fără nici un ban, a fost menținută în viață, pe muchie de cuțit ...

Mă trezesc vorbind:

- Vă aduceți aminte, doctore, de doamna Lucescu ? Cît a rezistat ?

- Aproape doi ani. O internasem cu regim permanent în spital - însă bărbatul ei nu voia sau n-a putut să-și găsească serviciu și un schimb de locuință Cluj - Arad.

- S-a prăpădit așa repede ... Aveam impresia că va mai trăi cîtiva ani, nu-i așa, Ștefane ?

- Pe mine, să mă scutiți de evidențele bolnavilor, că destul m-am muncit cu aprovizionările și altele, știe el, doctorul ...

- A, a fost grozavă povestea cu porcul ! ...

- Voi sunteți cam ciudați, dragilor. -
Neurologul, vexat, simțindu-se în plus, dă să plece.

- Rămîi, colega, să auzi ce pățanie ...
Domnu'inginer lucra tot în agricultură și în vremurile
vechi. Știi matale ce important era să fii în legătură
directă cu de-ale gurii ... În fine, era absolut necesar
să mituim pe cineva de la București cu niscaiva
carne de porc. Nici acum nu știu ce a înțeles el, sau
- de-al dracului ! - mi-a trimis animalul într-o căruță,
în curtea spitalului, de grohăia, drăguțul, în fața
secției, o minune, nu altceva ...

Ștefan se destinde.

- A fost un haz nebun ! Veniseră, naiba știe de
unde, asistente, medici - și care mai de care
revendicau proprietatea animalului. Vizitiul, omul
meu de încredere, pus în temă, susținea că animalul
e destinat Bucureștiului. El, doar din greșeală l-a
adus aici, de unde trebuie expediat de urgență în
capitală.

- În cele din urmă, m-am urcat eu alături de om
în căruță, și l-am dus la un bolnav acasă, că avea
omul curte și cele necesare sacrificării animalului.
Împachetat, dărăbuit - a ajuns ploconul la inspectorii
din București. După care, în sfîrșit, s-au îndurat și au
mai deschis o linie bugetară și pentru amărîții mei ...

- Pîrlea ne readuce încetișor în prezent, și conchide:

- Vom reduce orele de dializă, de fapt, bolnava
nici n-a mai rezistat cinci ore, cît e necesar, apoi,
văzînd și făcînd, Dumnezeu cu noi și pronia cerească
- nu-i așa, doamnă avocat ? Vom încălca vreo lege ?
Dumneata ești mai în măsură să ne răspunzi.

- Legile omenești sunt uneori făcute pentru a fi încălcate. Cît despre legile Domnului, așa cum spuneți, Dumnezeu cu noi ...

“Și ne iartă nouă greșelile noastre ...” Îmi simt lacrimile în gît și ies cam furtunos pe ușă. După cîteva minute, vine și Ștefan și amîndoi hotărîm că trebuie să-i spunem Liei.

- Nu-i putem ascunde adevărul. Îl va afla oricum, și încă o minciună ... E ultimul lucru de care are nevoie.

Între cei patru pereți tapetați cu faianță pe o parte, e liniște. Dormitează amîndouă. O trezesc cu o mîngîiere pe frunte.

- Lia, vrei să vii puțin afară ? Ștefan te așteaptă.

Speriată, Lia are alura unui copil găsit într-o gară între două trenuri.

- Ce e, Ștefane ? Ce s-a întîmplat ? Hai, vorbește, omul lui Dumnezeu !

- Ce ai ? Liniștește-te ! Cine ți-a spus ... ?

- Mi-au spus asistentele. Tot ele șopteau că ar fi cazul să se termine cu durerea asta. Voi ați putut decide ? Voi ați avut căderea de a hotărî soarta mamei ?

Vocea îi tremură. O simt scuturată ca de friguri.

- Lasă, Lia ... Doar știam cu toții că se va ajunge aici. Nimeni nu a decis moartea nimănui. Dar Emilia nu mai rezistă. Nu mai e nimic de făcut. Nimic ! Înțelege, femeia lui Dumnezeu !

- Ce să înțeleg - că voi ați decis fără mine ? Că voi v-ați luat puterea asta fără să mă consultați ?

- Nu noi ... Soarta a hotărît ...

- Nati, se vede că ești teribil de învățată să înnebunești oamenii ...

- Lia, n-o acuza pe Nati, de ceva care ...

Se filfîie moartea prin locul ăsta strîmt și fără aer. O secundă, am simțit prezența Colonelului și am revăzut, în toate amănuntele, ultimele-i clipe. Mă nimerisem la Nădlac și îndrugam vrute și nevrute, la o cafea, cu Lia, în bucătăria de vară. Adia a primăvară și Emilia, bine înfofolită, se odihnea pe un șezlong la soare, în curte, în fața porții de la stradă. Am auzit un țipăt surd, ceva de animal înspăimîntat, rănit - la sfîrșit, un horcăit chiar.

- Fetelor, veniți ... Să mă ajute cineva !

Am sărit ca arse, nici nu știu cum am ajuns să-i sprijinim pe amîndoi, Emilia îl ținea - sau el se sprijinea de corpul ei -, două făpturi înlănțuite în dansul lent al morții. Păreau că dansează de pe un picior pe altul, balansîndu-se, pînă la limita căderii ... Abia am apucat să le oprim prăbușirea.

Colonelul, cu fața strîmbată, mormăia ceva nedeslușit, încercînd să ofere, cu gesturi frînte, un buchețel de ghiocei Emiliei, unul Liei ...

Lia căuta să înțeleagă, să ajute, să-i cuprindă pe amîndoi.

- Nati ! Ce se întîmplă ? Tată ? Ce-i cu tine ? Vorbește !

Era imposibil - boala îi atacase centrul vorbirii și în zadar căuta să se facă înțeles. Speriată - crezuse, știind că e cardiac, că a făcut un atac de cord -

, a început să-l caute în buzunare, în borseta căzută ... - zadarnic, nu avea nitroglicerina cu el.

Deși locuia la Arad, în ultima vreme - mai ales după moartea celei de-a doua soții -, Colonelul făcea vizite mult mai dese la Nădlac, lua și masa, uneori, cu Emilia și Lia.

În dimineața aceea de primăvară, venise cu gândul să le vadă pe amîndouă, avea cîte un buchețel de ghiocei pentru ele, flori acum pierdute în colbul curții, strivite în picioare ... Bătrînul ostaș nu abandonase gândul, deși, sunt convinsă, răul a apărut pe drumul spre Nădlac. Dîrzenia, tăria de caracter, l-au dus înainte, pe ultimul drum.

Am reușit cu greu să stăpînim situația, să-l întindem cumva pe un pat, să chemăm Salvarea. Erau în pericol amîndoi - și el și Emilia. În timp ce medicul, sosit de urgență, îi examina, Lia, pierdută, aduna ghioceii din pragul porții.

- Tată, florile le-ai adus mamei, nu-i așa, tată ?

Anunțat, tot de mine, venise și Ștefan, i-am pus, pe cîte o targă, în mașina Salvării, și am plecat în grabă la Arad.

Emilia s-a zbătut atunci, multă vreme, între viață și moarte, însă Pîrlea a făcut minuni și de data asta.

În schimb, Colonelul, după zece zile, s-a dus ... Îl vegheasem, cu rîndul, Lia, eu și Ștefan. De-a lungul anilor, divorțul părinților marcaseră o linie greu de trecut între Lia și tatăl ei, dar în zilele dinainte de moarte, am observat cum el, mut - rareori conștient -, mișca încet cîte-un deget, chemînd-o alături. Simțea că nu-i singur, el, pelerin neînțeles, acum, cînd se

pregătea pentru marea trecere.

Despre prăbușirea lui - în brațele Emiliei - n-au mai vorbit niciodată. Vorbele impietau asupra a ceea ce nu era de comentat, de atins.

- Ce mă fac ? Cine mă va ajuta din nou - acum, când și Emilia se pregătește de drum ? Ștefan e pe undeva, pe-afară, ne păzește de la distanță.

N-o observasem, absorbită de amintirea morții Colonelului - chiar a prezenței lui aici -, pe Veturia, care intrase în boxă, slabă, micuță, strînsă toată în costumul ei gri.

S-a așezat pe scaunul de la căpătîiul bolnavei.

- Frumoasa mea, copila mea dragă, liniștește-te ... îi mîngîie obrajii îmbujorați, șterge sudoarea frunții, udă o batistă, îi răcorește fața, cu grijă.

Într-adevăr, dintr-o dată, corpul se involburase. Ca toți dializații, avusese o culoare pămîntie, iar acum, bujoriiăștia artificiali mă sperie. Respiră greu, sacadat, geme din ce în ce mai tare.

- Lia, Lia

Ea se așează pe marginea patului, cît mai spre margine. Îi prinde mîna, o duce cu duioșie la buze, o udă cu lacrimi.

- Sărut-mîna, mamă, scumpă mea ... mamă ...

Veturia o îndepărtează, îmi face un semn hotărît.

- Stați lîngă ușa, amîndouă. Nu-i tulburați drumul. Emilia a pornit pe calea din urmă ... E bine să fie lăsată în pace, să nu o întoarceți.

Ușor, atinge mîna muribundeii, îi mîngîie fiecare deget în parte, unerii, corpul, picioarele.

Doamne, de unde atîta putere ? Aud rugăciunea, abia recunosc vocea mamei. Vine de undeva, de departe ...

- *“Tatăl nostru, carele ești în ceruri,
Sfîntească-se numele Tău,
Vie împărăția Ta,
Facă-se voia Ta,
Precum în Cer, așa și pe pămînt ...”*

Lia, lipită de canatul ușii, eu, de cealaltă parte, privim fiecare spre o altă cale. Dintr-o dată, deși fusese încovoiată puțin, încet-încet se îndreaptă, o lumină îi inundă fața, trăsăturile-i se așează la locul lor, iar ochii verzi, ochii Colonelului, acum limpezi, nu se mai desprind de fața Emiliei.

Murmură ... apoi, mai tare:

*“Și ne iartă nouă greșelile noastre,
Precum și noi iertăm greșiților noștri” ...*

ISBN 973-9284-10-8